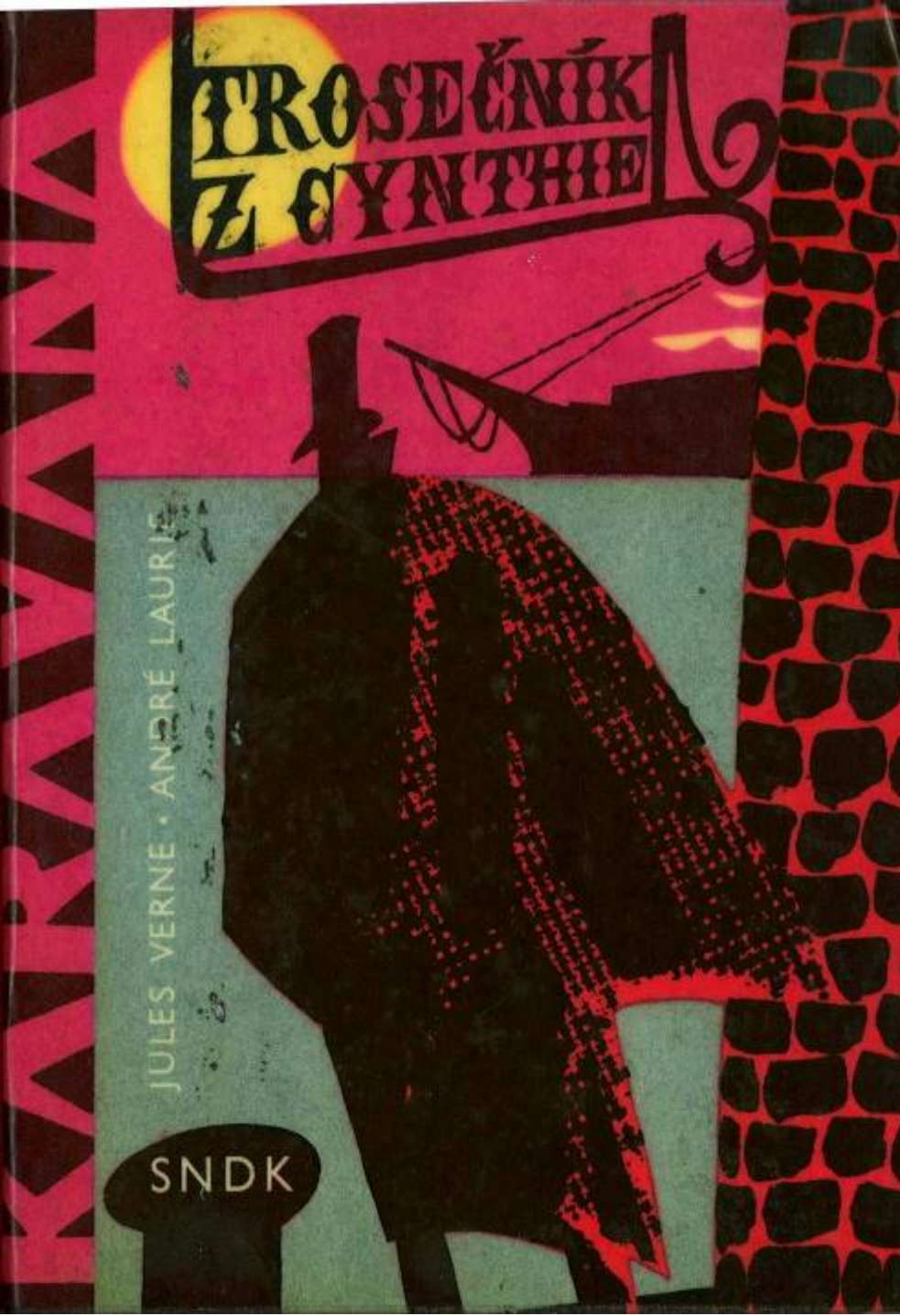

TRÓSEČNÍK Z CYNTHIE

The book cover features a stylized illustration. At the top, a yellow sun is partially obscured by a black banner with the title 'TRÓSEČNÍK Z CYNTHIE' in white, gothic-style lettering. Below the banner, a dark silhouette of a ship's mast and rigging is visible against a pinkish-red sky. The central figure is a large, dark silhouette of a person wearing a red and black checkered coat. The background is divided into sections: a pinkish-red upper section, a light blue-green middle section, and a red section on the right with a black stone-like pattern. The left edge has a vertical pink and black zigzag pattern.

JULES VERNE • ANDRÉ LAURIE

SNDK

Trosečník z Cynthie

JULES VERNE • ANDRÉ LAURIE

PRAHA 1963

STÁTNÍ NAKLADATELSTVÍ DĚTSKÉ KNIHY

TRANSLATION © ARNOŠTKA KUBELKOVÁ 1963
© DAGMAR HONSOVÁ 1963
ILLUSTRATIONS © ADOLF BORN 1963

PŘÍTEL PANA MALARIA

Ani v Evropě, ani jinde nenajdete pravděpodobně učence, jehož tvář by znali lidé všude na světě tak jako tvář doktora Schwaryencrony ze Stockholmu. Jeho portrét, otiskovaný obchodníky pod tovární značku na miliónech zeleně pečetěných lahví, koluje po celé zeměkouli.

Po pravdě řečeno, tyto láhve obsahují pouze tuk z tresčích jater, ale je to cenný, a dokonce blahodárný lék. Pro obyvatele Norska představuje každoročně ve švédských korunách statisícové zisky. Kdysi byla výroba tuku z tresčích jater v rukou rybářů. Dnes se tuk vyrábí vědeckěji v továrnách a králem tohoto průmyslového odvětví je právě doktor Schwaryencrona.

Neexistuje snad člověk, který by neznal jeho špičatou bradku, brýle, orlí nos a vydří čapku. Rytina není možná provedena právě jemně, ale je jisté, že podoba je překvapující. Důkazem toho je scéna, k níž došlo jednoho dne na obecné škole v Noroě. městečku ležícím na západním norském pobřeží několik mil od Bergenu.

Právě odbily dvě hodiny s poledne. Žáci měli vyučování ve velké učebně, kde byla zem posypána pískem; dívky seděly vlevo a chlapci vpravo a sledovali na tabuli nějaký teoretický výklad pana učitele Malaria, když se najednou otevřely dveře a na prahu se objevil kožich, kožešinové boty, kožešinové rukavice a vydří čapka.

Žáci okamžitě uctivě povstali, jak se sluší a patří, když se ve třídě objeví návštěva. Žádný z nich příchozího dosud nikdy neviděl, ale přesto, když ho spatřili, všichni zašeptali:

„Doktor Schwaryencrona.“

Tak věrně se podobal muži na portrétu otištěném na lahvích s tukem z tresčích jater. Je třeba podotknout, že žáci pana Malaria měli tyto láhve takřka stále na očích, protože jedna z hlavních doktorových továren stála právě v Noroě. Ovšem zrovna tak je pravda, že učenec už po léta nevstročil do tohoto kraje a žádné dítě se proto až do dnešního dne nemohlo chlubit, že ho vidělo živého.

Zato si ho často představovali v duchu. O doktoru Schwaryencronovi se v Noroě mnoho hovořilo při přástkách. A často by mu bylo zvonilo v uších, kdyby na lidových pověrách bylo jen něco pravdy.

Ať je tomu jakkoli, toto jednomyslné, spontánní poznání bylo pravým triumfem pro neznámého rytce portrétu, triumfem, na jaký by ten skromný umělec mohl být právem hrdý a nejeden věhlasný fotograf právem žárlivý.

Ano, byla to nesporně ta zašpičatělá bradka, ty brýle, orlínos a vydří čapka proslulého učenice. Jakýkoli omyl nebo záměna byly vyloučeny. Všichni žáci pana Malaria by na to byli dali ruku do ohně.

Jenom je udivovalo a trochu zaráželo, že doktor má obyčejnou, prostřední postavu, že to není obr, jak si ho spíše představovali. Cožpak se tak slavný učenec může spokojit postavou vysokou pět stop a tři palce? Jeho šedivá hlava dosahovala panu Malariovi sotva k ramenům. A pan Malarius byl přece už sehnut stářím. Byl však mnohem hubenější než doktor, takže vypadal dvakrát tak velký. Jeho Široký, kaštanově hnědý plášť, který dlouhým užíváním nabyt zelenavého nádechu, poletoval na něm jako hadr na holi. Měl na sobě krátké kalhoty, boty s přezkami a černou hedvábnou čepičku, zpod níž se dralo několik bílých kadeří. Z jeho růžového, usměvavého

obličej vyzařovala neskonálá přívětivost. I on nosil brýle, ale jeho oči vás tak neprobodávaly jako pohled doktorův; byly to modré oči, které se na všechno dívaly s nekonečnou dobrotou.

Pokud se kdo pamatoval, pan Malarius nikdy žádného ze svých žáků nepotrestal. Přesto však ho poslouchali a měli ho rádi. Měl srdce ze zlata a to všichni velmi dobře věděli. V Noroě bylo známo, že v mládí složil skvěle zkoušky, že mohl, jako jiní, dosáhnout nějaké vyšší hodnosti, stát se profesorem na některé slavné universitě, získat pocty i jmění. Ale měl sestru, ubohou Kristinu, stále churavou a postonávající, která nechtěla za nic na světě opustit rodnou vesnici – bála se města i toho, aby tam nezemřela –, a pan Malarius se pro ni tiše obětoval. Vzal na sebe tvrdý a nedoceňovaný úkol vesnického učitele.

Když potom po dvaceti letech Kristina zemřela, pan Malarius, zvyklý na prostý život v ústraní, vůbec nepomyslel na to, aby začal žít jinak. Zaujat soukromými pracemi, které zapomínal šířit do světa, nacházel největší radost v tom, že je vzorným učitelem, že má školu nejlépe vedenou v kraji, a hlavně že se zde může odchýlit od učební látky obecné školy a přistoupit k náročnějším výkladům. S oblibou a horlivostí si hleděl studií svých nejlepších žáků, rád je zasvěcoval do vědy, seznamoval se starými i moderními literaturami a se vším, co bývá obvykle dopráno bohatým a zámožným třídám, a nikoli rybářům a venkovanům.

„Proč to, co je dobré pro jednoho, nemohlo by být dobré i pro druhého?“ říkával. „Když už chudáci nepoznají všechny radosti tohoto světa, pročpak se jim má odpírat radost, aby poznali Homéra a Shakespeara, aby uměli pojmenovat hvězdu, která je vede na moři, nebo rostlinu,

po níž Šlapou? Stejně je brzy uchvátí vír života a shrbí je nad brázdou! Ať tedy aspoň v dětství pijí z těchto čistých pramenů a podílejí se na společném dědictví všeho lidstva!“

V leckteré jiné zemi by pokládali tento systém za neopatrný, domnívali by se, že může znechutit pokorným chudákům jejich skromný osud a vehnat je do dobrodružství. Ale v Norsku nikoho nenapadne, aby se znepokojoval takovými věcmi. Vrozená povahová vyrovnanost, vzdálenost měst, známá pracovitost obyvatelstva žijícího v řídce osídlených krajích, to všechno jako by zbavovalo takové pokusy jakéhokoli nebezpečí. Proto také jsou častější, než by se dalo předpokládat. Nikde nejdou tak daleko jako v Norsku, a to jak na nejchudších vesnických školách, tak i na gymnasiích. Skandinávský poloostrov se proto může pochlubit, že odtud vychází v poměru k počtu obyvatelstva více učenců a slavných mužů ze všech vědních oborů než z kterékoli jiné evropské země. Cestovatele tam neustálearází veliký rozdíl mezi polodivokou přírodou a továrnami nebo uměleckou tvořivostí, které předpokládají nejvyspělejší civilizaci.

Ale snad by už bylo načase, abychom se vrátili k doktoru Schwaryencronovi, kterého jsme opustili na prahu noroěské školy.

Jestliže ho okamžitě poznali žáci, i když ho nikdy předtím neviděli, nelze říci totéž o jejich učiteli, ačkoli ten ho přece znal už hezky dlouho.

„Dobrý den, drahý Malarie!“ zvolal srdečně návštěvník, přistoupil k učiteli a podával mu pravici.

„Bud'te vítán, pane,“ odpověděl mu pan Malarius, trochu zaražený a trochu nesmělý jako všichni samotáři,

překvapený právě uprostřed výkladu. „Prominete mi, když se vás zeptám, s kým mám tu čest...?“

„Cože?... To jsem se tedy tolik změnil od té doby, co jsme se spolu v Oslo brouzdali ve sněhu a kouřili ty dlouhatánské dýmky? Ty už jsi zapomněl na studentský byt u Krausů? Mám ti snad opravdu představovat tvého spolužáka a přítele?“

„Schwaryencrona!“ vykřikl pan Malarius. „Je to možné? Jsi to skutečně ty?... Jste to vy, pane doktore?“

„Ó, jen žádné obřadnosti, prosím tě!... Copak nejsem tvůj starý Roff, jako ty budeš vždycky můj drahý Olaff – nejlepším, nejdražším přítelem mého mládí? Ano, já dobře vím... Čas utíká a za těch třicet let jsme se oba trochu změnili!... Ale srdce máme pořád mladé, vid’? A vždycky se v něm najde malý koutek pro ty, které jsme se naučili milovat, když jsme spolu jídávali ve dvaceti letech suchý chléb.“

A doktor se smál a tiskl panu Malariovi ruce. Učitel měl oči zvlhlé slzami.

„Drahý příteli, ty dobrý, předobrá doktore!“ říkal. „Tady nezůstaneme. Dám všem těmhle nezbedům volno, nebudou se jistě zlobit, a půjdeme ke mně do bytu...“

„To rozhodně ne,“ prohlásil doktor a obrátil se k žákům, kteří sledovali podrobnosti tohoto výstupu s živým zájmem. „Nesmím tě vytrhovat z práce ani narušovat učení téhle krásné mládeže... Chceš-li mi udělat velkou radost, dovolíš mi, abych se tady vedle tebe posadil, a budeš pokračovat ve výkladu...“

„Milerád,“ odpověděl pan Malarius, „ale po pravdě řečeno, nebudu už mít moc smyslu pro geometrii, a když už jsem dětem řekl o volnu, vyčítám si trochu, že odvolávám dané slovo... Bylo by však možné všechno napravit, kdyby pan doktor Schwaryencrona prokázal

mým žákům čest vyzkoušet si je a potom jim dát pro dnešek volno...“

„Výborný nápad!... Platí!... Zahraji si na pana inspektora!“

Pak se obrátil ke třídě.

„Tak kdo je tu nejlepším žákem?“ zeptal se a usedl na učitelovo křeslo.

„Erik Ilersebom!“ odpovědělo bez váhání padesát svěžích hlasů.

„Tedy Erik Ilersebom?... No dobrá, pojd'te laskavě sem.“

Z první lavice vystoupil asi dvanáctiletý chlapec a šel ke stupínku. Byl to vážný a vyrovnaný hoch, jehož oduševnělá tvář s velkýma hlubokýma očima byla všude nápadná, a zde mezi ostatními plavovlasými hlavičkami ještě výraznější. Jeho spolužáci, chlapci i děvčata, měli všichni vlasy světlé jako len, růžovou pleť a zelené nebo modré oči, kdežto hochovy vlasy byly tmavě kaštanové, právě tak jako oči, a pleť snědá. Neměl ani vysedlé lícní kosti, krátký nos a těžkopádnou chůzi skandinávských dětí. Zkrátka tělesnými znaky se značně lišil od svérázného a tak typického plemene, k němuž náleželi jeho spolužáci.

Oblečen byl jako oni do šatů z hrubého domácího sukna, jaké nosí venkované z bergenského kraje. Ale bystrý pohled, malá hlava na štíhlém a hezkém krku, přirozený půvab pohybů a celého chování, všechno na něm jako by naznačovalo, že je cizího původu. Každý fyziolog by musel být rázem zaražen zvláštnostmi, zrovna tak jako jimi byl udiven doktor Scgwaryenerona. Přesto však zprvu neměl důvodu se nad tím pozastavovat. A tak se pustil do zkoušení,

„Čímpak začneme? Mluvnici?“ zeptal se chlapce.

„Jak si pan doktor bude přát,“ odpověděl skromně Erik.

Doktor mu položil dvě velmi jednoduché otázky a podivil se, když uslyšel, že hoch správně odpovídá nejen švédsky, ale i francouzsky a anglicky. Tento zvyk si žáci pana Malaria už osvojili. Jejich učitel tvrdil, že je takřka stejně snadné naučit se třem jazykům najednou nebo jenom jednomu.

„Ty je učíš franštině a angličtině?“ obrátil se doktor na svého přítele.

„Pročpak ne? A základům řečtiny a latiny!... Nemyslím, že by jim to mohlo škodit.“

„Já taky ne!“ zvolal doktor se smíchem.

A otevřel namátkou svazek Cicerona, z něhož Erik Hersebonem velmi dobře přeložil několik vět.

Hovořilo se v nich o tom, jak Sokrates vypil bolehlav. Pan Malarius požádal doktora, aby se zeptal, do které čeledi tato rostlina patří. Erik bez váhání odpověděl, že bolehlav plamatý je rostlina z čeledi mrkvovitých, a vyjmenoval velmi pohotově všechny jeho charakteristické znaky.

Z botaniky se přešlo na geometrii. Erik podal velmi správně důkaz poučky o součtu úhlů v trojúhelníku.

Doktor nevycházel z údivu.

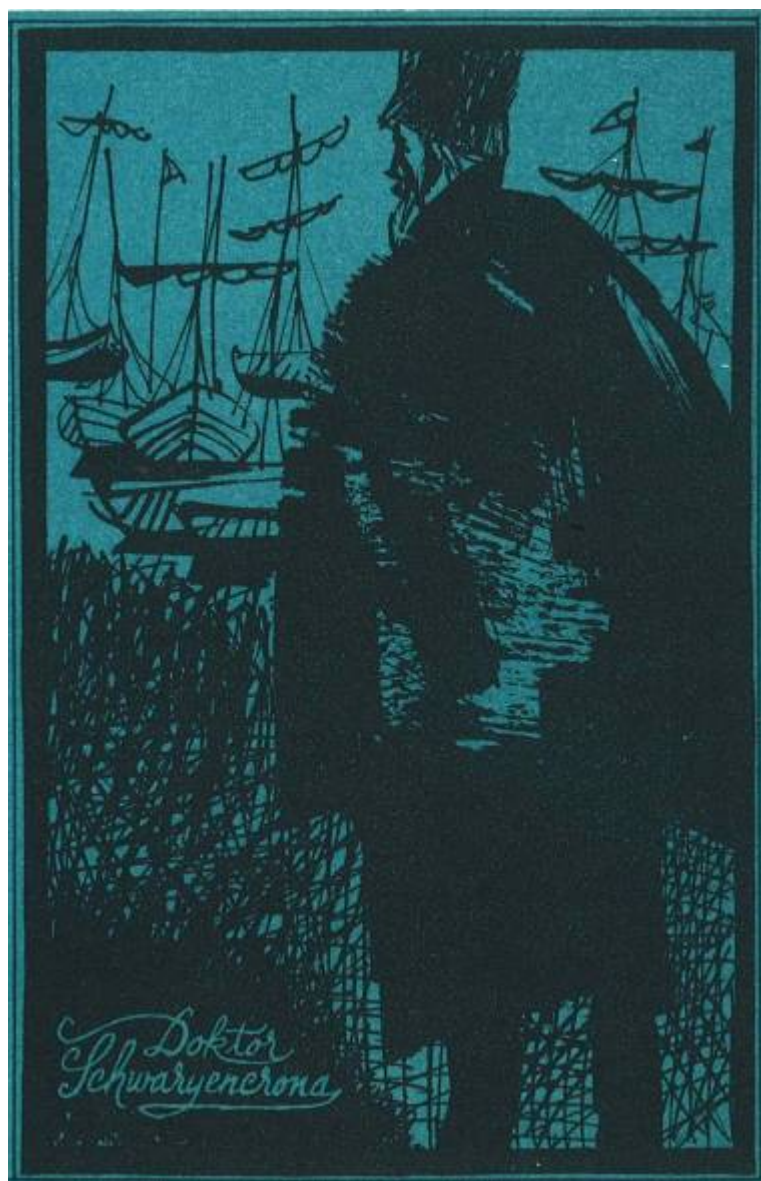
„Řekněme si teď něco ze zeměpisu,“ řekl. „Které moře oblévá severní Skandinávii, Rusko a Sibiř?“

„Severní ledový oceán.“

„A s kterými moři je spojen?“

„S Atlantským oceánem na západě a s Tichým oceánem na východě.“

„Můžete mi vyjmenovat dva nebo tři důležité přístavy na Tichém oceánu?“

*Doktor
Schwaryencerona*

„Ano, je to například Jokohama v Japonsku, Melbourne v Austrálii a San Francisco v Kalifornii.“

„Nuže, je-li Severní ledový oceán spojen na jedné straně s Atlantikem, který omývá naše břehy, a na druhé straně s Tichým oceánem, nemyslíte, že nejkratší cesta do Jokohamy nebo do San Franciska by byla přes tento Severní ledový oceán?“

„Jistěže by to byla nejkratší cesta, pane doktore,“ odpověděl Erik. „ale kdyby byla splavná. Až dosud však všichni mořeplavci, kteří se pokusili ji sledovat, byli zastaveni ledovci a musili se vzdát svých pokusů, pokud při nich nenalezli smrt.“

„Vy říkáte, že se už často konaly pokusy objevit takzvanou severovýchodní cestu?“

„Za poslední tři staletí jich bylo asi padesát, a všechny marné.“

„Mohl byste mi jmenovat některé z těchto výprav?“

„První byla uspořádána roku 1523 pod vedením Françoise Sébastiena Cabota. Měla tři lodi, kterým velel nešťastný sir Hugh Willoughby; zahynul s celým mužstvem v Japonsku. Jeden z jeho zástupců, Chancellor, byl zprvu šťastnější než on a podařilo se mu prorazit si přímou cestu severními moři od průlivu La Manche až k Rusku. Ale i on měl při druhém pokusu ztroskotat a zahynout. Kapitánu Stephenu Boroughovi, který byl vyslán, aby po něm pátral, se podařilo proplout úžinou, jež odděluje ostrovy Nová země od ostrova Vajgače, a dostat se do Karského moře. Ledy a mlhy mu však zabránily proniknout dále... Rovněž dvě výpravy z roku 1580 byly bezúspěšné. Ale o patnáct let později se o tento plán znovu pokoušejí Holanďané; organizují postupně tři výpravy, vedené Barentsem a mající za úkol hledat severovýchodní

cestu. Barents zahynul roku 1596 mezi ledovci u ostrovů Nová země... Deset let nato je vyslán holandskou Indickou společností Henry Hudson, který však také při svých třech po sobě následujících výpravách nemá úspěch... Ani Dánové nemají v roce 1653 více štěstí. Roku 1676 ztroskotá i John Wood... A od té doby je tento podnik považován za neuskutečnitelný.“

„A pak se o něj už nikdy nikdo nepokusil?“

„Ale ano, Rusové. Ti měli, jako ostatně všechny severské národy, ohromný zájem najít přímou námořní cestu mezi západním pobřežím a dalekou Sibiří. Během jednoho století vyslali postupně neméně než osmnáct výprav, které měly prozkoumat ostrovy Nová země, Karské moře a možnosti přistání na východních i západních březích Sibiře. Ale jestliže tyto výpravy přispěly k lepšímu poznání tamních končin, došly také k závěru, že je nemožné prorazit si stálou cestu severními moři. Akademik Van Baer, který se pokusil naposledy o toto dobrodružství roku 1837 po admirálu Lutkovi a Pachtusovovi, prohlašuje slavnostně, že celý ten oceán tam u severního pólu je prostou »lednicí«, kterou lodi nemohou proplout právě tak, jako kdyby to byla pevnina.“

„Je tedy nutno navždy se vzdát severovýchodní cesty?“

„Tento závěr alespoň zdánlivě vyplývá ze všech právě uvedených pokusů, tak četných a vždycky bezvýsledných. Ale přece se říká, že náš slavný cestovatel Nordenskjöld pomýšlí na obnovení tohoto podniku, až se na něj připraví dílčími výpravami do arktických moří. Je-li to pravda, pak se mu celá ta věc jistě zdá uskutečnitelná. A názor takového odborníka musíme brát vážně!“

Doktor Schwaryencrona byl nadšeným obdivovatelem Nordenskjolda, a proto vlastně zavedl řeč na

severovýchodní cestu. Chlapcovy bystré odpovědi ho nadchly. Upřel na Erika Herseboma pohled plný nejživějšího zájmu.

„Kdepak jste se všem těmhle věcem naučil, hochu?“ zeptal se ho po dost dlouhém mlčení.

„Tady, pane doktore,“ odpověděl Erik, překvapen tou otázkou.

„Nechodil jste nikdy do jiné školy?“

„Kdepak, nechodil.“

„Pan Malarius na vás může být právem hrdý!“ pokračoval doktor, obraceje se k učiteli.

„Jsem s Erikem velmi spokojen,“ řekl pan Malarius. „Už brzy tomu bude osm let, co je mým žákem; dostal jsem ho na starost, když byl ještě docela maličký, a byl ve třídě vždycky první.“

Doktor se opět odmlčel. Jeho pronikavé oči zůstaly na Erikovi upřeny zvlášť vytrvale. Zdálo se, že se snaží vyluštit nějakou záhadu, kterou nepokládá za vhodné vyslovit nahlas.

„Lepší odpovědi bych na své otázky nemohl dostat a myslím si, že je zbytečné ve zkoušení pokračovat,“ řekl konečně. „Nebudu vás tedy už déle připravovat o volno, děti, a když pan Malarius nemá nic proti tomu, pro dnešek skončíme.“

Po těchto slovech učitel zatleskal. Všichni žáci naráz vstali, vzali si své knihy a seřadili se do čtyřstupu na prázdném místě před lavicemi.

Pan Malarius zatleskal podruhé. Průvod se dal na pochod a děti, vyrovnávající krok přímo s vojenskou přesností, opouštěly třídu. Při třetím znamení se žáci s veselým křikem rozběhli z řady. Za několik vteřin se rozptýlili

kolem modravých vod fjordu, v nichž se zrcadlí drnové střechy noroěžské.

U RYBÁŘE V NOROË

Domek mistra Herseboma je jako všechny noroëské domky pokryt drnovou střechou a vystavěn podle starobylého skandinávského zvyku z obrovských jedlových kmenů. Má dvě místnosti, oddělené uprostřed chodbou vedoucí do kolny, kde se ukládají čluny, rybářské náčiní a hromady „torsk“, malých to norských a islandských tresek, které se usušené svinují a dodávají do obchodů pod názvem „rondfisk“ (kulatá ryba nebo „stockfisk“ (ryba na holích).

Každá z obou místností slouží zároveň za obývací pokoj a ložnici. Ve zvláštních zásuvkách, umístěných v dřevěných stěnách, jsou lůžka, jež se skládají z žíněnek a z kožešinových přikrývek a vytahují jen na noc. Toto uspořádání, právě tak jako světlá barva dřevěných stěn a útulný vysoký krb, který stojí v jednom rohu a v němž stále hoří veliký oheň, živěný dřevem, to vše dodává i nejskromnějším obydlím vzhled čistoty a domácího přepychu, jaký venkované v jižní Evropě vůbec neznají.

Toho večera byla celá rodina shromážděna kolem krbu, kde se vařila v obrovském hrnci voda a v ní směs „sillsalladu“ neboli uzený sled, losos a brambory. Mistr Herseboom seděl ve vysokém dřevěném křesle a spravoval síť, což dělával podle starého vžitého zvyku, když nebyl na moři nebo v sušárně. Byl to otužilý námořník, s pletí do hněda ošlehanou severními větry, ale vlasy mu už prokvétaly, ačkoli byl dosud v plné síle. Jeho syn Otto, veliký čtrnáctiletý chlapec, mu byl velice podobný a zdálo se, že i jemu je osudem určeno, aby se jednou stal

zasloužilým rybářem. Teď byl plně zaujat řešením tajů trojčlenky a pokrýval malou břidlicovou tabulku číslicemi: jeho zhrublá ruka uměla asi mnohem lépe zacházet s vesly. Erik, skloněn nad stolem, byl ponořen do čtení silné dějepisné knihy, kterou mu půjčil pan Malarius. Docela blízko něho předla tiše na kolovrátku Katrina Hersehomová, dobrá a pořádná žena, zatímco malá Vanda, desetiletá až dvanáctiletá blondýnka, seděla na stoličce a horlivě pletla silnou punčochu z červené vlny. U jejích nohou spal, stočen do klubíčka, veliký, žlutavě bílý pes, jehož srst byla tak hustá jako ovčí vlna. Už nejméně hodinu tu vládlo nerušené ticho a měděná olejová lampa na rybí tuk osvětlovala mírně svými hořáky všechny podrobnosti této klidné domácnosti.

Abychom pravdu řekli, to ticho jako by tížilo paní Katrinu, na které bylo už hezkou chvíli vidět, že by ráda promluvila.

Nakonec to již nevydržela.

„Tak pro dnešek je té práce už dost,“ řekla. „Je čas prostříit stůl a navečeřet se.“

Erik bez jediné odmluvy vzal tlustou knihu a šel si sednout blíže ke krbu, kdežto Vanda odložila pletení, zamířila ke kredenci a začala vyndávat talíře a lžíce.

„A tys říkal, Otto,“ pokračovala přadlena, „že náš Erik dnes dobře odpovídal panu doktorovi?“

„Dobře odpovídal?“ vykřikl Otto nadšeně. „Mluvil jako kniha, tak je to! Nevím, kde ke všem těm vědomostem přišel!... Čím víc se doktor ptal, tím víc toho měl co říci? Mluvil a mluvil ostošest! To měl pan Malarius radost!“

„A já taky,“ řekla vážně Vanda.

„Jejda, všichni jsme měli radost, samozřejmě! Kdybyste viděla, maminko, jak všichni poslouchali s pusou dokořán.

Měli jsme jen strach, aby pak nepřišla řada taky na nás a nebyli jsme zkoušeni. Ale Erik se nebál, odpovídal doktorovi tak, jako by odpovídal panu učiteli.“

„Víš, já si myslím, že pan Malarius se doktorovi plně vyrovná a jistě toho ví právě tolik co kdokoli jiný,“ řekl Erik, kterého ta chvála jeho osoby patrně uváděla do rozpaků.

Starý rybář se usmál na znamení souhlasu.

„Máš pravdu, chlapče,“ řekl, aniž přerušil práci svých mozolovitých rukou. „Pan Malarius by strčil všechny doktory z města do kapsy, kdyby chtěl... Ten aspoň nevyužívá vědy k tomu, aby přivedl na mizinu chudáky!“

„Doktor Schwaryencrona přivedl někoho na mizinu?“ ptal se zvědavě Erik.

„Hm... hm... I když to neudělal přímo, není taky bez viny... Copak si myslíte, že já, který tu s vámi mluvím, jsem rád viděl vyrůstat tu továrnu, z níž se tam nahoře na pokraji fjordu kouří? Matka vám může říci, že dříve jsme si rybí tuk vyráběli sami a v Bergenu jsme ho moc výhodně prodávali, za sto padesát až dvě stě korun... Teď je konec! Nikdo už nechce hnědý tuk, nebo za něj dávají tak málo, že se skoro ani nevyplatí vážit tu cestu. Člověk se musí spokojit s tím, že prodá játra do továrny, a můžete si domyslet, že doktorův zástupce si to zařídí tak, aby je získal hodně levně. Dostanu za ně sotva pětáctyřicet korun a práce mě to stojí třikrát víc než kdysi. No, a proto říkám, že to není správné a že by doktor udělal líp, kdyby ošetřoval své nemocné ve Stockholmu, nepletl se nám tady do našeho řemesla a nepřipravoval nás o živobytí.“

Po těchto trpkých slovech zavládlo ticho. Několik okamžiků bylo slyšet jen cinkot talířů, které Vanda

prostírala, zatímco Katrina vyndávala obsah hrnce na obrovskou mísu z polévané hlíny.

Erik hluboce přemýšlel o tom, co právě řekl mistr Hersebm. Bouřlivě se mu vynořovaly v mysli námitky, a protože to byl chlapec veskrze upřímný, nemohl se zdržet, aby je nevyjádřil nahlas.

„Zdá se mi, že máte pravdu, tatínku, když litujete dřívějších zisků, ale není, myslím, docela spravedlivé obviňovat doktora Schwaryencronu, že on vám je snížil. Není snad jeho tuk lepší než tuk vyrobený podomácku?“

„Hm... hm. Je průzračnější, to je všechno. A není z něho taky cítit pryskyřice jako z našeho tuku – aspoň se to říká. A bezpochyby proto mu dávají všechny ty nafoukané městské panicky přednost. Ale ať mě čert veme, jestli pomáhá nemocným plicím účinněji než náš dobrý starý tuk!“

„Co můžeme dělat, dává se mu přednost – ať už z toho, nebo z onoho důvodu. A protože je to lék velmi blahodárný, hlavní je, aby pacienti, kteří ho užívají, měli k němu co nejmenší odpor. Jakmile nějaký lékař najde prostředek, jak zmírnit tento odpor, třebaš tím, že změní způsob výroby, není snad povinen takového objevu využít?“

Mistr Hersebm se poškrábal za uchem.

„Ovšem,“ řekl jakoby nerad, „je snad povinen jako lékař. Ale není to důvod k tomu, aby vzal chudým rybářům možnost vydělat si na živobytí...“

„Pokud vím, doktorova továrna jich zaměstnává tři sta, kdežto v dobách, o nichž vy mluvíte, jich v Noroě nebylo ani dvacet,“ namítl nesměle Erik.

„Jo, jo, a právě proto naše řemeslo už za nic nestojí,“ zvolal Hersebm.

„Tak, večere je hotová, pojďte jíst,“ řekla nato paní Katrina, když viděla, že se rozhovor stává ožehavějším, než je jí milé.

Erik pochopil, že by další naléhání nebylo na místě, na vývody mistra Herseboma už neodpověděl a posadil se na své obvyklé místo vedle Vandy.

„Doktor a pan Malarius si tykají; nejsou snad přáteli z dětství?“ zeptal se, aby odvedl rozhovor jiným směrem.

„Ale ovšem,“ odpověděl rybář a zasedl ke stolu. „Oba se narodili v Noroě a já se ještě pamatuji na dobu, kdy si hráli na náměstí před školou, ačkoli jsou o nějakých deset let starší než já. Pan Malarius byl tehdy synem zdejšího lékaře a doktor synem prostého rybáře. Ale od té doby to dotáhl daleko!“

Po této jadrné poznámce se ten poctivý muž chystal právě zabořit lžici do mísy s rybami a s kouřícími bramborami, když vtom někdo zaklepal na dveře, a to zarazilo jeho pohyb.

„Smím dále, mistře Hersebome?“ volal na chodbě silný, velmi zvučný hlas.

A do místnosti vstoupil, necekaje na dovolení, zrovna muž, o němž byla řeč; s ním sem silně zavanul ledový vzduch.

„Pan doktor Schwaryencrona!“ vykřikly všechny tři děti a otec s matkou hned uctivě vstali.

„Milý Hersebome,“ řekl učenec a stiskl rybářovi ruku, „už dlouhá léta jsme se neviděli. Ale nevymizela mi z paměti vzpomínka na vašeho výtečného otce a myslel jsem si, že k vám mohu přijít jako přítel z dětství.“

Čestný pan Herseboom byl bezpochyby trochu zaražen, když si vzpomněl na obvinění, která právě před chvílí pronesl proti návštěvníkovi, a nevěděl dobře, jak na jeho

slova odpovědět. Spokojil se tedy s tím, že oplatil doktorovi stisk ruky, a usmál se na důkaz srdečného přivítání, zatímco jeho žena starostlivě pobíhala sem tam.

„Rychle, Ollo, Eriku, pomozte panu doktorovi svléknout kožich, a ty, Vando, dej na stůl ještě jeden příbor,“ řekla paní Katrina, pohostinná jako všechny norské hospodyně. „Pan doktor nám prokáže čest a povečeří s námi.“

„Na mou věru že bych neodmítl, kdybych měl jen trochu chuť, to mi věřte. Vždyť ten losos je tak lákavý! Ale ani ne před hodinou jsem večeřel se svým přítelem Malariem a jistě bych nebyl přišel tak brzy, kdybych byl tušil, že vás zastihnu ještě při jídle. Chcete-li mi udělat velkou radost, sedněte si zase každý na své místo a budete si počínat, jako bych tu nebyl.“

„Ale pane doktore,“ prosila snažně paní Hersebomová, „vezměte si aspoň několik »smorgaas« a šálek čaje.“

„No, šálek čaje budiž, ale jen pod podmínkou, že se nejdříve navečeříte,“ odpověděl doktor a usadil se do velikého křesla, jehož opěradla jako by ho přitahovala.

Vanda ihned mlčky postavila na oheň konvičku na čaj a jako duch zmizela v sousední místnosti. Ostatní se hned dali do jídla; vrozená zdvořilost jim totiž říkala, že by hosta urazili, kdyby na něho dále naléhali.

Za dvě minuty tu byl doktor jako doma. Prohrabával ohniště, ohříval si nohy v žáru plápolajícího suchého dřeva, jež Katrina hodila do ohně, než zasedla opět ke stolu, a hovořil o dávných časech, o starých lidech, kteří zemřeli, o těch, kteří tu zůstali, o změnách, k nimž došlo v kraji i v samém Bergenu. Cítil se docela jako mezi svými, a což bylo ještě pozoruhodnější, podařilo se mu přimět mistra Herseboma k tomu, aby se pustil do jídla, když vtom vstoupila Vanda s dřevěným podnosem plným

malých talířků a tak mile nabízela, že nebylo možno odmítnout.

Byly to pověstné norské „smorgaas“, jemné podlouhlé plátky uzeného masa, kousíčky paprikovaného sledě, tenké krajíčky černého chleba, kořeněný sýr a jiné pikantní dobroty, které se jedí kdykoli, aby se dostala chuť k jídlu. Tento účel splňovaly „smorgaas“ tak dobře, že když jich doktor několik ze zdvořilosti snědl, neodolal, aby plně nevychutnal také ostružinovou zavařeninu, vychvalovanou specialitu paní Katriny. A pak dostal takovou žízeň, že ji mohl sotva uhasit sedmi osmi šálky neslazeného čaje.

Mistr Hersebom přinesl potom velký hliněný džbán výborného „schiedamu“, který koupil od holandského kupce. Po večeři přijal doktor z ruky svého hostitele velikánskou dýmku, nacpal si ji a k všeobecné spokojenosti ji vykouřil.

Nemusíme ani podotýkat, že to už byly ledy dávno prolomeny a že se zdálo, jako by doktor odjakživa patřil k rodině. Když na starých hodinách z lakovaného dřeva odbíjelo deset, smáli se, povídali si a byli nejlepšími přáteli na světě.

„Tak, drazí přátelé, čas letí, už je pozdě,“ řekl doktor. „Kdybyste teď laskavě poslali děti spát, pohovořili bychom si o vážných věcech.“

Na Katrinin pokyn Otto, Erik a Vanda popřáli okamžitě všem dobrou noc a odešli.

„Jistě se pláte, proč jsem k vám přišel,“ pokračoval doktor po chvilce mlčení a zadíval se pátravě na Herseboma.

„Hosté jsou u nás vždycky vítáni,“ odpověděl rybář podle zvyku.

„Ano, já vím dobře, že v Noroě pohostinnost nevymírá!“

„Ale přesto jste si jistě už v duchu říkal, že musím mít nějaký důvod, když jsem se dnes večer zřekl společnosti svého starého přítele Malaria a vpadl takhle k vám. Vsázím se, že paní Hersebomová má už nějaké podezření, jaký je to důvod.“

„Dovíme se ho, až nám ho povíte,“ řekla diplomaticky Katrina.

„Nuže,“ odpověděl doktor s úsměvem, „když mi nechcete pomoci, musím tu věc prozradit sám. Váš syn Erik je velmi podivuhodné dítě, mistře Hersebome.“

„Nenaříkám si na něho,“ odpověděl rybář.

„Je neobyčejně chytrý a na svůj věk vzdělaný,“ pokračoval doktor. „Zkoušel jsem ho dnes ve škole a byl jsem velmi překvapen jeho nezvyklým a zdravým úsudkem, který jsem v něm při zkoušce odhalil. Zarazilo mě také jeho jméno a to, jak málo se vám podobá obličejem a jak málo se vůbec podobá dělem z tohoto kraje.“

Rybář a jeho žena se ani nepohnuli a mlčeli.

„Zkrátka a dobře,“ řekl pak učenec s jistou netrpělivostí, „to dítě nejen že mě zajímá, to dítě mě přímo dráždí. Hovořil jsem o něm s Malariem a dověděl jsem se že není vaším synem, že byl na naše břehy vyvržen po ztroskotání nějaké lodi, že vy jste se ho ujali, vychovali ho a přijali za svého, ba že jste mu dokonce propůjčili i své jméno. Je to všechno pravda, vidíte?“

„Ano, pane doktore,“ odpověděl vážně Hersebom.

„Není-li naším synem pokrevně, je jím podle hlasu srdce a lásky!“ zvolala Katrina třesoucími se rty a v očích se jí zaleskly slzy. „Neděláme mezi Erikem a naším Ottou nebo

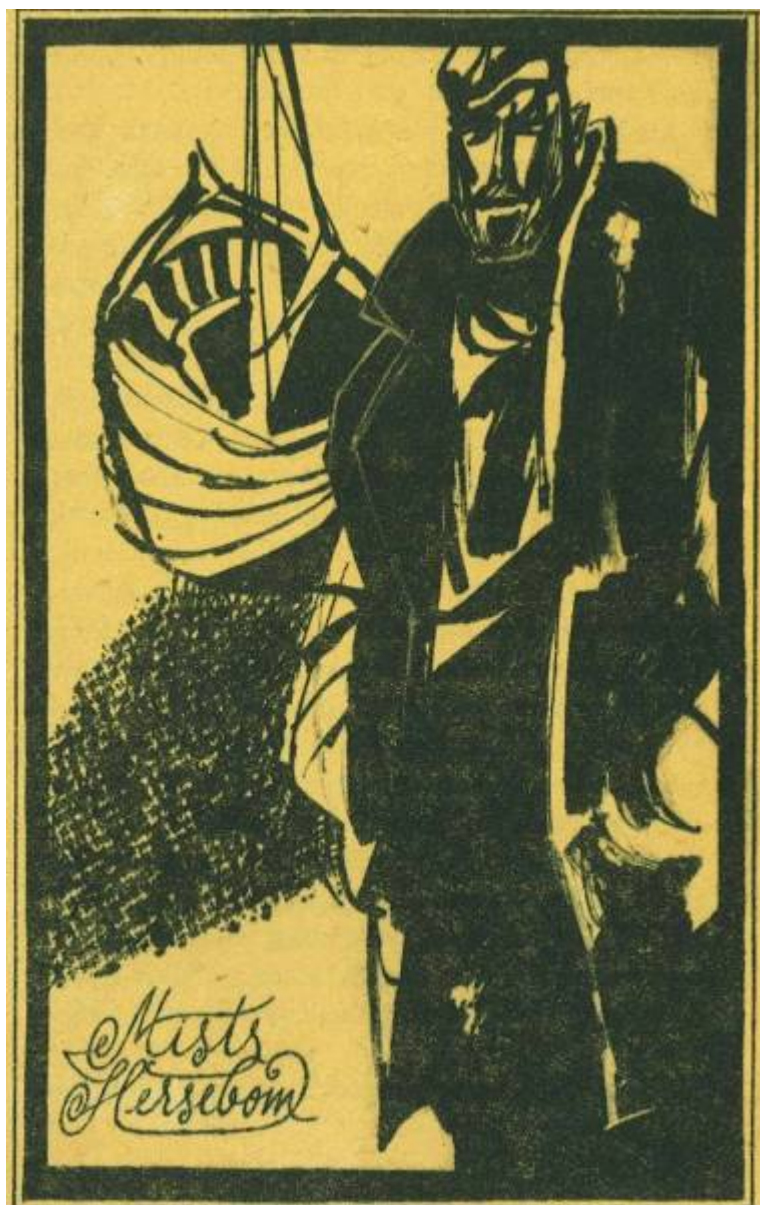
naší Vandou žádný rozdíl. Nikdy nás ani nenapadlo si připomenout, že tu nějaký rozdíl vůbec je.“

„Tyto city jsou vám oběma ke cti,“ řekl doktor, dojat vzrušením té hodné ženy. „Ale prosím vás, přátelé, povězte mi celý příběh toho dítěte. Přišel jsem k vám, abych se ho dověděl, a ujišťuji vás, že to s chlapcem myslím dobře.“

Rybář se poškrábal za uchem a zdálo se, že chvíli váhá. Ale když viděl, jak netrpělivě čeká doktor na jeho vyprávění, odhodlal se konečně promluvit.

„Je to opravdu tak, jak vám vyprávěli, dítě není naším synem,“ řekl jakoby nerad. „Bude tomu brzy až dvanáct let. Vyjel jsem si tehda na lov za ostrůvek, který zakrývá vjezd do fjordu z širého moře. Jak víte, ten ostrůvek leží na mělčině, kde žije hodně tresek. Měl jsem dost šťastný den a už jsem vytahoval poslední sítě a chtěl právě napnout plachtu, když vtom vidím, jak v záři zapadajícího slunce pluje na vodě asi ve vzdálenosti jedné míle něco bílého, co upoutalo mou pozornost. Moře bylo klidné a nic mě nenutilo, abych m vrátil domů. A tak místo abych plul k Noroě, ze zvědavostí jsem se rozhodl zamířit k tomu bílému předmětu a podívat se, co to je. Za deset minut jsem u toho byl. Předmět, který plul unášen stoupajícím přílivem ke břehu, byla malá kolébka z vrbového proutí, přikrytá mušelinovou pokrývkou a dobře přivázaná k záchrannému pásu. Přiblížil jsem se k ní až na dosah ruky, a že jsem byl dojat, to si jistě dovedete představit. Chytil jsem záchranný pás, vytáhl jsem ho z vody a tu jsem spatřil v kolébce sedmiměsíční až osmi měsíční děťátko: spalo tam ubožátko se zatátými pěstičkami. Bylo sice trochu bledoučké a prostydlé, ale nezdálo se, že by tou dobrodružnou plavbou nějak příliš utrpělo – soudě aspoň

podle síly, s jakou začalo křičet, sotva se probudilo, když už se necítilo kolébáno vlnami. Měli jsme již Ottu a já věděl, jak s takovým klučinou zacházet. Udělal jsem tedy rychle z kousku hadru smolek, namočil ho do trošky vody smíchané s naší pálenkou a dal jsem mu ho cumlat. Hned se utišil a zdálo se, že tu posilující medicínu přijímá s opravdovou radostí. Ale já jako bych tušil, že se tím nadlouho nespokojí. Proto jsem neměl nic spěšnějšího na práci než se vrátit do Noroë. Kolébku jsem samozřejmě odvázal a položil jsem si ji k nohám na dno člunu. Držel jsem stále v ruce plachetní provaz, díval jsem se na ubohé nemluvnátko a ptal se v duchu sám sebe, kde se tu jen vzalo. Nebylo žádné pochyby, že je z nějaké ztroskotané lodi! V noci bylo moře silně rozbouřené, vítr dul jako uragán a námořních neštěstí se mohlo napočítat jistě několik desítek. Ale jakou shodou okolností uniklo tohle dítě osudu těch, kteří je měli na starosti? Jak mohlo někoho napadnout, aby je připevnil k záchrannému pásu? Kolik hodin asi takhle plulo po hřebenech vln? Co se stalo s jeho otcem, matkou, s těmi, kteří je milovali? Tolik otázek, a přece měly zůstat navždy bez odpovědi, protože to ubohé děťátko nemohlo žádnou odpověď dát. Zkrátka, o půl hodiny později jsem byl doma a odevzdal jsem svůj nález Katrině. Měli jsme tehdy krávu a ta se okamžitě stala maličkému živitelkou. Byl tak roztomilý, usměvavý a růžovoučký, když se pěkně dosyta nabumbal mléka a ohřál se u sálajícího krbu, že jsme si ho, na mou věru, okamžitě zamilovali, jako by byl náš! No, a co potom?

Nechali jsme si ho, vychovali a nikdy jsme nedělali žádný rozdíl mezi ním a našimi dvěma dětmi. Že je to tak, ženo?“ dodal Hersebm, otočiv se ke Katrině.

„Je, jistě... ubohý chlapec!“ odpověděla hospodyně a otírala si oči, které se při těchto vzpomínkách zalily slzami. „A je to taky naše dítě, protože jsme je adoptovali... Nevím, proč by pan Malarius říkal něco jiného.“

A žena, upřímně rozhořčená, začala zase energicky roztáčet kolečko kolovrátku.

„Je to pravda,“ dotvrzoval Hersebm. „Copak se to snad týká ještě někoho jiného než nás?“

„Jistě,“ odpověděl doktor co nejsmířlivějším tónem. „Ale Malaria nesmíte obviňovat, že mi toho moc napovídal. To mě samotného zarazila tvář toho dítěte a požádal jsem důvěrně učitele, aby mi řekl jeho životní příběh. Malarius mi nijak nezatajil, že Erik se považuje za vašeho syna a že všichni v Noroě už zapomněli, jak se jím stal. Vždyť také vidíte, že jsem si dal dobrý pozor, abych před chlapcem nemluvil, že jsem ho dříve poslal spát, právě tak jako jeho bratra a sestru... Říkáte, že mu bylo asi sedm až osm měsíců, když jste ho našli?“

„Asi tak! Ten drobeček měl už čtyři zoubky a ujišťuji vás, že jich uměl brzy užívat,“ řekl Hersebm a smál se.

„0, bylo to nádherné dítě!“ dodala živě Katrina. „Běloučké, silné, s pěkně rovnou páteří. Ty ruce, ty nožky! To byste koukal!“

„Jak byl oblečen?“ zeptal se doktor Schwaryencrona.

Hersebm neodpověděl, ale jeho žena se ukázala méně zdrženlivá.

„Jako nějaký malý princ!“ zvolala. „Představte si, pane doktore, pikové šatečky lemované krajkami, kabátek s

kožešinkou a se saténovou podšívkou – ani královský syn by nemohl mít hezčí – malý nabíraný čepeček, pláštíček s kapucou z bílého sametu... Všechno krásné... Ostatně, můžete to posoudit sám, protože jsem všechno uschovala neporušené. To víte, my jsme měli jiné věci na práci než se bavit oblékáním dítěte do takového přepychu. Oblékala jsem ho docela prostě do šatiček po Ottovi, které jsem měla schované a kterých později užila i Vanda. Ale jeho výbava je tamhle, ukážu vám ji.“

Při těch slovech si žena klekla před velkou dubovou truhlu se starobyklým zámekem, zvedla víko a rychle hledala v jedné její přihrádce.

Vyndávala z ní všechny ty oblečky, jeden po druhém, a rozkládala je pyšně doktorovi před očima. Potom mu ještě ukázala velmi jemné povijany, překrásný slintáček, zdobený kraječkami, malou hedvábnou pokrývku na nohy a bílé vlněné punčošky. Všechny kusy byly označeny vkusně vyšitým monogramem E. D. a toho si doktor všiml na první pohled.

„E. D... Dali jste snad proto dítěti jméno Erik?“ zeptal se.

„No pravda,“ odpověděla Katrina, kterou ukazování všech těch věcí zřejmě rozradostňovalo, zatímco tvář jejího manžela jako by se zachmuřovala. „A tohle je to nejkrásnější, měl to kolem krku,“ dodala a vyndala z tajného úkrytu pozlacené chrastítko z růžového korálu, zavěšené na tenoučkém řetízku.

Kolem iniciál E. D. bylo na chrastítku latinské heslo *Semper idem*.

„Nejdřív jsme si mysleli, že to je jméno děťátka,“ pokračovala, když viděla, jak doktor to heslo luští, „ale pan Malarius nám vysvětlil, že to znamená »stále stejný«.“

„Pan Malarius vám řekl pravdu,“ odpověděl doktor na tuto otázku, zřejmě nepřímou. „Je jasné, že dítě je z nějaké bohaté a vážené rodiny,“ pokračoval po chvíli, když už Katrina ukládala výbavičku zpět do truhly. „Nemáte tušení, z které země by mohlo pocházet?“

„Jak se chcete, prosím vás, něco takového dovědět?“ odvětil Hersebom. „Vždyť jsem je našel na moři!“

„Ano, ale kolébka byla přivázána k záchrannému pásu, jak jste mi říkal, a všechny námořní společnosti uvádějí podle obvyčeje na záchranné pásy jméno lodi, k níž patří,“ odsekl doktor a zase upřel své pronikavé zraky do očí námořníkůvých.

„Ovšem,“ odpověděl Hersebom a sklopil hlavu.

„No tak, jaké jméno bylo na záchranném pásu?“

„Heleďte, pane doktore, já nejsem žádný učenec, víte? Umím trochu číst v mateřštině, ale cizí řeči, kdepak, to je pro mne španělská vesnice! A potom, od té doby uplynulo už tolik času.“

„Ale snad se přece jen upamatujete! Vždyť jste jistě také ukázal ten záchranný pás – právě tak jako ostatní věci – panu Malariovi, ne? No tak, mistře Hersebome, jen trochu dobré vůle! Nebylo na pásu napsáno jméno *Cynthia*?“

„Tak se mi zdá, že to bylo něco takového,“ odpověděl nejistě rybář.

„Je to cizí jméno. Z které země, podle vašeho názoru, mistře Hersebome?“–

„Copak já vím! Copak znám všechny ty čerchmanské země? Vždyť jsem z noroěských a bergenských končin nevytáhl paty – nepočítám-li, že jsem se jednou nebo dvakrát vydal na lov k islandskému a grónskému pobřeží,“ odpovídal bodrý námořník stále nevrlejší tónem.

„Tak bych nejspíš řekl, že to je jméno anglické nebo německé,“ podotkl doktor, aniž se pozastavil nad jeho rozčilením. „Mohl bych to snadno zjistit podle tvaru písmen, kdybych ten záchranný pás viděl. Neschovali jste si ho?“

„Na mou věru, že ne! Už je to hezky dlouho, co jsme ho spálili!“ vykřikl vítězoslavně Hersebom.

„Pokud se na to pamatuje Malarius, písmo bylo latinské,“ poznamenal doktor, jako by mluvil sám k sobě, „a docela určitě jsou z latinky písmena monogramu na prádle. *Cynthia* tedy pravděpodobně nebyla loď německá. Soudím spíše na loď anglickou... Co vy si o tom myslíte, mistře Hersebome?“

„Ach, nad tím si moc hlavu nelámu,“ odpověděl rybář. „Ať to byla anglická, ruská nebo patagonská, to mi dělá nejmenší starost. Jak se zdá, je to už hodně dávno, co svěřila své tajemství oceánu, v hlubinách tři až čtyři tisíce metrů.“ A mohli jste si přitom opravdu myslet, že se Hersebom raduje nad tím, že to tajemství je skryto tak hluboko pod mořskou hladinou.

„No, ale jistě jste podnikl nějaké kroky, abyste našel rodinu toho dítěte, že?“ řekl doktor a zpod brýlí jako by v tom okamžiku zazářila hluboká ironie. „Napsal jste guvernérovi v Bergenu, dal jste oznámení do novin...“

„Kdepak!“ zvolal rybář. „Já nic takového neudělal. Bůh ví, odkud to děcko pocházelo a kdo je pohřešoval. Copak jsem měl utrácet peníze, abych našel lidi, kteří se o ně ani za mák nestarali? Vžijte se do mého postavení, pane doktore! Já nejsem žádný milionář. A i kdybychom utratili všechny své úspory, stejně bychom nic nevypátrali. Udělali jsme všechno, co jsme mohli, vychovali jsme to dítě jako vlastního syna, milovali jsme ho, hýčkali...“

„Ještě víc než ty dvě naše, je-li to možné,“ přerušila ho Katrina, otírajíc si cípem zástěry oči, „a můžeme-li si něco vyčítat, pak snad jen to, že jsme mu věnovali až příliš mnoho lásky.“

„Paní Hersebomová, přece mně nebudete takhle křivdit – domnívat se, že vaše veliká dobrota vůči malému trosečníkovi ve mně vzbuzuje jiný pocit než největší obdiv!“ zvolal doktor. „Ne, něco takového si přece nemyslíte! Ale jestli chcete, abych mluvil úplně otevřeně, podle mého mínění vás právě vaše láska tak zaslepila, že jste zapomněli na svou povinnost. A vaší povinností bylo především ze všech sil pátrat po rodině dítěte.“

Rozhostilo se hluboké ticho.

„Možná,“ ozval se konečně mistr Hersebom, který při té výčitce sklopil hlavu. „Ale co se stalo, stalo se! Teď nás Erik patří nám a vůbec netoužím mu povídat o těch dávných událostech.“

„Nemějte strach, já vaši důvěru nezklam,“ odpověděl doktor a vstal. „Už je pozdě... Opustím vás, drazí přátelé, a přeji vám dobrou noc – noc bez výčitek svědomí.“ dodal vážně.

Na to si oblekl kožich, a odmítnuv nabídku rybáře, který ho chtěl za každou cenu doprovodit, stiskl hostitelům ruku a odešel směrem k továrně.

Hersebom zůstal chvíli stát na prahu a díval se, jak se doktor v měsíčním svitu vzdaluje.

„Toho nám sem čerti nesli!“ zabručel mezi zuby, když se konečně rozhodl zavřít dveře.

MYŠLENKY MISTRA HERSEBOMA

Druhý den ráno doktor Schwaryencrona a jeho obchodní zástupce dojíдали právě po důkladné prohlídce továrny snídani, když doktor uviděl vejít člověka, v němž nejdříve jen stěží poznal mistra Herseboma. Oblečen do svátečních šatů, ve volné vyšívané vestě, v kožešinovém kabátě a s širokým kloboukem na hlavě, rybář vypadal úplně jinak než ve své pracovní kazajce. Ale co ho úplně změnilo, byl hluboce smutný a pokorný výraz obličeje. Měl zarudlé oči a vypadal, jako by celou noc nespál.

A opravdu, bylo tomu tak. Mistr Herseboom, který až do dnešního dne neměl nikdy nejmenší výčitku svědomí, strávil právě na své kožené žíněnce přesmutné hodiny. K ránu si vyměnil velmi bolestné úvahy s paní Katrinou, která také v noci nezamhouřila oka.

„Ženo, myslím na to, co nám řekl doktor,“ zvolal po mnoha bezesných hodinách.

„Taky o tom přemýšlím už od chvíle, kdy odešel.“ odpověděla.

„Já bych řekl, že na tom všem je něco pravdy a že jsme možná byli sobečtější, než jsme mysleli. Kdo ví, jestli chlapec nemá právo na nějaké veliké jmění, o které jsme ho připravili svou nedbalostí. Kdo ví, neoplakává-li ho už dvanáct let jeho rodina, která by nás mohla plným právem obviňovat, že jsme se vůbec nepokusili jí ho vrátit.“

„Přesně totéž si říkám i já,“ odpověděla s povzdechem Katrina. „Jestli žije jeho matka, jaký hrozný zármutek musí ta ubohá žena mít při pomyšlení, že se její dítě utopilo! Vžívám se do jejího postavení a představuji si, že

bychom takhle ztratili našeho Ottu. Nikdy bychom se z toho neutěšili.“

„Matka, to není ještě všechno, co mě znepokojuje, protože podle všeho asi zemřela,“ řekl Hersebm po chvíli mlčení. „Jak jenom předpokládat, že dítě v tom věku cestovalo bez matky nebo že mohlo být přivázáno na záchranný pás a vydáno samotné napospas rozmarům oceánu, kdyby ona byla ještě naživu?“

„To je pravda... ale co my o tom koneckonců víme? Možná že se ta žena taky nějakou podivnou náhodou zachránila.“

„A třeba jí dítě bylo dokonce odňato! Tahle myšlenka mě už občas napadla,“ pokračoval Hersebm. „Copak víme, neměl-li někdo zájem na tom, aby dítě zmizelo? Pustit je takhle na záchranném pásu na moře, to je tak prazvláštní čin. že můžeme předpokládat všechno. A v tom případě bychom se byli stali spoluviníky zločinu a přispěli k jeho zdárnému výsledku. Není to strašná domněnka?“

„Kdepak, bychom se něčeho takového nadáli, my, kteří jsme si mysleli, že děláme z lásky dobrý skutek, když toho ubožáčka přijmeme za svého!“

„Ó to je jasné, my jsme to neudělali ve zlé vůli. Živili jsme ho a vychovávali, jak nejlépe jsme mohli. Ale to nemění nic na věci, že jsme jednali zbrkle a že chlapec nám to možná jednoho dne právem vyčte.“

„Toho se obávat nemusíme, tím jsem si jista. Ale už dost na tom, že my sami si máme co vyčítat.“

„Jak je to divné, že stejný čin, posuzovaný z různého stanoviska, může být hodnocen úplně protikladně! Nikdy by mě bylo něco takového ani nenapadlo. A zatím stačilo několik doktorových slov a už máme popletenou hlavu.“

Výsledkem této noční výměny názorů bylo, že se Hersebom přišel teď poradit s doktorem Schwaryencronou, co by měli udělat, aby napravili svou chybu z minulosti. Doktor se zprvu nemínil vrátit k včerejší rozmluvě. Vlídne rybáře přijal, hovořil s ním o počasí a o cenách ryb, ale předstíral, že jeho návštěvu považuje za návštěvu zdvořilostní.

To se vůbec nehodilo do plánu mistru Hersebomovi; začal hovořit kolem dokola o tom, co mu dělá starosti, mluvil o škole pana Malaria a konečně se rozhodl jít přímo k věci.

„Pane doktore,“ řekl odhodlaně, „moje žena a já jsme celou noc přemýšleli o tom, co jste nám včera večer povídal o Erikovi. Nikdy jsme nepomyslili na to, že mu ubližujeme, když ho vychováváme jako své dítě. Ale vy jste změnil náš názor a já bych rád věděl, co nám radíte udělat, abychom se už dále nevědomky neprohřešovali. Domníváte se, že je ještě čas pátrat po Erikově rodině?“

„Nikdy není pozdě na to, aby člověk splnil svou povinnost,“ odpověděl doktor, „ačkoli ten úkol bude dnes jistě mnohem složitější, než by byl býval v první chvíli. Chcete mi ho svěřit? Ujmu se ho s radostí a slibuji vám, že ho budu provádět s žádanou horlivostí – ale pod jednou podmínkou: že mi zároveň svěříte hochu, abych si ho odvezl do Stockholmu...“

Kdyby na hlavu mistra Herseboma dopadla rána kyjem, nebyl by více ohromen než po těchto slovech. Zbledl a zřejmě upadl do rozpaků.

„Svěřit vám Erika?... Poslat ho do Stockholmu? Ale proč, pane doktore?“ zeptal se rozechvělým hlasem.

„Povím vám to. Co přivábilo mou pozornost k tomu dítěti, byly jednak charakteristické fyzické znaky, kterými

se na první pohled liší od svých spolužáků, a jednak také jeho živá inteligence, jeho zřejmé předurčení k vysokoškolským studiím. Ještě jsem ani nevěděl, jakou náhodnou shodou okolností se dostal do Noroë, a už jsem si řekl, že by bylo neodpuštělné nechat chlapce tak nadaného ve vesnické škole, i když pod dohledem takového učitele, jako je Malarius. Vždyť tam nenalezne nic z toho, co by mu mohlo pomoci v rozvoji jeho mimořádných schopností, ani muzea, ani vědecké sbírky, ani knihovny, ba ani rovnocenné soupeře. Právě to mě přimělo, abych se na Erika informoval, abych se vyptal, jaký je jeho životní osud. A ještě než jsem se to dověděl, už jsem si z plna srdce přál, abych tomu dítěti zajistil výhody uceleného vzdělání. Pochopíte tedy snadno, že když jsem získal informace, které jste mi poskytli vy přikláním se tím více k svému záměru. A nemůže mě od něho odvrátit ani úkol, který jsem připraven na sebe vzít v jeho prospěch. Nemusím vám snad připomínat, mistře Hersebome, že váš adoptivní syn zřejmě náleží nějaké bohaté a významné rodině. Chcete, abych byl vystaven – naleznou-li ji – tomu, že jí vrátím dítě vychované na vesnici, jež bylo připraveno o tu výchovu, bez níž si bude v novém prostředí připadat jako cizí?“

Herseboom sklonil hlavu. Aniž si toho všiml, po osmahlých tvářích mu stékaly dvě veliké slzy.

„Ale to by potom znamenalo rozloučení navždycky,“ řekl. „Vyhnat chlapce z domu, dříve než se dovíme, jestli najde jinou rodinu? Ne, pane doktore, to na mně žádáte moc, na mně i na mé ženě! Dítě je u nás šťastné. Proč je tady nenechat – aspoň než bude mít jistotu, že je čeká skvělejší osud?“

„Šťastné!... Kdo vám zaručí, že bude šťastné později?... Že jako dospělý člověk nebude litovat toho, že byl zachráněn? Je to hoch inteligentní, bude možná vynikat nad ostatní a život, – který mu můžete zajistit v Noroě, bude pro něho utrpením, milý Hersebome!“

„Abych pravdu řekl, pane doktore, ten život, kterým vy pohrdáte, je pro nás až dost dobrý. A proč by nebyl dobrý taky pro toho chlapce?“

„Nepohrdám jím!“ zvolal učenec ohnivě. „Nikdo neobdivuje práci a neváží si jí více než já. Copak si snad myslíte, mistře Hersebome, že bych mohl zapomenout, z čeho pocházím? Můj otec a děd byli rybáři zrovna jako vy. A právě proto, že byli tak prozíraví a dali mě na studie, oceňuji jejich dobrodiní jaksepatří a rád bych je zajistil dítěti, které si to zaslouží. Dělán to jen v jeho zájmu, věřte mi...“

„Eh, copak já vím?... Povznesete Erika, uděláte z něho pána, který nebude umět pracovat rukama! A jestliže po dvanácti letech nenajdete jeho rodinu – a to je víc než pravděpodobné –, bude to pro nás znamenat pěknou práci! Život námořníka je přece krásný, pane doktore, a vyrovná se jakémukoli jinému! Když má norský rybář pod nohama loď, čerstvý vítr ve vlasech a čtyři nebo pět tuctů tresek v sítích, ničeho se nebojí a nikomu nemusí za nic děkovat. Říkáte, že Erik nebude v takovém životě šťasten? Dovolte mi, abych si myslil pravý opak. Já toho chlapce dobře znám... Má rád knihy, ale nade všechno má rád moře. Člověk by řekl, že cítí, jak ho kdysi moře kolébalo; a ani všechna muzea světa by mu neposkytla útěchu za to, kdyby byl od něho daleko.“

„Ale ve Stockholmu máme taky moře,“ řekl doktor s úsměvem, proti své vůli dojat tím, že mu Hersebm odporuje s tak dojemnou vytrvalostí.

„No a co vlastně chcete podniknout, pane doktore?“ pokračoval rybář a zkřížil ruce. „Jaké máte vlastně úmysly?“

„Heleďme se! Tak vidíte, nakonec přece cítíte potřebu něco podniknout! Nuže, tady je můj návrh: Erikovi je dvanáct let, brzy mu bude třináct, a zdá se, že je to chlapec výjimečně nadaný. Málo záleží na tom, odkud pochází. Otázku jeho původu nechrne stranou... Zaslouží si, aby se mu dostalo prostředků k rozvinutí jeho vloh a k jejich využití. Právě tohle nás zajímá v dané chvíli. Já jsem bohat a bezdětný. Beru si na starost, že mu opatřím ony prostředky, že mu zajistím nejlepší učitele a všemožně usnadním, aby měl z jejich přednášek prospěch. Pokus potrvá dva roky. Zatím se pustím do práce i já, budu pátrat, inzerovat v novinách, budu dělat, co jen budu moci, abych vypátral rodiče toho dítěte!... Jestliže se mi to do dvou let nepodaří, pak se mi to nepodaří už nikdy! A naleznu-li jeho rodiče, rozhodnou samozřejmě oni o všem, co je třeba udělat. V opačném případě vám pošlu Erika zpátky. Bude mu patnáct let a už bude znát svět. Nastane příhodná chvíle, aby se mu řekla pravda o jeho původu. Podle naší rady a podle dobrozdání učitelů se bude moci svobodně a odpovědně rozhodnout, zda půjde tou nebo onou cestou. Bude-li chtít být rybářem, já mu bránit nebudu. Bude-li chtít pokračovat ve studiích, bude toho pravděpodobně hoden, a já se zavazuji, že mu je umožním dokončit a otevřu mu cestu k povolání, které si zvolí. Nezdá se vám tohle všechno rozumné?“

„Víc než rozumné! Vašimi ústy mluví moudrost sama, pane doktore,“ zvolal Hersebm, teď už pevně přesvědčen. „Studovaný člověk je přece někdo,“ pokračoval a potřásl hlavou. „S nevzdělanci má každý lehkou práci! Ale těžké teď bude opakovat všechno mé ženě. A to chcete chlapce odvézt brzy?“

„Zítř! Nemohu odložit svůj návrat do Stockholmu ani o jediný den.“

Mistr Hersebm ze sebe vyrazil vzdech podobající se vzlyku.

„Zítř... Tak brzy!“ řekl. „No konečně, ať se stane, co se stát má! Jdu si o tom promluvit se ženou...“

„Jděte. Poradte se také s panem Malariem. Uvidíte, že sdílí můj názor.“

„Ach, to už trochu tuším,“ odpověděl rybář se smutným úsměvem.

Stiskl ruku, kterou mu pan Schwaryencrona podával, a hluboce zamyšlen odešel.

Navečer zamířil doktor před večeří opět k bytu mistra Herseboma. Našel rodinu shromážděnou kolem krbu jako včera, ale už ne v tak klidné a šťastné pohodě. Otec seděl dost daleko od ohně, micky, ruce nečinně položené v klíně. Katrina měla oči plné slz a svírala ve svých rukou ruce Erikovy. Chlapec měl tváře zružovělé nadějí na nový život, ale otci posmutnělé, poněvadž si uvědomoval, že opustí všechno, co má rád; nevěděl dobře, kterému citu má dát přednost. Malá Vanda schovávala hlavu rybářovi do klína. Z hlavičky byli vidět jen dlouhé, stříbřitě plavé copy, těžce dopadající na její slaboučká, hezká ramínka. Otto, také silně dojat blízkým loučením, stál nepohnutě vedle nevlastního bratra.

„Jak jste smutní a sklíčení!“ zvolal doktor a zastavil se na prahu. „Kdyby Erik odjížděl na nějakou hodně dalekou a nebezpečnou výpravu, nemohli byste projevovat větší zármutek. Nemáte opravdu proč, ujišťuji vás, drazí přátelé. Stockholm není u protinožců a chlapec vás neopouští navždy. Bude vám moci psát a nepochybuji, že to bude dělat často. Je to s ním tak jako se všemi chlapci, kteří odcházejí na studie. Za dva roky se vám vrátí velký a řádně vzdělaný, »hotový« po všech stránkách. Je tu tedy nějaký důvod pro takový zármutek? Vážně, to není rozumné.“

Katrina vstala s důstojností vrozenou severským venkovankám.

„Pane doktore, věřte mi, že jsem vám hluboce vděčna za to, co děláte pro našeho Erika,“ řekla. „Nemějte nám však za zlé, že nás jeho odchod zarmucuje. Hersebon mi vysvětlil, že je to rozloučení nutné. Podřizuji se. Ale nechtějte, aby to bylo bez lítosti.“

„Maminko!“ vykřikl Erik. „Jestli vás to moc trápí, neodejdu!“

„Ne, dítě,“ pokračovala žena a sevřela ho do náruče. „Vzdělání je dobrodiní a my nemáme právo ti je odpírat. Jdi, hochu, poděkuj panu doktorovi, který ti je chce zajistit, a vždycky mu dokazuj svou píli v učení, že si ceníš jeho velké dobroty.“

„Ale, ale,“ řekl doktor, jehož brýle jako by se náhle zamžily, „chcete snad dojmout i mne?... Mluvme raději o praktických věcech. Rozuměli jste dobře, že vyjedeme zítra časně zrána? Všechno bude připraveno, že ano? Říkám-li všechno, neznamená to, že chlapec musí mít velkou výbavu. Pojedeme na saních jenom do Bergenu,

kde nasedneme na vlak. Erik potřebuje jen něco málo prádla, jinak najde všechno nutné ve Stockholmu.“

„Vše bude připraveno,“ odpověděla prostě paní Hersebomová. „Vando,“ dodala s norskou zdvořilostí, „pan doktor ještě stojí!“

Dívka rychle přistrčila panu Schwaryencronovi velké křeslo z leštěného dubu.

„Já už jdu,“ prohlásil doktor. „Malarius mě čeká k večeri. No tak, děvenko,“ pokračoval a položil ruku na dívčinu plavou hlavu, „zlobíte se na mne moc, že vám odvádím bratra?“

„Ne, pane doktore,“ odpověděla vážně Vanda. „Erik tam bude šťastnější. Nebylo to pro něho, aby zůstal na vesnici.“

„A co vy, holčičko, budete bez něho nešťastná?“

„Pobřeží bude opuštěné,“ odpověděla dívka něžně. „Rackové ho budou hledat a nenajdou ho. Modravé vlnky se budou divit, že už ho nevidí, a náš dům mi bude připadat prázdný. Ale Erik bude spokojen, protože bude mít knihy a stane se učencem.“

„A jeho hodná sestřička se bude těšit z jeho štěstí, že ano, dítě?“ řekl doktor a políbil děvčátko na čelo. „A až chlapec vrátí, bude na něho hrdá. Tak, jednu věc bychom měli. Teď už musím co nejrychleji běžet. Zítra na shledanou!“

„Pane doktore,“ zašeptala bázkivě Vanda, „také já bych vás chtěla požádat o malou laskavost.“

„Jen mluvte, děvče!“

„Říkal jste, že pojedete na saních. Ráda bych – s tatínkovým a mamínčiným svolením –, abyste mi dovolil zavézt vás až k první zastávce.“

„Ach!... Ach!... Já jsem si na to už objednal Regnildu, dceru našeho správce.“

„Vím to, a přímo od ní. Ale ona je ochotna mi své místo postoupit, jestli vy s tím budete souhlasit.“

„Nuže, v tom případě vám zbývá jen dostat svolení od tatínka a maminky.“

„To mám.“

„Máte tedy i moje, milé dítě,“ řekl doktor už na odchodu.

Druhý den ráno, když před domem Hersebomových zastavily veliké saně, seděla na kozlíku malá Vanda a držela v ruce podle svého přání otěže. Bude řídit až do sousední vesnice, kde si doktor najme jiného koně a jiné děvče, a tak to bude pokračovat až do Bergenu. Takový kočí by jistě překvapil cizince, ale v Dánsku a v Norsku je to docela obvyklý zjev. Muži by tuhle práci považovali za ztrátu času; nezřídka se svěřují desetiletým dvanáctiletým dětem i těžká spřežení a děti je dovedou docela lehce řídit.

Doktor už seděl rozložen vzadu na saních, dobře zahalen do kožešin. Než se Erik posadil vedle Vandy, něžně políbil otce a bratra, kteří projevíli nad jeho odjezdem pouze němý zármutek a potom dobrou paní Katrinu, jež byla hovornější.

„Sbohem, synku!“ řekla v slzách. „Nezapomeň nikdy, čemu tě učili tvoji chudí rodiče! Buď čestný a hodný! Nikdy nelži! Pracuj ze všech sil! Drž vždycky ochrannou ruku nad těmi, kteří jsou slabší než ty! A jestli nenajdeš zasloužené štěstí, vrať se je hledat sem k nám!“

Vanda pobídla koně, který vyrazil rychlým klusem a rozezněl přitom své zvonečky. Vzduch byl chladný, cesta umrzlá a hladká jako sklo. Docela blízko nad obzorem

vrhalo bledé slunko zlatý plášť na zasněženou krajinu. Za několik minut se Noroě ztratilo v dálce.

VE STOCKHOLMU

Doktor Schwaryencrona bydlil ve Stockholmu v nádherném domě, a to na ostrově Stadshohnenu. Je to nejstarší a nejvyhledávanější čtvrť tohoto rozkošného hlavního města, jednoho z nejhezčích a nejroztomilejších měst evropských, která by cizinci navštěvovali častěji, kdyby móda a předsudek neměly na cestovní plány turistů alespoň takový vliv jako na tvar jejich klobouků.

Stockholm leží mezi jezerem Mälaren a Baltským mořem, na osmi ostrůvcích spojených nesčetnými mosty. Je lemován nádhernými nábřežími a oživován projíždějícími parníky, jež zastávají funkci dostavníků, i veselým duchem pracovitých a spokojených obyvatel, kteří jsou nejpohostinnější, nejzdvořilejší a nejvzdělanější v Evropě. Se svými velkými veřejnými sady, knihovnami, muzei a vědeckými ústavy je Stockholm pravými Aténami severu a zároveň velmi důležitým obchodním střediskem.

Erik však byl ještě pod dojmem, kterým na něho zapůsobila Vanda ve chvíli, kdy ho opouštěla na první zastávce. Jejich loučení bylo vážnější, než se dalo v jejich věku čekat. Obě mladá srdce si nemohla vzájemně zakrýt hluboké pohnutí.

Ale když povoz, který čekal Erika na nádraží, zastavil před velkým domem z červených cihel, jehož dvojité okna zářila ve světle plynových lamp, Erik užasl. Měděné klepadlo u dveří mu připadalo jako z ryzího zlata. A předsín, vydlážděná mramorem a vyzdobená sochami, bronzovými nádobami a velkými čínskými vázami, ho přímo ohromila. Zatímco livrejovaný sluha pomáhal

pánovi z kožešin, vyptává se ho na zdraví s onou srdečností, jež je u švédských sloužících obvyklá, Erik se udiveně rozhlížel kolem sebe.

Šum hlasů přivábil jeho pozornost ke schodišti pokrytému tlustým kobercem a k masivnímu dubovému zábradlí. Obrátil se a spatřil dvě osoby, jejichž oděv se mu zdál tím nejmodernějším na světě.

Jedna z nich byla žena šedivých vlasů a střední postavy, stojící zde rovně jako svíčka, v plisovaných černých soukenných šatech, dost krátkých, takže bylo vidět červené punčochy se žlutým vzorkem a boty s přezkami. U pasu jí visel na ocelovém řetěze obrovský svazek klíčů. Nesla vysoko hlavu a vrhala na všechny strany bystré a pronikavé pohledy. Byla to „fru“ neboli paní Greta-Marie, doktorova hospodyně a uznávaná samovládkyně jak v kuchyni, tak v domácnosti vůbec.

Za ní přicházela jedenáctiletá až dvanáctiletá dívka, jež v Erikových očích vypadala jako pohádková princezna. Místo národního kroje, který Erik viděl vždycky nosit děti v jejím věku, měla na sobě tmavě modré sametové šatečky. Její plavé vlasy po nich splývaly jako hedvábný vodopád. Na nohou měla černé punčochy a atlasové střevíčky. Třešňově červená mašle jí seděla na hlavě jako motýl a oživovala jasnou barvou ten cizí a bledý obličej, v němž svítily veliké zelené oči fosforeskujícím třpytem.

„To jsem ráda, že vás konečně zase vidím, strýčku!... Měl jste příjemnou cestu?“ zvolala a vrhla se doktorovi kolem krku.

Erika, který se skromně držel stranou, sotva uznala za hodna pohledu.

Doktor jí oplatil její laskání, potřásl rukou hospodyně a pak pokynul svému svěřenci, aby přistoupil blíž.

„Kajso a vy, paní Greto, prosím vás, abyste byly laskavé k Eriku Hersebomovi, kterého přivážím z Norska,“ řekl. „A ty chlapče, neměj žádný strach!“ pokračoval vlídně. „Paní Greta není tak přísná, jak vypadá, a moje neteř Kajsa se s tebou brzy upřímně spřátelí! Že mám pravdu, holčičko?“ dodal a štípl přitom malou vílu něžně do tváře.

Malá víla se místo odpovědi jen pohrdavě ušklíbala. Ani hospodyně neprojevovala příliš velké nadšení nad novým členem rodiny, který jí byl představen.

„A prosím vás, pane doktore,“ řekla nepřívětivě, vystupujíc po schodišti, „smím se ptát, co je to za dítě?“

„Jistě,“ odpověděl doktor, „řeknu vám všechno dopodrobna, paní Greto, nebojte se... Ale jestli nemáte nic proti tomu, dříve něco pojíme.“

V „matsalu“ neboli jídelně stál prostřený stůl, na němž bylo na bílém ubruse vkusně rozestaveno křišťálové sklo a známé „smorgaas“. To byl přepych, o jakém se chudáku Erikovi ani nezdálo, protože stolní prádlo je na norském venkově něco neznámého; dokonce i talíře se tu objevily teprve docela nedávno. Spousta venkovanů jí dosud rybu na kruhových plátcích černého chleba, ale nechutná jim proto o nic méně. Doktor musil také chlapce několikrát pobídnout, aby zasedl ke stolu, a pak Erikova nešikovnost vyvolala u slečny Kajsy nejeden pohled plný skrytého výsměchu.

Cestovatelé však měli pořádný hlad, a tak se všechno dostalo brzy do normálních kolejí. Po „smorgaas“ následovala večeře; byla tak vydatná, že by se z toho francouzský žaludek až vyděsil, a tak bohatá, že by mohla ukojit hlad celého pěšího praporu po osmadvacetikilometrovém pochodu. Rybí polévka, domácí chléb, husa s kaštanovou nádivkou, vařené hovězí

obložené horou zeleniny, vrchovaté mísy brambor, tučet natvrdo uvařených vajec, rozinkový pudink... Pustili se vesele do jídla a všechno to zdolali.

Po této bohaté hostině, jež skončila takřka beze slova, odebrali se do přijímacího pokoje. Byla to prostorná místnost vykládaná dřevem, s šesti okny, jejichž výklenky, zakryté těžkými soukennými závěsy, by pařížskému architektovi stačily, aby v nich zařídil celý byt. Doktor se natáhl do velkého koženého křesla u krbu, Kajsa se usadila na stoličku u jeho nohou, kdežto Erik, který byl zastrašen a necítil se ve své kůži, přistoupil k oknu a měl sto chutí utéci se tam do tmavého koutku v ústraní. Ale doktor mu k tomu nedopřál času.

„No tak se pojď ohřát, hochu!“ zvolal svým zvučným hlasem, „a pověz nám trochu, co si myslíš o Stockholmu.“

„Ulice tu jsou strašně černé, úzké a domy hodně“ vysoké řekl Erik.

„Ano, o něco vyšší než v Noroě,“ odpověděl doktor ve smíchu.

„Není pro ně ani vidět hvězdy,“ pokračoval hoch.

„My jsme tady totiž v elegantní čtvrti,“ ozvala se Kajsa, podrážděná těmito kritikami. „Stačí přejít některý most a hned se octnete v širších ulicích.“

„Viděl jsem je po cestě z nádraží, ale ani ta nejhezčí není tak široká jako noroěský fjord,“ odsekl Erik.

„Ale, ale...,“ řekl doktor, „copak? Snad se ti už nestýská po domově?“

„Ne,“ odpověděl rozhodně Erik, „jsem vám příliš zavázán, pane doktore, a nemohu proto ani na malý okamžik litovat, že jsem sem přišel. Ale ptal jste se mě, co si myslím o Stockholmu, a tak vám to říkám.“

„To Noroë musí být ale hrozný zapadákov,“ podotkla Kajsa.

„Hrozný zapadákov!“ opakoval Erik rozhořčeně. „Lidé, kteří něco takového říkají, určitě nemají oči, slečno Kajso. Jenom kdybyste viděla ten žulový pás skal kolem našeho fjordu, a naše hory, naše ledovce, naše černé borové lesy, tyčící se proti bledému nebi! A ještě dále širé moře, hned bouřlivé a hrozné a hned zase tiché, jako by se chystalo vás kolébat. A ti rackové, kteří přelétávají sem tam, mizejí v nekonečném prostoru a opět se vrací, aby se vás lehce dotkli svým křídlem!... Ó, to všechno je krásné, ba dokonce krásnější než město.“

„Nemluvila jsem o krajině, ale o domech,“ odpověděla Kajsa. „Jsou tam jen venkovské chalupy, že ano, strýčku?“

„Venkovské chalupy, v jakých se narodil tvůj otec a děd a v jaké jsem se narodil i já dítě,“ odpověděl vážně doktor.

Kajsa zrudla a odmlčela se.

„Jsou to jen dřevěné domy,“ pokračoval Erik, „ale vyrovnají se dobře jiným... Večer, když tatínek spravuje sítě a maminka přede na kolovrátku, usedáme často my tři, Otto, Vanda a já, na lavičku, náš velký pes Klaas si nám lehne k nohám a my si sborově opakujeme staré ságy. Pozorujeme přitom hru stínů na stropě. A když venku fičí vítr a všichni rybáři už jsou doma, je to milé cílit se pěkně v teple doma ve světnici za zavřenými dveřmi. Člověku je tam zrovna tak dobře jako v tomto krásném pokoji tady...“

„Tohle není náš nejkrásnější pokoj,“ řekla Kajsa pyšně. „Mohla bych vám ukázat velký salón, to byste teprve něco viděl!“

„Ale tady je tolik knih,“ odpověděl Erik. „Je jich snad v salóne ještě víc?“

„No dobrá, knihy!... A kdopak mluví o nich?... Jde o plyšová křesla, krajkové záclony, velké francouzské kyvadlové hodiny, orientální koberce.“

Zdalo se, že Erika tento výčet moc neokouzlil; hoch vrhal toužebné pohledy na velkou dubovou knihovnu, jež zabírala celou jednu stěnu přijímacího pokoje.

„Můžeš si ty knihy prohlédnout zblízka a vybrat si, která se ti bude líbit,“ řekl doktor.

Erik si nedal takové svolení dvakrát opakovat. Vybral si jeden svazek, usadil se v dobře osvětleném koutku a brzy byl pohřížen do čtení. Sotva si povšiml, když vešli jeden po druhém dva staří páni, věrní společníci doktora Schwaryencrony, kteří si přicházeli takřka každý večer zahrát partii whistu, oblíbené karetní hry.

První se jmenoval profesor Hochstedt. Byl to vysoký stařec vážného, vznešeného vystupování a vyjádřil doktorovi velmi obřadně svou radost nad jeho návratem. Jen co se usadil do křesla – užíval je už tak dlouho, že dostalo název „profesorské křeslo“ –, ozvalo se silné, energické zazvonění.

„To je Bredejord!“ řekli oba přátelé současně.

Dveře se brzy otevřely před drobným, čiperným mužíčkem, který vrazil dovnitř jako vítr, stiskl obě ruce doktorovi, políbil Kajsu na čelo, přátelsky se pozdravil s profesorem a rozhlédl se po přijímacím pokoji blýskavými očkami jako myška. Byl to advokát Bredejord, jeden z proslulých právníků stockholmské advokátní komory.

„A podívejme se... kohopak to tu máme?“ řekl najednou, spatřiv Erika. „Mladého rybáře tresek, nebo spíše bergenského plavčíka? A čte Gibbona v angličtině!“ pokračoval, když letným pohledem zjistil, co je to za

zajímavou knihu, do níž je mladý venkovan tak zahloubán.
„A zajímá vás to, hochu?“ ptal se.

„Ano, prosím, je to dílo, které jsem si už dávno toužil přečíst, první svazek *Úpadku říše římské*,“ odpověděl prostě Erik.

„A hrome!“ zvolal advokát. „Zdá se, že bergenští plavčíci si libují ve vážné četbě... Ale jste skutečně z Bergenu?“

„Jsem z Noroë, což není daleko,“ odvětil Erik.

„No ne, copak lidé v Noroë mají tak hnědé oči a vlasy jako vy?“

„Ne, nemají. Můj bratr, sestra a všichni ostatní jsou plavovlasí, asi jako lady slečna. Ale neoblékají se jako ona,“ dodal s úsměvem. „A vůbec se jí málo podobají.“

„To si taky myslím,“ řekl pan Bredejord... Slečna Kajsa je „dítětem civilizace, kdežto tam vládne nedotčená příroda, jejíž ozdobou je právě prostota, jak říkají Angličané. A nejsem-li moc zvědavý, co budete ve Stockholmu dělat, hochu?“

„Pan doktor je tak laskav, že mě dá na studie.“ odpověděl Erik.

„Ach tak,“ pravil advokát a poklepával konečky prstů na svou tabatěrku.

A jeho chytrý pohled jako by se vyptával doktora na tuto živou záhadu. Ale z posunků, který byl takřka nepostřehnutelný, poznal, že musí svůj výslech odložit, a hned změnil námět rozhovoru.

Mluvalo se tedy o soudním dvoře, o městě, o tom, co se ve světě událo od doktorova odjezdu. Potom přišla paní Greta otevřít hráčský stůl a připravila hrací známky a karty. Brzy se rozhostilo ticho, protože všichni tři přátelé se ponořili do složitých kombinací whistu.

Doktor měl nevinnou ctižádost být při této hře nejlepším hráčem, a už méně nevinný zvyk být nemilosrdným k chybám, jež unikly jeho spoluhráčům. Nezapomínal hlučně zajásat, když mu tyto chyby dopomohly k výhře, a zaklít, když zavinily jeho prohru. Po každém ukončení hry si také doprával radost vysvětlit viníkovi, čím se prohřešil, kterou kartu měl vyhodit po takovém tahu, nebo zase jak to zařídít při jiném tahu, aby dostal kartu domů. U hráčů whistu je tento zlozvyk dost častý, ale není proto o nic méně příjemné, když se zvrhne v náruživost a vybíjí každý večer na stejných obětech.

Doktor měl naštěstí co dělat s dvěma přáteli, kteří ho vždycky odzbrojili – profesor svým neotřesitelným klidem, advokát svou jasnou pochybovačností.

„Máte pravdu,“ odpovídal první z nich vážně na nejtrpčí výtky.

„Milý Schwaryencrono, víte dobře, že se zbytečně namáháte, když mi tu kážete,“ říkal se smíchem pan Bredejord. „Já budu dělat ve whistu celý život nejhrušší chyby, a co je nejhorší, ani toho nelituji.“

Co si počít s tak zatvrzelými hříšníky? Doktor viděl, že je nucen nechat svého kritizování, ale už za čtvrt hodiny začal znovu, protože byl nenapravitelný.

Náhoda tomu chtěla, že toho večera v jednom kuse prohrával. A jeho špatná nálada se projevovala tím, že se obracel s nejpřísnějšími poznámkami k profesorovi, k advokátovi, a dokonce i k dalšímu, nepřítomnému hráči, když tato smyšlená osoba neměla tolik trumfů, kolik u ní doktor právem doufal najít.

Ale profesor s neochvějným klidem rovnal do řady své hrací známky a advokát odpovídal na nejtrpčí výčitky jen žerty.

„Proč chcete, abych změnil taktiku, když vyhrávám a hraji přitom špatně, kdežto vy prohráváte, ačkoli hrajete výborně?“ říkal doktorovi.

Tak uplynul čas do deseti hodin. Kajsas připravila v nádherném měděném samovaru čaj a velmi roztomile ho podávala. Pak se tiše vytratila. Brzy nato zavolala paní Greta Erika, aby ho odvedla do jeho pokoje. Byl to hezký, bílý a čist'ounek pokojík v druhém poschodí. Naši tři přátelé osaměli.

„Řeknete nám konečně, kdo je to ten mladý rybář z Noroě, který čte Gibbona v angličtině?“ zeptal se teď pan Bredejord a sladil si přitom už druhý šálek čaje. „Anebo nám má zůstat ta věc pečlivě utajena a je zakázáno se na ni tak prostorece ptát?“

„Není to žádné tajemství a milerád vám Erikovu historii povím, jestliže jste schopni si ji nechat pro sebe,“ odpověděl pan Schwarvencrona ještě trochu nakvašeně.

„No prosím! Já dobře věděl, že je v tom nějaká historie!“ zvolal advokát a usadil se pohodlně do křesla. „Posloucháme vás, milý příteli, a buďte jist, že vaše důvěra je na pravém místě... Přiznám se vám, že mě ten hoch dráždí jako nějaká hádanka.“

„A je to živá hádanka, opravdu,“ odpověděl doktor, polichocen tím, že jeho přítel je tak zvědav, „hádanka, jejíž rozluštění jsem velmi pravděpodobně už našel, jak doufám. Seznámím vás teď se všemi údaji a vy mi pak řeknete, shoduje-li se váš závěr s mým.“

Pan Schwaryencrona se opřel o veliký majolikový krb a začal tam, kde začalo naše vyprávění. Popisoval, co bylo příčinou toho, že si v noroěské škole všiml Erika a začal se na něho vyptávat. Vyprávěl, co se dověděl od pana Malaria a mistra Herseboma, a nevynechal žádnou

podrobnost; mluvil o záchranném pásu *Cynthie*, o šatečkách, které mu ukázala paní Katrina, o korálovém chrastítku, o hesle a konečně o etnografických znacích, jež jsou u Erika tak jasně výrazné.

„Tak, teď už znáte k té hádance všechny údaje. Předemnou se objevila zrovna tak,“ pokračoval. „A ještě hned podotýkám, že stupeň chlapcova vzdělání, ať sebevýjimečnější, je pouze druhotným jevem; přičinil se o něj Malarius a není třeba k němu přihlížet. Právě tento stupeň vzdělání mě na chlapce upozornil a přiměl k tomu, abych se na něho vyptal. Ale ve skutečnosti nehraje žádnou důležitou roli v otázce, kterou formuluji takto: Odkud ten chlapec pochází? Kam zaměřit pátrání, aby se našla jeho rodina?“

Skutečné základní prvky problému, jediné, kterými se můžeme řídit, jsou tedy:

Charakteristické tělesné znaky jiné rasy, patrné u dítěte.

Jméno *Cynthia*, napsané na záchranném pásu.

Pokud jde o první bod, nelze pochybovat o tom, že hoch patří ke keltské rase. Představuje dokonce keltský typ v celé jeho kráse a čistotě.

Přejdeme k druhému bodu. *Cynthia* je jistě jméno lodi, které záchranný pás patřil. Tak se mohla jmenovat loď německá či anglická. Ale jméno nebylo napsáno gotickým písmem; loď tedy byla anglická, anebo abychom mluvili přesněji, anglosaská.

Všechno ostatně potvrzuje tuto domněnku, protože pouze anglická loď, plující do Invernessu nebo na Orkneje, popřípadě odtamtud, mohla být bouří zahnána k noroeským břehům. A nezapomeňte, že ta malá živá troska jistě neplula dlouho, když snesla ten púst a odolala

nebezpečím takové smělé plavby! Nuže, to je všechno, a teď – jaký je váš závěr, milí přátelé?“

Ani profesor, ani advokát nepokládali za vhodné říci jediné slovo.

„Tak vy asi k žádnému závěru nedocházíte,“ pokračoval doktor tónem, v němž se ozývala skrytá vítězosláva. „Možná že dokonce vidíte mezi oběma danými prvky jistý rozpor: dítě keltské rasy a loď s anglosaským jménem? To je prostě proto, že přehlížíte jednu závažnou okolnost: že na pobřeží Velké Británie žije národ keltského původu ze sesterského ostrova Irska! Mne to taky hned nenapadlo, a proto jsem nemohl najít jasné rozřešení té hádanky. Od nynějška se tedy vnucuje toto řešení: chlapec je Ir. Co vy tomu říkáte, Hochstede?“

Jestliže vážený profesor neměl něco na světě rád, pak to byl jednoznačně kladný úsudek, pronesený o čemkoli. A musíme přiznat, že v případě, který mu byl právě předložen k nestrannému posouzení, byl každý úsudek přinejmenším předčasný. Proto se také profesor spokojil s tím, že vyhýbavě potřásl hlavou a řekl:

„Nelze popřít, že Irové patří ke keltské větvi árijské rasy.“

A to jistě nebyla žádná z těch vtipných průpovídek, kterým bychom mohli vytknout přílišnou smělost.

Ale doktor Schwaryencrona si více nepřál, viděl v tom jen úplné potvrzení své teorie.

„Vždyť vy se mnou vlastně souhlasíte,“ zvolal ohnivě. „Irové jsou Keltové, dítě má všechny znaky keltské rasy, Cynthia byla anglická loď – tak se mi zdá, že už máme nit potřebnou k vypátrání rodiny toho ubohého chlapce. Musíme ji hledat ve Velké Británii. Postačí

pravděpodobně několik oznámení v novinách *Times* a přijdeme na její stopu.“

Doktor chtěl právě rozvinout svůj plán pátrání, když si povšiml zarputilého mlčení, které zachovával advokát, a lehce ironického pohledu, s nímž zdánlivě přijímal jeho vývody.

„Jestliže nesdílíte můj názor, Bredejorde, řekněte to. Víte, že se nebojím diskuse,“ dodal a rázem se odmlčel.

„Nic jsem neřekl,“ odpověděl pan Bredejord. „Tady Hochstedt je svědkem, že jsem nic neřekl...“

„Ne, neřekl, ale já dobře vidím, že nesdílíte můj názor. A rád bych věděl proč,“ zeptal se doktor, jehož se zmocnila zase hádavá nálada, jako vždycky při whistu. „Je *Cynthia* anglické jméno?“ dodal prudce. „Je, protože nebylo napsáno gotickým písmem, což by ukazovalo na loď německou... Patří Irové mezi Kelty? Zajisté. Právě jste slyšel, jak to před vámi prohlásil takový odborník, jako je náš vynikající přítel Hochstedt... Má chlapec všechny znaky keltské rasy? Mohl jste to posoudit sám a zarazilo vás to, ještě než jsem otevřel ústa, abych o té věci promluvil. Vyvozují z toho tedy, že kdyby se někdo nechtěl připojit k mému názoru a uznat se mnou, že dítě jistě náleží irské rodině, musil by mít nějaký obzvlášť špatný úmysl.“

„To rozhodně!“ odpověděl pan Bredejord. „Je-li však to slovo adresováno mně, já jsem dosud nevyslovil sebemenší mínění...“

„Ne, ale dáváte dost jasně najevo, že nesdílíte moje.“

„Na to mám snad právo!“

„Ještě byste musil vyrukovat s platným důkazem, abyste jím svou domněnku podepřel.“

„Kdopak vám říká, že nějaký mám?“

„Pak je to soustavná opozice, potřeba ve všem mi odporovat – zrovna tak jako při whistu.“

„Nic mi není vzdálenější, ujišťuji vás. Váš závěr se mi jenom nezdá docela nepochybný, to je všechno!“

„A v čem, prosím vás? To bych rád věděl.“

„Bylo by to moc dlouhé. Už odbíjí deset hodin. Spokojím se s tím, že vám nabídnu sázku: vsadíte svého Plinia, tištěného u Aida Manuceho, a já vsadím svého Quintiliana v původním benátském vydání, že jste nehádal správně a že ten chlapec není Ir.“

„Víte, že se nerad sázím,“ řekl doktor, konečně uchlácholen stále dobrou Bredejordovou náladou, „ale měl bych takovou radost, kdybych vás zahanbil, že vaši výzvu přijímám.“

„Dobrá, ujednáno!... Kolik času potřebujete k pátrání?“

„Stačí několik měsíců, jak doufám, ale od Herseboma jsem si vyžádal dva roky, abych si byl svou věcí ještě jistější.“

„Tak dobrá! Dávám vám tedy lhůtu dvou let. Hochstedt bude naším rozhodčím. A už se nezlobíte, že ne?“

„Nezlobím, samozřejmě. Ale už vidím, že vašemu Quintilianovi hrozí veliké nebezpečí, že se octne v knihovně vedle mého Plinia,“ odpověděl doktor.

Potom stiskl oběma přátelům ruce a vyprovodil je až ke dveřím.

TRETTEJULEDAGE

Od druhého dne se Erikův život dostal do normálních kolejí. Doktor Schwaryencrona nejdříve odvedl chlapce ke krejčímu, který ho po městsku oblékl, a pak ho představil řediteli jedné z nejlepších škol ve městě. Byla to škola, jež odpovídá asi našim dřívějším středním školám – gymnasiím. Ve Švédsku se tyto školy jmenují „Högraelementarläroverk“ a vyučuje se na nich mrtvým i živým jazykům, základům vědních oborů a všemu, co člověk musí nezbytně znát, než začne studovat na vysoké škole. Jako v Německu a v Itálii žáci ve škole nebydlí. Ti, kteří nemají ve městě rodiče, bydlí u profesorů nebo u odpovědných dozorců. Školné je velmi nízké, anebo dokonce vůbec žádné, nemá-li dítě peníze, aby zaplatilo. Každá tato základní vyšší škola má svou velkou tělocvičnu, neboť tělesná výchova je tu postavena na roveň vzdělání duševnímu.

Erik se stal rázem nejlepším žákem ve třídě. Neobyčejně snadno se všemu učil, takže měl mnoho volného času pro sebe. Proto také doktor brzy usoudil, že by chlapec mohl využít večerů k návštěvě „Slöjdskolanu“ – proslulé stockholmské průmyslovky. Je to ústav, kde se žáci věnují výhradně praktickému využití věd, fyzikálním a chemickým pokusům, geometrickým konstrukcím a všemu, čemu se mohou na střední škole naučit jen teoreticky. Pan Schwaryencrona se oprávněně domníval, že studium na této škole, jež je pokládána za jeden ze stockholmských divů, dodá Erikovým rychlým pokrokům

nový rozmach. Ale nikdy se neodvážil doufat v takové výsledky, jaké mělo toto dvojí učení přinést.

A opravdu, jeho mladý chráněnc si zřejmě osvojoval vědomosti, které mu umožňovaly proniknout až k základům všech hlavních vědních oborů. Nespokojoval se mlhavými a povrchními pojmy, jak je to obvyklé u tolika žáků, ale rozšiřoval si stále více zásobu správných, přesných a hotových myšlenek. Další rozvoj těchto výborných vědeckých základů bude jen otázkou času. Od nynějška se Erik bude moci pustit bez obtíží a hravě i do nejobtížnějších oborů universitního studia. Stojnou službu, jakou mu prokázal pan Malarius, když ho naučil jazykům, dějinám, zeměpisu a botanice, seznámiv ho nejprve do hloubky a podrobně s jejich základy, prokazoval mu teď „Slöjdskolan“. Tato škola mu vštěpovala onu abecedu praktických technických znalostí, bez níž i nejkrásnější výklady mohou nadlouho zůstat jen mrtvou literou.

Množství a rozmanitost těchto cvičení vůbec neunavovaly Erikův mozek, naopak ho ještě posilovaly, a to mnohem více, než to mohla dokázat studia příliš odborná. Ostatně vždycky tu byla tělocvična, aby si i tělo přišlo na své, když už hlava toho měla dost; a zrovna tak jako ve školní lavici i v tělocvičně byl Erik první. Ve dnech pak, kdy bylo ve škole prázdné, nezapomněl nikdy zajít k moři, které miloval synovskou láskou, a pohovořit tam s námořníky a s rybáři; někdy jim v něčem i pomohl a přinesl potom domů pěknou rybu, což paní Greta vždycky uvítala.

Hospodyně brzy pocítila k novému hostu opravdovou náklonnost. Erik byl tak mírný, přirozeně zdvořilý a ochotný, pilný a zároveň tak hodný, že se zdálo takřka nemožné, aby ho někdo znal a neměl rád. Za týden se stal

miláčkem pana Bredejorda a profesora Hochsledta, právě tak jako už byl oblíbencem doktora Schwaryencrony. Jen jediný člověk k němu byl krutý – Kajsa. Buď se ta malá víla cítila dotčena, že ztrácí své nepopiratelné prvenství, které měla v domě až clo dne chlapcova příjezdu, nebo se na Erika hněvala kvůli vtipům, ostatně úplně nevinným, jež dělal doktor na způsoby malé princezny. Chovala se k novému příchozímu vytrvale s pohrdavým chladem a ten nedokázala překonat žádná přívětivost. Naštěstí neměla Kajsa často příležitost uplatnit své pohrdání, protože Erik byl stále mimo dům nebo zavřen ve svém pokojíku.

Události měly tedy velmi pokojný průběh, čas plynul a nic pozoruhodného se nedělo. Využijeme toho, abychom se čtenářem přeskočili dva roky a zavedli ho zase do Noroë.

Přede dveřmi byly opět vánoce – už druhé od Erikova odjezdu. V celé střední a severní Evropě jsou to každoročně velké svátky, protože připadají na dobu, kdy je takřka ve všech průmyslových odvětvích „mrtvá“ sezóna. V Norsku dokonce prodlužují tyto svátky na třináct dní; nazývají se „tretten juledage“ a jsou příležitostí k mimořádnému veselí. Je to doba, kdy se scházejí všichni členové rodin, vystrojují se hostiny, nebo dokonce konají zásnuby. I v nejchudších příbytcích se objevují hojnější zásoby jídla. Všude se setkáte s největší pohostinností. Takzvané „juleöl“ neboli vánoční pivo teče plným proudem. Každý návštěvník dostane vrchovatou dřevěnou číši, zdobenou zlatem, stříbrem nebo mědí, jež se i v nejskromnějších rodinách od nepaměti dědí z pokolení na pokolení, a musí ji vypít vestoje, přičemž si s hostitelem popřeje radostné svátky a šťastný nový rok. O vánocích také všichni sloužící dostávají nové šaty, které jsou často

nejpodstatnější součástí jejich mzdy. I skot, brav, a dokonce ptáci mají nárok na dvojí krmné dávky nebo na výjimečnou štědrost. O chudém člověku se v Norsku říká: „Je to takový chudʼas, že nemůže ani vrabcům dopřát štědrovečerní večeři.“

Ze třinácti tradičních dnů je nejveselejší Štědrý večer. Jo zvykem, že chlapci a děvčata jezdí ve skupinách po venkově na lyžích, zastavují se před domky a sborem zpívají staré národní písně. Jejich jasné hlasy se najednou rozezní v mrazivém nočním vzduchu uprostřed osamělých údolí, pokrytých sněhovým pří krovem, a působí dojmem stejně kouzelným jako podivným. Dveře se všude okamžitě otvírají, zpěváci a zpěvačky jsou zváni dovnitř. Dostávají koláče, sušená jablka i pivo a někdy se dají také do tance. Po tomto skromném pohoštění pak veselý zástup odchází a mizí jako hejno racků, aby začal přát zase o kus dál. Žádná vzdálenost není příliš velká, když má člověk na nohou lyže z březového dřeva, dva až tři metry dlouhé, upevněné k nohám koženými řemeny: norští venkované na nich urazí s obdivuhodnou rychlostí několikamílové vzdálenosti, pomáhajíce si silnou holí, kterou se odrážejí a zrychlují svůj běh.

Toho roku nemělo u Hersebmů o svátcích skutečně nic chybět. Čekali Erika. Dopis ze Stockholmu oznamoval, že chlapec přijede zrovna na Štědrý večer. Proto ani Otto, ani Vanda nemohli vydržet na jednom místě. Každou chvíli odbíhali ke dveřím, aby se podívali, zdali malý cestovatel ještě nejede. Paní Katrina je sice kárala za jejich netrpělivost, ale ve skutečnosti ji s nimi plně sdílela. Jedině mistr Hersebm mlčky pokuřoval ze své dýmky a zdálo se, že v sobě bojuje s touhou opět se shledat s

adoptivním synem a se strachem, že ho u sebe nebude mít dlouho.

Otto šel snad už posté na výzvědy, když tu se najednou vrátil s křikem:

„Mami! Vando! Myslím, že je to on!“

Všichni se vyřítili ke dveřím. V dálce na bergenské silnici skutečně rozeznávali černý bod.

A tato černá tečka rychle rostla, nabývala obrysů mladého hochy, který byl oblečen v tmavý soukenný šat, na hlavě měl kožešinovou čapku a na ramenou se mu vesele pohupoval tlumok z lakované kůže. Na nohou měl lyže a očividně se přibližoval.

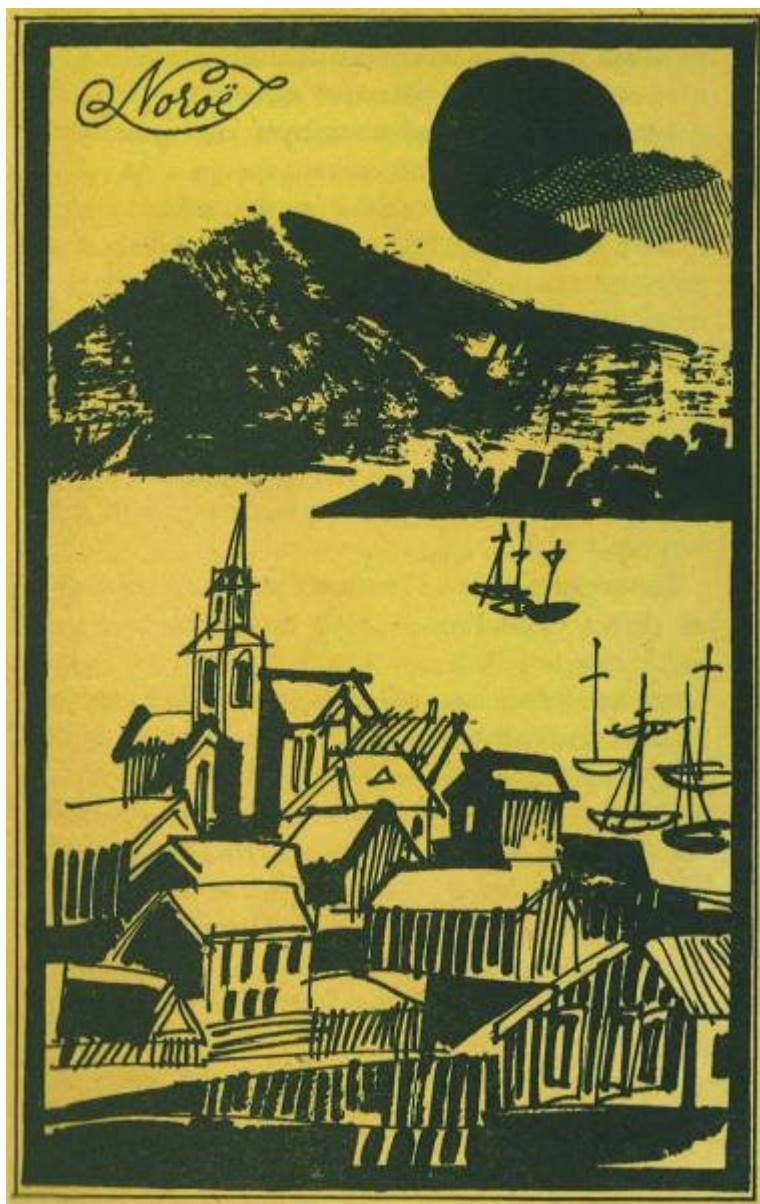
Brzy už nebylo pochyb: cestovatel zahlédl ty, kdož na něho čekali před domem, okamžitě sundal čepici a mával s ní nad hlavou.

O dvě minuty později padl Erik do náruče paní Katrině, Ottovi, Vandě i mistru Hersebomovi, který opustil své křeslo a vyšel také až na práh.

Tiskli ho, že nemohl ani vydechnout, a samou láskou ho div nesnědli; byli u vytržení, jak pěkně vypadá. Hlavně paní Katrina se nemohla vzpamatovat.

Cože? To je ten její miláček, kterého chovala na klíně? Tenhle velký chlapec s upřímným a rozhodným výrazem ve tváři, se širokými rameny, elegantně oblečený, jehož ret byl už lehce zastíněn vousy? Je to možné? Cítila, jak se jí zmocňuje jakási úcta k tomu milovanému dítěti. Byla na ně hrdá, hrdá zejména na slzy Štěstí, které zahlédla v jeho hnědých očích. Ano, i Erik byl hluboce dojat.

„Maminko, jste to skutečně vy?“ říkal. „Konečně vás zase vidím, konečně vás zase mám! Jak mi ty dva roky připadaly dlouhé! Jestlipak jsem vám všem tolik chyběl jako vy mně?“

„Jistě,“ odpověděl vážně Herseboom. „Neuplynul ani jeden den, abychom o tobě nemluvili. Večer na prástkách nebo ráno u stolu, stále nám přicházelo na rty tvé jméno. Ale co ty, hochu, nezapomněl jsi na nás v tom velkoměstě? Jsi rád, že zase vidíš svůj starý kraj a náš starý dům?“

„O tom snad nepochybujete, doufám,“ řekl Erik a znovu všechny objímal. „V myšlenkách jsem byl stále s vámi. Ale na vás, otče, jsem myslel hlavně za bouře, když venku dul vítr.“

Říkal jsem si: Kde asi je? Vrátil se alespoň včas? Podařilo se mu někde se schovat?... A večer jsem se díval do doktorových novin na povětrnostní zprávy, abych se dověděl, jestli na zdejším pobřeží bylo stejné počasí jako a a pobřeží švédském. A dočítal jsem se, že tu řádí mnohem častěji než ve Švédsku cyklony; přicházejí z Ameriky a opírají se do našich hor. Ach, jak rád bych býval byl v těch chvílích s vámi v loďce, pomáhal vám upevnit plachtu a překonávat všechny těžkosti... Když zase bylo hezky, připadal jsem si v tom velkém městě s třípatrovými domy jako vězeň. Ano, byl bych dal všechno na světě za to, kdybych mohl být hodinu na moři a cítil se ve svěžím větru volným a veselým jako kdysi.“

Rybářova ošlehaná tvář se rozjasnila úsměvem.

„Knihy ho nezkazily,“ řekl s hlubokým zadostiučiněním. „Veselé vánoce a šťastný nový rok, chlapče!“ dodal. „Nuže, pojď si sednout ke stolu! Cekáme s večerí jen na tebe.“

Když se Erik posadil na své staré místo po pravici paní Katriny, mohl se konečně rozhlédnout kolem sebe a zjistit změny, které se za ta dvě léta v rodině udály. Otto byl teď v šestnácti letech veliký, statný hoch; byli byste mu hádali

dvacet. Také Vanda za ty dva roky značně vyrostla a zkrásněla. Její hezký obličej nabyl jemnějšího výrazu. Nádherné, popelavě plavé vlasy jí spadaly v těžkých copech na ramena, ale kolem čela tvořily jakoby lehounký stříbrný obláček. Skromná a tichá jako vždycky, starala se bez všelijaké okázalosti, aby nikomu nic nechybělo.

„Z Vandy se stalo dospělá děvče,“ řekla matka hrdě. „A kdybys věděl, jak je hodná, Eriku, a jak pilně se učí od té doby, co jsi odešel. Je nejlepší žačkou ze třídy a pan Malarius říká, že jenom ona je teď jeho útěchou, když už nemá mezi žáky tebe.“

„Drahý pan Malarius! Budu velmi šťasten, až ho také obejmú!“ zvolal Erik. „Tak z naší Vandy že se stala učená dívka?“ pokračoval se zájmem, zatímco děvče při té matčině chvále zrudlo až po kořínky vlasů.

„Učí se také hrát na varhany,“ dodala paní Katrina, „a pan Malarius říká, že má nejhezčí hlas z celého sboru!“

„No ne! To se z ní tedy stala úplně dokonalá mladá dívka!“ řekl Erik a smál se přitom, aby zaplašil rozpaky své sestry. „Zítra nám bude muset ukázat, co všechno umí!“

A převedl nenucené hovor na dobré lidi z Noroë, vyptával se na každého zvlášť, na své kamarády, na to, co se událo od jeho odjezdu, na příhody z rybolovu, na všechny podrobnosti místního života. Potom musil zase sám ukojit zvědavost rodiny a vyprávět o svém životě ve Stockholmu, o paní Gretě, o Kajse a doktorovi.

„To mi připomíná, že pro vás mám dopis, tatínku,“ řekl, vyndáváje list z náprsní kapsy kabátu. „Neznám jeho obsah, ale doktor mě upozornil, abych na něj byl opatrný, protože se týká mne.“

Mistr Hersebon vzal širokou upečetěnou obálku a položil ji na stůl.

„Copak nám dopis nepřečtete?“ zeptal se Erik.

„Ne,“ odpověděl úsečně rybář.

„Ale když se týká mě!“ naléhal mladík.

„Adresován je mně,“ odpověděl Hersebon a zvedl dopis blíž k očím. „Ano... Přečtu si ho, ovšem až k tomu bude čas.“

Synovská poslušnost je základem norské rodiny, a proto Erik sklonil hlavu. Vstali od stolu a všechny tři děti se sesedly na lavičku u krbu, jak to kdysi tak často dělávaly, a začaly si důvěrně povídat. Mluvily o všem, co se honem chtěly dovědět, a vracely se s chutí i k věcem, které si už stokrát řekly.

Katrina mezitím přecházela po místnosti sem tam a dávala všechno do pořádku; přála si, aby Vanda dnes „dělala paní“, jak říkala, totiž aby se pro jednu nemusela starat o domácnost.

Mistr Hersebon se usadil do velikého křesla a mlčky vykuřoval z dýmky. Teprve když tento důležitý úkon šťastně skončil, rozhodl se otevřít doktorův dopis.

Přečetl ho bez jediného slova, potom ho zase složil, strčil do kapsy, nacpal si druhou dýmku a mlčky ji vykouřil zrovna jako první. Celý večer zůstal pohřížen do vlastních myšlenek.

Třebaže nikdy nebyl moc hovorný, bylo takovéto mlčení přece jen neobyčejné. Paní Katrina, která konečně skončila svou práci a přišla se také posadit ke krbu, pokusila se jednou nebo dvakrát dostat z muže odpověď. Ale když ji odbyl, upadla brzy v hlubokou zádumčivost a děti, které zprvu mluvily a mluvily, sotva dechu popadaly, začaly se teď cítit stísněny zřejmým zármutkem rodičů.

Náhle se za dveřmi ozvalo sborově dvacet svěžích hlasů, právě včas, aby rozptýlily smutek rodiny. To celá veselá parta školáků a školaček měla dobrý nápad – přijít se srdečně přivítat s Erikem.

Hned je pozvali do světnice a nabídli jim tradiční svačinu. Hosté se však horlivě otáčeli kolem svého bývalého přítele a projevovali živou radost nad tím, že ho zase vidí. Erik, velmi dojat neočekávanou návštěvou svých přátel z dětství, je chtěl rozhodně doprovodit, když se rozhovořili o tom, že budou pokračovat ve vánoční projížďce. Otto a Vanda byli samozřejmě pro. Paní Katrina jim nakázala, aby nejezdili moc daleko a brzy přivedli bratra zpátky, protože si bude musit odpočinout.

Sotva se za nimi zavřely dveře, vrátila se paní Hersebmová k svému muži.

„Tak co je? Dověděl se doktor něco?“ zeptala se úzkostlivě.

Místo odpovědi vytáhl mistr Hersebm z kapsy dopis, otevřel jej a začal nahlas číst; před některými slovy, jež pro něho byla nová, několikrát zaváhal. Doktor psal:

Milý Hersebome!

Brzy tomu budou dva roky, co jste mi svěřil své drahé dítě, a od té doby jsem prožíval den ze dne nové radosti, když jsem zjišťoval jeho velké pokroky v každém směru. Jeho inteligence je zrovna tak živá a pružná, jako jeho srdce šlechetné. Erik je skutečně pravá perla, a kdyby rodiče, kteří takového syna ztratili, znali velikost své ztráty, měli by všechny důvody k tomu jí hluboce žélet. Ale od nynějška je víc než pochybné, že jeho rodiče ještě žijí. Podle naší úmluvy jsem nezanedbal nic, abych našel jejich stopy. Dopsal jsem několika lidem do Anglie, pověřil jsem

pátráním zvláštní kancelář, dal jsem inzeráty do dvaceti anglických, irských a skotských novin. Ani nejmenší světlíčko neozářilo ono tajemství a musím dokonce přiznat, že všechny zprávy, jež jsem dodneška obdržel, přispěly spíše k jeho zatemnění.

Jméno Cynthia je totiž v anglickém námořnictvu velmi rozšířené. Lloydova kancelář mě upozornila na neméně než sedmnáct lodí různé nosnosti, které se tak jmenují. Některé z nich mají své mateřské přístavy v Anglii, jiné ve Skotsku nebo v Irsku. Moje domněnka o chlapcově národnosti je tedy potvrzena, jak je to jen možné, takže pro mne je čím dál zřejmější, že Erik patří rodině irské. Nevím, zdali, jsem vám už sdělil tento svůj závěr, ale řekl jsem ho po návratu do Stockholmu dvěma důvěrným přátelům. A opakuji že všechno tomu závěru nasvědčuje.

Ale ona irská rodina patrně buď úplně vymřela, nebo má zájem na tom, aby o ní nikdo nevěděl, prostě nedala o sobě nejmenší známku života.

*A je tu ještě jiná zvláštní okolnost, podle mého názoru ještě podezřelejší: žádné ztroskotání, zaznamenané Lloydem nebo námořními pojišťovacími společnostmi, zdánlivě neodpovídá datu, kdy se dítě dostalo k našim břehům. V našem století ztroskotaly dvě **Cynthie**, to je pravda, ale jedna v Indickém oceánu před dvaatřiceti lety a druhá před osmnácti lety nedaleko Portsmouthu.*

Docházíme proto nutně k závěru, že se dítě nestalo obětí lodního ztroskotání. Bylo asi vydáno napospas vlnám dobrovolně... To by také vysvětlovalo, proč všechny moje inzeráty zůstaly bez odezvy.

*Ať už je tomu jakkoli, když jsem postupně vyslechl všechny rejdaře a majitele lodí nesoucích jméno **Cynthia** a*

vyčerpal všechna možná pátrání mohu myslím, závěrem říci, že už není naděje na objevení Erikovy rodiny.

Otázka, před kterou teď stojíme, a to zvláště Vy, milý Hersebome, tedy zní: co se má chlapci říci a co pro něho udělat?

Kdybych byl na Vašem místě – a to Vám říkám naprosto upřímně –, svěřil bych se mu hned se vším, co se ho týká, a nechal bych ho svobodně se rozhodnout. Víte přece, že jsme se dohodli na tomto řešení pro případ, že by mé pátrání zůstalo bezvýsledné. Nastal okamžik, kdy musíme dostat slovu. Chtěl jsem Vám ponechat na starosti, abyste Erikovi všechno pověděl. Vraceje se do Noroë, netuší ještě, že není Vaším synem, a neví, vrátí-li se clo Stockholmu nebo zůstane-li u Vás. Jest na Vás, abyste promluvil.

Pamatujte si, že couvnete-li před tímto úkolem, Erik bude mít možná jednoho cíne právo se nad tím pozastavit. Uvědomte si zejména, že je to chlapec s příliš pozoruhodnou inteligencí, aby byl neodvratně odsouzen k bezvýslednému životu nevzdělaného člověka. Takové rozhodnutí by bylo bývalo nezasloužené už před dvěma lety, ale teď, když Erik získal ve Stockholmu nejskvělejší úspěchy, bylo by úplně neomluvitelné.

Předkládám vám proto znovu svou nabídku: nechám Erika vystudovat a dosáhnout v Uppsale lékařského diplomu. Bude i nadále vychováván jako můj syn a bude jen pokračovat ve slavné životní dráze, vedoucí k získání hodnosti i jmění.

Vím, že obračeje se k Vám a k Erikově výtečné nevlastní matce, nechávám chlapcův osud v dobrých rukou. Jsem si jist, že žádné osobní ohledy Vám nezabrání, abyste mou nabídku nepřijal. Porad'te se o tom všem s Malariem.

Očekáváje Vaší odpověď, pane Hersehome, tisknu Vám upřímně ruku a prosím Vás, abyste vyřídil pozdravy své vážené paní a svým dětem, na které také velmi rád vzpomínám.

Když Hersebom dopis dočetl, paní Katrina, jež ho s pláčem poslouchala, se zeptala, co hodlá dělat.

„To je jasné – promluvím s hochem“ řekl.

„To si taky myslím. Musíme s tím už jednou skoncovat, nebo nebudeme mít nikdy klid!“ zašeptala a osušila si oči.

A oba dva se pohřížili v mlčení.

Bylo už po půlnoci, když se z výpravy vrátily všechny tři děti. Tváře jim hořely z té projížďky na čerstvém vzduchu, oči zářily radostí... Sourozenci usedli zase na své místo u kamen a chystali se radostně ukončit Štědrý večer, chroupající poslední koláč; před nimi praskalo v ohnivé peci obrovské poleno...

ERIKOVO ROZHODNUTÍ

Druhého dne rybář zavolal Erika a před paní Katrinou, Vandou a Ottou mu řekl:

„Eriku, dopis doktora Schwaryencrony se skutečně týká tebe. Doktor potvrzuje, že profesori s tebou byli plně spokojeni, a navrhuje, že bude platit až do konce náklady na tvá studia, budeš-li v nich pokračovat. Ale tenhle dopis vyžaduje, abys sám znal dobře celou věc a rozhodl otázku, chceš-li definitivně změnit své postavení nebo zůstat s námi v Noroě, což bychom viděli mnohem raději – o tom jistě nepochybuješ. A při té příležitosti ti musím říci veliké tajemství, ačkoli bychom si je se ženou nechali raději pro sebe.“

V tom okamžiku se paní Katrina, která nemohla zadržet slzy, rozvzlykala, vzala Erika za ruku a přitiskla si ji k srdci, jako by chtěla protestovat proti tomu, co mladý muž uslyší.

„Tímto tajemstvím,“ pokračoval Hersebo hlasem čím dál rozechvělejší, „je skutečnost, že jsi jen naším nevlastním synem, že jsme tě přijali za svého... Našel jsem tě na moři, hochu, a poskytl jsem ti teplo domova, když ti bylo sotva osm nebo devět měsíců. Věř mi, že jsem nikdy neměl v úmyslu ti to říci a že ani tvá matka, ani já jsme nikdy nedělali nejmenší rozdíl mezi tebou a Ottou nebo Vandou... Ale pan doktor Schwařyencrona si to přeje. Přečti si pozorně, co mi píše!“

Erika polila smrtelná bledost. Otto a Vanda, rozčileni tím, co se právě dověděli, vyrazili oba výkřik plný úžasu. A takřka okamžitě udělali to, co jejich matka: ovinuli

Erikovi ruce kolem krku a tiskli se k němu, jeden z pravé a druhý z levé strany. Potom Erik vzal doktorův dopis, a nesnaživ se ani skrýt pohnutí, jež v něm četba vyvolávala, přečetl ho až do konce.

Mistr Hersebom pak dopodrobna vyprávěl všechno, co už pověděl doktorovi. Vysvětlil, jak si pan Schwaryencrona vzal do hlavy, že vypátrá Erikovu rodinu, a jak se nakonec ukázalo, že on, Hersebom, neměl tak docela nepravdu, když si nedělal starost s řešením tohoto nerozřešitelného problému. Nato vstala paní Katrina, běžela k dubové truhle, vyndala z ní šatečky děťátka a ukázala chrastítko, které mělo tehdy na krku. Bylo docela přirozené, že vyprávění upoutalo všechny tři děti svou senzačností a že všechna hořkost byla rázem tatam. Dívaly se užasle na krajky a samet, na pozlacené chrastítko a heslo na něm – asi tak, jako by byly svědky nějakého pohádkového výjevu. Vždyť již to, že není možno dospět na základě těchto dokladů k žádnému praktickému výsledku, jak potvrdil doktor, již to propůjčovalo těm drobnostem jakési posvátné kouzlo.

Erik se na ně díval jako ve snu a jeho myšlenky zalétaly k oné neznámé matce, která ho bezpochyby do těch šatiček sama oblékala a nejednou asi zatřepala před očima dítěte chrastítkem, aby vykouzila na jeho rty úsměv. Když se dotýkal těch věcí, zdálo se mu, že je se svou neznámou matkou spojen bez ohledu na čas a prostor, které je dělí. A přece – kde je teď jeho maminka? Žije dosud nebo už zemřela? Oplakává svého syna nebo ji má snad naopak oplakávat jako mrtvou?

Byl už několik minut ponořen do svých myšlenek s hlavou skloněnou k prsům, když mu ji pozvedla slova paní Katriny.

„Eriku, jsi stále naše dítě!“ zvolala, zneklidněna jeho mlčením.

Chlapec se rozhlédl kolem sebe a jeho oči se setkaly se všemi těmi dobrými, milujícími tvářemi, s mateřským pohledem té hodné ženy, s oddaným výrazem tváře mistra Herseboma, s pohledem Ottovým, ještě láskyplnějším než obvykle, a s vážným, posmutnělým obličejem Vandiným. Erik četl ve všech těchto tvářích lásku a soucit a cítil, že jeho srdce okřívá. Najednou si uvědomil své postavení a představil si znovu celou tu scénu, jak mu ji otec právě vylíčil – kolébku vydanou napospas vlnám, statného rybáře, který ji vyloví a donese prostě své ženě, ty skromné a chudé lidi, kteří neváhají ponechat si cizí dítě, přijmout je za své a milují je stejnou láskou jako vlastního syna... Celých čtrnáct let s ním o těch věcech vůbec nemluvili a v tomto okamžiku visí na jeho rtech, jako by čekali na rozsudek života nebo smrti. To všechno se ho tak hluboce dotklo, že mu zčistajasna vytryskly slzy. Celé jeho nitro zaplavil neodolatelný pocit vděčnosti a lásky. Zatoužil také se sám obětovat a oplatit trochu těm dobrým lidem jejich slepou lásku, kterou mu osvědčovali, oplatit ji tím že odmítne je opustit, navždy zůstane u nich v Noroě a spokojí se s jejich skromným postavením.

„Maminko,“ řekl a padl Katrině do náruče, „copak si myslíte, že mohu být na váhách, když teď všechno vím?... Napíšeme doktorovi, poděkujeme mu za jeho dobrotu a řekneme mu, že tu zůstanu! Bude ze mne rybář, jako jste vy, tatínku, a ty. Otto! Udělali jste mi u svého domácího krbu místo a já tu chci setrvat. Živili jste mě prací svých rukou a já si přeji oplatit vám ve stáří to, co jste mi tak štědře poskytli jako dítěti!“

„Jaké štěstí!“ zvolala paní Katrina a v návalu něhy a radosti přitiskla Erika k srdci.

„Já dobře věděl, že ten chlapec dá moři přednost před všemi knihami!“ řekl prostě mistr Herseboom, aniž si přitom uvědomil, jakou oběť znamená pro Erika toto rozhodnutí... „Tak, to bychom měli! Nemluvme už o tom všem a hleďme jen užít pěkně vánočních svátků!“

Všichni se objímali, oči zalité slzami štěstí, a přísahali si, že se už nikdy nerozloučí.

Když Erik osaměl a vzpomněl si na všechny své sny o práci a úspěších, jichž se musí vzdát, nedokázal potlačit vzdech, ale čistá radost ze sebeobětování ho přece jen těšila.

Je to přání mých nevlastních rodičů, kteří mě přijali za svého, říkal si, a co tedy záleží na všem ostatním? Musím se s tím smířit a pracovat pro ně v prostředí, kam mě postavil osud a jejich obětavost. A jestliže jsem někdy bažil po větším jmění, nebylo to snad jen proto, abych se s nimi o ně rozdělil? Protože jsou takhle šťastni a nepřejí si jiný osud, musím se s tím také spokojit a jenom se snažit, abych jim vzorným chováním a prací působil radost. Sbohem tedy knihy, a ať žije moře!

Když takto uvažoval, jeho myšlenky se brzy vrátily k tomu, co se dověděl, a znovu začal přemýšlet, odkud se tu vlastně vzal, když ho Herseboom našel jako děťátko plující na vlnách, kde byla jeho vlast, kdo byli jeho rodiče... Žijí dosud? Má snad někde v dalekých krajích bratry nebo sestry, které nikdy nepozná?

Také ve Stockholmu u doktora Schwaryencrony byly vánoce příležitostí k výjimečně dlouhému ponocování. Jak se asi pamatujete, bylo stanoveno, že tohoto dne padne rozhodnutí sázky mezi panem Bredejordem a jeho

vynikajícím přítelem, přičemž soudcem měl být profesor Hochstedt.

Po dva roky se oba muži ani slovem nezmínili o předmětu oné sázky. Doktor trpělivě pokračoval ve svém pátrání v Anglii, psal námořním plavebním společnostem, dával další inzeráty do novin, ale střezil se přiznat, že jeho úsilí zůstává skoro úplně marné. Pan Bredejord pak se s taktní zdrženlivostí varoval zavést hovor na tuto kolej a spokojoval se tím, že dělal příležitostně nenápadné narážky na krásu Plinia. Díla jež vyšlo z tiskařského lisu Aida Manuceho a skvělo se v doktorově knihovně.

A jen z uštěpačného způsobu, s jakým v takové chvíli poklepával špičkami prstů na svou tabatěrku, člověk usuzoval, že si přitom pan Bredejord myslí asi loto:

Tenhle Plinius se nebude zrovna špatně vyjímat mezi mým Quinlilianem v původním benátském vydání a Horatiem bratří Elzevirů na čínském papíře, s širokými volnými okraji.

Aspoň doktor si rozhodně takhle vykládal tu němohru, která ho pokaždé vydráždila. Za takových večerů byl při whistu zvlášť nemilosrdný a nic svému nešťastnému spoluhráči neodpustil.

Ale běh času se proto nezastavil a konečně udeřila hodina, kdy musili otázku předložit k nestrannému rozsouzení profesoru Hochstedtovi.

Doktor Schwaryencrona to udělal úplně otevřeně. Jakmile ho Kajsa nechala samotného s jeho dvěma přáteli, přiznal se jim, právě tak jako se přiznal v dopise Hersebmovi, k zápornému výsledku svého pátrání. Nic neosvětlilo tajemství obestírající Erikův původ a doktor se musil závěrem docela upřímně přiznat, že ono tajemství považuje za nerozřešitelné.

„Ale přece bych byl nespravedlivým sám k sobě.“ pokračoval, „kdybych stejně otevřeně neprohlásil, že se ani trochu nepokládám v této otázce za poraženého. Nenalezl jsem Erikovu rodinu, to je pravda, ale zprávy, které jsem obdržel, můj závěr spíše potvrzují, než vyvracejí. *Cynthia* je nebo byla loď anglická, což je tak jisté, jako že v seznamech Lloydu nese toto jméno neméně než sedmnáct lodí. Pokud jde o národopisné znaky, jsou samozřejmě stále keltské jako dříve. Mohu tedy říci, že moje domněnka o Erikově národnosti vychází z mého pátrání vítězně: Více než kdy jindy jsem si jist, že je to Ir, jak jsem tušil. Ale nemohu samozřejmě přinutit jeho rodinu, aby se přihlásila, nechce-li to z nějakých důvodů udělat nebo jestliže vymřela... Tak, milý Hochstedte, to je všechno, co jsem chtěl říci. Teď je řada na vás, abyste se vyslovil, nemá-li být podle vašeho názoru Quintilianus našeho přítele Bredejorda právem přenesen do mé knihovny!“

Tato slova, jak se zdálo, vzbudila v advokátovi úžasnou chuť se zasmát, zvrátil se do křesla a slabě pohnul rukou jako na znamení nesouhlasu. Potom upřel svá lesknoucí se očka na profesora Höchstedta, aby viděl, jak ten si pomůže z nesnáží.

Profesor Hochstedt nebyl tak na rozpacích, jak se dalo předpokládat. Jisté rozpaky by se u něho ovšem projevíly, kdyby doktor uvedl nějaký nezvratný důkaz, který by profesora přinutil, aby se nerad vyslovil ve prospěch jedné nebo druhé strany. Jeho opatrná a nerozhodná povaha ho vedla k lomu, že dával ve všem přednost nejednoznačnému řešení. V takovém případě uměl vynikajícím způsobem ukázat věc z jedné i z druhé

stránky a obratně proplovat v důkazech pro i proti jako ryba ve vodě. Proto také byl onoho večera pánem situace.

„Nelze popřít,“ slabikoval, potřásaje hlavou, „že existuje-li sedmnáct anglických lodí, jež nesou jméno *Cynthia*, mluví tento velmi závažný fakt ve prospěch závěru vysloveného naším významným přítelem. Spolu s charakteristickými etnografickými známkami, projevujícími se u chlapce, je jistě velmi důležitý a neváhám říci, že se mi zdá takřka rozhodný. Nerozpakuji se dokonce ani přiznat, že kdybych měl vyjádřit své osobní mínění o Erikově národnosti, znělo by takto: se vši pravděpodobností je chlapec irské národnosti. Ale něco jiného je pravděpodobnost a něco jiného jistota, a smím-li to tak říci, k tomu, abychom rozhodli sázku, musím mít jistotu. Pravděpodobnost skutečně marně hovoří ve prospěch Schwaryencronova názoru, Bredejord může vždycky uvést, že absolutní důkaz nebyl podán. Nevidím tedy žádný dostatečný důvod, abych mohl prohlásit, že Quintiliana vyhrál doktor, ale stejně nemohu ani o nic víc tvrdit, že jeho Plinius je ztracen. Podle mého úsudku otázka zůstává nerozhodnuta a sázka má být zrušena, což je v takovém případě to nejlepší, co se může stát.“

Jako všechny soudy, které nerozhodnou ve prospěch jedné strany, i sond profesora Hochstedta neuspokojil ani jednu, ani druhou. Doktor stáhl spodní ret v úšklebek, který to dokazoval dost jasně. Pan Bredejord pak vyskočil a vykřikl:

„Jen pomalu, pomalu, milý Hochstedte! Nedělejte závěry tak ukvapeně! Když Schwaryencrona, jak říkáte, neuvedl dostatečný důkaz – zdá se vám jen pravděpodobný –, nemůžete přece prohlásit, že vyhrál. A

co byste řekl tomu, kdybych vám zde teď okamžitě dokázal, že Cynthia nebyla vůbec loď anglická?“

„Co bych tomu řekl?“ pravil profesor, trochu zaražen tímto náhlým útokem. „Na mou věru nevím! Pozoroval bych a zkoumal otázku z nejrůznějších hledisek...“

„Zkoumejte si ji tedy jak vám bude libo!“ odpověděl advokát a sáhl pravou rukou do vnitřní kapsy převlečníku, odkud vyndal náprsní tašku. Vyňal z ní dopis uložený v kanárkově žluté obálce, která na první pohled prozrazovala americký původ. „Tady máte doklad, proti němuž není odvolání.“ dodal a položil doktorovi před oči dopis adresovaný *Váženému panu Bredejordovi, advokátovi*. Doktor četl nahlas:

New York 27. října

Vážený pane!

Odpovídáme urychleně na Vás ctěný dopis z 5. t. m., abychom Vás informovali o těchto podrobnostech:

1. Loď jménem Cynthia, řízená kapitánem Bartonem a patřící ústřední kanadské paroplavební společnosti, se potopila se vším všudy právě před čtrnácti lety u ostrovů Faerských.

2. Tato loď byla pojištěna u General Steam Navigation Insurance Company v New Yorku na tři milióny osm set tisíc dolarů.

3. Protože zánik Cynthie zůstal nevysvětlen a příčiny neštěstí se nezdály pojišťovací společnosti dost jasné, bylo zavedeno soudní řízení a majitelé jmenované lodi spor prohráli.

4. Prohra tohoto procesu přivodila rozpuštění Kanadské paroplavební společnosti, která byla likvidována, takže už jedenáct let neexistuje.

*Očekáváme Vaše další příkazy a prosíme Vás, vážený pane, abyste přijal naše srdečné pozdravy
Jeremiáš Smith, Wolker a spol., námořní jednatelé.*

„No tak, co říkáte tomuhle dopisu?“ zeptal se pan Bredejord, když doktor dočetl. „Je to doklad, který má svou cenu, to snad připouštíte, ne?“

„Milerád,“ odpověděl doktor. „Jak jste si ho, k čertu opatřil?“

„Docela prostě. Onoho dne, kdy jste se mnou mluvil o Cynthii jako o lodi nesporně anglické, hned jsem si v duchu řekl, že příliš omezujete oblast svého pátrání a že to může být docela dobře loď americká. Když jsem viděl, jak čas utíká a vy k ničemu nedocházíte, dostal jsem nápad napsat do New Yorku. Na třetí dopis jsem obdržel odpověď s tímhle výsledkem! Není to vůbec nic složitého... Nemyslíte, že je jako stvořen k tomu. aby mi stoprocentně zajistil vašeho Plinia?“

„Váš závěr se mi nezdá dost zdůvodněn,“ odpověděl doktor a znovu potichu pročetl dopis, jako by v něm hledal další důkazy, které by podepřely jeho tvrzení.

„Cože? Ne dost zdůvodněn?“ zvolal advokát. „Dokazuji vám, že to byla loď americká, že ztroskotala u Faerských ostrovů, to jest docela blízko norského pobřeží, přesně v době, kdy bylo dítě nalezeno, a vy ještě nejste přesvědčen o svém omylu?“

„Ani dost málo! Vězte, milý příteli, že vůbec nepopírám veliký význam vašeho dokladu. Nalezl jste to, co jsem já nebyl schopen vypátrat, totiž pravou Cynthii, která přijela do blízkosti našich břehů v té době a tady ztroskotala. Ale dovolte mi, abych vás upozornil, že tento nález právě potvrzuje mou teorii. Loď byla přece koneckonců

kanadská, to jest anglická, a protože irský živel je v Kanadě velmi značný, mám ode dneška o důvod víc, abych byl přesvědčen, že chlapec je irského původu.“

„Heleďme se! Co vy nevyčtete z mého dopisu!“ vykřikl pan Bredejord rozčileněji, než si přál. „A nepřestáváte snad dokonce věřit, že jste neprohrál svého Plinia?“

„Samozřejmě.“

„Snad si dokonce nemyslíte, že máte nějaký nárok na mého Quintiliana?“

„V každém případě doufám, že se mi podaří tento nárok získat, právě díky vašemu objevu, jestliže mi k tomu laskavě popřejete čas a budete ochoten naši sázku prodloužit!“

„Budiž! Nemám námitek. Kolik času potřebujete?“

„Hekněme ještě dva roky. Odročme sázku do vánočních svátků, které přijdou za dva roky po těchto letošních.“

„Platí!“ odpověděl pan Bredejord. „Ale ujišťuji vás, milý doktore, že byste udělal líp, kdybyste mi svého Plinia poslal hned.“

„Kdepak, ani nápad! Bude se příliš dobře vyjímat v mé knihovně vedle Quintiliana.“

MÍNĚNÍ VANDINO

Ve žhavé touze po sebeobětování se Erik zpočátku vrhl střemhlav do rybářského života a upřímně se pokoušel zapomenout, že už poznal jiný život. První vstával a první také připravoval nevlastnímu otci bárku a všechno ostatní, aby se mistr Hersehom mohl jen chopit vesla a vyjet. Za bezvětrí brával Erik do rukou těžká vesla a o překot vesloval, jako by vyhledával nejtvrdší a nejnamáhavější práce. Neodstrašovalo ho ani dlouhé čekání v sudě s dvojitým dnem v němž lovec tresek čeká, až ryba zabere na udici, ani různé přípravy, jimiž musí ulovená ryba projít: tak nejprve se jí vyřízne jazyk, který patří k nejchutnějším kouskům, polom se odstraní hlava a kosti a pak se úlovek hodí do kádě, kde se podrobí prvnímu solení. Ať to byla práce jakákoli. Erik ji vykonával nejen svědomitě, ale přímo vášnivě. Klidného Ottu udivoval tím, jak si dával záležet i na nejmenší podrobnosti rybářského řemesla.

„Tys ale musil ve městě něco zkusit!“ říkával mu ten hodný hoch prostomyslně. „Zdá se, že jsi ve svém živlu, jen když vypluješ z fjordu a octneš se na širém moři.“

Když se hovor stočil tímto směrem, Erik zůstával takřka vždycky zamlklý. Někdy však naopak sám o tom začínal řeč a pokoušel se dokázat Ottovi – nebo lépe řečeno sám sobě –, že neexistuje hezčí život než jejich.

„To si taky myslím,“ odpovídal mu Otto a tiše se přitom usmíval.

A chudák Erik se odvracel, aby utajil vzdech. Po pravdě řečeno, krutě trpěl tím, že se zřekl studií a že se viděl

odsouzen jen k práci Čistě tělesné. Když na něho přicházely takové myšlenky, statečně se jim bránil, aby je zapudil, ba takřka se s nimi rval. Ale přes to přese všechno cítil, že se ho zmocňuje hořkost a lítost. Za nic na světě by byl nechtěl, aby někdo poznal jeho sklíčenost. Uzavíral ji tedy sám v sobě a tím trpěl dvojnásob. A katastrofa, k níž došlo počátkem jara, jeho žal ještě ztrpčila.

Toho dne bylo v kůlně mnoho práce s ukládáním nasolených tresek. Mistr Hersebm svěřil práci Erikovi a Ottovi a sám vyjel na lov. Nebe bylo zatažené a venku úmorné dusno, což dost málo odpovídalo této roční době. Oba mladíci pilně pracovali, ale přesto jasně pozorovali, že jim dnes jde práce od ruky nějak zvlášť těžce. Byli byste řekli, že všechny věci kolem nich jsou nějak těžší než jindy, počítaje v to i vzduch.

„To je zvláštní,“ poznamenal Erik, „hučí mi v uších, jako kdybych byl v balóně ve výši čtyř nebo pěti tisíc metrů.“

A takřka hned vzápětí začal krváčet z nosu. I Otto pociťoval podobné příznaky, ačkoli je nedovedl přesně vyjádřit.

„Tak si myslím, že barometr bude asi hodně nízko,“ pokračoval Erik. „Kdybych měl čas zaběhnout k panu Malariovi, podíval bych se na něj.“

„Máš dost času,“ odpověděl Otto. „Heleď, s prací jsme už skoro hotovi, a i kdyby ses opozdil, mohl bych to snadno dodělat sám.“

„No tak já jdu,“ pravil Erik. „Nevím, proč mě to počasi znepokojuje... Byl bych rád, kdyby byl otec už zpátky.“

Když mířil ke škole, potkal cestou pana Malaria.

„To jsi ty, Eriku!“ řekl učitel. „Rád tě vidím, aspoň jsem si jist, že nejsi na moři. Právě jsem se na to šel ptát...”

Barometr za poslední půlhodinu tak rychle klesl... Něco podobného jsem nikdy neviděl. Ukazuje teď sedm set osmnáct milimetrů. Určitě nastane změna počasí.“

Pan Malarius ještě nedomluvil, když vzduchem otřáslo vzdálené zahřmění, po němž následovalo kvílivé zasvištění. Obloha, na jejíž západní části se takřka v mžiku objevila inkoustově černá skvrna, zatáhla se s úžasnou rychlostí na všech stranách. Pak najednou po chvilce naprostého ticha zavířily listy stromů, stébla slámy, písek i oblázky pod prudkým nárazem vichru. Blížil se cyklon.

Jeho prudkost byla neslýchaná. Komíny, okenice a někde i střechy odnesl jako pírka. Některé domky se zřítily. Všechny kůlny bez výjimky byly větrem rozmetány a zničeny. Ve fjordu, obvykle klidném jako studně za nejstrašnějších bouří na širém moři, se tvořily obrovské vlny a s ohlušujícím rachotem se rozbíjely o břeh.

Cyklon zuřil asi hodinu. Potom, zadržten vysokými norskými horami, stočil se k jihu a začal zametat evropskou pevninu. V meteorologických záznamech zůstal zapsán jako jeden z nejneobyčejnějších a nejničivějších, které kdy přelétly Atlantský oceán. Tyto veliké atmosférické poruchy jsou dnes ponejvíce oznamovány předem telegraficky. Většina evropských přístavů, upozorněna telegramem, měla naštěstí čas ohlásit bouři lodím připraveným k odplutí nebo nedostatečně chráněným v přístavišti. Počet neštěstí se tam tedy do jisté míry zmenšil. Ale na pobřežích málo navštěvovaných, v rybářských vesnicích a na širém moři došlo k tolika lodním katastrofám, že se jejich počet vymykal jakémukoli odhadu. Jenom kancelář Veritas ve Francii a Lloyd jich zaznamenaly neméně než sedm set třicet.

První myšlenka celé Herseboomovy rodiny, právě tak jako tisíců jiných rybářských rodin, se onoho neblahého dne nesla samozřejmě k tomu členu rodiny, který byl na moři. Mistr Herseboom jezdíval nejčastěji k západnímu pobřeží poměrně dost velkého ostrova, ležícího asi dvě míle před ústím fjordu do moře – zrovna tam, kde našel Erika jako děcko. Podle doby, kdy bouře vypukla, mohli doufat, že měl dost času se ukrýt, třeba za cenu toho, že ztroskotal s člunem u nízkého a písčitého břehu. Ale nepokoj nedovolil Erikovi a Ottovi čekat na večer, aby si ověřili, je-li jejich domněnka správná.

Jakmile se cyklon přehnal a fjord nabyl zase své obvyklé klidné tvárnosti, přiměli jednoho souseda, aby jim půjčil člun, že se vypraví po otci pátrat. Pan Malarius stál na tom, že bude chlapce na této výpravě doprovázet. Odjeli tedy všichni tři, sledováni úzkostlivým pohledem paní Katriny a její dcery.

Na fjordu se vítr sice trochu utišil, ale vanul od západu, a jestliže se chtěli dostat k výjezdu z přístavu, musili použít vesel. Trvalo to déle než hodinu.

Když se tam dostali, setkali se s nečekanou překážkou. Na oceáně stále ještě zuřila bouře; vlny se tříštily o ostrůvek uzavírající vjezd do noroëského fjordu a vytvářely dva proudy, které se spojovaly za tímto ostrůvkem a prudce se řítily do úžiny jako do nějaké nálevky. Za těchto okolností nebylo ani pomyšlení na proplutí úžinou, i parní lodi by se to bylo stěží podařilo, a což teprve slabému člunu, poháněnému veslem proti.

Musili se vrátit do Noroë a čekat.

Přišla obvyklá hodina návratu, ale mistr Herseboom nikde. Nevrátil se ani Žádný z ostatních rybářů, kteří onoho dne vypluli na moře. Bylo tedy možno doufat, že je

před fjordem zdržuje nějaká společná překážka, spíše než myslet na neštěstí jednoho člověka. Večer však byl ve všech domácnostech, kde někdo chyběl, stejně smutný. A jak noc ubíhala a pohřešovaní se nevraceli, úzkosti vzrůstaly. U Herseboomů nešel nikdo spát. Seděli v kruhu kolem krbu, mlčel i ví a zarmoucení, a tak trávili dlouhé hodiny čekání.

V těchto vysokých šířkách nastává v březnu den ještě dost pozdě. Ale byl aspoň jasný a zářivý. Větrík vanul z pevniny směrem k moři. Byla naděje, že se teď dá úžinou proplout. Opravdová flotila, složená takřka ze všech lodí, jež byly v Noroě k sehnání, se zrovna připravovala vyplout a pátrat, když bylo ohlášeno několik bárek v úzkém vjezdu do přístavu a ty brzy dopluly k vesnici.

Byly to bárky, jež vyjely minulého dne na moře, než se přihnal cyklon, a to všechny – kromě loďky mistra Herseboma.

Nikdo o něm nemohl podat žádné zprávy. A k nejhorším obavám stačila již prostá skutečnost, že se Herseboom nevrací s ostatními rybáři, kteří všichni zažili hrozná nebezpečí. Někteří byli cyklonem překvapeni a vrženi na břeh, kde se jejich bárky rozbily. Jiní se mohli včas ukrýt v malé zátoce, chráněné před větrnou smrští. Nejméně rybářů bylo v tom kritickém okamžiku na pevné zemi.

Bylo rozhodnuto, že flotila, připravená k odplutí, se vydá hledat toho, který scházel. Pan Malarius se chtěl opět zúčastnit výpravy, a to s Erikem a Ottou. Také velké žluté zvíře, jež projevovalo zjevné známky vzrušení, dostalo dovolení se k nim připojit. Byl to grónský pes Klaas, kterého si Herseboom přivezl z jedné cesty k mysu Farvel.

Jakmile lodi vypluly z úžiny, rozjely se některé vpravo, jiné vlevo, aby prohledaly pobřeží nesčetných ostrovů

rozsetých v okolí norožského fjordu právě tak jako při celém norském pobřeží.

Když se podle rozkazu v poledne zase sjely u jižního výběžku při ústí fjordu, nebyla dosud po mistru Hersebomovi objevena žádná stopa. Poněvadž se zdálo, že pátrání byla provedena pečlivě, všichni sdíleli názor, že bohužel nezbývá než se vrátit domů.

Ale Erik se nechtěl pokládat za poraženého ani se tak snadno vzdát veškeré naděje. Prohlásil, že po návštěvě jižních ostrovů chce teď pátrat i na ostrovech severních. Pan Malarius a Otto jeho žádost podporovali. Když to ostatní rybáři viděli, vyhověli jejich přání. Svěřili jim snadno říditelnou jolu, aby se pokusili ještě naposled pátrat po okolním moři, a pak se s nimi rozloučili.

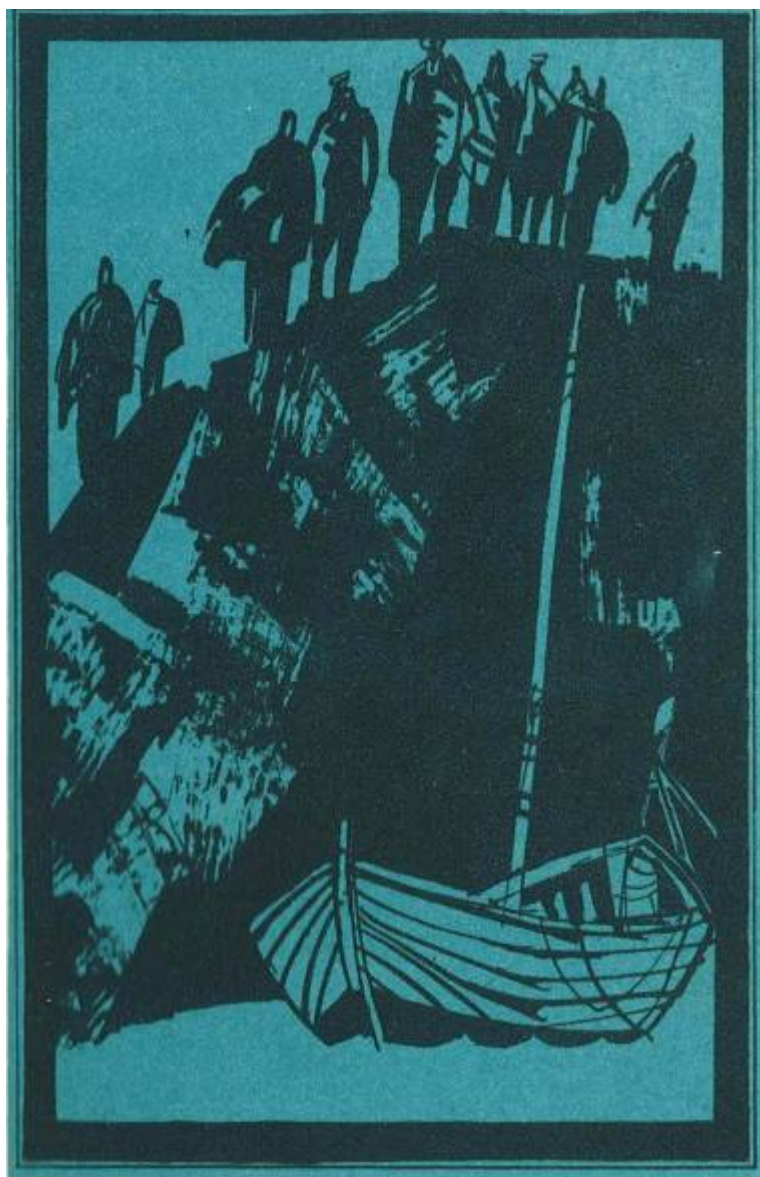
A jejich vytrvalost měla být odměněna. Kolem druhé hodiny, když bárka plula podél jednoho ostrůvku sousedícího s pevninou, začal najednou Klaas zuřivě štěkat. Potom, dříve než ho někdo mohl zadržet, skočil do vody a plaval k pobřežním skaliskům.

Erik a Otto veslovali ze všech sil stejným směrem. Brzy viděli, jak pes dosáhl ostrůvku a s vytím poskakuje kolem něčeho, co vypadalo jako lidské tělo natažené na sedavé skále.

I oni přirazili k ostrůvku.

Ano, ležel tam člověk, a byl to Hersebom!... Hersebom celý zakrvácený, bledý, nehybný a chladný, jako bezduchý – možná dokonce mrtvý!... Klaas mu lízal ruce a žalostně vyl.

První, co Erik udělal, bylo, že se vrhl na kolena k ledovému tělu a přiložil ucho k Hersebomově srdci.

„Žije!... Cítím, že srdce tluče!“ zvolal.

Pan Malarius, který se chopil jedné ruky mistra Herseboma a změřil mu lep, potřásl smutně hlavou na znamení pochyb. Ale to neznamenal, že nemíní použít všech prostředků předepsaných pro takový případ. Rozvinul široký vlněný pás, který nosil kolem beder, roztrhl ho na tři kusy, oběma mladým přátelům dal po jednom a pak hned začali silně třít rybářova prsa, nohy a paže.

Brzy bylo zjevné, že prostý způsob ošetření má účinek, že povzbuzuje krevní oběh. Tep srdce sílil, prsa se zdvíhala a ze rtů vycházel slabý dech. Konečně se Herseboem probral z mdloby a z úst se mu vydralo nesrozumitelné zasténání.

Pan Malarius ho s oběma mladíky zvedl se země a spěšně ho odnesli. Když ho ukládali na dno loďky na lůžko z plachet, otevřel oči.

„Pít!“ řekl slabým hlasem.

Erik mu přiložil k ústům láhev pálenky. Polkl doušek a zdálo se, že si uvědomuje, co se s ním děje, alespoň pokud se dalo soudit z jeho láskyplného a vděčného pohledu. Ale takřka vzápětí se ho zmocnila únava a upadl zase do spánku, který se podobal hlubokému bezvědomí.

Jeho zachránci právem soudili, že nemohou podniknout nic lepšího než se co nejrychleji vrátit domů, a proto se chopili opět vesel a rychle zamířili k úžině. Brzy se tam dostali, a podporováni větrem, zakrátko byli v Noroě.

Když mistra Herseboma přenesli na lůžko, dali mu arnikové obklady a posilnili ho silnou hovězí polévkou a sklenicí piva, přišel nadobro k sobě. Nebyl nijak těžce zraněn, měl jen zlomenou ruku v předloktí a pohmožděninu a škrábance na celém těle. Ale pan

Malarius přece jen vyžadoval, aby zůstal v klidu a neunavoval se mluvením. A mistr Hersebom klidně usnul.

Teprve druhého dne mu dovolili otevřít ústa a několika slovy vysvětlit, co se mu přihodilo.

Cyklon ho překvapil ve chvíli, kdy vytahoval plachtu, aby se vrátil do Noroë. Byl vržen na pobřežní skaliska ostrůvku a tam se jeho loďka rozbila na tisíc kusů, jež bouře okamžitě odnesla. On sám skočil do moře chvíli předtím, než došlo ke ztroskotání, a jen tak unikl hroznému nárazu. Nechybělo mnoho, aby se jeho tělo roztříštilo o skály, a jen s největší námahou se inu podařilo odvléci se z dosahu vln. Vyčerpán únavou, se zlomenou rukou a tělo samá podlitina, zůstal bezvládně ležet a už neví, jak přečkal těch dvacet hodin; pravděpodobně upadl z vysoké horečky do mdloby.

Ale teď když viděl, že šťastně vyvázl, začal hořekovat nad ztrátou člunu a nad svou rukou, uvězněnou nehybně mezi dvěma dlahami. Co z něho teď bude, i když připustíme, že po osmi až deseti týdnech odpočinku bude moci rukou zase vládnout? Loďka byla jediným majetkem rodiny a tento majetek se právě rozplynul pod závanem větru! Pracovat za mzdu by bylo v jeho věku velmi kruté. A našel by vůbec práci? To bylo přinejmenším pochybné, protože v Noroë nikdo nezaměstnával pomocníky, a dokonce i továrna musila nedávno snížit počet zaměstnanců.

Takové byly trpké úvahy mistra Herseboma, dokud byl připoután na lůžko, a hlavně potom, když mohl už vstát a s rukou na šátku se posadit do velkého křesla.

Zatímco rodina čekala na jeho úplné uzdravení, žila z posledních peněz a z výtěžku solených tresek, které měla

ještě ve skladišti. Ale budoucnost se rýsovala černě a nikdo neviděl, jak by se mohla vyjasnit.

Tato hrozivá bída byla příčinou, že se Erikovy úvahy obrátily jiným směrem. Dva nebo tři dny myslel jen na štěstí, že zachránili mistru Hersebornovi život – a opravdu, zasloužil se o to právě on svou vášnivou obětavostí. Jak by také nebyl hrdý, když viděl, že na něm paní Katrina nebo Vanda spočívají zrakem zvlhlým vděčností, jako by mu chtěly říci:

Milý Eriku, otec tě zachránil z vod, ale tys ho zase zachránil před smrtí...

To byla jistě největší odměna, jakou si mohl prát za své odříkání, jež osvědčil, když se sám odsoudil k rybářskému životu. Co ho také mohlo více posilovat a blažit než pomyšlení, že tím jaksi oplatil svým adoptivním rodičům najednou všechna jejich dobrodiní?

Ale rodině, která se s ním tak štědře dělila o plody své práce, teď hrozilo, že nebude mít co jíst. Má pro ni zůstat břemenem? Není spíše jeho povinností udělat vše, aby jí pomohl?

Erik si byl jasně vědom svého závazku. Jenom váhal, jak to udělat; brzy, pomýšlel na to, že půjde do Bergenu a dá se najmout za plavčíka, brzy zase snil o jiném způsobu, jak se stát hned užitečným. Jednoho dne se svěřil se svými pochybnostmi panu Malariovi. Učitel vyslechl jeho důvody, schválil je, ale nesouhlasil s jeho záměrem odjet jako námořník.

„Chápal jsem, i když jsem toho litoval,“ řekl mu, „že jsi se vzdal a zůstal tady, abys sdílel život svých adoptivních rodičů. Nepochopil bych však, kdyby ses odsoudil k zaměstnání, jež by tě odvedlo daleko od nich a jež nemá budoucnost, když ti doktor Schwaryencrona nabízí, že ti

otevře bohatou životní dráhu. Přemýšlej o tom, milé dítě, než se k něčemu takovému rozhodneš!“

Pan Malarius mu ovšem neřekl, že už napsal do Stockholmu, aby informoval doktora o situaci, která v Erikově rodině vznikla po cyklonu ze dne 3. března. Učitel nebyl proto překvapen, když tři dny nato dostal dopis, jehož obsah šel ihned oznámit Hersebmomovým. Zněl takto:

Stockholm 17. března

Milý Malarie!

Děkuji Ti srdečně za to, žes mi sdělil neblahé následky, které měl pro váženou rodinu Hersebmomových cyklon z 3. t. m. Jsem, šťastný a hrdý nad zprávou, že se Erik – jako vždycky – choval i za těchto okolností jako statečný hoch a oddaný syn. Přikládám pětisetkorunovou bankovku a prosím Tě, abys mu ji odevzdal mým jménem. Vyříd' mu, že nestačí-li to na zakoupení nejlepší rybářské bárky, jaká je v Bergenu vůbec k dostání, ať mi to bezodkladně oznámí. Necht' dá bárce jméno Cynthia a nabídne ji mistru Hersebmomovi v synovskou upomínku. Jestliže ještě trochu dá na mou radu, ať potom přijede zpět ke mně do Stockholmu a pokračuje tu ve studiích. U mne doma má stále dveře otevřeny, a potřebuje-li důvod, který by ho pohnul k návratu, dodávám, že teď mám jisté zprávy a naději proniknout do tajemství jeho původu. Věř, milý Malarie, že jsem stále Tvůj upřímný a oddaný přítel

W. Schwaryencrona, M. D.

Můžete si domyslit, byl-li tento dopis přijat s radostí. Tím, že doktor poslal dárek Erikovi, dával najevo, že dobře zná povahu starého rybáře. Kdyby mu bárku nabídl přímo, je málo pravděpodobné, že by ji Hersebmom přijal.

Ale jak by ji mohl odmítnout svému adoptovanému synovi, zvláště když ponese jméno *Cynthia*, které mu připomíná, jak se Erik dostal do jeho rodiny!...

Stinnou stránkou věci bylo pomyšlení, při němž se už teď všechna čela zachmuřovala, totiž že je čeká zase rozloučení s Erikem. Nikdo si netroufal o tom mluvit, ačkoli na to všichni mysleli. Erik sám s hlavou sklopenou na prsa bojoval v duchu mezi docela přirozeným přáním vyhovět doktorovi a přitom uskutečnit tajnou touhu svého srdce a mezi neméně přirozeným přáním neurazit adoptivní rodiče.

Byla to Vanda, která se odhodlala prolomit led mlčení.

„Eriku,“ řekla svým mírným a vážným hlasem, „na takový dopis nemůžeš říci doktorovi ne! Nemůžeš, protože bys mu tím projevil nevděk a zároveň by ses prohřešil sám proti sobě. Tvé místo je mezi učenými lidmi, ne mezi rybáři! Už si to stejně dlouho myslím. Když si nikdo netroufá ti to říci, říkám ti to já!“

„Vanda má pravdu,“ zvolal pan Malarius a usmál se. „Vanda má pravdu,“ opakovala paní Katrina a setřela si slzu. Á tak bylo tedy podruhé rozhodnuto o Erikově odjezdu.

VIII

PATRICK O'DONOGHAN

To, co se doktor Schwaryencrona dověděl nového, nebylo nijak zvlášť důležité, ale mohlo ho to konečně přivést na nějakou stopu.

Znal jméno bývalého ředitele Kanadské paroplavební společnosti, pana Joshuy Churchilla.

Po pravdě řečeno, nevědělo se, čím se ten člověk stal po likvidaci Společnosti. Pátrání byla samozřejmě vedena tímto směrem. Když se podaří pana Joshuu Churchilla najít, bude snad možné jeho prostřednictvím získat údaje ze starých rejstříků Společnosti – a opatřit si možná i seznam cestujících z *Cynthia*. Tam jistě bude uvedeno jméno děťátka vedle jména rodiny nebo osob, které ho měly na starosti. Pak by se pole pátrání neobyčejně zúžilo. To byla rada soudního vykonavatele, který měl kdysi tyto rejstříky v ruce jako likvidátor Společnosti, ale který už nejméně deset let nevěděl, co se s panem Joshuou Churchillem stalo.

Na okamžik se doktora Schwaryencrony zmocnila klamná radost, když zjistil, že americké noviny obvykle uveřejňují seznam cestujících plujících do Evropy. Řekl si, že pravděpodobně postačí probrat ročník starých novin, aby našel seznam pasažérů z *Cynthia*. Ale pokus dokázal, že jeho domněnka je neoprávněná – zvyk uveřejňovat takové seznamy byl totiž nový a datoval se sotva od několika let. Staré noviny mu však přesto prokázaly jistou službu, protože udávaly přesné datum odjezdu *Cynthia*,

kteřá opustila 3. listopadu nikoli přístav kanadský, jak se zprvu myslelo, ale přístav newyorský, a plula do Hamburku.

Doktor začal nyní pátrat po zprávách nejprve v tomto posledním městě a potom ve Spojených státech.

Informace z Hamburku se rovnaly takřka nule. Klienti Kanadské paroplavební společnosti nevěděli nic o cestujících z *Cynthie*. Mohli označit jen druh lodního nákladu, který však už byl znám.

Erik byl již půl roku ve Stockholmu, když konečně došla z New Yorku zpráva, že bývalý ředitel Joshua Churchill už před sedmi lety vydechl naposled v nemocnici na Deváté třídě, nezanechav po sobě žádné známé dědice a pravděpodobně ani žádné dědictví. Pokud jde o seznamy Společnosti, byly bezpochyby dávno prodány jako staré nepotřebné papíry a newyorští trafikanti jich možná už použili jako kornoutů.

Stopa tedy nikam nevedla a jediným výsledkem dlouhého pátrání bylo, že pan Bredejord mohl dělat vtipy, které se bolestně dotýkaly samolibosti jeho přítele, i když byly v jádru docela nevinné.

Erikův příběh byl teď v doktorově domě všeobecně znám. Nikdo se už neostýchal otevřeně o něm mluvit a u stolu nebo v přijímacím pokoji se rokovalo o celém průběhu pátrání. Možná že si doktor počínal lépe v prvních dvou letech, když udržoval tylo věci v tajnosti, protože teď poskytovaly látku k hovoru paní Gretě a Kajse, ale zároveň námět k přemýšlení Erikovi samému. A jeho úvahy byly často velmi melancholické. Neznat své rodiče, jestliže dosud žijí, a říkat si, že snad nikdy nepozná tajemství svého původu, už to byla věc sama o sobě

smutná. Ale ještě smutnější bylo nevědět, kde je jeho vlast.

Nejchudší dítě z ulice, nejubožejší venkovan ví aspoň, kde je jeho rodná země a ke které velké lidské rodině patří, říkal si někdy, když o těchto věcech uvažoval. Já to nevím. Jsem na zeměkouli jako troska, jako zrnko prachu, přiváté větrem, které neví, odkud je. Nemám nikde kořeny, žádnou tradici ani minulost. Země, kde se narodila moje matka a kde odpočívají nebo budou odpočívát její pozůstatky, může být zneuctěna cizím vetřelcem, pošlapána jeho nohama, a mně nebude dopřáno ji hájit nebo za ni prolít krev.

Tato myšlenka ubohého Erika rozesmutňovala. V takových chvílích si marně říkal, že v paní Kainně našel matku, u mistra Herseboma domov, v Noroě vlast, marně si přísahal, že jim jejich dobrodiní stonásobně oplatí, že navždy zůstane nejoddanějším synem Norska – přece jen si připadal zase jako cizí.

Rozdíl mezi ním a lidmi v okolí, barva jeho očí a pleti, když se cestou zahleděl někde do zrcadla nebo do výkladní skříně, to vše ho každou chvíli přivádělo na onu bolestnou myšlenku. Někdy se ptal sám sebe, které vlasti na světě by dal přednost, kdyby měl na vybranou. Z tohoto zvláštního hlediska studoval dějepis a zeměpis a srovnával civilizaci různých národů. Pociťoval jistou útěchu, že aspoň patří ke keltské rase, a hledal v knihách potvrzení domněnky obhajované doktorem.

Ale když mu učenec opakoval, že podle jeho názoru je určitě Ir, Erik cítil, že se mu svírá srdce. Cože? Zrovna jemu že by byl osudem určen národ ze všech keltských národů nejutlačovanější?... Jenom kdyby to aspoň měl jasně dokázáno, jistě by svou nešťastnou vlast miloval

právě tak, jako kdyby patřila mezi největší a nejslavnější. Ale takový důkaz chyběl! Proč raději nevěřit, že je například Francouz?... Ve Francii žijí také Keltové... To je vlast, jakou by si přál, se slavnou tradicí, s pohnutými dějinami a s bohatými, zdravými zásadami, jež rozsela po celém světě. Ó, jak vášnivě rád by měl takovou vlast, jak oddaně by jí sloužil! Jak by byl hrdý na to že je jejím synem! Jak velkou synovskou láskou by byl proniknut, až by studoval její slavné letopisy, četl knihy jejích spisovatelů, obdivoval díla jejích umělců! Ale běda! Právě v tomto směru mu bylo navždy odepřeno uplatnit své ušlechtilé city. Viděl, že otázka jeho původu nebude nikdy rozřešena, když nebyla objasněna ani po tolikerém pátrání.

A přece se Erikovi zdálo, že kdyby mohl sám osobně začít pátrat u pramenů údajů až dosud získaných, kdyby mohl sám a na příslušných místech sledovat nové stopy, jež by bylo možno objevit, že by snad dospěl ke kladnějšímu výsledku. To, co nedokázali placení zprostředkovatelé, mohlo se podařit jemu, jeho úsilí! Vždyť on by se pátrání věnoval se zápalem a s nezlomnou vůlí dosáhnout úspěchu, což jsou vlastnosti, které nemohou být nahrazeny ničím jiným.

Tato myšlenka ho přímo posedla a nepozorovaně, ale mocně ovlivňovala každou jeho práci, dodávajíc takřka bezděky veškeré jeho činnosti výrazný, zvláštní směr. Začal důkladně studovat kosmografii, zeměpis a mořeplavectví, jako by bylo už předem dohodnuto, že jednou bude cestovat.

Ať dříve, nebo později, říkal si, složím zkoušky kapitána pro daleké plavby a pak budu moci odjet na vlastní útraty do New Yorku, abych se pustil do nového pátrání po *Cynthii*.

Samozřejmě to mělo za následek, že jeho plán osobního pátrání se obrátil i v jeho hovorech, že o něm mluvil docela otevřeně.

Doktor Schwaryenerona, pan Bredejord a profesor Hochsted tím byli nakonec tolik ovlivněni, že hochův záměr přijali za vlastní. O otázku Erikova původu, která byla v jejich očích nejprve jen pozoruhodným problémem, se totiž zajímali čím dál tím vášnivěji. Viděli, jak velice leží Erikovi na srdci, a protože ho měli upřímně rádi a chápali, jak je pro něho důležitá, byli ochotni udělat všechno, aby tajemství Erikova původu objasnili.

A tak se v nich jednoho večera zrodila myšlenka, že se všichni tři společně vypraví na prázdninovou cestu do New Yorku a tam se sami přesvědčí, zda se nedá vypátrat něco nového k tomu, co už vědí.

Kdo přišel na ten nápad první? To byl bod, který zůstal nejasný a dlouho byl předmětem hádek mezi doktorem a panem Bredejordem. Oba si dělali nárok na prvenství. Bezpochyby je tato myšlenka napadla současně, neboť Erik ji přetřásal tak často, že jí prosytil všechno kolem sebe. Ale jisté bylo, že záměr byl konečně schválen a že v září příštího roku nastoupili všichni tři přátelé v doprovodu Erikově v Kristiánsundu na loď plující do Spojených států.

Za deset dní byli v New Yorku a bez odkladu navázali styky s firmou Jeremiáše Smithe, Walkera a spol., od níž dostali první zprávy.

A tehdy vstoupil na scénu nový činitel, jehož moc do té chvíle nikdo netušil: Erikova houževnatost. New York a Spojené státy znamenaly pro něho nové zážitky, ale on z nich vnímal jen to, co mohlo mít přímý vztah k předmětu jeho pátrání. Od časného rána byl na nohou, spěchal do

přístavu a tam po nábreží pobíhal od jedné zakotvené lodi k druhé, hledaje a neúnavně sháněje i ty nejnepatrnější zprávy.

„Neznal jste Kanadskou paroplavební společnost? Nemohl byste mi udat důstojníka, cestujícího nebo námořníka, který se plavil na *Cynthii*?“ ptával se na všech stranách.

Díky tomu, že uměl bezvadně anglicky, že měl jemný a vážný výraz tváře a že dokonale znal všechny námořní věci, byl všude vlídně přijímán. Postupně mu jmenovali několik bývalých důstojníků, námořníků i zaměstnanců Kanadské paroplavební společnosti. Někdy je našel jindy jejich stopa mizela. Ale žádný z nich mu nemohl poskytnout potřebné informace o poslední plavbě *Cynthie*. Čtrnáct dnů musil běhat sem tam a bez ustání pátrat, než se mu konečně podařilo získat zprávu, jež se svou přesností jasně odlišovala od změti údajů, často protichůdných, které Erik získal až dosud. Po pravdě řečeno se zdálo, že tato zpráva není penězi k zaplacení.

Někdo Erikovi tvrdil, že ztroskotání *Cynthie* přežil lodník jménem Patrick O'Donoghane, a že se dokonce po oné lodní katastrofě už několikrát vrátil do New Yorku. Říkalo se, že Patrick O'Donoghane sloužil na palubě *Cynthie* jako plavčík za poslední plavby této lodi. Byl přidělen přímo k ruce kapitánovi a se vši pravděpodobností znal cestující první třídy, kteří při jídle vždycky zasedají u kapitánova stolu. A lze-li soudit podle jemnosti prádla a šatiček nalezené, nemohlo být pochyb o tom, že dítě přivázané k záchrannému pásu *Cynthie* patřilo k této třídě cestujících. Bylo proto nanejvýš důležité onoho lodníka nalézt.

To byl závěr, k němuž došel doktor a pan Bredejord, když se Erik vrátil k večeři do hotelu na Páté třídě a oznámil jim svůj objev. Ale takřka vzápětí se rozhovor dostal na jinou kolej, protože doktor chtěl z tohoto nového prvku vytěžit důkaz, který by podepřel jeho oblíbenou domněnku.

„Jestliže vůbec někdy bylo nějaké jméno irské“ zvolal, „pak je to docela jistě jméno Patrick O'Donoghane... Já to stále říkal, že v Erikově případě hraje úlohu Irsko!“

„Dosud mně to však nic nedokazuje,“ odpověděl mu s úsměvem pan Bredejord. „Irský plavčík na palubě, to ještě není důkaz! Obtížnější, myslím, by spíš bylo najít americkou loď, v jejíž posádce by nebyl ani jeden syn zeleného Erinu*).“

To byl námět, o němž bylo možno hovořit dvě až tři hodiny, a oni toho plně využili. Od tohoto dne Erik soustředil všechny své snahy k jedinému cíli: najít Patricka O'Donoghana. Nepodařilo se mu to, pravda, ale když stále pátral a vyptával se, objevil konečně na Hudsonově nábřeží lodníka, který jmenovaného znal a mohl udat některé podrobnosti. Patrick O'Donoghane byl opravdu Ir, rodem z Innishannonu v Corkském hrabství. Byl to třiatřicetiletý až pětatřicetiletý muž střední postavy, měl rusé vlasy, černé oči a nos rozplácly po úrazu.

„Toho chlapíka by člověk poznal mezi dvaceti tisíci,“ řekl mu lodník. „Moc dobře se na něj pamatuju, ačkoli jsem ho neviděl dobrých sedm osm let.“

„Setkával jste se s ním tady v New Yorku?“

* Eriu je staré jméno Irska. (Pozn. překl.)

„V New Yorku i jinde. Ale naposled to bylo určitě v New Yorku.“

„Nemohl byste mi povědět o někom, kdo by mi řekl, co se s ním stalo?“

„To na mou věru ne... leda snad krčmář *U červené kotvy* v Brooklynu... Patrick O'Donoghane tam bydlel, když přijel do New Yorku... Je to nějaký pan Bowles, bývalý námořník! Jestli ten nebude nic vědět, nevím, kdo by vám řekl, kde O'Donoghane teď je.“

Erik rychle naskočil na jeden z parních člunů, jež obstarávají dopravu po Východní řece, a za dvacet minut byl v Brooklynu.;

U dveří *Červené kotvy* našel starou ženu, která vypadala velmi čistotně a zrovna horlivě loupala brambory.

„Je pan Bowles doma, prosím?“ zeptal se Erik a pozdravil ji se zdvořilostí běžnou v jeho adoptivní vlasti.

„Je doma, ale právě odpočívá,“ odpověděla žena a vrhla na mluvčího zvědavý pohled. „Chcete-li mu něco, mohu mu to vyřídit. Jsem mistress Bowlesová.“

„O, paní Bowlesová, budete mi to jistě moci říci právě tak dobře jako pan Bowles,“ pokračoval Erik. „Rád bych věděl, znáte-li lodníka jménem Patrick O'Donoghane, a není-li snad zrovna teď u vás, zda mi můžete povědět, kde ho najdu.“

„Patrick O'Donoghane? Ano, znám ho, jakpak ne! Ale už je to tak pět šest let, co sem nevstoupil... A kdybych měla říci, kde teď je, byla bych na velkých rozpacích.“

Erikův obličej vyjadřoval tak hluboké zklamání, že si toho stará paní všimla a patrně ji to došlo.

„Vy asi Patricka O'Donoghane moc potřebujete, když vypadáte tak zarmouceně, že jste ho tu nenašel, vidíte?“ zeptala se.

„Opravdu ho moc potřebuji, paní Bowlesová.“ odpověděl mladík smutně. „Možná že jen on by mi dal klíč k tajemství, které se budu celý život snažit objasnit.“

Za ty tři neděle, co Erik běhal na všech stranách, aby získal nějaké zprávy, nabyl ve styku s lidmi jisté zkušenosti. Viděl, že zvědavost mistress Bowlesové je silně napjata, a řekl si, že nemůže být na závalu si s ní pohovořit. Zeptal se jí proto, může-li dostat pro občerstvení sklenici minerálky, a když doslal kladnou odpověď, vstoupil do hostince.

Nízká místnost, v níž se octl, byla vybavena lakovanými stoly a proutěnými židlemi, ale host tu nebyl ani jediný. Tato okolnost dodala Erikovi odvalu, aby se pustil se starou paní do řeči, když se vrátila ze sklepa s malou kameninovou lahví.

„Jistě se ptáte, paní Bowlesová, co asi chci od Patricka O'Donoghana,“ řekl svým mírným hlasem. „Tak tedy poslouchejte! Patrick O'Donoghana byl prý při ztroskotání *Cynthia*, americké lodi, co zmizela v moři asi před sedmnácti lety u norského pobřeží. Nuže, já, který tu s vámi hovořím, jsem byl nalezen norským rybářem jako docela malé dítě, sotva devítiměsíční, v kolébce plující na vlnách a přivázané k záchrannému pásu *Cynthia*. Hledám O'Donoghana, abych se dověděl, nemůže-li mi říci něco o mé rodině nebo aspoň o mé vlasti...“

Vtom přerušil Erikovy výklady výkřik mistress Bowlesové.

„V záchranném pásu, říkáte? Vy jste byl přivázan k záchrannému pásu?“

A nečekajíc na odpověď, běžela ke schodišti.

„Bowlesi!... Bowlesi! Pojd' honem dolů!“ křičela pronikavě. „K záchrannému pásu! Vy jste to dítě se

záchranným pásem? Kdo by se byl něčeho takového nadál?“ opakovala a vracela se k Erikovi, který bledl překvapením i nadějí.

Dozví se tedy konečně tajemství, po němž tak vášnivě pátrá?

Na dřevěném schodišti se ozvaly těžké kroky a brzy se na prahu nízké místnosti objevil malý stařík, kulaťoučký a růžový, který na sobě měl oblek z hrubého sukna. Tváře staříka byly orámovány párem dlouhých bílých licousů a uši ozdobené zlatými kroužky.

„Cože?... No co je?... Co se děje?“ ptal se, protíraje si oči.

„Co se děje? Potřebujeme tě,“ odpověděla rázně mistress Bowlesová. „Sedni si tady a poslouchej, pán ti zopakuje, co právě řekl mně.“

Pan Bowles bez námitek poslechl Erik také. Opakoval asi totéž, co před chvílí sdělil hostinské.

Obličej pana Bowlese se rázem rozzářil jako úplněk a jeho ústa se roztáhla v širokém úsměvu. Díval se na svou ženu a mnul si ruce. I ona vypadala neméně spokojeně.

„Smím předpokládat, že už znáte můj příběh?“ ptal se Erik s tlukoucím srdcem.

Pan Bowles přikývl na souhlas, poškrábal se za uchem a rozhodl se konečně promluvit.

„Znám ho a neznám,“ řekl. „A moje žena ho zná taky tak. Dost často jsme o něm slyšeli hovořit, ale ani za mák jsme tomu nerozuměli.“

Erik, bledý a se zaťatými rty, hltal jeho slova, čekaje na nějaké vysvětlení. Ale dalo na sebe čekat. Pan Bowles neměl dar výřečnosti ani dar jasné mluvy. Možná také, že jeho myšlenky byly ještě trochu obestřeny spánkem. Když

se vyspal, musel totiž obvykle vypít dvě tři sklenky likéru, který se hrozně podobal džinu, aby se zas cítil ve své kůži.

A tak teprve když před něho manželka postavila láhev a dvě skleničky, odhodlal se ten zdrželivý muž promluvit.

Pustil se do velmi zmateného vyprávění a z nesčetných zbytečných podrobností vyplynulo jen několik fakt. Jeho vyprávění netrvalo méně než dvě hodiny. Chudák Erik mu věnoval největší pozornost a ohnivý zájem, a jen tak z něho mohl něco vytěžit. Protože se stále vypytaval a naléhal a mistress Bowlesová mu přitom pomáhala, přece jen se mu to nakonec podařilo.

PĚT SET LIBER ŠTERLINKŮ ODMĚNY

Pokud Erik mohl vyrozumět z úryvkovité a stále odbočující řeči pana Bowlese, Patrick O'Donoghane nebyl zrovna vzorem ctnosti. Majitel *Červené kotvy* ho znal jako plavčíka i jako lodníka, před ztroskotáním *Cynthie* i po něm. Až do té doby byl O'Donoghane chudý, jako bývají všichni námořníci. Po oné lodní katastrofě se vrátil z Evropy se silným svazkem bankovek a tvrdil, že v Irsku dědil, což se zdálo málo pravděpodobné.

Pan Bowles v to dědictví nikdy nevěřil. Myslil si, že tak náhle získané bohatství má asi nějakou souvislost se ztroskotáním *Cynthie*, ale pravděpodobně takovou, o jaké se obyčejně nemluví. Bylo totiž jisté, že Patrick O'Donoghane ztroskotání zažil, ale zcela proti zvyku námořníků se pečlivě vyhýbal o něm hovořit. Naopak, když se řeč stočila na tento předmět, zaváděl ji dost neobratně jinam. V době, kdy pojišťovna zahájila proces proti majitelům *Cynthie*, O'Donoghane dokonce narychlo zmizel a podnikl dalekou plavbu, a to aby nebyl do procesu zapleten třeba jen jako svědek.

Toto chování se zdálo ještě tím podezřelejší, že Patrick O'Donoghane byl jediný z posádky, kdo katastrofu přežil. Pan Bowles nikdy nepronikl do tajemství této záležitosti, avšak jeho žena i on ji vždycky považovali za podezřelou.

Příspěvalo k tomu i to, že Patrick za svého pobytu v New Yorku nebyl nikdy bez peněz. A přece jeho cesty mu moc nevynášely. Ale vždy za několik dnů po návratu měl už plno zlata i bankovek, a když se opil, což se stávalo často, vychloubal se, že zná tajemství, které vydá za celé jmění.

A když tak blábolil vracela se mu na jazyk stále slova „dítě na záchranném pásu.“

„Dítě na záchranném pásu, pane Bowlesi!“ říkal a bouchal do stolu. „Dítě na záchranném pásu není penězi k zaplacení!“

Potom se řehtal, velmi spokojen sám se sebou. Nikdy se nepodařilo z něho dostat vysvětlení, co ta slova znamenají, takže pro rodinu Bowlesových zůstala po léta předmětem nekonečných dohadů.

Proto se mistress Bowlesová tak rozrušila ve chvíli, kdy jí Erik řekl, že on je právě oním pověstným „dítětem na záchranném pásu.“

Kdykoli byl Patrick O'Donoghane v New Yorku, bydlel podle svého zvyku více než patnáct let u *Červené kotvy*, ale teď už se tu asi čtyři roky neukázal. Ale i v tom bylo podle slov pana Bowlese něco tajemného. K Irovi přišel jednou večer na návštěvu nějaký muž a Patrick se s ním asi na hodinu zavřel v pokoji. Po této návštěvě byl O'Donoghane rozčilen, ve spěchu zaplatil účet, popadl svůj lodní vak a byl tentam.

A od té doby ho už nespátřili.

Pan a paní Bowlesovi samozřejmě neznali příčinu jeho náhlého odchodu, ale vždycky se domnívali, že asi nějak souvisí se ztroskotáním *Cinthie* a s příběhem „dítěte na záchranném pásu“. Podle jejich názoru návštěvník přišel Patricka upozornit, že mu hrozí nějaké vážné nebezpečí, a Ir pokládal za moudré okamžitě opustit New York. Manželé Bowlesovi nemysleli, že by se byl od té doby vrátil. Byli by se to dověděli, jak říkali, od jiných stálých hostů, kteří by se jistě divili, kdyby se ubytoval jinde než u *Červené kotvy*, a ptali by se na příčinu.

To byl vcelku obsah vyprávění, který se Erik dověděl. Chtěl s ním co nejdříve seznámit své přátele. Požádal proto pana a paní Bowlesovy o dovolení, aby pro ně mohl dojít.

Jeho zpráva byla na Páté třídě pochopitelně přijata se zájmem, jaký zasluhovala. Poprvé po tolikerém pátrání se octli na stopě člověka, který dělal časté nárážky na „dítě na záchranném pásu“. Po pravdě řečeno nevěděli, kde ten muž je, ale bylo možno doufat, že ho jednoho dne, dříve nebo později, najdou. V pátrání se dosud ještě nikdy nepřišlo nic tak důležitého. Záležitost se zdála dost vážná, takže se rozhodli zatelegrafovat Bowlesové a požádat ji, aby připravila večeři pro šest Pan Bredejord navrhl tento způsob, aby z těch lidí dostali všechno co vědí. Půjdou k nim, pozvou je ke stolu a budou s nimi hovořit.

Erik příliš nedoufal, že se dovědí něco nového. Znal už dost Bowlesovy a byl přesvědčen, že mu řekli vše. Ale nepočítal s tím, jak je pan Bredejord zběhlý ve vyslýchání svědků při soudních procesech a v umění vytáhnout z vyslýcháných i to, co ti lidé sami často ani netuší.

Paní Bowlesová se úplně překonala. Prostřela stůl v nejhezčím pokoji v prvním patře a za necelou hodinu připravila výbornou večeři. Byla velmi polichocena tím, že je pozvána ke stolu se svým manželem a úplně ochotně se dala význačným advokátem vyslýchát. Získali tak jistý počet dost důležitých fakt.

Za prvé: V době, kdy byl zahájen proces vedený pojišťovnou, Patrick O'Donoghane odjel, „aby nebyl obeslán k soudu jako svědek“, jak výslovně sám řekl. Zřejmý důkaz, že nechtěl vypovídat o podrobnostech, za

nichž ke ztroskotání došlo, jak to ostatně dokazovalo celé jeho chování.

Za druhé: Zdroj jeho podezřelých příjmů, které si opatroval jaksi tajemně, byl jistě v New Yorku nebo v okolí. Po příjezdu neměl totiž nikdy peníze, ale když jednoho krásného dne strávil odpoledne venku, vracel se večer s kapsami plnými zlata. Nebylo pochyb o tom, že to tajemství souvisí s „dítětem na záchranném pásu“, protože to několikrát opakoval.

Patrick O'Donoghane se asi pokusil využít onoho tajemství naráz a tento pokus přivodil pravděpodobně rozhodný obrat. A skutečně, den předtím, než tak náhle odjel, ujišťoval, že ho plavby po moři už nějak unavují. Nemínil se vydat znovu na moře a chtěl od nynějška žít v New Yorku ze svého důchodu.

A konečně: ten člověk, který navštívil Patricka O'Donoghana, měl zájem na tom, aby ho přiměl k odjezdu, protože hned druhého dne se přišel na Ira zeptat do *Červené kotvy* a vypadal velmi spokojeně, když už ho tam nenašel. Pan Bowles byl pevně přesvědčen, že by toho člověka poznal; podle chování a způsobů vypadal na detektiva nebo na strážníka, kterých je ve velkoměstě plno.

Pan Bredejord z těchto okolností usuzoval, že Patrick byl asi soustavně zastrašován člověkem, kterého při svém pobytu v New Yorku vždycky vydíral a který k vyděrači bezpochyby poslal detektiva, aby mu pohrozil trestním stíháním. Jen tak si mohli vysvětlit, že Ir po jeho návštěvě rychle zmizel a už se nikdy neukázal.

Záleželo teď na tom, opatřit si popis detektiva a současně i popis Patricka O'Donogharia. Pan a paní Bowlesovi je popsali velmi podrobně. Když prohlédli své

účetní knihy, našli i přesné datum Irova odjezdu, který spadal do doby před třemi lety a devíti měsíci, a nikoli do doby před pěti nebo šesti lety, jak se zprvu domnívali.

Doktora Schwaryeneronu okamžitě zarazilo, že doba Irova odjezdu, a tedy i detektivovy návštěvy, odpovídá právě době, kdy byla uveřejněna první oznámení, jež dal otisknout ve Velké Británii, pátraje po pozůstatcích z *Cynthie*. Byla to dokonce shoda tak zarážející, že nebylo možné nevidět spojitost mezi oběma událostmi.

A tak se zdálo, že do záhady začíná pronikat trochu světla. Byl-li Erik vydán na záchranném pásu napospas vlnám, pak šlo určitě o zločin, jehož svědkem nebo spoluviníkem byl plavčík O'Donoghane, sloužící tehdy na *Cynthii*. Znal strůjce zločinu – byl to muž bydlící v New Yorku nebo v blízkém okolí – a z tohoto tajemství dlouho těžil. Až konečně nadešel den, kdy vydíraný, syt opěťovaných nároků a zneklidněn inzeráty v novinách, dokázal postrašit Patricka tak, že se námořník rozhodl zmizet.

V každém případě, i když tyto domněnky nebylo možno vážně odůvodnit, byly oprávněným podkladem k žádosti o zahájení trestního řízení, Erik a jeho přátelé proto odcházeli z Červené kotvy v pevné důvěře, že už brzy dospějí k nějakému závěru.

Hned příštího dne se pan Bredejord dal ohlásit prostřednictvím švédského vyslance u newyorského policejního ředitele a seznámil ho se známými fakty. Zároveň pak navázal styk se zástupci pojišťovny, která se soudila s majiteli *Cynthie*, a podařilo se mu vyhrabat soudní akta ze zaprášených desek, kde po dlouhá léta odpočívala.

Ale studium těchto starých spisů nepřineslo nic závažného. Žádná z obou sporných stran nemohla uvést přímého svědka ztroskotání. Celá záležitost se tak dostala na bod čistě právního rozporu o ceně pojištění lodi a jejího nákladu, kterou pojišťovna prohlašovala za přemrštěnou. Majitelé Cynthie nemohli ani dokázat oprávněnost svého pojistného nároku, ani vysvětlit, jak došlo ke ztroskotání. Soud posoudil pak obhajobu lodářské společnosti jako neprůkaznou a dal za pravdu straně druhé, pojišťovně. Ta však naopak byla nucena vyplatit několik pojistek dědicům mnoha cestujících, kteří zahynuli. Ale nikde, ani v soudních spisech, ani v deníku převodů, nebylo zmínky o devítiměsíčním dítěti.

Prostudování všech těch spisů trvalo několik dní. A už se chýlilo ke konci, když pan Bredejord dostal předvolání, aby se dostavil k policejnímu řediteli, a ten mu oznámil, že ke své velké lítosti nic nezjistil. Nikdo v New Yorku neznal veřejného ani soukromého detektiva, jehož popis by odpovídal popisu udanému panem Bowlesem. Nikdo nemohl poskytnout sebemenší údaj o člověku, kterému záleželo na tom, aby se zbavil Patricka O'Donoghana. A pokud jde o tohoto lodníka, zdálo se, že už nejméně čtyři roky nevzkročil na půdu Spojených států. Na policii byl ostatně zaznamenán jeho popis, který by snad příležitostně mohl posloužit. Ale policejní ředitel se netajil s tím, že považuje věc za ztracenou. Události spadaly totiž do doby příliš dávné a zároveň velmi blízké promlčení – budou promlčeny po dvaceti letech –, takže i kdyby se Patrick O'Donoghán třeba okamžitě vrátil, bylo přinejmenším pochybné, bude-li soud ochoten se této záležitosti ujmout.

Rozřešení záhady, o kterém se Erik domníval, že je má na dosah ruky, se tedy rozplynulo a uniklo mu – snad

navždy. Nezbyvalo než se vrátit do Švédska a zastavit se v Irsku, aby zjistili, zdali se tam Patrick O'Donoghane prostě neuchýlil do ústraní.

To také doktor Schwaryencrona a jeho přátelé udělali, když se rozloučili s panem a paní Bowlesovými.

Poněvadž parníky plující z New Yorku do Liverpoolu vždycky zastavují v Corku, mohli si zvolit tuto cestu, aby se dostali několik mil od Innishannonu. Tam se dověděli, že se Patrick O'Donoghane už od svých dvanácti let do vlasti nevrátil a nikdy o sobě nedal vědět.

„Kde ho teď máme hledat?“ ptal se doktor Schwaryencrona, když vstupovali na loď plující do Londýna, odkud se měli dostat do Stockholmu.

„Samozřejmě v námořních přístavech, zvláště amerických,“ odpověděl pan Bredejord. „Námořník, bývalý plavčík, se přece v pětatřiceti letech nevzdá svého řemesla, to si dobře pamatujte! Námořnické řemeslo je to jediné, co Patrick umí, a tak se jistě plaví na moři. A protože lodi mají za úkol jezdit z přístavu do přístavu, lze doufat, že námořníka najdeme jen tam. Co tomu říkáte, Hochstedte?“

„Úvaha se mi zdá správná,“ odpověděl profesor jako obvykle opatrně.

„Připusťme, že taková je,“ pokračoval pan Bredejord. „A tak uvážíme-li, že Patrick O'Donoghane odjel skutečně ze strachu, a možná i pod pohrůzkou trestního stíhání, asi se obává, že by byl vydán soudu. Je tedy pravděpodobné, že se vynasnaží, aby nebyl poznán, a že se proto vyhýbá bývalým kamarádům. Z toho důvodu bude asi vyhledávat zvláště přístavy, kam oni obvykle nepřijíždějí... Je to jen domněnka, já vím, ale předpokládejme zatím, že oprávněná; počet přístavů, s nimiž Američané nemají

styky, není tak velký, abychom si nemohli snadno zhotovit jejich seznam. Myslím si, že by bylo možné začít tímhle a nejdříve se zeptat v těch přístavech, zdali nevědí něco o člověku, na něhož by se hodil popis O'Donoghana.“

„Proč se nespolehnout prostě na výzvu v novinách?“ ptal se pan Schwaryencrona.

„Protože jestli se Patrick Q'Donoghane skrývá, dá si pozor, aby na ni neodpověděl – a to ještě musíme předpokládat, že se námořníkovi dostane vůbec do rukou.“

„A kdo nám brání, abychom v té výzvě Patricka neujistili, že v každém případě je chráněn promlčením a že to bude jen k jeho prospěchu, když nám podá informace?“

„Správně! Vracím se však ke své námitce: velmi se obávám, že oznámení v novinách se nedostane do rukou prostého námořníka.“

„Ale vždycky stojí za pokus nabídnout odměnu Patricku O'Donoghane nebo tomu, kdo nám ho pomůže najít. Co ty tomu říkáš, Eriku?“

„Zdá se mi, že mají-li mít taková oznámení nějaký výsledek, musí se opakovat v mnoha novinách. Bude to stát plno peněz, a i když výzvy budou sebelákavější, jestliže Patrick O'Donoghane má zájem na tom se skrývat, jenom ho ještě zastraší. Nebylo by lepší pověřit někoho úkolem osobně pátrat v přístavech, kde podle našeho předpokladu se ten muž asi zdržuje?“

„Výborně! Ale kde najdeme spolehlivého člověka, který by podobné pátrání vedl?“

„Už je nalezen, chcete-li, drahý mistře,“ odpověděl Erik; „Jsem to já.“

„Ty, milý hochu? A co tvé studie?“

„Studie tím nijak neutrpí. Nic by mi nebránilo v nich pokračovat při cestování... A kromě toho, mám-li se vám

přiznat doktore, už jsem si zajistil způsob, jak cestovat zdarma.“

„Jak to?“ zeptali se společně pan Schwaryencrona, pan Bredejord a pan Hochstedt.

„Připravil jsem se docela prostě ke zkoušce kapitána pro daleké plavby. Mohu ji složit třeba zítra, bude-li třeba. A jakmile budu jednou mít diplom, nic nebude snazšího než se nalodit jako důstojník na loď jedoucí do kteréhokoli přístavu.“

„Cože? Tos udělal a slovo jsi mi neřekl?“ zvolal doktor napolo rozhněván, zatímco advokát a profesor se srdečně smáli?

„Já si opravdu nemyslím,“ odpověděl Erik, „že by můj poklesek byl až dosud nějak moc veliký. Informoval jsem se na zkušební látku a naučil jsem se jí – to je všechno! Nebyl bych se zkoušce podrobil, aniž bych vás byl poprosil o svolení, a tak vás o ně prosím v tomto okamžiku!“

„Dávám ti je, ty neposlucho jeden!“ řekl doktor, uklidněn chlapcovým závěrem. „Ale pokud jde o to, pustit tě hned teď na cestu, a docela samotného, to je jiná věc! Počkáme s tím, až budeš plnoletý.“

„0, právě tak jsem si to představoval!“ odvětil Erik s přízvukem vděčnosti a úcty, v němž nebylo možno se mýlit.

Doktor se však přece jen nechtěl vzdát své myšlenky. Podle něho osobní pátrání v přístavech bude vždycky jen pokusem. Oznámení v novinách naopak pronikne všude a rázem. Jestliže se Patrick O'Donoghnan neskrývá, což je také možné, výzva ho přiměje, aby se co nejdříve vrátil. A jestliže se skrývá, oznámení může přispět k jeho odhalení. Po zralé úvaze všech okolností se dohodli na oznámení,

které, přeloženo do sedmi nebo osmi jazyků, mělo se brzy rozlétnout do pěti světadílů na křídlech sta nejrozšířenějších novin. Znělo takto:

Hledá se Patrick O'Donoghan, lodník, který už čtyři roky nebyl v New Yorku. Sto liber šterlinků odměny tomu, kdo ho pomůže nalézt. Pět set liber jemu samému, vejde-li ve styk s níže podepsaným dr. Schwaryencronou. Jakékoli obavy jsou zbytečné, protože všechno je promlčeno.

Dr. Schwaryencrona Stockholm

20. října doktor se svými spolucestujícími vrátil domů. Druhý den bylo oznámení odevzdáno stockholmské Ústřední inzertní kanceláři a hned tři dny nato se objevilo v mnoha novinách. Když je Erik četl, nemohl potlačit vzdech a něco jako předtuchu konečné porážky.

Pan Bredejord to docela otevřeně prohlásil za naprostou pošetilost. Od nynějška prý pokládá záležitost za ztracenou.

Erik a pan Bredejord se mýlili, jak ukážou další události.

PAN TUDOR BROWN

Jednoho květnového rána byl doktor ve své pracovně, když mu sluha donesl vizitku nějakého návštěvníka. Na této vizitce maličkých rozměrů, jaké se vyrábějí v Anglii, bylo jméno *Mr. Tudor Brown* a poznámka *on board of the Albatros*, což znamená pan Tudor Brown na palubě *Albatrosu*.

Pan Tudor Brown? řekl si doktor a hledal ve svých vzpomínkách; nenašel v nich však nic, co by mělo nějakou spojitost s tímto jménem.

„Ten pán si přeje mluvit s panem doktorem“ pokračoval sluha.

„Nemohl by přijít v době, kdy mám návštěvní hodiny?“

„Říká, že přichází v osobní záležitosti.“

„Ať tedy vejde“ řekl doktor s povzdechem.

Když zaslechl, že se znovu otevřely dveře, zdvihl hlavu a dost překvapeně se zadíval na podivného příchozího, který měl honosné jméno Tudor, ale naopak docela všední příjmení Brown.

Představte si asi padesátiletého muže s čelem pokrytým mnoha drobnými prstenci „á la Titus“ nazrzlé barvy, které i při nejpovrchnějším pohledu vypadaly, jako by nebyly z vlasů, ale ze surového hedvábí. Nos měl zahnutý a nad ním ohromné brýle se zlatými obroučkami a tmavými skly; zuby dlouhé jako zuby koně; tváře bez vousů, zarámované velikánským připínacím límcem, z něhož pod bradou vystupovaly štětiny zrzavých vousů. Na nápadné hlavě seděl vysoký klobouk, který jako by k ní byl přišroubován, protože jeho majitel neudělal nejmenší

náznak, že chce smeknout, A tahle hlava spočívala na velikém hubeném těle, hranatém, hrubších obrysů, oděném od hlavy k patě vlněnou látkou, šedozeleně kostkovanou. Kravatová jehlice s diamantem tak velkým jako lískový oříšek, řetěz od hodinek vinoucí se po záhybech vesty s ametystovými knoflíky, tucet prstenů na prstech s vysedlými klouby, podobných prstům šimpanze, to vše doplňovalo ten nejdomyšlivější, nejneobvyklejší a nejsměšnější celek, jaký člověk kdy viděl. Tento muž vstoupil do doktorovy pracovny, jako by vcházel někde do nádraží, bez náznaku pozdravu. Zastavil se a řekl jenom hlasem, který se podobal hlasu šaška – totiž s přízvukem zároveň hrdelním i nosovým:

„Vy jste doktor Schwaryencrona?“

„Ano, to jsem já,“ odpověděl doktor, velmi udiven jeho způsoby.

Už se v duchu ptal sám sebe, nemá-li zazvonit a nechat nezdrovřáka vyvést, když tu jedno slovo, pronesené novým příchozím, naráz zapudilo tento nápad.

„Viděl jsem vaše oznámení o Patricku O'Donoghyanovi,“ řekl cizinec, „a myslel jsem si, že se možná rád dovíte, co o něm vím já.“

„Posaďte se, prosím,“ odpověděl doktor.

Ale všiml si, že cizinec na jeho pozvání necekal. Vybral si křeslo, které se mu zdálo nejpohodlnější, a už je právě posouval směrem k doktorovi. Pak se v něm uvelebil, ruce dal do kapes a nohy na okraj sousedního okna, o něž se opřel podpatky, a díval se spokojeně na svého společníka.

„Myslel jsem,“ pokračoval, „že tyto podrobnosti uvítáte s radostí, když za ně nabízíte sto liber! Proto vám je taky přináším.“

Doktor se mlčky uklonil.

„Jistě se už ptáte,“ hovořil dále návštěvník svým nosovým hlasem, „kdo jsem. Řeknu vám to tedy. Jak jste se už z mé navštívenky mohl dovědět, jmenuji se Tudor Brown a jsem Brit.“

„Nejste snad Ir?“ zeptal se doktor se zájmem.

Cizinec, zřejmě překvapen, chvíli váhal a pak odpověděl:

„Ne, Skot... No, já vím, že na to nevypadám a že mě lidi považují spíš za Američana. Ale to nevadí, jsem Skot!“

A opakuje toto tvrzení, díval se na doktora Schwaryencronu, jako by chtěl říci:

„Myslete si o tom, co chcete, mně je to úplně jedno.“

„Snad z Invernessu?“ napovídal doktor, který se přidržoval oblíbeného koníčka.

Cizinec ještě chvíli váhal.

„Ne, z Edinburghu,“ odpověděl. „Ale na tom koneckonců málo záleží a nemá to nic společného s naší věcí. Mé jmění mě činí úplně nezávislým a nikomu nejsem ničím povinován. Jestli vám říkám, kdo jsem, pak jen proto, že mi to dělá radost, nic mě k tomu totiž nenutí.“

„Dovolte, abych vám připomněl, že jsem se vás na to neptal,“ řekl doktor s úsměvem.

„Ne. Ale poslyšte, nepřerušujte mě, nebo nedojdeme nikdy nikam. Uveřejňujete oznámení v novinách, abyste se dověděl, co se stalo s Patrickem O'Donoghanem, že ano? Potřebujete proto lidi, kteří to vědí... Já, který tu s vámi mluvím, to vím!“

„Vy to víte?“ otázal se doktor a přisunul své křeslo blíž ke křeslu cizincovu.

„Vím! Ale dřív než vám to řeknu, musím se vás zeptat, jaký zájem máte na tomto pátrání.“

„To je docela správné,“ odpověděl doktor.

Á několika slovy vypověděl Erikův příběh; návštěvník ho velmi pozorně vyslechl.

„A ten hoch ještě žije?“ zeptal se Tudor Brown.

„Jistěže! Žije, je zdrav a letos v říjnu začne studovat na uppsalské universitě medicínu.“

„Ale! Ale!“ pokračoval cizinec a zdálo se, že přemýšlí.

„A řekněte mi vlastně, cožpak nemáte jiný prostředek, jak proniknout do tajemství jeho původu, než se obracet na Patricka O'Donoghana?“

„Neznám žádný jiný,“ odpověděl doktor. „Po dlouhém pátrání jsem se konečně dověděl, že O'Donoghana zná to tajemství, že možná jen on mi může k němu prozradit klíč, a proto hledám prostřednictvím novin zprávy o něm. Ostatně, nemám velkou naději, že tímhle způsobem nějaké získám.“

„A proč?“

„Víte, já si myslím, že O'Donoghana má podle všeho vážné důvody, aby se skrýval. Je tedy málo pravděpodobné, že někdy odpoví na mé výzvy. Proto mám v úmyslu uchýlit se napříště k jinému postupu. Mám popis toho muže, vím, které přístavy zvláště rád navštěvuje, a chci ho dát hledat detektivy.“

Doktor Schwaryencrona neříkal tyto věci jen tak. Povídal je se záměrným úmyslem se přesvědčit, jak zapůsobí na toho podivného Člověka. Velmi dobře si totiž všiml, že ačkoli cizinec vypadal zdánlivě lhostejně, oční víčka se mu zachvěla a rty na jeho bezvousém obličejí sebou lehce škubly. Ale takřka hned nato Tudor Brown povstal.

„No, doktore,“ řekl, „nemůžete-li získat žádané zprávy jinak než od Patricka O'Donoghana, nezískáte je nikdy!... O'Donoghana je mrtev!“

Ačkoli doktora tato novinka bolestně překvapila, nehnul ani brvou a jenom svého návštěvníka pozoroval.

A ten pokračoval:

„Mrtev a zahrabán, nebo lépe řečeno mrtev a pohřben v moři do hloubky asi pěti set metrů. Náhoda tomu chtěla, že ten člověk, jehož minulost se mi zdá záhadná a kterého jsem si proto zapamatoval, byl před třemi lety zaměstnán jako plavčík u stožárového koše na mé jachtě *Albatros*. Musím vám říci, že moje jachta je důkladná loď a že na její palubě křižují různá moře sedm až osm měsíců v roce. Je tomu tedy asi tři roky, co jsme se plavili v dohledu Madeiry, když plavčík Patrick O'Donoghane spadl do moře. Dal jsem zastavit, spustit čluny na vodu a tak důkladně se hledalo, až jsme ho našli a mohli mu pak na palubě poskytnout všemožné ošetření. Ale bylo to marné. O'Donoghane byl nebožtík. A my musili vrátit moři kořist, kterou jsme se pokusili mu vyrvat!... Zápis o nehodě jsme samozřejmě zaznamenali do lodního deníku. Protože jsem si myslel, že byste tenhle doklad mohl potřebovat, dal jsem vyhotovit úředně ověřenou kopii. Tady je!“

Při těchto slovech pan Tudor Brown vytáhl náprsní tašku, vyňal z ní list papíru s razítky a kolky a podal ho doktorovi.

Ten zběžně přelétl papír očima. Byl to skutečně výtah z lodního deníku lodi *Albatros*, jejímž majitelem je Tudor Brown, totiž zápis o smrti plavčíka Patricka O'Donoghana nedaleko Madeiry, vše náležitě ověřeno pod přísahou dvou pravoplatných svědků jako přesná kopie originálu a zapsáno v Londýně v Somerset House od komisařů Jejícího britského Veličenstva.

Tato listina vypadala zřejmě jako pravá. Ale dostávala se doktorovi do rukou tak zvláštním způsobem, že se nemohl

ubránit, aby nahlas nevyslovil svůj podiv. Učinil to však s obvyklou zdvořilostí.

„Dovolte mi otázku, jedinou otázku, pane,“ řekl návštěvníkovi.

„Mluvte, doktore!“

„Jak je to možné, že máte v kapse takovou listinu, přímo připravenou, řádně potvrzenou a ověřenou?... A proč mi ji přinášíte?“

„Jestli počítám dobře, jsou to už dvě otázky,“ odpověděl Tudor Brown. „Odpovím na ně tedy postupně. Mám tu listinu v kapse, protože když jsem před dvěma měsíci viděl vaše oznámení v novinách a mohu vám poskytnout informace, které žádáte, chtěl jsem vám dát doklad tak úplný a definitivní, jak jen to je v mé moci... Přináším vám tu listinu proto, že projíždím na palubě své jachty těmito končinami a pokládal jsem za přirozené vám osobně předložit tenhle papírek, abych naráz ukojil vaši i svou zvědavost.“

Na tato slova nebylo co odpovědět. Doktor proto udělal jediný závěr, který z nich mohl vyvodit.

„Tak vy jste tady s *Albatrosem*?“ zeptal se živě.

„Jistě.“

„A máte ještě na palubě některé lodníky, kteří znali Patricka O'Donoghana?“

„Několik jistě.“

„Dovolil byste mi, abych za nimi zašel?“

„Jak bude libo! Chcete jít na loď hned?“

„Nemáte-li námitek...“

„Ne, nemám,“ odpověděl cizinec a vstal.

Pan Schwaryencrona stiskl zvonek, dal si přinést kožich, hůl a klobouk a odešel s Tudorem Brownem. Za pět minut přišli na nábreží, kde kotvil *Albatros*. Přivítal je starý

mořský vlk se zardělým obličejem a s šedivými licousy, z jehož tváře vyzařovala upřímnost a poctivost.

„Pane Warde, tenhle pán si přeje dovědět se něco o osudu Patricka O'Donoghana,“ řekl Tudor Brown, když k němu přistoupili.

„Patricka O'Donoghana?“ odpověděl starý lodník. „Ať se mu tam na dně dobře spí. Dalo nám to pořádnou práci ho vylovit, když tehdy spad u Madeiry do moře! A k čemu to bylo dobré, ptám se, když jsme ho musili hodit rybám zpátky?“

„Znal jste ho dlouho?“ otázal se doktor.

„Toho žraloka?... Na mou věru že ne! Asi rok nebo možná dva. Jak se mi tak zdá, najali jsme ho v Zanzibaru. Pravda, Tommy Duffe?“

„Kdo mě to volá?“ zeptal se mladý námořník, který byl pilně zaměstnán leštěním měděné koule na zábradlí u schodiště.

„Tady, já!“ odpověděl mu ten druhý. „Že to bylo v Zanzibaru, co byl na loď najat Patrick O'Donoghan?“

„Patrick O'Donoghan?“ řekl námořník, jako by se hned nemohl přesně upamatovat. „No jo, už si vzpomínám. Ten od stožárového koše, co u Madeiry spadl do vody a utopil se. Jo, pane Warde, ten přišel na loď v Zanzibaru.“

Doktor Schwaryencrona si dal Patricka O'Donoghana popsat a přesvědčil se, že se popis plně shoduje s popisem, který měl on. Všichni ti lidé vypadali čestně a upřímně. Měli dobrácké obličeje, otevřené a poctivé. Shoda jejich odpovědí se mohla zdát trochu zvláštní a jako smluvená, ale copak to koneckonců nebyl přirozený důsledek události samé? Když znali Patricka O'Donoghana nejvýš rok, když si pamatovali, jen jak vypadal a zemřel, věděli toho vlastně docela málo a to, co věděli, také řekli.

Pokud pak jde o *Albatros*, byla to dobře udržovaná jachta, a kdyby měla několik děl, mohl by ji člověk pokládat za loď válečnou. Na palubě vládla nejpřísnější čistota. Posádka byla zdravá, dobré oblečená, obdivuhodně ukázněná, protože zůstávala na svém místě na lodi, ačkoli stačil skok a člověk byl na pevnině. Zkrátka souhrn všech těch věcí byl přesvědčivý, a to působilo na doktora příznivě.

Netajil se proto úplnou spokojeností a šel ve své obětavosti nebo pohostinnosti dokonce tak daleko, že před odchodem z lodi pozval k večeři pana Tudora Browna, který se procházel sem tam po lodní zádi a pohvizdoval si svou známou melodii. Ale pan Tudor Brown nepokládal za vhodné pozvání přijmout. Odmítl je těmito zdvořilými slovy:

„Ne. Vyloučeno... Nikdy nevečeřím ve městě!“

A panu Schwarvencronovi nezbylo než se vzdálit. To také udělal a ten zvláštní Člověk se přitom ani prstem nedotkl klobouku, aby doktora pozdravil.

Jeho první starostí bylo jít za panem Bredejordem a vypovědět mu tu příhodu. Bredejord ho beze slova vyslechl a slíbil si v duchu, že zahájí pátrání sám na svůj vrub. Ale když s tím chtěl ještě toho dne začít s Erikem, který se po návratu ze školy k obědu všechno dověděl, narazil na malou nesnáz: *Albatros* opustil Stockholm, aniž kapitán řekl, kam jede, a aniž tu nechal adresu na pana Tudora Browna.

Všechno, co z té záležitosti zbylo, byla řádně ověřená listina o smrti Patricka O'Donoghana.

Má tahle listina ve skutečnosti nějakou cenu? O tom si pan Bredejord právě dovolil pochybovat, i když to bylo v rozporu se svědectvím anglického generálního konzula ve

Stockholmu, kterému předložil tuto otázku a který prohlásil, že poznává naprostou pravost razítek i podpisů na listině. Informoval se také v Edinburghu, kde však Tudora Browna nikdo neznal, což se zase zdálo podezřelé.

Ale nepopíratelným faktem, před nímž se všechny námitky postupně hroutily, bylo, že o Patricku O'Donoghovi se už neslyšelo a že oznámení v novinách nevyvolala žádnou novou odezvu.

Nu, jestliže Patrick O'Donoghán zmizel navždy, pak nebyla už žádná naděje, že se podaří proniknout do tajemství Erikova původu. I Erik sám to připouštěl a musel uznat, že každé další pátrání je od nynějška bezpředmětné.

Proto se pak na podzim nijak nevzpíral začít podle doktorova přání studovat medicínu na uppsalské univerzitě. Chtěl jenom dříve složit zkoušku kapitána pro daleké plavby. A to jediné bylo dostatečným důkazem, že se nezříká svých cestovních plánů. Měl totiž teď na srdci jinou starost, starost palčivou, na kterou neznal jiný lék než neklid a ruch dlouhých dobrodružných cest. Aniž doktor něco tušil, Erik pocítoval potřebu najít nějakou záminku, aby hned po dokončení studií opustil nový domov, a takovou záminku mohl najít jen v cestování. Pohnutkou k podobnému plánu mu byla stále zřejmější nenávisť slečny Kajsy; doktorova neteř mu ji neopomněla projevovat při každé příležitosti a Erik za žádnou cenu nechtěl, aby tuto nelibou vytušil jeho dobrodinec.

Erikovy vztahy k té dívce byly odjakživa velmi zvláštní. V jeho očích zůstávala malá víla po sedmi letech, právě tak jako byla v den jeho příjezdu do Stockholmu, vzorem elegance a vši společenské dokonalosti. Bezmezně se jí obdivoval a všemožně se snažil stát se jejím přítelem. Kajsa se však nikdy nesmířila s myšlenkou, že ten

„vetřelec“, jak ho nazývala, se usadil u doktora, že se s ním jedná jako s nevlastním synem a že se stává oblíbencem všech tří přátel. Erikovy úspěchy ve škole, jeho dobrota a přívětivost nejenže u ní zdaleka nenalezly milost, ale stávaly se ještě spíše novými důvody k žárlivosti. Ve skutečnosti Kajsa chlapci neodpouštěla, že je jen rybář a venkovan. Zdálo se jí, že tím upadá jejich dům a že tím i ona sama padá z vysoké příčky společenského žebříčku, kde se ráda slunila. A což teprve když se dověděla, že Erik je ještě méně než venkovan – nalezenec! To jí připadalo přímo děsné a zneuctvující. Nebyla daleka toho si myslit, že nalezené dítě zaujímá v pořadí živých bytostí místo nižší než kočka nebo pes. A tento pocit se u ní projevoval nejpohrdavějšími pohledy, velmi pokořujícím mlčením a nejbezcitnějšími ústrky. Byl-li s ní Erik pozván mezi děti do domu některých přátel, velmi příkře odmítla s ním tančit. U stolu úmyslně neodpovídala na jeho slova nebo dělala, že neslyší. Při každé příležitosti se pak snažila ho pokořit.

Ubohý Erik uhodl příčinu jejího nelaskavého chování. Nemohl však pochopit, proč to hrozné neštěstí, že nezná svou rodinu a vlast, se stává zbraní proti němu. Pokusil se jednoho dne si o tom s Kajsou pohovořit a dát jí na srozuměnou, jak je podobný předsudek nespravedlivý a krutý, ale ona neuznala za vhodné ani ho vyslechnout. A čím víc oba vyrůstali, tím víc jako by se propast mezi nimi prohlubovala. V osmnácti letech byla Kajsa poprvé uvedena do společnosti. Všichni jí lichotili a pochlebovali jako bohaté dědičce a tyto projevy oddanosti ji utvrzovaly v domněnce, že je „z jiného těsta“ než obyčejní smrtelníci.

Erik se zprvu jejím pohrdáním trápil, ale nakonec se rozzlobil a přísahal, že nad ním zvítězí. Ono pohrdání,

kteřé pocitoval, mělo dokonce velký vliv na vášnivou horlivost, s jakou se věnoval studiu. Snil o tom, že se svou prací domůže vysokého postavení, veřejně váženého, takže každý bude nucen se před ním sklonit. Ale zároveň si přísahal, že při první příležitosti odjede, že nezůstane pod touto střechou, kde mu každý den přináší s sebou skryté příkoří. Bylo jenom nutné, aby se šlechetný doktor nedověděl důvody odjezdu. Musí je přičítat jen Erikově cestovatelské vášni. Proto chlapec tak často hovořil o tom, že se po ukončení studií připojí k některé vědecké výpravě. A proto také navštěvoval v Uppsale přednášky na lékařské fakultě a připravoval se prací i nejpřísnějšími cviky na život plný námahy a nebezpečí, který je údělem slavných cestovatelů.

PÍŠE SE NÁM Z VEGY

Psal se prosinec roku 1878. Erikovi šlo už na dvacátý rok a právě složil první rigorosum. Takřka jediný zájem švédských učenců, a můžeme říci učenců celého světa, se obracel k velké arktické výpravě mořeplavce Nordenskjölda. Když se na svůj podnik připravil několika cestami do polárních krajů a když důkladně prostudoval všechny dané údaje, pokusil se ještě jednou o objevení severovýchodní cesty z Atlantiku do Tichého oceánu, kterou se už po tři století marně pokoušeli objevit všichni přímořští národové.

Program této výpravy nastínil švédský mořeplavec v mistrovsky napsaném pamětním spise, kde uvádí důvody, proč věří že severovýchodní cesta je sjízdná v létě, a dále prostředky, s kterými doufá uskutečnit toto zeměpisné *desideratum* neboli zeměpisný požadavek. Uvědoměla štědrost dvou skandinávských majitelů lodí a přispění švédské vlády mu umožnily zorganizovat výpravu za takových podmínek, jež pokládal za záruku úspěchu.

Bylo to 21. července 1878, kdy Nordenskjöld odjel z Tromsø na palubě *Vegy*, aby se pokusil obeplout severní Rusko a Sibiř, a tak dosáhnout Beringová průlivu. Na lodi, které velel poručík Palanders ze švédského námořnictva, byl kromě vedoucího a pořadatele výpravy ještě celý štáb botaniků, geologů, lékařů a astronomů. *Vega*, pro tuto výpravu zvlášť upravená podle návrhů samého Nordenskjölda, byla loď o pěti stech tunách, nedávno vystavěná v Brémách a vybavená lodním šroubem a strojem o šedesáti koňských silách. Až na předem určená

místa na sibiřském pobřeží ji měly postupně provázet tři lodi s uhlím. O všechno bylo postaráno na dobu dvou let, kdyby snad bylo nutné na cestě přezimovat. Ale Nordenskjöld se netajil nadějí, že se dostane do Beringová průlivu do podzimu, díky přesným opatřením, která učinil, a celé Švédsko jeho naději sdílelo.

Vega vyjela z nejsevernějšího norského přístavu a připlula 29. července k ostrovům Nová země, 1. srpna do Karského moře a 6. srpna k ústí řeky Jeniseje. 9. srpna obeplula Čeljuskinův neboli Severovýchodní mys, nejzazší cíp Starého světa, za který se dosud nedostala žádná loď. 7. září kotvila při ústí Leny a zde se odloučila od třetí lodi s uhlím. A 16. října *Vega* sama podala telegram v Irkutsku a oznamovala v něm světu úspěch prvního úseku výpravy.

Můžeme si představit, s jakou netrpělivostí čekali četní přátelé švédského mořeplavce na podrobnosti o této cestě. A podrobné zprávy došly teprve v prvních dnech prosince. Jestliže totiž elektřina překonávala vzdálenosti rychlostí myšlenky, neplatilo totéž v té době o sibiřské poště. Dopisy z *Vegy*, podané v Irkutsku zároveň s telegramem, potřebovaly déle než šest neděl, aby se dostaly do Stockholmu. Ale konečně tam došly a od 5. prosince uveřejňoval jeden známý švédský deník na pokračování popis prvního úseku cesty, sepsaný mladým lékařem přiděleným k výpravě.

Téhož dne při snídani advokát Bredejord horlivě pročítal podrobnosti uvedené v těchto čtyřech sloupcích, když tu jeho zrak padl na odstavec, který jím přímo trhl. Přečetl si ho znovu pozorně a ještě jednou; potom náhle vstal, popadl kožich a klobouk a jedním skokem byl u doktora Schwaryencrony.

„Četl jste dopis z Vegy?“ zvolal, když vrazil jako uragán do jídelny, kde jeho přítel právě snídal s Kajsou.

„Teprve jsem začal,“ odpověděl doktor, „a chystal jsem se si to dočíst za chvíli při dýmce.“

„Tak to tedy ještě nevíte“ pokračoval pan Bredejord bez dechu, „to jste se tedy ještě nedověděl, co je v tom dopise?“

„Ne,“ řekl pan Schwaryencrona úplně klidně.

„No tak si to poslechněte!“ vykřikl pan Bredejord a přistoupil k oknu... „Je to deník jednoho vašeho kolegy, doktora přírodních věd, který je na palubě Vegy... Poslouchejte:

30. a 31. července. – Vjíždíme do Jagorského průlivu a zakotvujeme před samojedskou vesnicí Chatařova. Vystoupili jsme na pevninu. Prohlédli jsme si několik domorodců, abychom si podle Holmgrenovy metody ověřili, do jaké míry mají vyvinut smysl pro barvy. Zjistili jsme, že normálně... Koupili jsme od jednoho samojedského rybáře dva nádherné lososy...“

„Promiňte,“ přerušil ho s úsměvem doktor. „Má to snad být hádanka? Přiznávám se, že mi význam těchto podrobností uniká.“

„Ach! Že vám význam těchto podrobností uniká?“ zvolal pan Bredejord vítězoslavným tónem. „No dobrá, počkejte, hned uvidíte...“

Koupili jsme od jednoho samojedského rybáře dva nádherné lososy dosud nepopsaného druhu a já jsem si je nechal, abych je dal do lihu, ačkoliv lodní kuchař měl proti tomu námitky. A pak došlo k nehodě: ten rybář, opouštěje loď, spadl do vody zrovna v okamžiku, kdy jsme se připravovali k odplutí. Byl vyloven polomrtvý, ztuhlý mrazem jako železná tyč, a k tomu ještě zraněn na hlavě. V

bezvědomí byl přenesen do nemocniční kajuty Vegy, svlečen a uložen na postel; tady se zjistilo, že onen samojedský rybář je Evropan. Má rusé vlasy, nos rozpolcený po nějakém úrazu a na prsou ve výši srdce má ve štítě vytetována tato slova: Patrick O'Donoghane, Cynthia...

Tu pan Schwaryencrona vyrazil výkřik plný překvapení.

„Počkejte, ještě to pokračuje,“ řekl pan Bredejord.

A četl dále:

„Energickým třením ho přivedli k životu. Ale je vyloučeno ho v takovém stavu vylodit. Necháváme si ho na palubě. Má horečku a blouzní. Tak tedy náš poznatek, pokud jde o smysl Samojedů pro barvy, se rozplynul v nic.

3. srpna. – Rybář z Chabarové se docela zotavil. Zdál se překvapen, že je na palubě Vegy a na cestě k Čeljuskinovu mysu, ale brzy se s tím smířil. Zná jazyk Samojedů, což se nám může hodit, a proto jsme ho přiměli k tomu, aby s námi pokračoval v plavbě podél sibiřských břehů. Mluví anglicky s nosovým přízvukem jako Yankeeové, předstírá, že je Skot a že se jmenuje Johnny Bowles. Přišel prý na ostrovy Nová země s ruskými rybáři a sídlil v těchto končinách už dvanáct let. Jméno vytetované na jeho prsou je prý, jak říká, jméno jeho přítele z mládí, který je už velmi dávno mrtev...

„To je jasně ten náš člověk!“ vykřikl doktor značně vzrušeně.

„Že o tom nelze pochybovat, vidíte?“ odpověděl advokát;

„Jméno, loď, popis – všechno se shoduje. Jak ta volba falešného jména Johnny Bowles, tak i horlivé ujišťování, že Patrick O'Donoghane je mrtev, jsou už důkazy víc než dostatečné.“

Oba se odmlčeli a přemýšleli o následcích, jež tento objev může mít.

„Jak jen se k němu dostat, když je tak daleko?“ řekl konečně doktor.

„Jistě to bude těžké,“ odpověděl pan Bredejord, „ale konečně i to už je něco, když víme, že žije, a známe světa díl, kde se nalézá! A pak, musíme počítat s nepředvídanými okolnostmi... Možná že zůstane na palubě *Vegy* a přijede až do Stockholmu, aby nám podal vysvětlení, které si přejeme! V opačném případě najdeme snad dříve nebo později příležitost se s ním dorozumět. Plavby na ostrovy Nová země budou častější právě díky Nordenskjöldově výpravě. Loďaři už hovoří o tom, že budou každoročně posílat lodi k ústí Jeniseje...“

Rozhovor na tento námět byl nevyčerpatelný. Oba přátelé v něm ještě pokračovali, když ve dvě hodiny přijel z Uppsaly Erik. I on četl tu ohromnou novinku, a neztrácejí ani chvíli, nasedl hned do vlaku. Zvláštní jenom bylo, že u něho nepřevládala radost, ale spíše neklid.

„Víte, čeho se teď obávám?“ řekl doktorovi a panu Bredejordovi. „Aby se lodi *Vega* nepříhodilo nějaké neštěstí... Pomyslete na to, že dnes máme pátého prosince a že vedoucí výpravy měli v úmyslu dorazit před začátkem října do Beringova průlivu. Kdyby se jejich předpoklad uskutečnil, už bychom to teď věděli, protože *Vega* by byla dávno v Japonsku, nebo aspoň v Petropavlovsku, na Aleutách nebo na některé stanici v Tichém moři, odkud bychom o ní už měli zprávy... Nu, a telegramy i dopisy, došlé přes Irkutsk, jsou datovány sedmého září, to znamená, že už celé tři měsíce se o osudu *Vegy* nic neví... totiž že nedojela včas do Beringova průlivu, že ji možná

potkal stejný osud jako všechny výpravy, které se už po tři sta let vydávají objevit severovýchodní cestu! Tento smutný závěr se nu přímo vnucuje!“

„*Vega* je možná nucena přezimovat mezi ledovci, ale s touto možností počítala,“ namítl doktor.

„Samozřejmě, ovšem to je domněnka nejpříznivější; vždyť takové přezimování s sebou nese tolik nebezpečí, že se rovná takřka ztroskotání. V každém případě jedno je dnes jisté: dostaneme-li vůbec ještě někdy zprávy z *Vegy*, nebude to dřív než příštího léta.“

„A pročpak?“

„Prostě proto, že jestli *Vega* neztroskotala, je teď uzavřena mezi ledovci a nedostane se odtamtud dřív než v červnu nebo v červenci, a to v nejlepším případě!“

„To je pravda!“ odpověděl pan Bredejord.

„Jaký závěr z toho vyvozuješ?“ ptal se doktor, zneklidněn vzrušením, s nímž Erik pronášel svá slova.

„Ten, že nemohu tak dlouho čekat a nevědět, na čem jsem, když jde o otázku pro mne tak velice důležitou.“

„Co chceš dělat? S tím, co je nevyhnutelné, je nutno se smířit...“

„Pokud ovšem ta nevyhnutelnost není jenom zdánlivá,“ odpověděl Erik. „Dopisy šťastně došly z arktických moří přes Irkutsk. Proč bych se já nevydal stejnou cestou? Sledoval bych sibiřské pobřeží... Hleděl bych získat nějaké zprávy od tamních obyvatel, dovědět se, zda neslyšeli o lodi, která ztroskotala nebo uvízla mezi ledovci. Možná že by se mi podařilo najít Nordenskjölda... i Patricka O'Donoghana... Takový podnik stojí za pokus.“

„Uprostřed zimy?“

„Proč ne? Ve vysokých zeměpisných šířkách je to příhodná doba k cestování na saních.“

„Ano, ale zapomínáš, že v těch vysokých šířkách ještě nejí a že jaro se tam ohlásí dříve než ty.“

„Máte pravdu,“ řekl Erik, přinucen uznat tuto pádnou námitku.

A s očima upřenýma k podlaze zůstal ponořen do svých myšlenek.

„To nevadí,“ dodal najednou. „Nordenskjöld musí být nalezen, a s ním Patrick O'Donoghane!... A oni budou nalezeni, nebo nestojím za nic!“

Erikův nápad byl velmi jednoduchý. Záležel prostě v tom, že zašle stockholmským novinám ve formě neosobní poznámky svůj názor na pravděpodobný osud Vegy – buď ztroskotala, nebo je teď uvězněna mezi ledovci – se závěrem, že je nutno vyslat výpravu, která by ji hledala.

Tato úvaha byla docela správná a zájem o Nordenskjöldův pokus byl dosti všeobecný, aby si mladý student z Uppsaly mohl být jist, že nastíněná otázka bude ve vědeckých kruzích předmětem živé diskuse. Ale účinek vyvolaný jeho poznámkou převýšil očekávání. Všechny noviny bez rozdílu ji schvalovaly a komentovaly. Vědecké společnosti i široké vrstvy národa si ji vzaly k srdci. Veřejné mínění se vyslovilo naprosto jednomyslně ve prospěch záchranné výpravy. Utvořily se výbory, byly zahájeny sbírky na její přípravu. Obchod, průmysl, školy, soudní dvory, všechny společenské třídy chtěly na tento podnik něčím přispět. Bohatý loďař se nabídl, že vystrojí na vlastní náklad loď, která se vypraví po stopách Vegy a které dá jméno *Nordenskjöld*.

A čím víc dny ubíhaly a o Nordenskjöldovi nedocházely zprávy, tím víc rostlo nadšení pro výpravu. Na konci

prosince dosáhly upsané částky už značné výše. Doktor Schwaryencrona a advokát Bredejord byli v čele listiny, každý s úpisem deseti tisíc švédských korun. Byli členy správního výboru, který si zvolil Erika za tajemníka.

A Erik se opravdu věnoval této práci celým srdcem. Jeho horlivost, skromnost a zřejmá znalost všech otázek týkajících se podniku, které studoval a bez oddechu promýšlel, to vše mu brzy zajistilo velmi rozhodný vliv. Od prvního dne se netajil tím, že jeho snem je zúčastnit se výpravy, třebaš jen jako prostý námořník, že na tom má zvláštní osobní zájem; a už to dodávalo větší váhy všem výborným radám, které přinášel organizátorům podniku. Proto také osobně řídil všechny přípravné práce.

Nejprve bylo dohodnuto, že se k *Nordenskjöldu* připojí další loď, aby pátrání bylo důkladné, a že to bude, podobně jako byla *Vega*, parník. Nordenskjöld sám dokázal, že hlavní příčinou neúspěchu bylo při všech dřívějších pokusech použití plachetnic. Plavcům v arktických mořích, zejména na výzkumné cestě, záleží totiž velmi na tom, aby nebyli závislí na větru, aby mohli počítat s průměrnou rychlostí, podle potřeby zrychlit plavbu, když mají projet nebezpečným místem, a konečně hlavně aby mohli vždycky vyhledat volné moře, ať je kdekoli, což všechno je často nemožné pro plachetnici.

Když byl zajištěn tento základní bod, padla ještě další rozhodnutí: že loď bude obložena dubovým pláštěm šest palců silným, rozděleným ve vodotěsné oddíly – aby snesla částečné poškození způsobené za srážky s ledovci – , že bude mít malý ponor a že všechno bude při přípravách upraveno tak, aby loď uvezla dost značnou zásobu uhlí.

Z nabídek, které došly výboru, byl vybrán škuner o pěti stech čtyřiceti tunách, nedávno dohotovený v Brémách,

který mohl být snadno řízen osmnáctičlennou posádkou. Škuner, jemuž bylo ponecháno jeho stěžňoví, byl opatřen parním strojem o osmdesáti koňských silách a lodním šroubem upraveným tak, aby bylo možno ho vyzdvihnout na palubu, kdyby ho ledovce nějak ohrožovaly. Ohniště jednoho kotle bylo upraveno tak, aby se v něm mohly spalovat oleje nebo tuky, jež si lze v arktických končinách snadno opatřit, kdyby se náhodou nedostávalo uhlí. Lodní trup, chráněný dubovým pláštěm, byl ještě zesílen příčnými trámy, aby mohl klást značný odpor tlaku ledů. Konečně příď byla obrněna a opatřena ocelovou ostruhou, aby si mohla razit cestu i ledovým polem, nebude-li jeho tloušťka přesahovat hranici lodního ponoru.

Škuner, zakoupený a vzatý do práce, byl pojmenován *Aljaška* podle určeného směru plavby. Bylo totiž rozhodnuto, že se *Nordenskjöld* vydá stejnou cestou, jakou jela *Vega*, kdežto druhá loď se pustí opačnou cestou kolem světa, aby se dostala do Čukotského moře kolem poloostrova Aljašky a Beringovým průlivem. Pravděpodobnost, že naleznou švédskou výpravu, je-li v tísní, nebo její stopy, jestliže zahynula, se tím znásobí, protože zatímco jedna loď se vydá za ní, druhá jí vlastně jaksi pojede naproti.

Erik, v jehož hlavě se tato myšlenka zrodila, se velmi často ptal v duchu sám sebe, které z těchto dvou cest má dát přednost, a nakonec se rozhodl pro druhou.

Nordenskjöld, řekl si, pojede stejnou cestou jako *Vega*. Bude tedy nutně mít právě tak šťastnou první část plavby, jako měla *Vega*, i kdyby to bylo jen proto, aby obeplul Čeljuskinův mys. Ale nic nedokazuje, že se někdy dostane opravdu tak daleko, protože tohoto výsledku bylo dosaženo teprve jednou! Na druhé straně podle posledních

zpráv *Vega* nebyla dále než dva nebo tři sta mil od Beringová průlivu, takže kdyby jí jeli naproti touto cestou, měli by větší naději se s ní setkat, *Nordenskjöld* ji může sledovat celé měsíce, aniž ji dostihne, i když všechno půjde co nejlépe. Ti, kteří se vydají opačným směrem, ji nemohou minout, jestliže nebyla zničena, neboť pluje podél sibiřského pobřeží.

Nuže, v Erikových očích bylo hlavní věcí setkat se s *Vegou* co nejdříve, aby byl také co nejdříve nalezen Patrick O'Donoghane.

Doktor a pan Bredejord tyto důvody plně schválili, když jim je Erik přednesl.

Mezitím práce s vybavením *Aljašky* rychle pokračovaly. Zásoby, potraviny a oděvy byly vybírány podle zásad ověřených zkušeností; posádka byla složena z vybraných námořníků, otužilých v zimě při rybolovech u Islandu nebo u Grónska. Konečně velitelem zvolil výbor důstojníka švédského námořnictva, v té době ve službách námořní společnosti, který byl dobře znám svými plavbami do polárních moří – kapitána Marsilase. Jako prvního důstojníka měl mít samotného Erika, který byl na to místo jmenován pro svou energii, s jakou se věnoval celému podniku, a měl ostatně i kvalifikaci – diplom kapitána pro daleké plavby. Za druhého a třetího důstojníka byli vybráni dva osvědčení námořníci, pan Bosewitz a pan Kjellquist.

Aljaška s sebou měla vézt také výbušniny, aby v případě potřeby vyhazovala do povětří ledy, a hojné zásoby proti kurdějovým konzerv, aby vzdorovala polárním nemocem. Byla vybavena ústředním topením, takže na lodi bude na všech zeměpisných šířkách udržována mírná a stejnoměrná teplota, a opatřena přenosnou rozhlednou,

zvanou „vrání hnízdo“, která se vytahuje na vrchol hlavního stěžně v oblasti plujících ledů, aby odtud stráž hlásila příchod velkých ledovců. Na Erikův návrh dostala tato rozhledna reflektor, který bude napájen přímo od lodního stroje a umožní *Aljašce* svítit si na cestu. Bylo také naloděno sedm pomocných člunů, mezi nimi dva čluny velrybářské a jeden parní kutr – lehký jednostěžník, dále šestero saní, pár lyží pro každého člena posádky a dále čtyři Gattlingova děla, třicet opakováček a potřebné střelivo.

Přípravy se už chýlily ke konci, když z Noroë přijeli mistr Hersebom a jeho syn Otto s velkým psem Klaasem a požádali, aby byli laskavě přijati na *Aljašku* jako lodníci.

Z Erikova dopisu věděli, jak velký osobní zájem má chlapec na této cestě, a chtěli s ním sdílet nebezpečí daleké plavby, Hersebom zdůrazňoval svou zkušenost v grónských končinách a to, jak užitečný jim může být jeho pes Klaas v čele saňového spřežení. Otto mohl poukázat jen na své kvetoucí zdraví, herkulovskou sílu a na svou oddanost. Díky přimluvě doktora a pana Bredejorda výbor všechny tři přijal.

Na začátku února roku 1879 bylo všechno hotovo. *Aljaška* měla před sebou celých pět měsíců, aby se dostala do Beringová průlivu koncem června, což bylo období považované za nejvhodnější pro její pátrání. Ostatně chtěla se tam vydat nejkratší cestou, totiž přes Středozemní moře, Suezský průplav, Indický oceán a čínská moře, s postupnými zastávkami v Gibraltaru, v Adenu, v Kolambě na Cejlonu, v Singapuru, v Hongkongu, v Jokohamě a v Petropavlovsku, kde všude doplní zásoby uhlí.

Ze všech těchto stanic bude *Aljaška* telegrafovat do Stockholmu a bylo samozřejmě smluveno, že dojdou-li

mezitím nějaké zprávy z Vegy, Stockholm o nich neopomene *Aljašku* uvědomit.

Polární výprava *Aljašky* měla tedy začít plavbou přes tropická moře a podél pevnin, kde svítí nejštědřeji slunce. Program cesty nebyl stanoven pro zábavu. Byl důsledkem naléhavé nutnosti, protože šlo o to, dostat se do Beringová průlivu nejkratší cestou a zůstat přitom až do posledního okamžiku v telegrafickém spojení se Stockholmem.

Ale vyskytla se dost vážná nesnáz a ta málem zdržela odjezd.

Lod' byla vybavena tak důkladně, že hrozilo nebezpečí, že finanční prostředky nebudou pomalu stačit na další nezbytné úvěry. Musilo se totiž počítat se značnými nákupy uhlí a s různými jinými výdaji. Bylo nutné vydat novou výzvu ke sbírce. Sotva byla vyhlášena, byl výbor 2. února vzrušen dvěma peněžními dopisy, které došly současně.

První byl od pana Malaria, učitele veřejné školy v Noroě a laureáta Botanické společnosti. Obsahoval stokorunovou bankovku a žádost, aby se podepsaný pan Malarius směl připojit k výpravě *Aljašky* jako pomocný přírodopisec.

Druhý dopis obsahoval šek na pětadvacet tisíc švédských korun s touto lakonickou poznámkou:

Aljašce na cestu.

Od pana Tudora Browna s podmínkou, že bude přijat jako cestující.

NEOČEKÁVANÍ CESTUJÍCÍ

Žádost pana Malaria byla příliš dojemná, aby jí správní výbor ochotně nevyhověl. Byla tedy nadšeně odhlasována a vážený učitel, který měl jako botanik znamenitější pověst, než sám tušil, byl jmenován pomocným přírodopiscem výpravy.

Pokud šlo o podmínku Tudora Browna, spojenou s příspěvkem pětadvaceti tisíc korun, doktor Schwaryencrona a pan Bredejord měli nejprve sto chutí ji odmítnout. Ale když si doznali, jaké jsou pohnutky jejich odporu, octli se ve velkých rozpacích. Jaký důvod uvést k návrhu, aby výbor zamítl tak značně vysoký úpis? Žádný závažný důvod neměli. Tudor Brown před časem přinesl panu Schwaryencronovi úmrtní list Patricka O'Donoghana a teď se zdálo, že O'Donoghane je podle všeho živ. „Kde však je důkaz o zlém úmyslu Tudora Browna v celé té záležitosti?“ zeptal by se výbor plným právem, dříve než by odmítl peněžní obnos, který by mu pomohl z nesnází. Tudor Brown mohl velmi dobře tvrdit, že jednal upřímně. Jeho nynější čin jako by to potvrzoval. Možná že i jeho cílem bylo jenom si ověřit, zda je možné, že Patrick O'Donoghane, který podle jeho mínění utonul u ostrova Madeiry, žije někde na sibiřském pobřeží. I za předpokladu, že Tudor Brown má ještě nějaké jiné plány, mohlo být jen v zájmu věci ho hlídat, poznat, zkrátka mít ho na očích. Vždyť tu konečně byly jen dvě možnosti: buď nemá nic společného s pátráním, kterým se už tak dlouho zabývali Erikovi přátelé, a pak je zbytečné se k němu chovat jako k nepříteli, anebo naopak má osobní zájem na

celé té nevyjasněné záležitosti, a potom je stokrát lepší sledovat jeho činy a popřípadě ho zneškodnit.

Doktor a pan Bredejord se tedy nejprve rozhodli, že se nepostaví proti Brownově přijetí na loď. Později se jich postupně zmocňovala touha, aby sami mohli toho podivného člověka zkoumat a zjistit, proč se vlastně účastní výpravy *Aljašky*. Nuže, jak jinak toho dosáhnout než se nalodit s ním? A to jim koneckonců nebylo nijak proti mysli! Cestovní program *Aljašky* byl velmi lákavý, aspoň jeho první část. A tak doktor Schwaryencrona, velký milovník cestování, zkrátka požádal, aby byl přijat jako cestující – i když měl v úmyslu jet s výpravou jen do Čínských moří –, že zaplatí částku, jakou výbor bude pokládat přiměřenou.

Jeho příklad okamžitě zapůsobil s neodolatelnou silou na i Bredejorda, který už dlouho snil o zájezdu do slunných jižních krajů, a tak i on si vyžádal kajutu za stejných podmínek, celý Stockholm se teď domníval, že také profesor Hochstedt bude následovat jejich příkladu, napůl z vědecké zvědavosti napůl z obavy, že by musil strávit několik dlouhých měsíců bez svých dvou přátel. Ale všeobecné očekávání se nesplnilo, profesor, i když ho dost lákalo odjet s nimi, vážil tak dobře všechna pro a proti, že nakonec pokládal za nemožné dojít k nějakému rozhodnutí. Hodil si korunou a osud mu určil zůstat.

Odjezd byl pevně stanoven na 10. února. Devátého očekával Erik pana Malaria. Byl příjemně překvapen, když uviděl i paní Katrinu a Vandu, které přijely stejným vlakem, aby se s ním loučily. Ubytovaly se skromně v městském hostinci, ale doktor si vyžádal, aby se přestěhovaly k němu, což se ani trochu nelíbilo Kajse,

kteřá takové hosty nepokládala za dost vybranou společnost.

Vanda byla teď už velké děvče a podle očekávání opravdu kvetla do krásy. Složila právě s úspěchem v Bergenu velmi těžké zkoušky, takže se nyní mohla ucházet o profesorské místo na některé škole vyššího stupně. Ale ona dala přednost tomu zůstat v Noroě u maminky a zastupovat pana Malaria za jeho nepřítomnosti. Zůstala vážná a tichá, jako byla dřív, získané všestranné vzdělání nijak nezměnilo zvyky toho prostého děvčete, naopak mu dodalo zvláštní, hluboce svérázné kouzlo, nelze si představit nic neobvyklejšího než tu hezkou dívku v malebném norském kroji, jak klidně pronáší svůj názor na nejsložitější vědecké otázky nebo jak zasedá k pianu a s nevšedním nadáním přehrává Beethovenovu sonátu. Ale nejroztomilejší u ní bylo, že jí byla cizí jakákoli domýšlivost a že měla způsoby úplně přirozené. Nesnažila se zvlášť uplatňovat a ani ji nepřišlo na mysl pyšnit se svým nadáním – zrovna tak, jako ji nikdy nenapadlo stydět se za své boty s přezkami. Rozvíjela se do krásy jako divoká květina rostoucí na břehu fjordu a pěstovaná teď starým učitelem v zahrádce za školou.

Večer se v obývacím pokoji shromáždila celá Erikova adoptivní rodina k důvěrnému pohovoru. Pan Bredejord a doktor hrááli s panem Hochstedtem poslední partii whistu. Přitom se kázalo, že pan Malarius tuto hru dokonale ovládá, což jim jistě zpříjemní volné chvíle na palubě *Aljašky*. Bohužel vážený učitel zároveň prohlásil, že obvykle jakmile vstoupí na loď, je skoro stále upoután na lůžko, protože trpí mořskou nemocí. K tomu, aby se nalodil na *Aljašku*, mohla ho přimět jen jeho láska k

Erikovi, spojená se ctižádostí připojit k rostlinným rodům už určeným několik nových druhů, což bylo nejžhavější touhou celého jeho pracovitého života.

Po whistu přišlo na řadu trochu hudby. Kajsa zahrála s pohrdavým výrazem ve tváři valčík, který byl právě v módě. Vanda zazpívala překvapivě zvučným hlasem starou skandinávskou píseň, Pak se podával čaj a pil se punč na zdar výpravy. Erik si všiml, že Kajsa se své skleničky okázale ani nedotkla.

„Copak vy nám nepopřejete šťastnou cestu?“ zeptal se jí polohlasně.

„Proč přát něco, v co člověk nedoufá?“ odpověděla.

Nazítří za svítání byli všichni na palubě – kromě Tudora Browna. Od té doby, co odeslal šek, nedal o sobě už vědět.

Odjezd byl stanoven na deset hodin. Při prvním úderu desáté dal velitel Marsilas vytáhnout kotvu a zazvonit na znamení odjezdu, aby upozornil návštěvníky, že mají vystoupit na pevninu.

„Sbohem, Eriku!“ zvolala Vanda, objímajíc ho kolem krku.

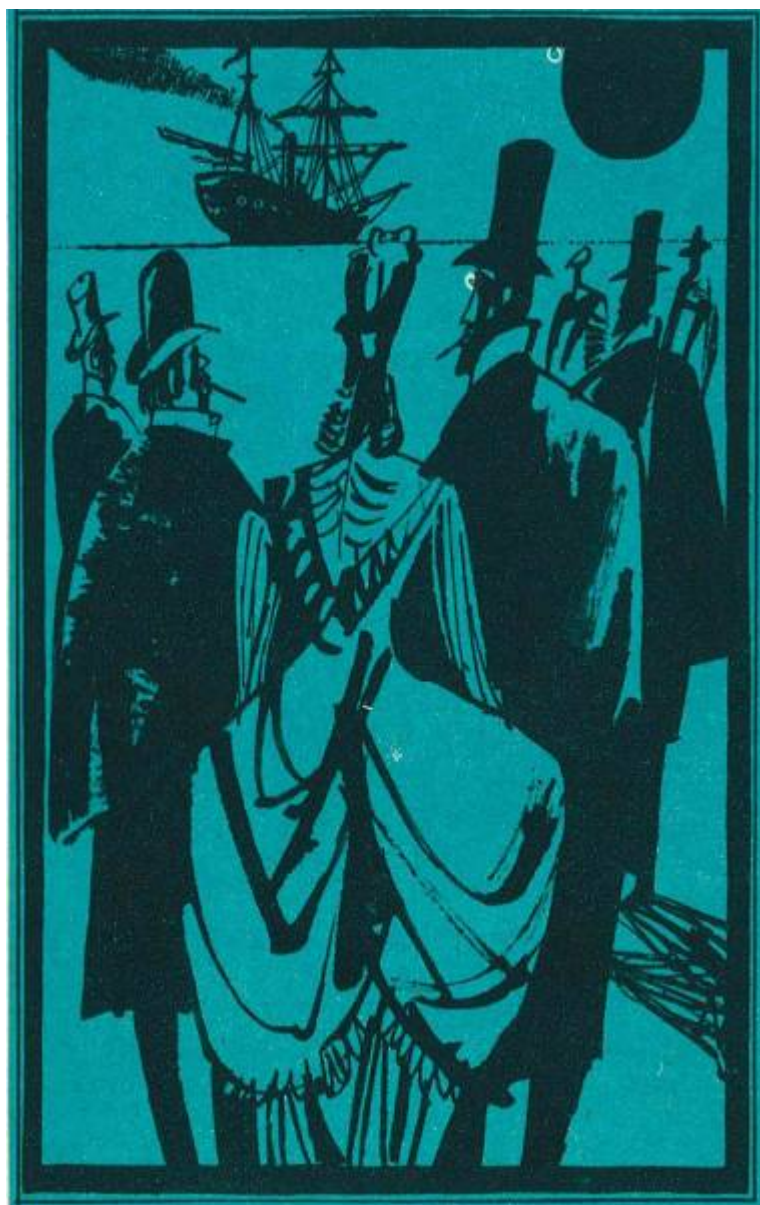
„Sbohem, synu!“ řekla Katrina a přitiskla mladého poručíka k srdci.

„A vy, Kajso, vy mi neřeknete nic?“ zeptal se Erik a přistoupil k ní, jako by ji chtěl také obejmout.

„Přeji vám, aby vám neomrzl nos a abyste zjistil, že jste přestrojený princ,“ odpověděla a drze se přitom rozesmála.

„A kdyby tomu tak bylo, získal bych aspoň trochu vaší přízně?“ otázal se, pokoušeje se o úsměv, aby zastřel hořkost, kterou mu ten jízlivý vtip vbodl do srdce.

„Pochybujete snad o tom?“ odvětila Kajsa a obrátila se ke strýci, aby dala jasně najevo, že loučení je odbyto.

To bylo všechno. Zvon jako by bil stále naléhavěji. Zástup návštěvníků se vracel po schůdcích, kolem nichž se hemžilo plno loděk, aby odvezly odcházející. Uprostřed tohoto zmatku si takřka nikdo nepovšiml příchodu jednoho opozdilce, který s kufrem v ruce vyběhl nahoru na můstek.

Ten opozdilec byl Tudor Brown. Představil se kapitánovi a žádal svou kabinu; okamžitě mu ji ukázali.

Minutu nato, po dvojím nebo trojím pronikavém dlouhém zapískání, začal pracovat lodní šroub, za zádi se rozčeřila bílá pěna a *Aljaška*, majestátně klouzajíc po zelenavých vodách Baltského moře, vyjížděla ze Stockholmu za hlučného jásotu davu, který mával klobouky a šátky.

Erik stál na můstku a udílel rozkazy. Pan Bredejord a doktor, opření o zábradlí na levém boku lodi, posílali poslední pozdravy Kajse a Vandě na přístavní hrázi. Pana Malaria se už zmocnila hrozná nevolnost a musil se jít natáhnout na lůžko. Všichni byli tak zaujati loučením, že ani jedni, ani druzí nezpozorovali příchod Tudora Browna.

Proto se doktor neubráníl pohybu plnému překvapení, když se obrátil a uviděl, jak Brown vychází z podpalubí a jde přímo k němu, ruce v kapsách a na sobě oblek stejný jako při jejich jediném setkání, s kloboukem stále jakoby přilepeným na hlavě.

„Pěkné počasí,“ řekl Tudor Brown místo pozdravu a jako úvodem.

Doktor nad jeho sebevědomým chováním žasl. Chvilí čekal, že se ten podivný člověk snad aspoň nějak omluví a vysvětlí své chování. Když se tak nestalo, zaútočil sám:

„Nuže, zdá se, pane, že Patrick O'Donoghane není tak docela mrtev, jak se říkal“ zvolal živě, jak měl ve zvyku.

„Právě to je třeba se dozvědět,“ odpověděl cizinec s neochvějnou lhostejností, „a jen proto, abych měl v té věci jasno, rozhodl jsem se zúčastnit téhle výpravy.“ Po těchto slovech se Tudor Brown otočil na podpatku, a soudě asi, že podal vysvětlení dokonale uspokojivé, začal dlouhými kroky přecházet po palubě a pískal si přitom svou oblíbenou písničku.

Erik a pan Bredejord sledovali tu krátkou rozmluvu přirozeně dost zvědavě. Osoba Tudora Browna pro ně byla nová, a proto ji pozorně studovali – ještě pozorněji, než to dělal doktor. Zdálo se jim, že cizinec, ačkoli se naoko staví lhostejným, vrhá k nim čas od času kradmý pohled, jako by chtěl poznat dojem, jakým na ně působí. Proto okamžitě, aniž by se umluvili, předstírali, že se o jeho přítomnost vůbec nestarají. Ale sotva sestoupili do salónu, do něhož vedly kabiny, začali se hned radit.

Jaký byl asi záměr toho Tudora Browna, když se snažil dokázat smrt Patricka O'Donoghana? A jaký záměr sleduje asi teď, když odjíždí s *Aljaškou*. To nemohl nikdo říci. Ale bylo těžké nevěřit, že tento dvojí pokus má větší nebo menší přímou souvislost s příběhem *Cynthie* a „dítěte na záchranném pásu“. Erik a jeho přátelé projevovali o Patricka O'Donoghana živý zájem, což vyplývalo z předpokladu, že zná celou tu záležitost, a právě kvůli tomu musili Ira najít. Nuže, teď tu s nimi byl muž, který jim přišel sám o sobě, bez vyzvání, oznámit, že Patrick O'Donoghana zahynul. A jakmile jeho prohlášení bylo nejneočekávanějším způsobem vyvráceno, vetřel se ten člověk směle do výzkumné výpravy. Z toho bylo tedy nutno vyvodit, že má na celé věci nějaký osobní zájem. A sám fakt, že vyhledal pana Schwaryencronu, ukazoval

jistou souvislost mezi jeho zájmem a pátráním, jež zahájil doktor.

A tak všechno zdánlivě nasvědčovalo tomu, že Tudor Brown je v oné záhadné záležitosti činitelem neméně důležitým než sám Patrick O'Donoghane. Kdo ví, zdali už nezná tajemství, jež oni se snaží objasnit! A je-li tomu tak, mají si blahopřát, že je na palubě *Aljašky*, nebo si proto dělat starosti?

Pan Bredejord se klonil k poslední domněnce; obličej toho člověka ho silně zneklidňoval. Doktor naopak uváděl, že Tudor Brown může mít docela dobré úmysly a tajit pod výstředním chováním velikou poctivost.

„Jestliže něco ví,“ říkal, „můžeme stále doufat, že ho přimějeme, aby nám to prozradil v důvěrném prostředí, jaké nutně vyvolává na palubě dlouhá plavba. V tom případě by to bylo štěstí, že je tu s námi. A v nejhorším případě aspoň uvidíme, co vlastně má společného s O'Donoghane, za předpokladu ovšem, že se nám podaří Ira najít.“

Erik sám si ani netroufal vyslovit dojem, který v něm vzbuzoval pohled toho člověka. Bylo to něco víc než odpor – nenávisť, bezděčná touha vrhnout se na něho a shodit ho do vody. Jeho mysl se vnucovalo nezvratné přesvědčení, že ten podivín má jistě nějaký podíl na jeho životním neštěstí. Ale byl by se hanbil, kdyby v sobě živil taková obvinění, nebo je pouze vyslovil. Spokojil se tedy prohlášením, že on by byl Tudora Browna nikdy nepustil na palubu, kdyby do toho byl měl co mluvit.

Jak se k němu chovat? I na to se názory rozcházeły. Doktor říkal, že by bylo moudré jednat s Tudorem Brownem aspoň se zdánlivou laskavostí, aby ho přiměli k hovoru. Pan Bredejord, právě tak jako Erik, pocíťoval k

takové komedii nepřekonatelný odpor. Nebylo ostatně ani docela jisté, zdali sám pan Sehwarencrona bude mít dost síly jednat podle svého plánu. Rozhodli se proto, že bude záležet přímo na Tudoru Brownovi a na okolnostech, jak se k němu budou v budoucnu chovat.

A nečekali dlouho. Přesně v poledne zazvonil zvon k obědu. Pan Bredejord a doktor se odebrali ke stolu velitele. Nalezli zde Tudora Browna, který už tu byl usazen, stále s kloboukem na hlavě, a nejevil nejmenší chuť navázat řeč se svými sousedy. Nad nevychovaností tohoto člověka zůstával opravdu rozum stát. Zdálo se, že nezná nejprostší zásady slušného chování; první se obsluhoval, vybíral si nejlepší kousky, jedl a pil, co hrdlo ráčilo. Velitel a pan Schwaryencrona ho dvakrát nebo třikrát oslovili, ale on jim ani neráčil odpovědět, nebo odpovídal jen posunky.

To mu však nezabránilo, aby ke konci jídla docela nenuceně nepoužil obrovského párátko, nezvrátil se na židli a neobrátil se na pana Marsilase slovy:

„Který den dorazíme do Gibraltaru?“

„Myslím, že devatenáctého nebo dvacátého,“ odpověděl kapitán.

Tudor Brown vytáhl z kapsy zápisník a podíval se na kalendář.

„To bychom byli dvaadvacátého na Maltě, pětadvacátého v Alexandrii a koncem měsíce v Adenu,“ pokračoval jakoby sám k sobě.

Nato vstal, vystoupil na palubu a začal opět dlouhými kroky přecházet po lodní zádi.

„To nám výbor přidělil pěkného společníka!“ neubránil se poznámce pan Marsilas.

Pan Bredejord mu chtěl právě odpovědět, když tu ho zarazil hrozný rámus, který se strhl nahoře nad schodištěm. Křik. štěkot, zmatené hlasy... Všichni se zvedli a běželi na palubu.

Příčinou této výtržnosti byl Klaas, veliký grónský pes mistra Herseboma. Zdálo se, že se mu nelíbí tvář Tudora Browna, protože když ho viděl chodit sem tam kolem sebe, projevil své nepřátelství temným vrčením a nakonec mu skočil po nohách. Tudor Brown hned vytrhl z kapsy revolver a byl by ho proti psu použil, kdyby mu v tom ještě včas nebyl zabránil Otto a nezahnal Klaase do boudy. Potom propukla dost zmatená hádka. Tudor Brown, bledý zlostí a strachem, chtěl rozhodně psa zastřelit. Herseboom, který také přispěchal na pomoc, rozhořčeně protestoval proti podobnému záměru. Velitel včas zakročil a zjednal klid; požádal Tudora Browna, aby zastrčil revolver, a nařídil, aby Klaas byl od nynějška držen na řetěze.

Tato směšná příhoda byla jediná, k níž došlo v prvních dnech plavby. Všichni si poznenáhlu zvykli na mlčení a podivné způsoby Tudora Browna. U velitelova stolu si ho nakonec už nevšímali, jako by tam ani nebyl. Každý se choval podle svého zvyku a našel si nějakou zábavu. Pan Malarius strávil dva dny na lůžku, ale potom začal opět jíst a brzy byl schopen zaujmout své místo při nekonečných partiích whistu s doktorem a s panem Bredejordem. Erik, velmi zaměstnaný službou, věnoval všechny volné chvíle četbě. *Aljaška* sledovala svůj normální a pravidelný kurs. Jedenáctého minuli ostrov Oland, dvanáctého propluli Ore Sundem, třináctého dosáhli Skagerraku, čtrnáctého zahlédli Helgoland, patnáctého propluli Calaiskou úžinou a šestnáctého obepluli mys de la Hague.

Uprostřed příští noci byl Erik, spící ve své kabině, probuzen hlubokým tichem a uvědomil si, že neslyší otáčení lodního šroubu. Nemusil se tím nijak znepokojovat, protože měl službu pan Kjellquist, ale ze zvědavosti přece jen vstal a šel se pozeptat.

Tu se dověděl od vrchního strojníka, že se ohnulo táhlo cirkulační pumpy, a že proto museli zhasnout oheň pod kotlem. Pluli nyní pod plachtami za dost slabého jihozápadního větru. Prohlídka byla poměrně dlouhá a nijak neobjasnila příčiny nehody. Strojník žádal, aby se zastavili v nejbližším přístavu a táhlo tam dali opravit.

Velitel Marsilas se po osobní prohlídce přiklonil k jeho návrhu. Byli zrovna asi třicet mil od Brestu, a tak byl vydán rozkaz zamířit k tomuto velkému francouzskému přístavu.

K JIHOZÁPADU

Druhého dne vjížděla *Aljaška* do brestské rejdy. Její poškození nebylo naštěstí vážné. Povolali ihned inženýra a ten slíbil, že do tří dnů bude všechno v pořádku. Nebylo to zdržení nijak velké a chtěli je do jisté míry ještě vyvážit tím, že tu naloží uhlí. Pak by se už nemuseli zastavovat v Gibraltaru, jak měli původně v úmyslu. Příští zastávka by byla až na Maltě, což znamená náskok čtyřiaadvaceti hodin. Skutečné zpoždění se tím zkrátí na dva dny. Cestovní plán *Aljašky* počítal stejně nejméně se třiceti dny na nepředvídané události. Nebylo tedy nutno se znepokojovat a všichni od nynějška pohlíželi na celou tu nehodu úplně klidně, jako by se nic nestalo.

Brzy bylo zřejmé, že se ona nehoda změnila ve slavnost. Za několik hodin se po městě rozšířila zpráva o příjezdu *Aljašky*, a protože se z novin vědělo, jaký je cíl její cesty, posádka švédské lodi se brzy stala předmětem nejlichotivějších projevů. Námořní admirál, prefekt a starosta Brestu, velitel přístavu a velitelé lodí kotvicích v rejdě přišli oficiálně navštívit kapitána Marsilase. Na počest odvážných badatelů, kteří odjížděli pátrat po Nordenskjöldovi, byla uspořádána hostina a ples. Ačkoli doktor a pan Malarius neměli takové společenské zábavy nijak zvlášť v lásce, musili se samozřejmě ukázat u slavnostního stolu. Pan Bredejord naopak tu byl ve svém živlu.

Mezi prefektovými hosty, kteří byli pozváni, aby přivítali posádku *Aljašky*, byl také vysoký stařec s jemným a posmutnělým výrazem ve tváři. Erik si ho brzy povšiml

a vyčetl z jeho trochu zasmušilého pohledu náklonnost, ve které se nemohl mýlit. Byl to pan Durrieu, čestný generální konzul, činný člen Zeměpisné společnosti, dobře známý svými cestami po Malé Asii a Súdánu. Erik o nich už kdysi četl pojednání, a to s velikým zájmem. Když si byli vzájemně představeni, hovořil s francouzským učencem o jeho cestách jako dobře informovaný člověk. A něco takového slavní cestovatelé často nezažijí. Davy je obyčejně nadšeně zdraví, ale jen když jejich dobrodružné cesty vyvolají velký ohlas. Už méně často se stává, aby práci cestovatelů ocenili někde v salónu odborníci – soudcové dobře zasvěcení do věci. Proto také ctihodného zeměpisce uctivý zájem mladého poručíka silně dojímal, a vyvolal dokonce na jeho bledých rtech úsměv.

„Neměl jsem na těchto objevech velkou zásluhu,“ odpověděl Erikovi, který mluvil o šťastných vykopávkách, provedených nedávno v okolí Asuánu. „Šel jsem stále přímo vpřed jako člověk, když hledí zapomenout na krutou bolest, málo se stará o výsledky a jenom se věnuje práci podle své záliby. Ostatní už udělala náhoda...“

Jakmile admirál viděl, že se Erik a pan Durrieu stali tak dobrými přáteli, postaral se o to, aby seděli u stolu vedle sebe, takže jejich rozhovor pokračoval po celou večeři.

Při kávě přepadl poručíka z *Aljašky* malý holohlavý muž a byl mu představen jako doktor Kergaridec; zeptal se Erika přímo, odkud pochází. Poručíka tato otázka nejdříve trochu překvapila, ale pak odpověděl, že je Švéd, nebo přesněji řečeno Nor, a že jeho rodina bydlí v bergenském kraji. Potom si přál se dovědět, jaký měl doktor důvod k této otázce.

„Docela prostý,“ odpověděl mu tázaný. „Už hodinu si dovoluji vás při večeři pozorovat přes stůl, protože jsem

dosud nikdy nikde neviděl tak výrazně čistý keltský typ, jako jste vy... Musím vám říci, že jsem vášnivě oddán keltským studiím... Nuže, dnes poprvé se setkávám s keltským typem u Skandinávce! Možná že je v tom cenný příspěvek pro vědu a že bude nutno zařadit i Norsko mezi kraje navštěvované našimi galskými předky.“

Erik chtěl právě brestskému učenci vysvětlit důvody vyvracející tuto domněnku, když vtom se doktor Kergaridec obrátil, aby se poklonil nějaké ženě, která právě vcházela do salónu námořního prefekta, a rozhovor byl v té chvíli přerušen. Mladý poručík z *Aljašky* by si na tuto příhodu už nebyl vzpomněl, kdyby mu nazítří, když šli ulicí sousedící s tržištěm, pan Schwarvencrona náhle nebyl řekl při pohledu na jakéhosi pastevice z Morbihanu:

„Milý hochu, kdybych mohl mít ještě nějakou pochybnost o tvém keltském původu, tady bych ji ztratil. Jenom se podívej, jak se ti všichni Bretoňci podobají! Mají tvou snědou pleť, kostnatou lebku, hnědé oči, černé vlasy, a dokonce i tvé držení těla! Ať si Bredejord říká co chce, jsi čistokrevný Kelt, tím si můžeš být jist,“

Erik pak vyprávěl, co mu minulého večera řekl doktor Kergaridec. A pan Schwaryencrona z toho měl takovou radost, že celý den už nemluvil o ničem jiném.

Jako ostatní cestující z *Aljašky*, i Tudor Brown dostal a přijal pozvání námořního prefekta. Nějakou chvíli bylo dokonce možno se domnívat, že tam půjde ve svém obvyklém úboru, protože se před večeri nepřevlékl. Ale nutnost sundat s hlavy ten drahocenný klobouk se mu zdála bezpochyby příliš krutá, a tak v okamžiku, kdy měl překročit hostitelův práh,– náhle se obrátil a dal se na zpáteční cestu. A toho večera už ho nikdo nespatriil.

Když se Erik vrátil z plesu, kde hodně a vytrvale tančil, dověděl se od Herseboma, že Tudor Brown přišel k sedmé hodině a sám povečeřel. Potom vstoupil do velitelské kabiny a studoval tam nějakou námořní mapu. K osmé hodině znovu odplul na člunu, který ho předtím přivezl z pevniny.

To byly poslední zprávy o Tudoru Brownovi.

Neobjevil se ani druhého dne do pěti hodin odpoledne. A věděl přece, že oprava lodního stroje má být už hotova, že pod kotly má hořet oheň a že odjezd Aljašky nemůže být odložen. Velitel se postaral, aby na to byli všichni upozorněni. Vydal tedy rozkaz zdvihnout kotvy.

Na lodi se právě chystali uvolnit kotevní lana, když byl ohlášen člun přijíždějící plnou rychlostí od pobřeží. Všichni mysleli, že přiváží Tudora Browna. Brzy poznali, že jde jenom o dopis. K všeobecnému překvapení byl tento dopis adresován Erikovi.

Mladý poručík jej otevřel a zjistil, že obsahuje pouze navštívenku pana Durrieua, čestného generálního konzula a člena Zeměpisné společnosti, s těmito tužkou načrtnutými slovy:

„Šťastnou cestu!... Brzký návrat!“

Nikdo by nebyl mohl říci, co se odehrávalo v duši Erikově. Tato pozornost milého a váženého učence se ho dotkla až u srdce a vehnala mu do očí slzy. Opouští zdejší pohostinnou zemi, kterou znal sotva tři dny, měl dojem, že opouští vlast. Uložil navštívenku pana Durrieua do svého zápisníku a říkal si potom, že tento pozdrav na rozloučenou od starého pána mu přinese štěstí.

Za dvě minuty nato se Aljaška dala do pohybu a blížila se k výjezdu z přístavu. V šest hodin jej minula a lodivod jí popřál šťastnou cestu.

Bylo 20. února. Venku bylo jasno. Slunce zmizelo za obzorovou čarou, která byla tak zřetelná jako za letního* dne. Ale nastávala noc a brzy bude hluboká tma, protože měsíc vyjde až k desáté hodině. Erik, který měl službu do půlnoci, procházel se lehkým krokem vzadu na palubě. Zdálo se mu, že s Tudorem Brownem zmizel zlý duch výpravy. Jen aby ho nenapadlo dohonit nás na Maltě nebo v Suezském průplavu, říkal si v duchu.

A bylo to skutečně možné, ba dokonce pravděpodobné, kdyby si Tudor Brown chtěl ušetřit dlouhou zajížďku, kterou Aljaška musí udělat, chce-li se dostat do Egypta. Zatímco loď bude objíždět Erancii a Španělsko, může si dopřát, bude-li chtít, týdenní pobyt v Paříži nebo na kterémkoli jiném místě na pevnině a dohonit pak Aljašku indickým parníkem buď v Alexandrii, či v Suezském průplavu, anebo dokonce v Kolambě na Cejlonu, v Singapururu nebo v Jokohamě.

Ale koneckonců byla to jen možnost. Ve skutečnosti zde v tomto okamžiku už nebyl, a to stačilo, aby se všichni rozveselili.

Proto večere, podávaná jako obvykle v půl sedmé, proběhla v nejsrdečnějším ovzduší, jaké tu kdy vládlo. Při moučníku si připili na zdar výpravy, který každý ve skrytu srdce spojoval více nebo méně jasně s nepřítomností Tudora Browna. Potom si vyšli nahoru na palubu vykourit doutník.

Byla hluboká noc. V dálce směrem na sever bylo vidět zářící světlo majáku na mysu sv. Matouše, Černých kamenů a Ouessantu. Na jihu za sebou nechali veliké nehybné světlo na Bec-du-Raz a blikající světlo Tevenneku. Teď bylo právě ohlášeno nehybné světélko na strmé pobřežní skále Bec-du-Raz, jež osvětluje jen dvě

výseče na západě, a to na 41° a 30° , což bylo důkazem, že jsou na správné cestě. Také na druhé straně od Aljašky, po jejím levém boku, zářilo silné světlo na ostrově Sein, které se střídavě vždycky na čtyři vteřiny rozsvěcovalo a zhášelo. Příznivý severovýchodní vítr zrychloval plavbu lodi, opíraje se silně o její levý bok. Proto se málo kymácela, ačkoli moře bylo značně rozbourané.

Když cestovatelé přišli po večeři na palubu, námořník mající službu na zádi právě měřil rychlost lodi.

„Deset a čtvrt uzlu,“ hlásil velitel, který šel k němu, aby se dověděl výsledek měření.

„To je pěkná rychlost, tu bychom tak potřebovali celých padesát nebo šedesát dnů!“ řekl doktor s úsměvem.

„Máte pravdu,“ odpověděl mu velitel, „v tom případě bychom ani nemusili spálit moc uhlí, abychom se dostali do Beringové průlivu.“

Po těchto slovech opustil doktora a sestoupil do své kabiny.; Tam si vyhledal ve veliké otevřené polici pod námořními tlakoměry a hodinami mapu podlepenou plátnem a rozložil si ji na psacím stole v jasném světle ohromné Carcelovy lampy, zavěšené na stropě. Byla to mapa britské admirality se všemi podrobnostmi takzvané armorické námořní končiny, kterou Aljaška zrovna proplouvala, a to mezi 47° a 49° severní šířky a 4° a 5° západní délky od Greenwiche. Mapa měřila asi jeden čtvereční metr. Pobřeží, ostrovy, pevná i otáčivá světla, měl činy, hloubky i lodní trasy, všechno tu bylo dopodrobna vyznačeno. Zdálo se, že s takovou mapou a s kompasem by mohlo i dítě řídit největší loď těmito končinami, jež jsou tak nebezpečné a kde nedávno známý důstojník francouzského námořnictva poručík Máge,

nigerský badatel, ztroskotat se všemi svými druhy na lodi Magicienne, jako už dříve loď Sáné a mnoho jiných.

Náhoda tomu chtěla, že se velitel Marsilas dosud nikdy neplavil v těchto vodách. Přivedla ho sem ostatně jen nutná zastávka v Brestu, protože jinak by se byl držel na širém moři. Mohl tedy důvěřovat pouze pozornému studiu mapy, chtěl-li plout správnou cestou. Jak se zdálo, bylo to však docela jednoduché. Když za sebou nechá po levé straně Pointe-du-Van, Bec-du-Raz a ostrov Sein, legendární sídlo devíti druidek, pohanských keltských kněží, takřka stále zahalené v mlžnou clonu třpytících se, hučících vln, musí plout přímo k západu a pak, až bude na širém moři, obrátit se k jihu. Nehybné světlo na ostrově jasně ukazovalo Aljašce její polohu. Podle mapy ostrov končil vysokými sráznými útesy necelé čtvrt míle na západ od onoho světla, omýván volným mořem, jehož hloubka dosahovala brzy jednoho sta metrů. Poněvadž tento orientační bod byl za tak tmavé noci velmi důležitý, velitel se po zevrubném prostudování mapy rozhodl plout v jeho větší blízkosti, než by to byl snad udělal za bílého dne, totiž na tři čtyři míle daleko. Vystoupil tedy zase na palubu, zahleděl se na moře a řekl Erikovi, aby loď stočil o 25° k jihozápadu.

Rozkaz jako by mladého poručíka překvapil.

„Opravdu k jihozápadu?“ zeptal se uctivě, domnívaje se, že špatně slyšel.

„Řekl jsem k jihozápadu,“ opakoval velitel trochu nakvašeně. „Není vám snad tahle cesta po chuti?“

„Když už mi kladete tuto otázku, veliteli, musím se vám přiznat, že ne,“ odpověděl upřímně. „Plul bych raději více k západu.“

„A proč?... Abychom promarnili další noc?“

Velitelův tón nedovolil naléhat. Erik předal rozkaz dál. Jeho nadřízený byl konečně zkušený námořník, mohlo se mu plně důvěřovat.

Ale ať byla změna směru sebesnazší, přece jen citelně pozměnila chod lodi. Aljaška se začala prudce kymáčet a pokaždé, když poskočila, zabořila se přídíl do vln. Kolem ní teď zmateně vířily malé vlny s bílým hřebenem. Měřič rychlosti ukazoval čtrnáct uzlů, a protože vítr ještě zesílil, Erik pokládal za moudré dát stáhnout dvě plachty.

Doktora a pana Bredejorda přepadla náhlá nevolnost, takže se brzy odebrali do svých kabin. Velitel se několik minut procházel sem tam po palubě, ale zanedlouho následoval jejich příkladu.

Sotva vstoupil do své kajuty, přišel k němu Erik.

„Veliteli,“ řekl mladý muž, „slyšel jsem právě na levém lodním boku podezřelý šum. Zdálo se mi, jako by se tam vlny tříštily o skály... Podle svého nejlepšího svědomí pokládám za povinnost vám říci, že plujeme nebezpečnou cestou. To je aspoň můj názor!“

„Vy máte ale tvrdošíjné obavy, pane!“ zvolal velitel. „Jakého nebezpečí se bojíte, když jsme od toho světla dobré tři míle daleko, ne-li o čtyři?“

A netrpklivě ukázal prstem na mapě, jež byla stále rozložena na jeho stole, ostrov Sein, tyčící se jako přední výspa na nejzazším výběžku bretoňské přístavní hráze.

Erik sledoval směr velitelova prstu. Jasně viděl, že v blízkosti ostrova spadajícího srážně do moře a obklopeného hlubokými vodami skutečně nehrozí žádné nebezpečí. Nic nemohlo být v očích námořníka jistější a bezpečnější. A přece – ten hluk tříštících se vln, který slyšel z levé strany, to jest po větru, a proto jistě z malé vzdálenosti, nebyl také žádným přeludem.

A ještě tu byla jedna podivná věc, kterou se Erik sotva odvažoval říci sám sobě: zdálo se mu, že nepoznává na mapě před svými očima onen zlověstný a zrádný obraz, který si o těchto končinách uchoval v paměti z různých zeměpisných pojednání, kde je vídal popsané. Ale cožpak může postavit prchavý dojem, nejasnou vzpomínku, proti něčemu tak nezvratnému a přesnému, jako je mapa britské admirality? To se Erik neodvážil. Vždyť mapy jsou zhotoveny právě proto, aby se námořníci vyvarovali omylů a klamných představ. Pozdravil svého velitele a odcházel, neboť pro dnešek jeho služba skončila. Ještě ani nevstoupil na můstek, když zazněly výkřiky: „Skaliska po pravém boku!“ A takřka vzápětí následovalo další volání... „Skaliska po levém boku!“

Zároveň se na můstku ozvalo zapísknutí doprovázené zmateným dupáním a byla provedena řada prací ráz na ráz. Aljaška zpomalila plavbu a lodní šroub se začal otáčet v opačném směru. Velitel se vyřítil ke schodišti. V tom okamžiku uslyšel tlumené zaskřipění, jež připomínalo náraz saní o sněh. Náhle ho povalil strašlivý otřes, který rozechvěl loď od kýlu až po špičky stožárů... Potom se rozhostilo ticho a Aljaška zůstala nehybně stát, vklíněna mezi dvě podmořská skaliska.

Velitel Marsilas s hlavou zakrvácenou od pádu vstal a vystoupil na můstek. Tam byl všude neslýchaný zmatek. Námořníci se celí bez sebe hnali k šalupám. Vlny se zuřivě tříštily o toto nové úskalí, které se jim postavilo do cesty, totiž o ztroskotanou loď. Dvě zářící „oči“ Tevenneku a ostrova Seinu se upíraly k Aljašce s neúprosnou vytrvalostí, jako by ji vyčítaly, že se vrhla do nebezpečných končin, na něž světla mají upozorňovat. Erik stál na můstku, nakláněl se k pravému lodnímu boku

a snažil se proniknout pohledem tmu a odhadnout rozsah neštěstí.

„Co se to vlastně stalo, člověče?“ volal na něho velitel, ještě napůl omráčený nedávným pádem.

„Stalo se to, že když jsme se podle vašich rozkazů obrátili k jihozápadu, najeli jsme na úskalí,“ odvětil Erik.

Velitel Marsilas neřekl ani slovo. A co by také mohl odpovědět?... Obrátil se na podpatcích a vrátil se ke schodišti. Byla to podivná věc: situace byla tragická, ale nezdálo se, že hrozí okamžité nebezpečí. Nehybnost lodí, ta dvě světla, blízkost pevniny, kterou prozrazovala až příliš jasně skaliska, mezi nimiž byla *Aljaška* sevřena jako v kleštích – to všechno bylo předzvěstí, že neštěstí nebude ani tak strašlivou jako spíše nemilou příhodou. Erik sám v něm viděl jediný fakt: že je výprava náhle zmařena a že je ztracena příležitost najít zase Patricka O'Donoghana. Sotva mu prve vyklouzla ze rtů ona trochu prudší odpověď kapitánovi, diktovaná hořkostí, kterou mu přetékal srdce, už svých slov litoval. Opustil proto můstek, aby opět sešel na palubu a pohledem vyhledal svého nadřízeného; měl šlechetný úmysl ho potěšit, bude-li to možné.

Ale velitel zmizel a neuplynuly ani tři minuty, když v jeho kabině zazněl výstřel. Erik tam běžel. Dveře byly zamčeny zevnitř. Kopnutím je vyrazil.

Velitel Marsilas ležel na koberci s roztráštěným čelem a s revolverem v pravé ruce.

Jakmile viděl, že loď byla ztracena jeho vinou, prohnal si mozek kulkou. Smrt nastala okamžitě. Doktor a pan Bredejord, kteří přiběhli za mladým poručíkem, ji mohli už jen zjistit. Ale nebyla doba na marné nářky. Erik svěřil oběma přátelům úkol, aby zvedli mrtvolu a položili ji na lůžko, protože musil jít zase nahoru na palubu a myslit na

záchranu posádky. Když přecházel kolem kabiny pana Malaria, otevřel ten výtečný muž dveře, probuzen nehybností lodi nebo snad výstřelem, a vystrčil ven bílou hlavu, na níž měl svůj nepostradatelný černý hedvábný čepeček. Od Brestu stále spal a ničeho si nevšímal.

„Ale co je?... Co se stalo?“ zeptal se tiše.

„Co se stalo?“ opáčil Erik. „*Aljaška* uvízla na pobřeží, můj drahý učiteli, a její velitel se právě zastřelil.“

„Ach!“ zvolal pan Malarius nanejvýš překvapen. „Ale pak je s naší výpravou konec, chlapče!“

„To je jiná věc, milý učiteli,“ odpověděl Erik. „Já nejsem mrtev, a dokud jen budu dýchat, bude mým heslem: Vpřed!“

STUDENÁ MĚLČINA

Aljaška najela na skaliska tak prudce, že se mezi ně přímo vklínila, a zůstala úplně nehybně stát. Nezdálo se však, že v tomto postavení hrozí posádce okamžité nebezpečí. Když se vlny setkávaly s nezvyklou překážkou, bily do ní, omývaly palubu a vrhaly vodní tříšť až ke stěžňům, ale moře nebylo natolik rozbouřené, aby nebezpečí bylo bezprostřední. Jestliže se nezmění počasí, mohou počítat s tím, že se dočkají dne bez další pohromy.

Erik to odhadl jediným pohledem. Jako první důstojník se samozřejmě ujal na lodi velení. Nejprve vydal rozkaz pečlivě uzavřít střílny lodních děl a lodní okénka a na všechny otvory položit dehtované plachty pro případ, že by se moře silněji rozbouřilo. Potom sestoupil ve společnosti lodního mistra tesaře až dolu do podpalubí. Tam s velkým uspokojením zjistil, že nikde nevznikla žádná trhлина. Vnější obložení *Aljašky* zřejmě chránilo vnitřní kostru a opatření učiněné proti polárním ledovcům se ukázalo velmi účinné i proti armorické výspě. Po pravdě řečeno, parní stroj se zastavil naráz, poškozen strašlivým otřesem. Ale k výbuchu nedošlo, a proto ani k žádné závažnější škodě. Erik se rozhodl vyčkat, až se rozbřesne den, a pak teprve vylodit své lidi, bude-li to nutné.

Spokojil se s tím, že dal vystřelit z děla, aby tak požádal o pomoc z ostrova Seinu, a spustil na moře parní šalupu, která měla urychleně odjet do Lorientu.

Nikde bych nemohl mít větší štěstí a nalézt rychlejší a lepší prostředky k záchraně než v tomto námořním arzenále západní Francie, řekl si právem.

A tak v této tragické chvíli, kdy každý na palubě myslel, že všechno je neodvratně ztraceno, Erik začínal opět doufat. Nebo to způsobil spíše neohrožený duch, patřící těm, kteří neznají skleslost a nikdy se nesmíří s žádnou porážkou?

Jen kdybychom mohli *Aljašku* uvolnit, myslel si, hned bychom viděli, kdo bude mít poslední slovo!

Ale střezil se ještě vyslovit tuto naději nahlas, neboť ostatní by ji asi pokládali za fantastický přelud. Když se vrátil z prohlídky v podpalubí, řekl jenom, že zatím je všechno v pořádku a že mají dost času cekat na pomoc. Potom nařídil, aby celá posádka dostala čaj s rumem.

A to stačilo, aby se těm velkým dětem vrátila dobrá nálada. Při spouštění parní šalupy na vodu bylo tedy hodně veselo.

Když už s tím byli skoro hotovi, oznámily rakety vystřelené ze seinského majáku, že se vyjíždí ztroskotané lodi na pomoc. Brzy se ve tmě objevila dvě červená světla a po větru se blížila k *Aljašce*. Ozvalo se volání. Z *Aljašky* odpověděli a dozvěděli se, že ztroskotali na Studené mělčině seinské výspy. Uplynula dobrá hodina, než člun mohl přirazit k lodi, protože bylo silné vlnobití a celý ten podnik nebezpečný. Ale konečně se šesti mužům v člunu podařilo chytit se lana a vyšplhat na *Aljašku*.

Bylo to šest otužilých seinských rybářů, velkých a neohrožených chlapíků, kteří nekonali záchranné práce poprvé. Schválili plně myšlenku požádat o pomoc v Lorientu, neboť malý přístav na ostrově nemohl poskytnout prostředky nutné k opravě. Bylo dohodnuto, že

dva z nich odplují v parní šalupě s mistrem Hersebomem a s Ottou, jakmile měsíc vystoupí nad obzor. Zatím podali několik informací o místě ztroskotání.

Seinská výspa je vyvýšené mořské dno, které jako špička vybíhá z ostrova Seinu směrem na západ a táhne se devět mil daleko od ostrova. Dělí se na dvě části: na Seinský most a Studenou mělčinu.

Seinský most je asi čtyři míle dlouhý a půldruhé míle široký. Skládá se z dosti vysokých skal, které tvoří nad vodou souvislé pásmo. Studená mělčina, pokračování Seinského mostu, je pět mil dlouhá a průměrně dvě třetiny míle široká. I zde je velmi mnoho úskalí, ale nevystupují nad hladinu širého moře, kromě několika málo skalisek, která se objevují za odlivu. Hlavní jsou Cortiengen, Schomeur, Conioear, Goulet. Bas-Yen, Madiou a Armén. Těch se však člověk musí bát nejméně, protože je vidí. Hojná ostrá a nepravidelná podmořská úskalí, dosud ne dost známá, krajně rozbouřené moře na této mělčině, to všechno přispívá k tomu, že zdejší místo je velmi nebezpečné a že tu také dochází tak často ke ztroskotáním. Proto majáky na ostrově Seinu a na Bec-du-Piaz byly postaveny tak, aby ukazovaly čáru seinské výspy, kterou lodi přijíždějící ze západu mohou poznat a které se pak mohou vyhnout. Ale pro lodi plující od jihu zůstávala výspa tak nebezpečnou, že se už odedávna pomýšlelo na to, jak označit její nejzazší hrot zvláštním světlem. Bohužel není na jejím konci žádný ostrůvek ani skála, kde by bylo možno nějaké světlo postavit, a moře je tu věčně tak rozbouřené, že nelze uvažovat o světle plovoucím. Bylo tedy nutno rozhodnout, že se vystaví maják na skále Arménu, ležící tři míle od posledního skalního výběžku. Práce byly přitom spojeny s tak velkými obtížemi, že

maják, s jehož stavbou se začalo v roce 1867, byl za dvanáct let, roku 1879, vystavěn teprve do poloviny, totiž do výše třinácti metrů nad mořem. Uvádí se, že jednoho roku na něm bylo možno pracovat jen osm hodin, ačkoli dělníci stále číhali na vhodný okamžik. V době, kdy tu *Aljaška* ztroskotala, byl maják teprve v plánu.

Ale to ještě nestačilo k vysvětlení, jak se po výjezdu z Brestu mohli dostat do takového nebezpečí. Erik si umínil, že tuto otázku důkladně prozkoumá hned po odjezdu parní šalupy.

Protože záhy vyšel měsíc, člun mohl odjet. Mladý poručík pak rozhodl, že na palubě zůstane jen hlídka, kdežto ostatní že si jako obvykle půjdou odpočinout. Potom sešel dolů do velitelské kabiny.

Pan Bredejord, pan Malarius a doktor bděli u mrtvého. Když uviděli vstupovat Erika, vstali.

„Ubohý chlapče! Co se tu hrozného děje a jak jen se to všechno stalo?“ ptal se doktor.

„Je to nevysvětlitelné,“ odpověděl mladý muž a sklonil se nad mapou rozloženou na stole velitele. „Instinktivně jsem cítil, a taky jsem to kapitánovi řekl, že nejsme na dobré cestě. Podle mého odhadu i podle odhadu všech ostatních jsme nejméně tři míle na západ od tohoto světla, asi tady.“ dodal, ukazuje na jistý bod na mapě... A jak vidíte, není zde vyznačeno žádné nebezpečí... ani mělčina, ani úskalí! Jen tmavá modř velkých hloubek... To je nepochopitelné! Nemůžeme přece předpokládat, že na mapě britské admirality je chyba, a to v námořní končině tak známé a už po staletí tak podrobně zkoumané! To co se stalo, je úplně nepochopitelné, něco jako zlý přelud!“

„Nemůže zde jít o omyl v poloze? Nepokládali jsme a nepokládáme snad dosud nějaké světlo za jiné?“ zeptal se pan Bredejord.

„To je skoro vyloučeno, když jde o tak krátkou cestu, jako je naše od výjezdu z Brestu. Uvažte jen, že jsme ani na okamžik neztratili z dohledu zemi a že jsme stále pluli od jednoho orientačního bodu k druhému. Musili bychom předpokládat, že jedno ze světél zaznamenaných na mapě nebylo rozsvíceno nebo že tam snad bylo přidáno nějaké světlo navíc – prostě předpokládat něco nepravděpodobného... A ani to by ještě nestačilo, protože naše plavba byla tak pravidelná a rychlost tak pečlivě měřena, že omyl takřka nelze připustit. Můžeme naši cestu graficky znázornit s pětisetmetrovou přesností. Konec této cary odpovídá přesně poloze, která nyní vyplývá z pozorování vzhledem ke světlu na ostrově Seinu. A přece faktem je, že jsme na úskalí, ačkoli podle mapy bychom měli být nad hloubkou tří set metrů!“

„Ale jak to všechno skončí? To kdybychom tak věděli!“ zvolal doktor.

„Dovíme se to brzy,“ odpověděl Erik, „jestliže si námořní úřady jen trochu pospíší a pošlou nám pomoc. Zatím můžeme pouze cekat a nejlépe bude, když se všichni půjdeme klidně vyspat, jako bychom kotvili v nejbezpečnější zátoce.“

Mladý poručík už nedodal, že on sám si vyhrazuje právo starostlivě bdít, zatímco jeho přátelé se budou oddávat odpočinku. A opravdu také celou noc bděl; procházel se po palubě, přesvědčoval se, zda služba dobře hlídá, a pak zase sestupoval na několik minut do salónu.

Když se rozednilo, se zadostiučiněním zjistil, že vzdouvající se moře se v mírném vánku vůčihledě

uklidňuje. Povšiml si také, že odliv stále roste a brzy nechá *Aljašku* takřka na suchu. To mu dodávalo naději, že si rychle ověří rozsah neštěstí. K sedmé hodině ráno skutečně mohl přistoupit k prohlídce.

Loď byla jako napíchnuta na skalní hroty vyčnívající z mělčiny. Tři z nich prorazily vnější obložení *Aljašky*, když najela na mělčinu, a držely ji teď jako podpěry. Sklon těchto podpěr, nakloněných k severu, to jest opačným směrem, než plula *Aljaška* ve chvíli ztroskotání, vysvětloval, že ji zarazily přímo na kraji mělčiny a zabránily jí najet dále na skaliska. Také poslední obrat, který Erik rozkázal provést, přispěl k tomu, že náraz nebyl tak strašlivý. Loď několik vteřin před nárazem zapjala zpáteční páru, a tím se stalo, že najela na úskalí jen menší rychlostí, hnána také mořským proudem. Nebylo pochyb o tom, že by se jinak byla rozbila na kusy. Na druhé straně vítr a vlny, které se po celou noc nesly stejným směrem, pomáhaly udržet *Aljašku* na místě, takže nebyla vržena na skály, což by se bylo jistě stalo při změně větru. Celkem vzato nemohli mít při té nehodě více štěstí. Nyní šlo jen o to, jak loď vyprostit, dříve než se náhle změní vítr a s ním i ostatní dosud tak příznivé podmínky.

Erik se rozhodl neztrácet ani minutu. Hned jak se mužstvo nasnídalo, přidělil všem práci; silnými údery seker měli rozšířit tři hlavní díry, které do vnějšího obložení prorazily skalní hroty. Kdyby teď přijel včas remorkér vyslaný z Lorientu, bylo by možné za přílivu *Aljašku* vyprostit takřka bez námahy. Můžeme si představit, jak netrpělivě pozoroval mladý poručík obzor, neobjeví-li se na něm sebemenší chomáček dýmu.

Všechno se dařilo podle jeho přání. Nejprve bylo počasí klidné a mírné, jak jen mohl doufat. Potom k polednímu se

ve vodách nedaleko *Aljašky* objevila návěštná loď a hned za ní remorkér. Návěštné lodi velel námořní poručík, který velmi ochotně nabídl své služby trosečníkům.

Erik a důstojníci švédské lodi ho přijali na zvýšené lodní zádi, jak bývá zvykem. Potom se odebrali do salónu.

„Ale jenom mi vysvětlíte, jak jste mohli najet na seinské úskalí, když jste vyjeli z Brestu?“ zeptal se Erika.

„Vysvětlí vám to tato mapa“ odpověděl Erik. „Není na ní vůbec vyznačeno tohle nebezpečné místo!“

Francouzský důstojník si prohlížel vytyčenou cestu na mapě, kterou mu předložili, nejdříve zvědavě, potom užasle.

„Skutečně, Studená mělčina tu není vyznačena... ani Seinský most!“ zvolal. „To je ale neslýchaná nedbalost! Cože? Tmavá modř velkých hloubek kousek od ostrova? A to srázné pobřeží! No ne, dokonce i poloha majáku nesprávně udaná!... Jak vidíte, nevycházím z údivu. Přece je to mapa britské admirality! Ale existuje-li nějaká mapa špatná, pak je to jistě tahle. Člověk by řekl, že ji někdo ze zlomyslnosti zpracoval tak, aby mýlila, klamala a zrazovala! Dřívější plavci rádi prováděli takové roztomilé kousky svým soupeřům. Nikdy bych nevěřil, že si v Anglii uchovali i tuto tradici!“

„A je to tak docela jisté, že v Anglii?“ zeptal se pan Bredejord svým flétnovým hlasem. „Mně napadá jiné podezření: že ta mapa může být dílem nějakého padělatele a že ji do skříně v *Aljašce* položila nějaká zločinná ruka...“

„Tudor Brown!“ vykřikl prudce Erik. „Toho večera, kdy jsme byli na večeři u brestského prefekta! Vloudil se tehdy do kapitánovy kabiny pod záminkou, že se jde podívat na mapu! Ach, ten bídák! Proto se už nevrátil na palubu!“

„Zdá se to až příliš jisté,“ pravil doktor Schwaryencrona. „A přece, tak hrozný čin by předpokládal morálně úplně zvrhlého pachatele. Proč by jej byl Brown vlastně spáchal?“

„A s jakým úmyslem asi přijel schválně do Stockholmu, aby nám řekl, že Patrick O'Donoghane je mrtev?“ odpověděl pan Bredejord. „S jakým úmyslem upsal pětadvacet tisíc švédských korun na výpravu *Aljašky*, když o celém tom podniku už nikdo nepochyboval? A s jakým úmyslem se s námi nalodil, když nás v Brestu opustil? Abych pravdu řekl, zdá se mi, že by člověk musel být slepý, aby teď neviděl mezi těmito fakty jistou souvislost, logickou a zároveň strašlivou. Jaký je v tom všem zájem Tudora Browna? Nevím. Ale je to jistě zájem velmi vážný, kterého se musíme obávat, když Brown necouvl před podobnými prostředky, aby znemožnil naše pátrání. Teď jsem totiž přesvědčen, že to byl on, kdo nás přinutil zastavit se v Brestu a vedl nás pak jako za ruku na toto úskalí, kde jsme měli nalézt smrt.“

„A přece se zdá podivné, jak mohl předvídat cestu, kterou si kapitán zvolí,“ namítl ostýchavě pan Malarius.

„Proč? Copak tato cesta nevyplyvala přímo ze změny vyznačené na mapě? Po třech dnech zpoždění bylo jisté, že velitel Marsilas bude chtít ztracený čas dohonit a popluje nejkratší cestou. Bude-li považovat moře u ostrova Seinu za volné a vydá-li se k jihu, byla pravděpodobnost jedna ku deseti, že narazí na Seinskou výspu.“

„To je pravda,“ řekl Erik, „ale byl to přece postup velmi nejistý, jak o tom svědčí to, že jsem naléhal na kapitána, aby plul více k západu.“

„A kdo může říci, zdali nebyly připraveny ještě další mapy, které by nás oklamaly v jiných končinách,

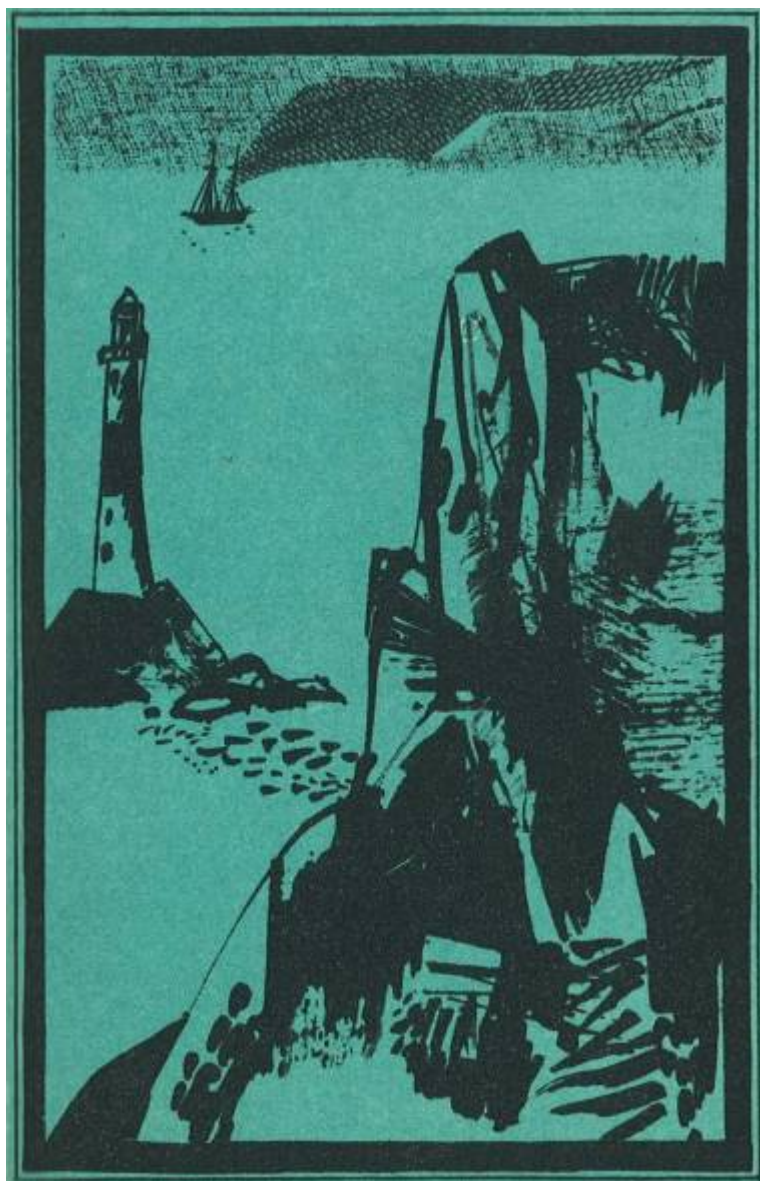
kdybychom vyvázli ze Studené mělčiny?“ zvolal pan Bredejord.

„To si snadno ověříme,“ odpověděl Erik a šel ke skříni pro všechny podrobné mapy.

Jako první otevřel mapu španělského pobřeží u města La Coruña a francouzský důstojník na ní hned našel dvě nebo tři hrubé chyby. Druhá byla mapa mysu sv. Vincence v jižním Portugalsku. A na ní zase chyby. Třetí byla mapa Gibraltaru. Také zde přímo byly do očí nesprávné údaje. Podrobnější zkoumání bylo zbytečné, nemohlo být žádných pochyb... Kdyby *Aljaška* nebyla ztroskotala na Seinské výspě, určitě by došlo ke ztroskotání, než by dojeli na Maltu.

Aby zjistili, jak vlastně zločinec své úklady připravil, stačilo jen pozorně prohlédnout mapy a podvod byl odhalen. Byly to skutečně mapy britské admirality, ale některá místa byla chemickými prostředky vymazána a zretušována tak, že podávala nesprávné údaje vedle správných. Ale ať byly tyto retuše provedeny sebeobratněji, bylo lze poznat, že opravená místa mají trochu jiný barevný odstín. Snadno to zjistili zvláště teď, když už na to byli upozorněni. A ještě jiná okolnost vylučovala jakoukoli pochybu o tom, že to viník udělal úmyslně: mapy *Aljašky* měly razítko švédského ministerstva námořnictví, kdežto mapy, které byly do sbírky podstrčeny, nikoli. Padělatel map asi počítal s tím, že si je nikdo nebude prohlížet tak podrobně, aby v nich rozpoznal smrtelnou past.

Všichni, kdož se zúčastnili vyšetřování, byli ohromeni tím, co postupně vycházelo najevo. Erik prolomil jako první hluboké ticho, jež zavládlo po tomto rozhovoru.

„Ubohý kapitán Marsilas!“ řekl dojatým hlasem. „Zaplatil životem za nás za všechny! Ale protože jsme takřka zázrakem unikli osudu, který pro nás byl připraven, snažme se aspoň, abychom už nenechali nic náhodě! Příliv stoupá a brzy bude hladina dost vysoko, aby se *Aljaška* dala vyprostit. Jestliže nemáte nic proti tomu, pánové, pokusíme se o to hned!“

Mluvil prostě, ale vážně, se skromnou důstojností, kterou mu vnukal už pocit odpovědnosti. Že se stal při svém mládí velitelem lodi, a ještě za takových okolností a na začátku tak odvážné výpravy, bylo jistě dost neočekávané dobrodružství. Od včerejší noci však byl Erik přesvědčen, že dostojí všem svým povinnostem. Věděl, že se může spolehnout na sebe i na posádku, a tato myšlenka jako by ho změnila. Včera to bylo ještě dítě, a dnes to byl muž. V jeho pohledu zářil plamen hrdinství. Jeho příklad působil neodolatelně na celé jeho okolí. Ovlivňoval pana Bredejorda a doktora právě tak jako ostatní.

Vyprošťování, k němuž vykonali přípravy už ráno, bylo snazší, než doufali. Loď nazdvižena přílivem jako by jen čekala na to, aby „se vytrhla“ ze skalních výčnělků, které ji držely jako ve spárech. A opravdu, jakmile byl uveden v chod remorkér a táhl za kotevní lana na zádi, ozval se praskot smýkaných dřev i trhajícího se obložení, loď se vyprostila z hrozného sevření a najednou byla opět volná. Pravda, byla sice zatížena vodou, jež zaplavovala její vodotěsné komory, a zbavena lodního šroubu, který zachytil o dno, i pomoci lodního stroje, nyní nehybného a tichého, ale při tom všem byla řiditelná, poslušná kormidla a připravená vyplout, kdyby bylo třeba, pod plachtami, totiž pod dvěma stěhovkami a plachtou košovou.

Celá posádka shromážděná na palubě sledovala průběh tohoto rozhodného úsilí s pochopitelným rozechvěním a pozdravila vyproštění *Aljašky* nadšeným hurá. Francouzská návěštná loď a remorkér odpověděly na radostný pokřik stejným jásosem. Byly tři hodiny odpoledne. Krásné únorové slunce, stojící nízko nad obzorem, zaplavovalo svými paprsky klidné a jiskřící moře, které takřka úplně zalévalo pí s Činy a skaliska Studené mělčiny, jako by chtělo zahladit i pouhou vzpomínku na dramatické události dnešní noci.

A ještě toho večera byla *Aljaška* v bezpečí lorientské rejdy. Hned druhý den povolily francouzské námořní úřady velmi ochotně, aby byla vytažena do jednoho z caudanských suchých doků. Lodní kostra nebyla nijak zvlášť poškozena, kdežto lodní šroub byl porouchán vážněji; i toto poškození však se dalo opravit. Všude jinde by si tato oprava byla jistě vyžádala velmi dlouhé lhůty. Ale jak Erik předvídal, nikde na světě by nebyl mohl tak rychle najít účinnější pomoc, než jakou mu nabízely loděnice, kovárny a slévárny v Lorientu. Firma Gamard, Norris a spol. se zavázala, že všechno opraví za tři týdny. Bylo 23. února. 16. března se tedy budou moci znovu vydat na cestu, tentokrát se správnými mapami.

Budou mít tři a půl měsíce času, aby se dostali do Beringová průlivu koncem června. Nebyl to podnik nijak nemožný, ačkoli byl časově dost značně omezen. Erik se nemínil vzdát. Obával se jen jediné věci: že by k tomu mohl být donucen. Proto odmítl poslat do Stockholmu hlášení o ztroskotání, ze strachu, aby nebyl odvolán, a nepodal ani žalobu na domnělého pachatele zločinu, z obavy, aby nebyl zdržen soudním vyšetřováním.

Ale kdo ví, zda beztrestnost nepovzbudí Tudora Browna, aby nerozséval *Aljašce* do cesty nové překážky? Tuto otázku si kladli v duchu pan Bredejord a doktor, když hráli s panem Malariem whist v hotelovém salónku, kde se ubytovali po příjezdu do Lorientu.

Pana Bredejorda nenechávala ta otázka vůbec na pochybách. Když se takový lump, jako je ten Tudor Brown, doví o nezdaru svého pokusu – a jak pochybovat, že se o něm nedoví? – jistě před ničím neustoupí a znovu se o něco pokusí. Věřit, že se někdy dostanou do Beringová průlivu, bylo tedy víc než pochybné, bylo to šílenství. Pan Bredejord sice nevěděl, jak Tudor Brown zabráni další plavbě, ale byl přesvědčen, že si už nějaký prostředek najde. Doktor Schwaryencrona se klonil ke stejnému názoru a pan Malarius nebyl v tom směru o nic klidnější. Proto partie whistu neměly zrovna valnou úroveň. Také procházky, které tři přátelé podnikali do okolí města, byly pramálo veselé. Jejich hlavní starostí bylo dohlížet na stavbu objednané hrobky pro kapitána Marsilase, jehož pohřbu se zúčastnil téměř celý Lorient. A pohled na náhrobek nemohl pochopitelně přivést trošečníky z *Aljašky* do růžovější nálady.

Ale stačilo setkat se s Erikem a skleslost ihned vystřídala nová naděje. Jeho odhodlání bylo tak neochvějné, jeho horlivost tak vytrvalá a jeho vůle vypořádat se se všemi překážkami tak nezlomná, že nebylo možné projevovat méně hrdinství, ba ani jen si takové myšlenky připouštět.

A přece nová událost dokázala, že Tudor Brown pokračuje ve svém pevném plánu. 14. března večer se Erik přesvědčil, že oprava lodního stroje je takřka skončena. Zbývalo už jen připojit jednu pumpu a to se mělo udělat nazítří. Ve stanovenou hodinu s tím chtěli být hotovi. Ale

co se nestalo! V noci ze 14. na 15. března tato pumpa zmizela z dílen firmy Gamard, Norris a spol. a už se nenašla. Jak vlastně ke krádeži došlo? Kdo byl jejím pachatelem? To se nepodařilo zjistit ani při nejpečlivějším pátrání. Nicméně nová práce si vyžádala dalších deseti dnů, a tím se odjezd *Aljašky* posunul na 25. března.

Ale podivná věc, tato nehoda měla na Erikova ducha větší vliv než samo ztroskotání. Viděl v ní totiž jistou známku tvrdošíjné vůle zabránit *Aljašce* v další cestě. A tato zřejmost ještě znásobila – pokud to bylo vůbec možné – jeho horečnou touhu dovést výpravu ke šťastnému konci.

Oněch deset dní zpoždění zasvětil Erik takřka výhradně všestrannému studiu celé té otázky. A čím víc ji zkoumal, tím více docházel k přesvědčení, že plán dorazit do Beringová průlivu za tři měsíce cestou známou Tudoru Brownovi musí nutně skončit neúspěchem, ne-li přímo katastrofou, když se *Aljaška* za čtyřicet dní po odjezdu ze Stockholmu dostala jen do Lorientu.

Tento závěr Erika nijak nezarazil, ale jenom přivedl k názoru, že je nevyhnutelné pozměnit původní plány. Střežil se ostatně o tom hovořit, domníváje se právem, že mlčelivost je první podmínkou vítězství. Jenom ještě přísněji dohlížel nad pracemi při opravách.

Jeho druhům se však zdálo, jako by od nynějška méně naléhal na odjezd. Vyvodili z toho závěr, že ve skutečnosti pokládá podnik za neuskutečnitelný zrovna tak, jak si to oni mysleli už dříve.

V tom se však mýlili.

25. března v poledne *Aljaška* vyjela z doku, opustila rejdu a vyplula na širé moře.

NEJKRATŠÍ CESTA

Břehy Francie právě mizely na obzoru, když Erik svolal do salónu své tři přátele a rádce, aby jim něco vážného sdělil.

„Mnoho jsem uvažoval o okolnostech, které daly zvláštní ráz naší cestě ode dne, kdy jsme opustili Stockholm,“ řekl jim. „A vyvozuji z toho nutný závěr, že se můžeme na další cestě nadít ještě nových překážek a nepříjemností. Člověk, který se opovážil nás poslat na smrt na Studenou mělčinu, nebude se pokládat za poraženého... Možná že na nás už číhá v Gibraltaru, na Maltě nebo jinde. Nepodaří-li se mu přivést nás do záhuby, zdá se mi aspoň jisté, že se mu povede nás zdržet. A tak asi nedojedeme do Beringová průlivu před letním obdobím, kdy jedině je Severní ledový oceán přístupný.“

„To si taky myslím,“ prohlásil pan Bredejord. „Nechával jsem si tenhle svůj názor pro sebe, protože jsem tě přece nemohl zbavit vší naděje, milý hochu. Ale jsem přesvědčen, že od nynějška se musíme vzdát myšlenky, že za tři měsíce urazíme vzdálenost, která nás dělí od Beringová průlivu.“

„To je i můj názor.“ řekl doktor.

Také pan Malarius kývl hlavou na znamení souhlasu.

„No tak,“ pokračoval Erik, „jaký postup nám v tom případě zbývá?“

„Jediný rozumný postup, odpovídající našemu úkolu,“ odpověděl pan Bredejord, „je zřici se podniku, který je podle našeho přesvědčení neuskutečnitelný, a vrátit se do

Stockholmu. Pochopils to, chlapče, a já ti blahopřeji jménem nás všech, že se umíš s touhle nutností smířit.“

„Ne, tuhle poklonu nemohu přijmout,“ zvolal Erik s úsměvem, „protože si ji ani v nejmenším nezasloužím. Kdepak, já vůbec nepomýšlím na to, abych se zřekl našeho podniku, a ani zdaleka ho nepokládám za neuskutečnitelný!... Jenom se domnívám, že chceme-li ho dovést ke šťastnému konci, musíme zmařit pikle toho zločince, který na nás číhá; a máme-li před sebou tenhle cíl, pak prvním nutným opatřením bude úplně změnit náš cestovní plán.“

„Změna cestovního plánu povede jenom k dalším obtížím,“ odpověděl doktor, „protože jsme se rozhodli pro nejkratší cestu. Bude-li pro nás těžké dostat se za tři měsíce do Beringová průlivu Středozemním mořem a Suezským průplavem, bylo by to už úplně vyloučeno, kdybychom zvolili cestu přes mys Dobré naděje nebo mys Horn, protože obě tyto cesty, jedna jako druhá, by trvaly jistě pět až šest měsíců.“

„Existuje ještě jiná, která plavbu zkrátí, místo aby ji prodloužila, a na té cestě bychom si byli jisti, že se nesetkáme s Tudorem Brownem,“ řekl Erik, ani trochu nevyvedený z klidu.

„Jiná cesta?“ odpověděl pan Schwaryencrona. „Já žádnou neznám, na mou věru ne! Ledaže snad chceš mluvit o cestě přes Panamu. Ale pokud vím, ta ještě není pro lodi splavná, a bude teprve za hezkých pár let!“

„Nemám na mysli ani cestu Panamou, ani kolem mysu Horn, ani kolem mysu Dobré naděje,“ pokračoval mladý velitel *Aljašky*. „Cesta, o níž mluvím, jediná, kterou se můžeme dostat za tři měsíce do Beringova průlivu, je Severní ledový oceán, takzvaná severozápadní cesta!“

Potom, když Erik viděl, jak jsou jeho posluchači tímto nečekaným závěrem ohromeni, objasnil jej podrobněji.

„Severozápadní cesta dnes už není pro plavce tím, Čím bývala kdysi,“ vysvětloval, „totiž postrachem a utrpením. Je to jen cesta občasná – splavná vždycky pouze osm až deset týdnů v roce –, ale nyní je už dokonale známá, vyznačená na nejlepších mapách a navštěvovaná stovkami velrybářských lodí. Přiznávám však, že k plavbě z Atlantského do Tichého oceánu se jí dosud používá jen zřídka. Většina těch, kdož se po ní pouštějí z jedné nebo z druhé strany, projíždějí jí jenom částečně. A jestliže nám okolnosti nebudou přát, může se dokonce stát, že před námi zůstane uzavřena nebo že ji nenajdeme otevřenou zrovna v tom okamžiku, kdy bychom to potřebovali. To už musíme ponechat náhodě! Ale já vám říkám, že máme mnoho důvodů k tomu, doufat ve zdar téhle cesty, kdežto u ostatních cest se naděje na úspěch rovná takřka nule. A proto je naší povinností a úkolem, který jsme dostali od našich podporovatelů, a také uložili sami sobě, použít jediného zbývajícího prostředku, abychom se dostali včas do Beringova průlivu. Obyčejná loď, vystrojená pro plavbu do tropických moří, by mohla před touto nutností zaváhat, ale loď jako *Aljaška*, vyzbrojená právě pro plavbu do polární oblasti, nemůže být na váhách. Já osobně prohlašuji: možná že se vrátím do Stockholmu, aniž bych našel Nordenskjölda... ale nevrátím se tam, dříve než udělám všechno, abych se s ním shledal!“

Erikův závěr vyzněl tak přesvědčivě, že se nikdo nepokusil mu ho vyvracet. A co by také doktor, pan Bredejord a pan Malarius mohli namítat? Viděli sice dobře obtíže nového plánu, ale tyto nesnáze bylo aspoň možno překonat, kdežto jakýkoli jiný postup byl téměř

beznadějný. Proto neváhali uznat, že bude v každém případě mužnější pokusit se o toto riziko než se zkroušeně vrátit do Stockholmu.

„Já sám bych měl jedinou vážnou námitku,“ řekl doktor Schwaryencrona, který nejdříve zůstal několik minut ponořen do svých myšlenek. „Vidím obtíž v tom, jak si v polárních oblastech opatříme uhlí. Když totiž nebude uhlí, můžeme se hned rozloučit s nadějí, že se nám podaří včas proplout severozápadní cestou a využít tak doby, kdy je splavná, doby často velmi krátké.“

„Tuhle nesnáz, která je opravdu jediná, jsem předvídal,“ odpověděl Erik, „a nepovažuji ji za nerozřešitelnou. Místo abychom zamířili k Gibraltaru nebo na Maltu, kde na nás bezpochyby čekají nové nástrahy Tudora Browna, pojedeme do Londýna. Odtamtud pošlu podmořským kabelem příkaz některému závodu v Montrealu, aby bezodkladně vypravil nákladní loď s uhlím do Baffinova zálivu, kde na nás bude cekat, a další příkaz některému závodu v San Francisku, aby vyslal podobnou loď do Beringova průlivu. Máme k tomu potřebné peníze, ba ještě víc, protože půjde o cestu mnohem kratší a množství potřebného uhlí bude v každém případě značně menší, než kdybychom pluli kolem Asie. Je zbytečné, abychom přijeli do Baffinova zálivu před koncem května, a nemůžeme rozhodně doufat, že se dostaneme do Beringova průlivu před koncem června. Naši zprostředkovatelé v Montrealu a v San Francisku budou tedy mít dost a dost času provést naše příkazy, jež budou kryty penězi uloženými u některého londýnského bankéře. Potom se celá otázka omezí jen na to, najdeme-li severozápadní cestu splavnou. To samozřejmě nezáleží na nás. Ale najdeme-li ji

uzavřenou, budeme mít aspoň útěchu v tom, že jsme nezanedbali nic, co by mohlo vést k úspěchu.“

„To je jasné,“ zvolal pan Malarius. „Proti tvým důkazům nelze nic namítat, milý hochu!“

„Pomalů, pomalů,“ ozval se pan Bredejord. „Jen ne tak zhurta! Já mám ještě jednu námitku. Copak si myslíš, Eriku, že *Aljaška* propluje nepozorovaně vodami Temže? Ne, vid’? Noviny budou psát o jejím příjezdu, zaznamenají ho telegrafické kanceláře... A doví se o něm Tudor Brown, který z toho bude moci usoudit, že jsme změnili své plány. Kdo mu pak zabrání, aby i on nezměnil svoje záměry? Myslíš si snad, že mu bude příliš zatěžko zabránit například v příjezdu nákladním lodím s uhlím, bez nichž nic nezmůžeš?“

„To je pravda,“ odpověděl Erik, „a dokazuje to, že člověk musí myslet na všechno! Nepojedeme tedy do Londýna. Zastavíme se v Lisabonu, jako bychom byli stále na cestě do Gibraltaru a Suez. Jeden z nás potom zajede na zapřenou do Madridu, nebude nikomu nic vysvětlovat a spojí se telegraficky s Montrealem a se San Franciskem, aby objednal nákladní lodi s uhlím. Nikdo nebude vědět, pro koho jsou určeny, a zůstanou na udaných místech k dispozici kapitánovi, který se jim prokáže smluveným heslem.“

„Výborné! Pak bude takřka nemožné, aby Tudor Brown přišel na naši stopu.“

„Chcete snad říci »mou« stopu, vy se se mnou přece nepustíte do polárních moří,“ řekl Erik.

„A víš, že já ano? Chci v tom mít jasno,“ odpověděl doktor, „Nikdo nebude moci říci, že mě ten zloduch Tudor Brown donutil ustoupit.“

„Mne taky ne!“ zvolali současně pan Bredejord a pan Malarius.

Mladý velitel chtěl jejich rozhodnutí změnit a poukazoval na nebezpečí i jednotvárnost cesty, kterou s ním chtějí podniknout, ale proti nezvratnému rozhodnutí přátel nic nepořídil. Řekli mu, že nebezpečí, jimž už společně čelili, jim teď ukládají čestnou povinnost dojít až k cíli. A má-li být tato cesta vůbec možná pro jedny i pro druhé, pak se nesmějí rozlučovat. Cožpak na palubě *Aljašky* nejsou učiněna všechna opatření, aby příliš netrpěli zimou? Švédové nebo Norové se přece nebojí mrazů!

Zkrátka Erik se musil vzdát a bylo ujednáno, že s pozměněním cestovního plánu nijak nezmění posádku lodi.

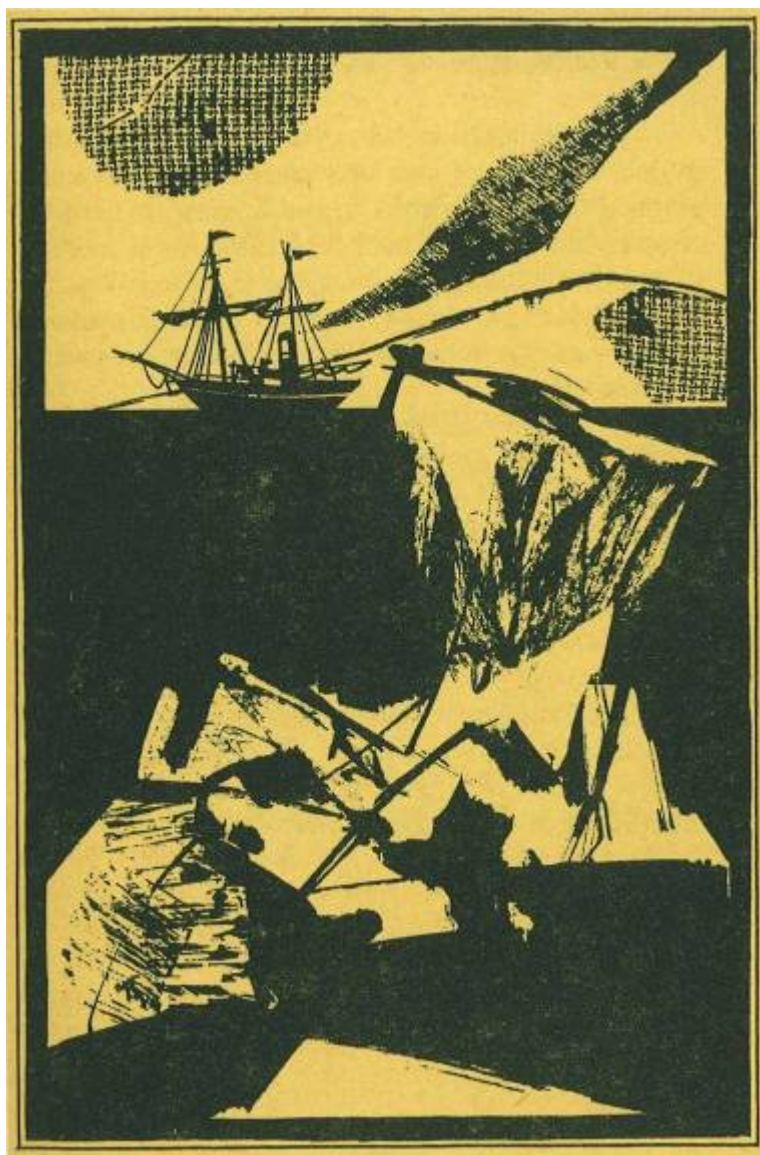
Rychle se překleneme přes první úsek cesty. 2. dubna byla *Aljaška* v Lisabonu. Dříve než portugalské noviny uveřejnily zprávu o jejím příjezdu, pan Bredejord odjel do Madridu a prostřednictvím jisté banky a francouzského podmořského kabelu se spojil se dvěma významnými závody v Montrealu a v San Francisku. Ujednal s nimi odeslání nákladních lodí s uhlím na určená místa a udal heslo, podle něhož Erika poznají. Bylo to právě ono heslo, které bylo nalezeno u Erika, když plul na záchranném pásu *Cynthia: Semper idern*. Konečně 9. dubna, když smlouvy byly pečlivě a náležitě uzavřeny a pan Bredejord se vrátil do Lisabonu, *Aljaška* vyjela opět na širé moře.

Šťastně přeplula Atlantik a 25. dubna dorazila do Montrealu, naložila tam uhlí a přesvědčila se, že její příkazy byly přesně provedeny. Devětadvacátého opustila vody sv. Vavřince a nazítří proplula úžinou Belle Isle, jež odděluje Labrador od New Foundlandu. 10. května nalezla

v Godthábu na pobřeží grónském nákladní loď s uhlím, která ji tam už předešla.

Erik velmi dobře věděl, že v této době nemůže pomýšlet na překročení severního polárního kruhu ani se pustit do křivolakých zátočin severozápadní cesty, jež bude z větší části uzavřena ledy. Ale správně počítal, že v těchto končinách, tak hojně navštěvovaných velrybáři, získá přesné informace k údajům uvedeným na nejlepších mapách. Mohl si také koupit za dost vysokou cenu dvanáct psů, kteří budou s Klaasem v případě potřeby zapřaženi do saní.

Jako všechny dánské stanice na grónském pobřeží je i Godtháb pouze chudá vesnice, sloužící jako skladiště obchodníkům s rybím tukem a s kožešinami zdejší země. V této roční době zde zima není krutější než ve Stockholmu nebo v Noroě. Erik a jeho přátelé však s překvapením zjistili, jak dvě země ležící téměř stejně daleko od pólu mohou být úplně rozdílné. Godtháb leží takřka na stejné rovnoběžce jako Bergen, ale zatímco v jižním Norsku se v dubnu všechno zelená, lesy, ovocné stromy, a dokonce vinná réva pěstovaná ve špalírech na kompostech. Grónsko je ještě v květnu celé pod sněhem a ledem a ani jediný strom neobveseluje celý ten jednotvárný kraj. Tvar norského pobřeží, hluboce rozčleněného fjordy a chráněného řadami ostrůvků, přispívá ke zvýšení průměrné teploty země takřka zrovna tolik jako mírně teplý Gofský proud. V Grónsku naopak jsou nízké a pravidelné břehy vystaveny přímo polárním větrům, a proto jsou lemovány ledovým pásem, který sahá až do poloviny ostrova a je několik stop silný.

Zastávka v Godthábu trvala čtrnáct dní. Potom projela *Aljaška* Davisovým průlivem podél grónského pobřeží a překročila polární kruh.

28. května se loď poprvé setkala s plujícími ledovci na 70°15' severní šířky za teploty dvou stupňů pod nulou.

Tyto první ledy byly ovšem úplně roztrženy nebo pluly v malých ojedinělých skupinkách, ale brzy se jich objevovalo víc a více, a když se *Aljaška* chtěla dostat kupředu, musila si často razit cestu mezi nimi svou ostruhou. Plavba probíhala dosud bez vážných nebezpečí a skutečných nesnází. A přece tisíce známek nasvědčovalo tomu, že jsou v docela novém světě. Všechny předměty, jež byly jen trochu vzdáleny, se zdály jako bez barvy a takřka jako bez tvarů. Lidské oko nevědělo, kde má na tom pohybujícím se obzoru spočinout; vždyť se každou chvíli měnil, a to rušivým působením vln nebo slunce na plovoucí spousty ledu. Ale hlavně za noci a v paprscích elektrického reflektoru rozsvíceného na „vráním hnízdě“ *Aljašky* nabývaly vody Baffinova zálivu, kam právě vpluli, fantastického vzezření.

„Kdo by dokázal věrně vystihnout ty melancholické obrazy,“ řekl očitý svědek, „hučení mořského proudu pod bludnými ledovci, zvláštní svit sněhových vloček, které se náhle ponořují do vln a zmírají ve vodě jako prskající plamen? Kdo by si uměl představit ty nádherné vodopády, jež stékají na všech stranách a při dopadu vyzdvihují do výše mořskou pěnu, nebo tu směšnou hrůzu mořských ptáků, kteří se chystají na ledovém voru přespát, náhle ztratí svou oporu, krouživě se rozlétnou a brzy se usadí zase na jiný ledovec?... A jaká neuvěřitelná podívaná ráno, když slunce se svou zářící aureolou řasných obláčků prorazí najednou mlhu, ukáže se malý kousek modravého

nebe a ten se poznenáhlu zvětšuje, jako by pronásledoval až k hranicím obzoru mlhavá mračna unášená v šíleném zmatku...“

Tyto jevy, právě tak jako všechny ostatní, jež se vyskytují v ledových mořích, mohl Erik se svými přáteli pozorovat podle libosti, když opouštěli grónské pobřeží, podél něhož pluli až k Upernaviku. Odtud pak chtěli zamířit k západu a přeplout Baffinův záliv v celé jeho šíři. Zde narazili na vážnější překážky, protože tímto zálivem už proplouvají polární ledy unášené nesčítnými proudy, které sem ústí. A tak si *Aljaška* musila takřka bez přestání razit cestu obrovskými ledovými poli. Tu a tam byla zastavována nepřekonatelnými bariérami a musila je objíždět, protože je nemohla prolomit. Jindy zase ji napadaly sněhové bouře, při nichž se paluba, stěžně a všechno plachtoví pokrylo hustou vatou. A když byla obležena nakupenými krami, které vítr hnal najednou proti ní, hrozilo jí nebezpečí, že najde pod těmi spoustami ledu svůj hrob. Nebo se dostala do tzv. „vaku“, což je jakési jezero obklopené ledovým polem a uzavřené jako slepá ulička. Vypluje z něho někdy a najde opět volné moře? V takovém případě bylo zejména nutné dobře se rozhlížet, aby o bok lodi nezachytil nějaký obrovský ledovec plující závratnou rychlostí od severu; jeho ledové spousty by rozdrtily *Aljašku* jako lískový oříšek. Ale ještě vážnějším nebezpečím byly podmořské ledovce. Lodní kýl do nich vrážel a rozhoupával je tak, že tu byly zdánlivě úplně porušeny všechny zákony rovnováhy. Vypadalo to tak, jako by ledovce čekaly jen na dotek, aby se zas velmi prudce napřímily a rozdrtily přitom všechno jako úderem beranidla. *Aljaška* tak přišla o dvě šalupy. Občas byla také nucena vytáhnout na palubu lodní šroub a narovnávat jeho

lopatky. Abychom si o tom udělali aspoň přibližnou představu, musili bychom projít zkouškami a nebezpečími, jež s sebou každou chvíli přináší plavba v arktických mořích. Po týdnů nebo čtrnácti dnech takového boje je i to nejstatečnější mužstvo se svými silami u konce a potřebuje nutně odpočinek.

Tyto zkoušky a prožitá nebezpečí byla aspoň vyvážena rychlostí, s jakou se v lodním deníku střídaly záznamy o projetých délkových zeměpisných stupních. Byly dny, kdy se jich napočítalo deset až dvanáct, a jindy zase dny, kdy se naměřil jen jeden nebo ještě méně. Ale 11. června uviděla *Aljaška* konečně opět zemi a zakotvila u vjezdu do Lancasterského průlivu.

Erik se domníval, že bude muset několik dnů čekat, než se pustí do této dlouhé „chodby“. Jak byl překvapen a šťasten, že ji našel volnou – alespoň u „vchodu“! Odhodlaně do ní tedy vplul. Hned nazítří však byl obklíčen ledy a zůstal mezi nimi trčet celé tři dny. Díky prudkým proudům, které se ženou tímto arktickým kanálem, přece jen se z ledů vyprostil, jak mu to také předpovídali godthábští rybáři, a mohl pokračovat v další plavbě.

17. června dorazil do Barrowovy úžiny a projel jí plnou parou. Ale devatenáctého, v okamžiku, kdy vjížděl do Melvillova průlivu, byl u mysu Valkova opět zadržen ledy.

Zpočátku přijímal toto neštěstí dost trpělivě, čekaje na pohyb ledů. Míjel však den za dnem a ledy se nedávaly v pohyb.

Ale po pravdě řečeno, cestovatelům nechybělo rozptýlení. Byli zastaveni docela blízko pobřeží a měli po ruce všechno, aby si své postavení zpříjemnili; mohli

podnikat projížďky na saních, lovit tuleně a z dálky pozorovat dovádějící velryby. Blížil se letní slunovrat. Od 15. června se *Aljašce* naskýtala překvapující podívaná – nová i pro Nory a Švédy z jižních oblastí – totiž podívaná na půlnoční slunce, jež putuje až k hranici obzoru, ale nezapadá za něj, nýbrž se zase vrací. Když zlezli bezejmenné návrší, jež se zdvihá v těchto pustých končinách, viděli, že denní hvězda opisuje v prostoru za čtyřadvacet hodin dokonalý kruh. A večer, zatímco zůstávali zaplaveni jeho světlem, v dálce na jihu byly všechny kraje ponořeny do tmy. Sluneční světlo je tu ovšem bledé a mdlé, tvary v něm ztrácejí svou ostrost, stíny předmětů jsou stále měkčí a měkčí, celá příroda vypadá jako přelud. Člověk tu cítí ještě živěji, v jak vzdáleném světě je, a jak blízko u pólu!... A přece zima nebyla krutá. Teplota neklesala pod 4° až 5°. Někdy vanul tak mírný větřík, že cestovatelé jen stěží mohli uvěřit, že jsou skutečně v srdci polární oblasti.

Ale tyto zvláštní jevy nebyly sto vyplnit Erikovu mysl ani mladého velitele přimět, aby ztratil ze zřetele svůj hlavní cíl. Nepřišel sem proto, aby tu sbíral byliny jako pan Malarius, který se vracel každý večer nadšenější svými výzkumy na pevnině a neznámými rostlinami, jimiž obohacoval herbář, ani proto, aby se s doktorem a s panem Bredejordem kochal novou podívanou na polární přírodu. Erikovi šlo o to, najít Nordenskjölda a Patricka O'Donoghana a splnit posvátný úkol, totiž odhalit snad tajemství svého původu. Proto také bez oddechu usiloval o prolomení ledového kruhu, v němž byl uvězněn. Podnikal vyjížďky na saních i na lyžích až takřka na kraj obzoru, vydával se na výzkumy v parní šalupě, zkrátka deset dní zkoušel všechno možné, ale nepodařilo se mu najít žádný

východ. Na západě, na severu i na východě zůstávalo ledové pole uzavřeno.

Psal se 26. červen a cestovatelé byli ještě tak daleko od Východosibiřského moře! Měl si Erik snad přiznat porážku? Ne, to nechtěl. Opakovaná měření mu prozradila, že pod ledem směřuje k Franklinově úžině, to jest k jihu, nějaký proud. Usoudil proto, že by možná stačil poměrně slabý náraz, aby se ledy začaly měnit v tříšť a daly v pohyb. A rozhodl se, že se pokusí prorazit si cestu.

V délce sedmi námořních mil rozkázal vyhloubit v ledovém poli řetěz podkopů, jež od sebe byly vzdáleny dvě stě až tři sta metrů, a do každého podkopu dal vložit kilogram dynamitu. Tyto podkopy byly spojeny měděným drátem uloženým v gutaperčovém*) izolačním obalu. A 30. června v osm hodin ráno stiskl Erik knoflík elektrického přístroje a tak zapálil rázem z paluby *Aljašky* celou nálož.

Ve mžiku otřásl vzduchem hrozný výbuch. Na sto sopek vychrlilo rázem k nebi sloupy rozdrceného ledu. Ledové pole se zachvělo a pohnulo jakoby účinkem podmořského otřesu. Hejna poděšených mořských ptáků začala kroužit kolem a vyrážela chraplavé skřeky. Když se rozhostilo zase ticho, zel na ledovém poli donedozírna dlouhý černý pruh, přerušovaný ve všech směrech úžasnými postranními trhlinami. Ledové pole, nadzdvihnuté výbuchem plynů a rozlomené trhovou silou hrozného výbušniny, se roztrhlo. Nastala chvíle očekávání a možno říci váhání. Hned nato se ledy uvolnily, jako by byly cekaly jen na znamení. Na všech stranách to zapraskalo, objevily se trhliny i kusy ledu a ledové pole bylo rozrušeno. Led povolil proudu, který ho ohlodával

zespoda, a brzy jím byl unášen. Tu a tam si ještě dal na čas nějaký větší kus nebo poloostrov ledu, jako by protestoval proti tomuto násilí, ale nazítří už byla cesta volná. *Aljaška* mohla opět roztopit kotle. A tak Erik a dynamit dokázali udělat to, co by bledé arktické slunce bylo vykonalo možná teprve o měsíc později.

2. července dorazila výprava do Banksova průlivu a čtvrtého vjela už přímo do Severního ledového oceánu. Od tohoto okamžiku měla před sebou cestu otevřenou, i když ji zde jistě také budou čekat ledovce, mlhy a sněhy. Dvanáctého obeplula *Aljaška* Ledový mys, třináctého mys Lisburn a čtrnáctého vjížděla v deset hodin dopoledne do zálivu Kotzebue severně od Beringova průlivu. Tam našla podle daného příkazu nákladní loď s uhlím, která sem přijela ze San Franciska. Tak se tedy uskutečnil za dva měsíce a šestnáct dní program dohodnutý v Gaskoňské zátoce.

Jakmile *Aljaška* zastavila, Erik skočil do velrybářského člunu a přirazil k nákladní lodi.

„*Semper idem*,“ řekl, přistupuje k jejímu veliteli.

„*Lisabon*,“ odpověděl Američan.

„Čekáte tu na mne dlouho?“

„Pět neděl! Vyjeli jsme ze San Franciska měsíc poté, co jsme dostali váš telegram.“

„Od Nordenskjölda nedošly do té doby žádné zprávy?“

V San Francisku žádné určité zprávy neměli, ale co jsem tady, mluvil jsem už s několika velrybáři a ti prý slyšeli od domorodců ze Serdce-Kameně, že nějaká evropská loď uvízla asi před devíti nebo deseti měsíci na západ od tohoto mysu. Domnívají se, že to je *Vega*.“

„Opravdu?“ zvolal Erik pochopitelně s velkou radostí.
„A vy myslíte, že tam ještě je, že dosud neprojela úžinou?“

„To je víc než jisté. Za těch pět neděl tudy neprojela jediná loď, s jejíž posádkou bych nemluvil.“

„To jsem rád! Jestli se nám podaří nalézt Nordenskjölda, naše námaha nebude zbytečná.“

„Nebudete první,“ řekl Američan a ironicky se usmál.
„Před vámi už jede americká jachta. Proplula tudy před třemi dny a vyptávala se na Nordenskjölda zrovna jako vy.“

„Americká jachta,“ zeptal se Erik užasle.

„Ano, *Albatros* s kapitánem Tudorem Brownem. Přijel z Vancouveru. Řekl jsem mu, co vím a on okamžitě zamířil k Serdce-Kameni.“

ZE SERDCE-KAMENĚ K LJACHOVSKÉMU OSTROVU

Tudor Brown se tedy nějak dověděl o změně cesty *Aljašky*! A dokázal *Aljašku* předstihnout do Beringova průlivu... Ale jak a kterou cestou? Zdálo se to takřka nemožné, a přece to byla pravda. Ačkoli se tahle zpráva dotkla Erika velmi bolestně, nikomu nedal nic najevo. Jenom usilovně naléhal na rychlý překlad uhlí, a sotva byla skladiště v podpalubí plná, nemeškal ani minutu a rozjel se do Východosibiřského moře.

Serdce-Kamen je dlouhý asijský výběžek, ležící asi sto mil na západ od Beringová průlivu a každoročně navštěvovaný velrybářskými loděmi z Tichého oceánu. *Aljaška* k němu dojela po čtyřiaadvacetihodinové plavbě a brzy rozeznala v pozadí Koljučinské zátoky za nakupenými ledovci jemné stěžňoví *Vegy*, která zde trčela už celých devět měsíců.

Nordenskjölda držela v zajetí ledová bariéra ani ne deset kilometrů široká. Když ji *Aljaška* objela, vrátila se k východu a zakotvila v malé zátocině, chráněné před severními větry, a proto volné. Potom Erik se svými třemi přáteli vystoupil z lodi a odebral se na pevninu k táboru, který si posádka *Vegy* zřídila na sibiřském pobřeží, aby v něm přečkala dlouhé přezimování. Poznali ho na dálku podle sloupce dýmu.

Pobřeží Koljučinské zátoky tu tvoří nízká rovina, jen lehce zvlněná a zbrázděná vymletými údolíčky. Nikde žádné lesy, jenom několik nízkých vrb, koberce šichy černé, plavuní a lišejníků, tu a tam pár trsů Černobýlu. Mezi tímto houštím vyrážely už ze země pod dechem léta některé rostliny a pan Malarius v nich rozeznával druhy velmi obvyklé v Norsku, zejména sasanky a pampelišky.

V táboře Vegy bylo především velké skladiště potravin, zřízené na rozkaz Nordenskjöldův pro případ, že by tlak ledu znenadání zničil jeho loď, což se ve zdejších obávaných končinách v zimě často stává. A ještě jedna dojemná podrobnost: chudé obyvatelstvo tohoto pobřeží, stále hladovějící, se potravin ani nedotklo, ačkoli skladiště pro ně znamenalo nepředstavitelné bohatství a bylo sotva hlídáno. Kožešinové chýše Čukčů se pomalu seskupovaly kolem stanice. Nejnádhernější stavba tu byla tzv. „tintinjaranga“ neboli ledový dům, zvlášť upravená jako magnetická observatoř, kam byly z lodí dopraveny všechny nezbytné přístroje. Byla vystavěna z krásných ledových rovnoběžnostěnů s jemným nádechem domodra, stmelených sněhem, Kterého lodníci použili místo cementu. Střechu z prken pokryli plachtou.

Když sem cestovatelé z *Aljašky* dorazili, byli srdečně přivítáni mladým učencem, který tu zrovna byl s jedním strážcem. Velmi ochotně se nabídl, že je dovede k *Veze* po stezce vyznačené na ledu a spojující loď s pevninou. Byla lemována provazem nataženým na kulech pro snazší orientaci za tmavých nocí. Cestou jim vyprávěl, jaká dobrodružství výprava zažila od chvíle, kdy svět už od ní neměl zprávu.

Když Nordenskjöld opustil ústí Leny, zamířil k Novosibiřským ostrovům, které chtěl prozkoumat. Ale

jakmile poznal, že je takřka vyloučeno se k nim přiblížit – byly totiž obklopeny ledovci a v pásmu několik mil dlouhém nebyla také dostatečná hloubka –, rozhodl se plout dále na východ. Až do 10. září se *Vega* nesetkala s velkými obtížemi. Ale od toho data začaly její plavbu zdržovat stálé mlhy a noční mrazy. Za noci byla hluboká tma, vyžadující časté zastávky. A tak teprve 27. září přijela *Vega* k mysu Serdce-Kameni. Spustila kotvu na ledovou lavici, doufajíc, že nazítří bude moci urazit těch několik mil, které ji ještě dělí od Beringova průlivu, to jest od volné hladiny Tichého oceánu. V noci se však zdvihl severní vítr a přihnál k lodi spousty ledu, jež v následujících dnech ještě narůstaly. Tak byla *Vega* uvězněna a odsouzena k přezimování zrovna ve chvíli, kdy už dosahovala cíle.

„Jistě si umíte představit, že to pro nás bylo veliké zklamání,“ řekl mladý hvězdář, „ale brzy jsme se s tím smířili a zařídili jsme vše co nejlépe, abychom svého zdržení využili ve prospěch vědy. Navázali jsme styky s okolními Čukči, které dosud žádný cestovatel nestudoval zblízka. Sestavili jsme slovníček jejich jazyka, pořídili jsme sbírku jejich náradí, zbraní a nástrojů. Také naše magnetická pozorování nebudou bez užitku. Přírodovědci z *Vegy* připojili veliký počet nových druhů ke květeně a zvířeně arktických krajů. A konečně, hlavního cíle cesty jsme dosáhli, protože jsme obepluli Čeljuskinův mys a zdolali tak jako první vzdálenost dělící ústí Jeniseje od ústí Leny. Od nynějška je severovýchodní cesta nalezena a prozkoumána. Pro nás by bylo bývalo ovšem příjemnější ji vykonat za dva měsíce, hlavně když k tomu chybělo už jen tak málo – sotva několik hodin! Ale celkem vzato, jestliže se opravdu brzy vyprostíme z ledového sevření, jak lze

také podle mnoha příznaků doufat, nebudeme si moci tolik naříkat a vrátíme se s jistotou, že jsme udělali kus užitečné práce.“

Cestovatelé poslouchali svého průvodce s živým zájmem a stále pokračovali v cestě. Byli teď už dost blízko *Vegy*, takže rozeznávali její příd' pokrytou velkou plachtou, jež byla napjata až k můstku a nechávala na volném vzduchu jenom vyvýšenou část lodní zádi. Rozeznávali dále její boky, chráněné vysoko navršenými sněhovými závěsemi, lanová snižená na minimum, tj. stěhy a stožárové upínačky, a konečně komín pečlivě obalený, aby se i na něm předešly účinky mrazu.

Nejbližší okolí lodi bylo ještě podivnější. *Vega* nebyla vklíněna do celistvého ledového podkladu, jak se dalo očekávat, nýbrž spíše seděla uprostřed jakéhosi bludiště jezer, jezírek a kanálů, přes něž bylo nutné pokládat prkna jako lávky.

„Tohle tajemství lze vysvětlit docela snadno,“ odpověděl mladý vědec, když se ho na to Erik zeptal. „Každá loď, která přečkává dlouhé měsíce uprostřed ledů, je svědkem toho, jak se kolem ní vytváří vrstva odpadků, jejichž hlavní složkou je popel spáleného uhlí. Tyto předměty jsou tmavší než sníh a pohlcují více tepla, takže urychlují tání, nebo mu naopak brání jako izolátory podle toho, jsou-li v hromadách hustších nebo řidších, větších nebo menších. Proto když nastane obleva, vypadá to v přímém sousedství lodi, jak zrovna vidíte; je to opravdový chaos velkých a malých prohlubní, dutin ve tvaru nálevky a přerušovaných plošin.“

Posádka *Vegy* v polární výstroji a dva nebo tři důstojníci, seskupení na vyvýšené lodní zádi, zpozorovali už příchod evropských návštěvníků, které k nim přiváděl hvězdář. A

měli velikou radost, když uslyšeli švédské pozdravy a poznali mezi příchozími všeobecně známou tvář doktora Schwaryenerony.

Na palubě lodi však nebyl ani profesor Nordenskjöld. ani věrný společník jeho arktických výprav kapitán Palender. Oba byli právě na geologickém průzkumu dále ve vnitrozemí a měli se vrátit teprve za pět šest dní. To bylo pro cestovatele prvním zklamáním; přirozeně doufali, že když naleznou *Vegu*, budou moci složit hold a blahopřání slavnému badateli. Ale nemělo to být zklamání jediné.

Sotva Erik a jeho tři přátelé vstoupili do kroužku důstojníků, dověděli se, že *Vega* dostala před třemi dny návštěvu americké jachty, nebo aspoň jejího majitele pana Tudora Browna. Tento džentlmen přinesl zprávy ze světa, na které zajatci z Koljučinské zátoky už dychtivě čekali. Sdělil jim, co se dělo v Evropě od jejich odjezdu, líčil obavy, které zakoušeli Švédové a všechny civilizované národy při pomýšlení na jejich osud, i výpravu *Aljašky*, jež byla vyslána, aby po nich pátrala. Pan Tudor Brown přijížděl z ostrova Vancouveru v Tichém oceánu, kde na něho jeho jachta tři měsíce čekala.

„Ale vždyť vy ho ostatně znáte!“ zvolal při těchto slovech mladý lékař přidělený k výpravě. „Říkal nám přece, jak jel nejdříve s vámi a v Brestu vás opustil jen proto, že pochyboval, dovedete-li svůj podnik ke šťastnému konci...“

„Ten měl opravdu pádné důvody, aby o tom pochyboval,“ odpověděl chladně Erik a v nitru se zachvěl.

„Jeho jachta byla ve Valparaisu, a proto jí zatelegrafoval, aby na něho čekala ve Victorii na vancouverském pobřeží,“ pokračoval mladý lékař. „Potom tam odjel sám pravidelnou lodní linkou z Liverpoolu do

New Yorku a Pacifickou železnici. Tak si lze vysvětlit, že sem přijel před vámi.“

„A řekl vám, proč sem přijel?“

„Jel nám na pomoc, kdybychom ji snad potřebovali, a pak také pro informace o nějakém dost podivném člověku, o němž jsem se jen tak mimochodem zmínil v dopisech; zdá se, že se o něj pan Tudor Brown živě zajímá.“

Čtyři návštěvníci si spolu vyměnili pohled.

„Nejmenuje se ten muž Patrick O'Donoghane?“ zeptal se Erik?

„Ano, správně! Tohle jméno má alespoň vytetováno na kůži,— ačkoli tvrdí, že to není jméno jeho, ale jednoho přítele. Nechává si říkat Johnny Bowles...“

„Smím se vás zeptat, je-li ten člověk zde?“

„Opustil nás už před šesti měsíci. Nejprve jsme si mysleli; že by nám mohl prokázat platné služby jako tlumočník mezi pobřežními domorodci, když zřejmě zná samojedský jazyk, ale všimli jsme si, že tato znalost je velmi povrchní, že se omezuje sotva na několik slov. A náhoda tomu pak chtěla, že z Chabarové až sem jsme se vůbec nesetkali s obyvateli zemí, podél nichž jsme pluli. A tak jsme žádného tlumočníka nepotřebovali. Ostatně ten Johnny Bowles nebo Patrick O'Donoghane byl člověk neukázněný, lenoch a opilec. Jeho přítomnost na palubě mohla mít za následek jen nepříjemnosti. Přijali jsme proto s opravdovou radostí jeho žádost, abychom ho vylodili s nějakými zásobami na velký Ljachovský ostrov, kolem jehož jižního pobřeží jsme právě pluli.“

„Cože? Tam vystoupil?“ vykřikl Erik. „Ale vždyť ten ostrov je neobydlen!“

„Rozhodně! Toho člověka tam asi přivábily mamutí kosti, jimiž je ostrov doslova poset, a tedy pravěká

slonovina. Sestavil si plán, že se tam usadí a využije letních měsíců, aby nashromáždil co největší množství slonoviny. Potom, až uhodí zase zima a pokryje ledem mořské rameno, dělicí Ljachovský ostrov od pevniny; převezé své bohatství na saních na sibiřský břeh a tam je prodá ruským obchodníkům, kteří přijíždějí za obchodem až sem.“

„Řekl jste tyhle podrobnosti také Tudoru Brownovi?“ zeptal se Erik.

„Jistěže. Vždyť si pro ně přijel z dost veliké dálky!“ odpověděl mladý lékař, nemaje ani tušení o živém osobním zájmu, jaký měl kapitán *Aljašky* na jeho odpovědích.

Rozhovor nabyl potom všeobecnějšího rázu. Mluvílo se o tom, jak Nordenskjöldův plán byl poměrně snadno uskutečněn, protože se takřka v žádném směru nesetkal s vážnými překážkami. Pak se hovořilo o důsledcích, jež bude mít objev nové cesty pro světový obchod. „Ne, že by se celá tahle cesta stala velmi užívanou,“ říkali důstojníci z *Vegy*, „ale po plavbě *Vegy* si aspoň přímořské národy Atlantského a Tichého oceánu přivyknou na to, že lze považovat přímé spojení se Sibiří po moři za možné. A nikde by tyto národy nenašly – přes všeobecné opačné mínění – tak široké a bohaté pole pro svou podnikavost.“

„Není to zvláštní,“ poznamenal pan Bredejord, „že po tři století všechny podobné pokusy úplně ztroskotávaly, kdežto dnes se vám podařilo pokus uskutečnit skoro bez obtíží?“

„To se jen zdá, že je to zvláštní,“ odpověděl jeden důstojník.

Využili jsme na asijském severu zkušeností svých předchůdců, kteří jich nabyli často za cenu života, právě

tak jako vy jste jich využili na severu americké pevniny. A také jsme těžili z důležité osobní zkušenosti našeho velitele. Profesor Nordenskjöld se připravoval na tento svůj největší podnik přes dvacet let, kdy podnikl osm velkých arktických výprav. Trpělivě shromažďoval všechny základní prvky problému a přistoupil pak k jeho řešení už jaksi s jistotou. A potom, měli jsme to, co našim předchůdcům chybělo – parník zvlášť upravený pro takovou cestu. Ten nám umožnil zdolat za dva měsíce vzdálenosti, které by si byly možná vyžádaly dva roky, kdybychom jeli plachetnicí. Mohli jsme si stále cestu nejen volit, ale i hledat, prchat před plujícími ledovci, rychlostí dohánět proudy a větry. A přece jsme se neuvarovali přezimování! Jaká to asi musila být dříve nesnáz pro námořníky, když byli nuceni čekat na příznivý vítr a ztráceli přitom často nejkrásnější letní měsíce blouděním nazdařbůh! Cožpak jsme my sami nenalezli dvacetkrát moře volné v místech, kde mapy udávaly nejen věčný led, ale dokonce pevniny nebo ostrovy? Pak jsme je mohli jet prozkoumat, podle potřeby dát lodi zpětnou páru a zase pokračovat v cestě, kdežto dřívější mořeplavci byli nejčastěji odkázáni jen na dohady.

Tak hovořili a rokovali celé odpoledne. Návštěvníci z *Aljašky* přijali totiž pozvání k obědu na *Veze* a pak odvedli zase k večeři na svou loď důstojníky, kteří právě neměli službu. Sdělovali si navzájem nejružnější novinky a zprávy. Erik se podrobně vyptal na cestu *Vegy* a na všechna opatření, kterých musí dbát při další plavbě. Připili si na konečný úspěch všech, vyměnili si co nejupřímnější přání, aby se šťastně vrátili do vlasti, a pak se rozloučili.

Druhého dne brzy ráno se *Aljaška* chystala vyplout k Ljachovskému ostrovu. *Vega* musela čekat, až jí pohyb ledů dovolí proniknout do Tichého oceánu. První část Erikova úkolu byla tedy splněna: našel Nordenskjölda. Zbývalo mu vykonat druhou – dohonit Patricka O'Donoghana a pokusit se, bude-li to možné, vyrvat mu jeho tajemství. Všichni nyní připouštěli, že to musí být tajemství velmi vážné, když Tudor Brown se tak úporně snaží, aby sám našel toho, který je zná.

Dorazí na Ljachovský ostrov před ním? Bylo to málo pravděpodobné, protože Brown měl třídenní náskok. Ale na tom nezáleží, pokusí se o tohle dobrodružství. *Albatros* může zabloudit, setkat se s nečekanými překážkami, nechat se dostihnout, nebo dokonce předstihnout. Dokud zbývala jediná naděje na úspěch, musili se pokusit o štěstí.

Je třeba říci, že příznivé počasí slibovalo velmi dobré vyhlídky, Vzduch zůstal vlahý a vlhký. Lehké mlhy na obzoru naznačovaly, že na všech stranách je volné moře, kromě ledového pásma lemujícího dosud sibiřské pobřeží, kde byla v zajetí *Vega*. Právě začínalo léto a *Aljaška* mohla dobře počítat s deseti dny příznivého počasí. Zkušenost získaná uprostřed amerických ledovců byla cenná a přispěla k tomu, že nový podnik mohli pokládat za poměrně snadný. Stručně řečeno, severovýchodní cesta byla nepopíratelně nejpřímější pro návrat do Švédska. Kromě palčivého zájmu, který poháněl Erika, aby jí použil, byl tu ještě opravdový zájem vědecký, aby dokončili v opačném směru plavbu, kterou vykonal Nordenskjöld. Jestliže se jim to podaří – a proč by se jim to nepodařilo? – bude to důkaz, že veliký badatel měl pravdu a že jeho zásady bylo nyní prakticky využito.

Vítr jako by se také vložil do hry a chtěl přispět *Aljašce*. Deset dní vál takřka neustále od jihovýchodu a umožňoval lodi jet průměrnou rychlostí devíti až deseti uzlů; nemusilo se vůbec pálit uhlí. Byla to cenná výhoda a kromě toho jihovýchodní větry hnaly zpět k severu plovoucí ledy, a tím také značně usnadňovaly plavbu. Za těch deset dnů se setkali sotva s několika hromadami „shnilého ledu“, jak říkají námořníci napolo roztálým zbytkům ledových polí.

Jedenáctého dne však zažili sněhovou bouři a po ní se vytvořily dost husté mlhy, které citelně zdržely plavbu *Aljašky*. Ale 29. července zazářilo opět plně slunce a 2. srpna ráno byl ohlášen východní cíp Ljachovského ostrova.

Erik vydal okamžitě rozkaz jej objet, aby si ověřil, zda se v některé zátoce neskrývá *Albatros*, a aby *Aljaška* zakotvila 11 ostrova bokem po větru. Když ukončil obhlídku, dal spustit kotvu na písčité dno asi tři míle od jižního pobřeží. Potom se nalodil se svými třemi přáteli a s šesti muži z posádky do velrybářského člunu. Za půl hodiny nato člun přirazil ke břehu v malé, dost hluboké zátoce.

Erik si k přistání nevybral jižní pobřeží bezdůvodně. Říkal si, že Patrick O'Donoghane, ať už má opravdu v úmyslu obchodovat se slonovinou se Sibiří, nebo ať se rozhodne opustit při první příležitosti ostrov, kam se dal vysadit, jistě si vybral k usazení místo, odkud může pozorovat moře. Takřka s jistotou se mohlo dokonce tvrdit, že to místo bude na nějaké vyvýšenině a co nejbliž sibiřskému pobřeží. Konečně ještě dalším důvodem, aby si Patrick O'Donoghane vybral tábořiště na jižní straně, byla nutnost ukrýt se před polárními větry. Erik nijak nepočítal s tím, že se jeho předpoklady ukážou jako plně oprávněné,

ale říkal si, že v žádném případě nebude na závalu vzít je za základ soustavného pátrání.

Další událost plně potvrdila jeho očekávání. Nešli ještě ani hodinu podél písčitého břehu, když spatřili na návrší dokonale chráněném pásmem pahorků a obráceném k jihu něco, co mohlo být jediné obydlí. Ale byli hrozně překvapeni, že tento domek, velmi pěkně vystavěný do tvaru krychle, je celý bílý, jakoby omítnutý sádkou. Chyběly mu jen zelené okenice a vypadal by jako marseillská vilka nebo americký vesnický domek.

Když zlezli návrší a přišli blíže, neobyčejný jev se vysvětlil. Domek nebyl omítnut sádkou, ale prostě vystavěn z obrovských kostí, položených přes sebe a složených s jistou dovedností. Odtud tedy ta bílá barva! Ačkoli to byl stavební materiál velmi podivný, bylo nutno přiznat, že myšlenka využít ho byla dost přirozená. Mimoto jiný materiál na ostrově nebyl. Rostlinstvo tu bylo zdánlivě velmi chudé a půda tohoto pahorku i všech sousedních byla doslova poseta kostmi, v nichž doktor Schwaryencrona okamžitě poznal zbytky mamutů, bizonů a zubrů.

XVII

KONEČNĚ

Dveře domku byly dokořán otevřeny. Čtyři návštěvníci vstoupili dovnitř a na první pohled zjistili, že jediná místnost, jež se tu vyskytovala, byla nedávno obydlena. V ohništi zřízeném ze tří velikých kamenů byly ohořelé kusy dřeva pokryty vrstvou popela lehkého jako vata, který lze docela snadno sfouknout.

Lůžko, pouhý dřevěný rám, na němž byla napjata námořnická rohož, neslo ještě stopy po lidském těle.

Erik si rohož hned prohlédl a zjistil, že je označena razítkem Vegy.

Na stole, upraveném z pravěké mamutí lopatky a ze čtyř stehenních kostí, bylo vidět drobty lodního sucharu, cínový pohárek a dřevěnou lžici švédské výroby.

Nebylo tedy pochyby, že jsou v obydlí Patricka O'Donoghana a že odtud podle všeho odešel před velmi krátkou dobou.

Měl snad v úmyslu opustit ostrov? Nebo naopak ho procestovat? Nikde žádná známka nic nenapovídala, a tak věc mohl objasnit jen průzkum krajiny.

Příkop a rozkopaná země kolem obydlí svědčily o tom, že se tu dost pilně pracovalo. Na jakési planině tvořící vrcholek kopce prozrazovalo asi dvacet klů z pravěké

slonoviny, vyrovnaných v řadě, o jaké práce tu šlo. Zřejmě o vykopávky, které měly vydobýt ze země pozůstatky zašlých věků. Cestovatelé si vysvětlili, proč byly vykopávky nutné, když zjistili, že všechny sloní nebo mamutí kostry, ležící v hojném počtu na povrchu země, jsou zbaveny klů. Domorodci na sibiřském pobřeží jistě nečekali, až na Ljachovský ostrov přijde Patrick O'Donoghane, a přišli sami těžít z jeho bohatství – proto Ir na povrchu země už takřka nic vzácného nenašel. Neviděl tedy jiné východisko než kopat, chtěl-li najít slonovinu, která tam snad byla zahrabána; ostatně stejně se zdálo, že je dost podřadné jakosti.

Jak už víme, mladý doktor z Vegy, právě tak jako majitel hostince *U červené kotvy* v New Yorku prohlásili, že charakteristickým rysem Patricka O'Donoghana je lenost. A proto bylo málo pravděpodobné, že by delší čas věnoval práci tak nevděčné a tak málo výnosné. Bylo i docela dobře možné, že při první příležitosti Ljachovský ostrov opustil. Jedinou nadějí, že ho tu snad ještě najdou, byly velmi čerstvé stopy zjištěné v chatrči.

Stezka vedla dolů ke břehu po opačném svahu, než po kterém cestovatelé vystoupili nahoru. Šli po ní a brzy se dostali do doliny, kde tající sníh utvořil jakési jezírko, oddělené od moře skalní stěnou. Stezka sledovala okraje sladkovodního jezírka, stáčela se kolem mořského útesu a končila u opravdového přirozeného přístavu. Na písčíně ležely opuštěné saně a bylo tam také vidět stopy nedávno rozdělaného ohně. Erik pečlivě prozkoumal pobřeží, ale po nějakém plavidle tu nikde nebylo ani památky. Vracel se už ke svým druhům, když tu spatřil pod keříčkem docela blízko ohniště nějaký červený předmět, a okamžitě ho zvedl.

Byla to jedna z těch plechovek karmínové barvy, které obsahují konzervované dušené hovězí maso a jež všechny lodi na světě vozily v té době ve skladišti potravin. Na první pohled to nebyl nález nijak zvláštní, protože přece Patricka O'Donoghana zásobila jídlem *Vega*. Erikovi se však zdálo významné, že na prázdné plechovce je tištěná nálepka se jménem „Martinez Domingo, Valparaíso“.

„Projel tudy Tudor Brown!“ zvolal hned. „Na palubě *Vegy* nám přece řekli, že jeho loď byla ve Valparaísu, když jí telegrafoval. aby ho očekávala ve Vancouveru!... Ostatně *Vega* tu nemohla nechat plechovku pocházející z Chile, a tahle konzerva je docela čerstvá. Není to ani tři dny, ba možná ani ne čtyřicet hodin, co byla vyprázdněna!“

Doktor Sehwarjencrona a pan Bredejord kroutili hlavou, jako by váhali přijmout tak jistý závěr, když tu Erik, obraceje plechovku ze všech stran, ukázal jim podrobnost, která všechny pochyby rázem rozptýlila: slovo *Albatros*, napsané tužkou na víčko pravděpodobně dodavatelem konzerv s dušeným hovězím masem.

„Projel tudy Tudor Brown!“ opakoval Erik. „A proč by sem asi jezdil, ne-li aby s sebou odvedl Patricka O'Donoghana? No tak vidíte, věc je jasná! Přistál v této malé zátoce. Jeho lidé na něj čekali u ohniště a tam obědval. Šel nahoru za Irem a dobrovolně nebo násilím ho odvedl na loď... Jsem si tím tak jist, jako bych to sám viděl.“

Ale přes tuto pevnou jistotu chtěl Erik prozkoumat okolí, aby se přesvědčil, zda tu Patrick O'Donoghana snad přece není. A stačila hodinová procházka, aby poznal, že zbývající část ostrova je úplně neobydlena. Nikde ani zdání po nějaké stezce, nikde sebemenší stopa po nějakém

živém tvoru. Na všech stranách se táhly donedozírna jen písečné přesypy a údolíčka, ale nikde žádné rostlinstvo, ani ptáček nebo hmyz, který by tu samotu oživoval. A všude se povalovaly na zemi obrovské kosti, jako by se sem kdysi byla utekla před nějakou strašnou přírodní katastrofou armáda mamutů, nosorožců a zubrů, aby na tomhle ztraceném ostrově zemřela. Docela vzadu za písečnými přesypy a údolími bylo vidět clonu hor pokrytých sněhem a ledovci.

„Půjďme!“ řekl doktor Schwaryencrona. „Další pátrání by k ničemu nevedlo; už to, co vidíme, stačí, abychom byli přesvědčeni, že O'Donoghana nemusel nikdo příliš prosit, aby ho přiměl k odchodu.“

Před čtvrtou hodinou se velrybářský člun vrátil k *Aljašce* a loď vyplula na další cestu.

Erik nijak neskryval, že jeho naděje utrpěla nyní rozhodnou ránu. Poněvadž se Tudoru Brownovi podařilo ho předhonit, navštívit Ljachovský ostrov dřív než oni a bezpochyby také odvést Patricka O'Donoghana, od nynějška bylo málo pravděpodobné, že se jim někdy poštěstí Ira najít. Člověk schopný udělat to vše, co se Brown odvážil podniknout proti *Aljašce*, schopný vyvinout tak zuřivou energii a unést Ira z takového místa, ten si jistě bude umět poradit, jak nyní zabránit tomu, aby ho nedostihli. Svět je veliký a *Albatrosu* je otevřen přístup do všech širých moří! Jak jen uhadnout, na kterou stranu větrné růžice teď unáší O'Donoghana s jeho tajemstvím?

Takové byly úvahy velitele *Aljašky*, když vydal rozkaz zamířit k západu a procházel se pak po vyvýšené lodní zádi. A do bolestných myšlenek se mísily i výčitky, že připustil, aby s ním jeho přátelé sdíleli nebezpečí a námahy této zbytečné výpravy. Výpravy dvojnásob

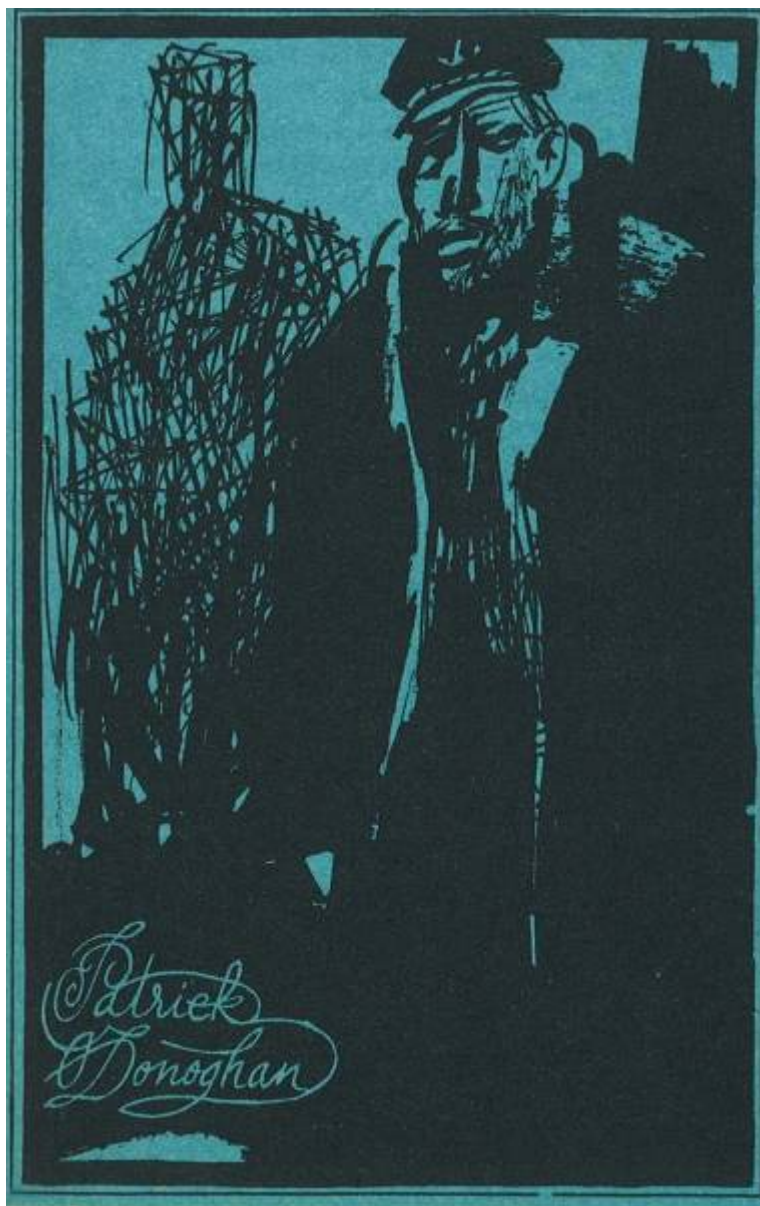
zbytečné, protože Tudor Brown nalezl Nordenskjölda před *Aljaškou* a na Ljachovský ostrov dorazil také dřív než švédská výprava. Erik se tedy vrátí do Stockholmu – pokud se tam vůbec vrátí –, aniž dosáhl jediného cíle své cesty. Byla to skutečně smolařská smůla! Ach, kdyby aspoň jejich návrat stál za to, kdyby se jim podařilo proplout celou severovýchodní cestou, kterou *Vega* propluje zatím opačným směrem! A kéž by jejich pokus dokázal použitelnost této cesty pro plavbu! Ať to stojí co stojí, musí se dostat k Čeljuskinu mysu a obeplout ho od východu k západu! Stůj co stůj se musí vrátit do Švédska Karským mořem!

A tak *Aljaška* ujížděla plnou parou k obávanému Čeljuskinu mysu, který byl ještě donedávna pokládán za nepřekročitelný. Směr její cesty se neshodoval přesně se směrem *Vegy*, jež vyjela od ústí Leny, kde se musila zastavit, když plula k Ljachovskému ostrovu. Erik neměl žádný důvod, aby vystoupil na sibiřské pobřeží. Po pravé straně za sebou nechal ostrovy Štolbovoj a Semenovskij, ohlášené 4. srpna, plul přímo k západu přibližně po sedmdesáté šesté rovnoběžce a měl tak šťastnou cestu, že za týden urazil pětaticet stupňů zeměpisné délky, od 140° ke 105° na východ od Greenwiche. Spotřebovali při tom ovšem mnoho uhlí, neboť *Aljaška* plula takřka stále proti větru. Ale Erik se právem domníval, že musí podniknout všechno, aby se co nejdříve dostal z těchto nebezpečných oblastí. Jakmile dosáhnou ústí Jeniseje, vždycky si už nějaké palivo opatří.

14. srpna v poledne nemohli změřit výšku slunce, poněvadž nebe i obzor byly zahaleny hustou mlhou. Podle odhadu se asi už blížili k velkému asijskému mysu. Proto

Erik dal zpomalit a nařídil největší bdělost. Kvečeru vydal dokonce rozkaz zastavit.

A nebyla to opatření zbytečná. Druhý den ráno, když spustili olovnici, naměřili jen 48,6 m a za hodinu pak byla ohlášena země. *Aljaška* křížovala podél ní, až se dostala na dohled zátoky, kde spustila kotvu.

Rozhodli se počkat, až se rozptýlí mlha, a teprve potom se vypravit na pevninu. Ale když minul 15. i 16. srpen a počasí se nijak nezměnilo, Erik navrhl, že s panem Bredejordem, s panem Malariem a s doktorem přistane.

Při letmé prohlídce se ukázalo, že zátoka, kde *Aljaška* kotví, leží nejvýše na severu, mezi oběma výběžky Čeljuskinova mysu. Na obou stranách se břehy svažovaly dost nízko k moři, ale směrem k jihu se postupně zdvíhaly mírné svahy až k horám, které chvílemi vystupovaly z mlhy a zdály se asi tři sta až čtyři sta metrů vysoké. Nikde nebylo vidět žádný sníh ani led, jenom při samém okraji moře se táhl jako všude v arktických krajích ledový pás. Jílovitá půda byla pokryta bohatým porostem mečů, travin a lišejníků. Pobřeží bylo ožívováno dost velkým počtem divokých hus a kachen a asi tuctem mrožů. Na skalním výstupku se chlubil svou kožešinou lední medvěd. Celkem vzato, kdyby mlha nezahalovala všechno kolem šedivým pláštěm, celkový vzhled pověstného Čeljuskinova mysu by nebyl nijak odpudivý; zvláště tu nebylo nic, co by ospravedlňovalo smutnou pověst, kterou si mys uchovával po celá staletí.

Když cestovatelé postupovali k nejzazšímu výběžku západně od zátoky, spatřili jakýsi pomník, stojící na samém vrcholku, a přirozeně k němu rychle zamířili. Zblízka viděli, že je to tzv. „caim“ neboli hromada kamení, podpírající dřevěný sloup, přesněji řečeno trám.

Na sloupu byly dva nápisy. První zněl:

19. srpna roku 1878 Vega, plující z Atlantiku, obeplula Čeljuskinův mys a je na cestě do Beringova průlivu.

Druhý nápis pak říkal:

12. srpna roku 1879 *Albatros*, plující z *Beringova průlivu*, obeplul *Čeljuskinův mys* a je na cestě clo *Atlantského oceánu*.

Tak tedy i zde Tudor Brown předešel *Aljašku*! Bylo 16. srpna. Uplynuly jenom čtyři dny od chvíle, kdy byl zhotoven tento nápis.

V Erikových očích nabývala Brownova slova ironického a krutého smyslu, jako by mu říkala: „Zklamání tě bude provázet až do konce! A taky tvá výprava bude zbytečná až do konce! Nordenskjöld propluje jako první severovýchodní cestou a Tudor Brown ji podnikne první v opačném směru. Ale ty, ty se vrátíš pokořen a zahanben, protože jsi nic nedokázal, nic nenašel, nic ses nedověděl!“

Erik už chtěl odejít, aniž připojil k těm nápisům na sloupu jediné slovo, avšak doktor Sehwarencrona zřejmě nesdílel jeho názor. Vytáhl z kapsy nůž a vyřezal do dřevěného trámu tato slova:

16. srpna roku 1879 *Aljaška*, která vyjela ze Stockholmu a proplula Atlantikem, Baffinovým zálivem, americkými arktickými průlivy a Východosibiřským mořem, obeplula *Čeljuskinův mys* a dokončí první okružní plavbu kolem severního pólu.

Jak zázračně dovedou některá slova zapůsobit! Tahle věta připomněla Erikovi, jaký cestovatelský čin právě uskutečňuje, aniž na to takřka myslí, a hned se mu vrátila dobrá nálada. Ostatně byla to přece pravda, *Aljaška* má dokončit první okružní plavbu kolem točny!... Před ní jiní cestovatelé propluli americkými arktickými průlivy a poznali severozápadní cestu. Nordenskjöld a Tudor Brown před ním obepluli *Čeljuskinův mys* a propluli severovýchodní cestou. Ale nikdo dosud nespojil obě tyto cesty, to jest neopsal v arktických mořích kolem pólu

úplný kruh o 360°. Nuže, chybělo jim teď už jen 80°, aby *Aljaška* okružní plavbu dokončila! V nejhorším případě to bude otázkou deseti dnů.

Tato nová vyhlídka probudila ve všech takovou horlivost, že už mysli jen na odjezd. Erik však chtěl přece jen počkat na zítřek, neprotrhne-li se mlha. Ale zdálo se, že mlha je chronickou nemocí Čeljuskinova mysu, a když se rozbřeskl den – opět den bez slunce –, byl vydán rozkaz zvednout kotvu.

Aljaška nechala za sebou záliv Tajmyr, podle něhož je nazván celý velký sibiřský poloostrov, jehož nejzazší výspou je právě Čeljuskinův mys, a zamířila k západu. Plula bez zastávky celý den a noc 17. srpna. Osmnáctého ráno vyjeli konečně z mlhy a octli se v čistém a prosluněném ovzduší. V poledne mohli stanovit polohu lodi. Právě když měření dokončovali, stožárová hlídka ohlásila plachetnici na jihozápadě.

Plachetnice v těchto málo navštěvovaných mořích, to byl zjev příliš neobyčejný, takže pochopitelně vyvolal zvláštní pozornost. Erik bez meškání vyšplhal do „vráního hnízda“ a s dalekohledem v ruce dlouho prohlížel loď, jež mu právě byla hlášena. Zdálo se mu, že je nízko nad vodou, že má stěžně jako škuner a dále komín, ačkoli teď neplula pod parou. Když velitel sestoupil na palubu, byl bledý jako stěna.

„Tak se mi zdá, že je to *Albatros*,“ řekl doktorovi.

Potom dal rozkaz ještě víc roztopit kotle. Ani ne za půl hodiny bylo zřejmé, že loď dohánějí; její obrysy byly brzy viditelné pouhým okem. Až dosud plula loď pod plachtami ve značně slabém větru a její směr svíral se směrem *Aljašky* velmi ostrý úhel.

Ale najednou se její kurs změnil. Z komína *Albatrosu* vyrazil hustý kouř a vytvořil za lodí dlouhý černý chochol. Plula teď pod parou a stejným směrem jako *Aljaška*.

„Je to *Albatros*, o tom už není pochyby!“ zašeptal Erik.

A dal vrchnímu strojníkovi rozkaz, aby ještě přidal páru. Ujížděli teď rychlostí čtrnácti uzlů. O čtvrt hodiny později pluli už rychlostí šestnácti.

Pronásledovaná loď dosud nedosáhla takové rychlosti, protože *Aljaška* ji zvolna doháněla. Za třicet minut byli už dost blízko, takže podrobně rozeznávali její stěžně, brázdu, kterou za sebou nechávala, muže pobíhající sem tam při práci a konečně ozdobné římsy na zádi i jméno *Albatros*. Erik rozkázal vztyčit švédskou vlajku. *Albatros* okamžitě vztyčil hvězdnatou vlajku Spojených států amerických.

Ještě několik minut a obě lodi od sebe byly vzdáleny už jen tři sta až čtyři sta metrů. Tu velitel *Aljašky*, stojící na kapitánském můstku s hláskou troubou v ruce, zavolal na *Albatros* anglicky:

„Haló, haló! Přeji si mluvit s vaším kapitánem!“

Někdo vystoupil na můstek *Albatrosu* – byl to Tudor Brown;

„Jsem majitel a kapitán téhle jachty,“ řekl. „Co mi chcete?“

„Přeji si vědět, máte-li na palubě Patrieka O'Donoghana.“

„Patrick O'Donoghane je na mé lodi a odpoví vám osobně,“ zněla odpověď Tudora Browna.

Na jeho pokyn k němu přistoupil na lodní můstek nějaký muž,

„Tady máte Patrieka O'Donoghana,“ pokračoval majitel *Albatrosu*. „Co mu chcete?“

Erik toužil po tomto setkání už velmi dlouho, přicházel si pro ně opravdu z pěkné dálky, a přece, když se neočekávaně octl před tím mužem ryšavých vlasů, s rozpláclym nosem, a když viděl, jak se na něho ten chlap nedůvěřivě dívá, zůstal překvapen a nejprve nevěděl, na co se ho má zeptat. Ale konečně si trochu uspořádal myšlenky a odhodlal se říci:

„Potřeboval bych si s vámi dlouze a důvěrně pohovořit. Hledám vás už několik let, a také do těchto moří jsem přijel za vámi. Nepřestoupil byste laskavě na mou loď?“

„Neznám vás a je mi dobře tam, kde jsem,“ odpověděl muž.

„Ale já vás znám! Vím od pana Bowlese z New Yorku, že jste byl při ztroskotání *Cynthia* a že jste mu vyprávěl o »dítěti na záchranném pásu«. Já jsem to dítě, a proto bych se vás rád zeptal na některé podrobnosti.“

„To se musíte zeptat někoho jiného, ne mne, já nemám náladu o tom mluvit!“

„Máme si snad myslet, že by vám to nebylo ke cti?“

„Myslete si co chcete, to je mi úplně jedno,“ odpověděl ten druhý.

Erik byl rozhodnut, že nedá najevo žádné podráždění.

„Udělal byste líp, kdybyste mi dobrovolně řekl, co bych tak nutně potřeboval vědět, a nevystavoval se v nebezpečí, že se vás na to zeptají před soudem,“ dodal chladně.

„Před soudem!... To by mě tam nejdřív museli mít!“ odsekl muž.

Tu zakročil Tudor Brown.

„Vidíte, že nezáleží na mně, když nedostanete vysvětlení, které si přejete,“ řekl Erikovi. „Proto bude nejlíp, když to skončíme a každý poplujeme dále svou cestou.“

„Proč každý svou cestou?... Cožpak není nejjednodušší plout společně a vyřídit si své záležitosti, až se dostaneme do některé civilizované země?“ odpověděl mladý velitel *Aljašky*.

„Nemám si s vámi co vyřizovat a nepotřebuji ničí společnost,“ odpověděl Tudor Brown a zatvářil se, jako by chtěl opustit můstek.

Erik ho pokynem zastavil.

„Majiteli *Albatrosu*,“ zvolal, „jsem tu z pověření a na rozkaz své vlády, a proto i jako důstojník námořní policie. Vyzývám vás, abyste mi okamžitě předložil své papíry!“

Tudor Brown vůbec neodpověděl a sestoupil s můstku s mužem, kterého tam předtím zavolal.

Erik dvě minuty čekal a pak pokračoval:

„Majiteli *Albatrosu*! Obviňuji vás, že jste se pokusil přivodit ztroskotání mé lodi na seinské Studené mělčině, a vyzývám vás, abyste se přišel odpovídat z tohoto obvinění před námořní soud!... Neuposlechnete-li téhle výzvy, bude to k vaší škodě – mou povinností bude přinutit vás k tomu násilím.“

„Jen to zkuste, jak je libo!“ vykřikl Tudor Brown a vydal rozkaz pokračovat v cestě.

Za tohoto rozhovoru se jeho loď poznenáhlu otočila a postavila se do pravého úhlu s přídí *Aljašky*. Náhle se roztočil její lodní šroub a začal tepat vodu; moře kolem se rozvířilo a pokrylo bílou pěnou. Vtom protrhlo vzduch dlouhé zapísknutí a *Albatros*, klouzaje na vlnách, se rozjel plnou parou směrem k severnímu pólu.

Za dvě minuty nato vyrazila *Aljaška* za ním, aby ho pronásledovala.

VÝSTŘELY Z DĚL

Zatímco jeho loď pronásledovala *Albatros*, Erik rozkázal, aby připravili k palbě dělo na přídi. Tato práce si vyžádala značně času. Když sundali z děla dehtovaný povlak, nabili je a připravili k palbě, ukázalo se, že nepřítel už je mimo dostřel. Využil bezpochyby zastávky k tomu, aby silně roztopil kotle, a teď už měl náskok tří nebo čtyř mil. Přesně vzato, pro Gattlingovo dělo to není žádná příliš velká vzdálenost, ovšem vezmeme-li v úvahu kymácení a rychlost obou lodí i to, že americká jachta byla teď pro střelbu jen docela malým terčem, byla tu větší pravděpodobnost, že náboje padnou do vody, než že zasáhnou cíl. Bylo tedy lépe vyčkat. Ostatně náskok *Albatrosu* se brzy přestal zvětšovat, ale také se nezmenšoval. Zkušenost jasně ukázala, že obě lodi, jedoucí plnou parou, jsou asi stejně rychlé. Vzdálenost mezi nimi zůstávala několik hodin stejná.

Nicméně stálo to ohromné množství uhlí – zboží, které se stávalo na palubě *Aljašky* den ze dne vzácnější – a bylo možno se obávat, že to vše bude marné, jestliže nastane noc, dříve než se jim podaří dostihnout *Albatros*. Erik se domníval, že nemá právo vsadit na tuto poslední kartu, aniž se poradil s posádkou. Zavolal proto mužstvo nahoru na palubu a upřímně mu vysvětlil celou situaci.

„Přátelé,“ řekl, „víte, oč jde: zda dopadneme a odevzdáme námořnímu soudu zločince, který se pokusil přivodit naši zkázu na Studené mělčině, anebo zdali ho necháme uniknout. Uhlí máme taktak na šest dnů. Každé odbočení z cesty pro nás znamená vystavit se nebezpečí,

že budeme muset dokončit plavbu jen pod plachtami, což může dokonce ohrozit úspěch celého podniku. Na druhé straně *Albatros* spoléhá určitě na noc, aby nás zmátl. Bude důležité udržovat ho stále ve světle našeho elektrického reflektoru a ani na okamžik nezpomalit běh lodi. Přitom si můžeme být jisti, že tento závod nutně skončí buď zítra, nebo pozítří u hradby věčného ledu, která brání lidem přiblížit se k pólu na osmasedmdesátém nebo devětasemdesátém stupni. Nechtěl jsem však pokračovat v pronásledování *Albatrosu*, dřív než se vás zeptám, zda to schvalujete a zda jste ochotni čelit nesnázím, do nichž se můžeme dostat.“

Muži se potichu radili a pak požádali mistra Herseboma, aby tlumočil jejich mínění.

„Jsme toho názoru, že povinností *Aljašky* je obětovat všechno, aby ten lotr byl dopaden,“ řekl klidně.

„Výborně! Uděláme tedy všechno, co je v našich silách, aby se nám to podařilo,“ odpověděl Erik.

Když si byl teď jist, že mužstvo je na jeho straně, nešetřil palivem a držel se stále za jachtou, ačkoli Tudor Brown se zoufale snažil mu uniknout. Sotva zapadlo slunce, rozsvítilo se na vrcholku hlavního stěžně elektrické oko *Aljašky*, upřelo se nemilosrdně na *Albatros* a už se z něho nespustilo až do svítání. Celou noc zůstala vzdálenost mezi oběma loďmi stejná. Rozbřesk nového dne je zastihl ještě stále uhánějící k pólu. V poledne zjistili podle výšky slunce, že *Aljaška* je na 78° 21' 14'' severní šířky a na 98° východní délky.

Plující ledovce, které už nespatriili deset nebo čtrnáct dnů, se teď objevovaly opět v hojnějším počtu. Chvillemi bylo nutno je rozbíjet ostruhou jako nedávno v Baflí nově zálivu. Erik, přesvědčen, že se už brzy ukáže ledové pole,

pozorně zamířil trochu šikmo k pravému boku *Albatrosu*, aby mu odřízl cestu k východu, kdyby se pokusil změnit směr, až se před ním objeví na severu nepřekročitelná překážka.

A ukázalo se, že tato opatrnost byla na místě. Ke druhé hodině se totiž začala na obzoru rýsovat dlouhá ledová hradba a jachta se okamžitě obrátila k západu, nechávajíc ledové pole čtyři až pět mil po pravém boku. *Aljaška* udělala ihned stejný obrat, ale tentokrát tak, aby se přiblížila k *Albatrosu* šikmo zleva a odřízla mu cestu zpět k jihu, kdyby se o ni snad pokusil.

Pronásledování se stávalo stále více vzrušujícím. *Aljaška* si byla jista směrem, který *Albatros* bude nucen zachovávat; a proto se pokoušela ho napadnout z boku, aby ho tak hnala dál a dále k ledovému poli. Jachta jako by stále víc váhala, zdržována plujícími ledy, každou chvíli měnila směr a hned se obracela k severu a hned zas ujížděla o překot k západu.

Erik se vyšplhal do „vraniho hnízda“ a pozorně sledoval každý sebemenší obrat *Albatrosu*, aby na něj hned reagoval a tím ho zmařil, když tu najednou uviděl, že se jachta prudce zastavuje, otáčí a míří k němu teď přídí. Dlouhá bílá čára na západě hovořila dost výmluvně o příčině tohoto lodního obratu: *Albatros* vplul do skutečného zálivu, který byl tvořen jižním výběžkem ledového pole, a jako šelma vehnaná do úzkých, smečkou psů se postavil pronásledovateli čelem.

Mladý velitel *Aljašky* neměl ani čas sešplhat na palubu, když mu nad hlavou prolétl se zasvištěním dělový granát.

Albatros byl tedy rovněž ozbrojen a hodlal se bránit.

Jsem radši, že je to tak a že vystřelil první, řekl si Erik a vydal rozkaz odpovědět také střelbou.

Jeho dělový granát neměl větší štěstí než granát Tudora Browna a minul se cíle asi o dvě stě až tři sta metrů. Ale boj byl teď zahájen a brzy se střelba ozývala pravidelně. Jeden americký granát rozbil přímo velké ráhno *Aljašky*, dopadl na palubu, vybuchl a zabil dva muže. Švédský granát zasáhl naplno vyvýšenou zád' *Albatrosu* a způsobil tam asi velkou spoušť. Několik jiných střel vniklo na té i na oné straně do lodního trupu nebo do lanoví.

Obě lodi se k sobě stále více přibližovaly, a když se najednou stočily, aby si vyměnily dělové salvy, vmísilo se do hlasu děla vzdálené zahřmění. Tu mužové z posádek zvedli hlavy a uviděli, že na západě je nebe úplně černé.

Postaví se snad mezi *Albatros* a *Aljašku* bouře, clona mlhy nebo sněhu a umožní Tudoru Brownovi uprchnout? To nechtěl Erik za nic na světě dovolit. Rozhodl se zahájit útok. Ozbrojl všechny své muže šavlemi, sekerami a tesáky, vyrazil s lodí vpřed a vrhl se plnou parou proti jachtě.

Tudor Brown na něj nečekal. Dal se na ústup a plul podél ledového pole, stříleje každých pět minut z děla na zádi. Ale pohyby jeho lodi byly nyní velmi omezené. Byl stále těsněji svírán mezi ledovou pevninou a *Aljaškou* a viděl, že se už nemůže zachránit jinak, než když se odváží prorazit na siré moře. Chvilí manévroval tak, aby zmátl nepřítele a skryl své pravé úmysly, ale pak přece jen vyrazil. Erik mu ponechal úplnou volnost. Potom právě v okamžiku, kdy *Albatros* jedoucí plnou parou se k němu přiblížil na dosah, *Aljaška* se proti němu vyřítla se svou ocelovou ostruhou.

Následek srážky byl strašný. V bocích jachty se objevila zející trhlina, celá loď byla okamžitě zaplavena vodou a zastavila se; bylo takřka vyloučeno ji ještě řídit. *Aljaška*

byla prudce vržena zpět a chystala se k novému útoku. Ale stále hrozivější stav moře jí k tomu nedopřál času.

Začínala bouře. Zdvihl se silný jihovýchodní vítr, doprovázený sněhovou smrští, a ten nejenže zvedal hrozné vlny, ale hnal také obrovské spousty plovoucího ledu zpět do zálivu, kde obě lodi byly jakoby na dně trychtýře. Byli byste řekli, že si tu ledy dávají dostaveníčko ze všech stran. Erik pochopil, že nesmí ztratit ani minutu a že musí bez meškání vyjet z té slepé uličky, nechce-li tu být snad navždy uvězněn. Otočil loď k východu a myslel přitom jen na to, jak zápasit s větrem, se sněhem a s armádou hučících ker.

Brzy si však musil přiznat, že je to snaha beznadějná. Bouře zuřila s takovou silou, že ani stroj *Aljašky*, ani její ocelová ostruha nic nezmohly. A loď nejenže postupovala pomalu kupředu, ale chvílemi byla dokonce nucena o několik metrů couvnout. Její stěžně sténaly pod prudkým nápořem větru. Hustý sníh, který zatemňoval oblohu a oslepoval mužstvo, pokrýval už palubu a lanoví vrstvou přes třicet centimetrů silnou. Ledovce se hromadily na sebe a při každém nárazu se zdvihaly jako neproniknutelná hradba. Nezbyvalo nic jiného, než se vrátil k ledovému poli, naslepo tam hledat nějakou malou zátoku a odevzdaně cekat, až se trochu vyjasní. Americká jachta v bouři zmizela a bylo víc než pochybné, že by v tom stavu, v jakém se octla po nárazu lodní ostruhy *Aljašky*, mohla ještě vzdorovat. Že by snad z této beznadějné situace vyvázla, toho se Erik ani ve snu neobával. Mimoto jejich vlastní postavení bylo příliš vážné, aby se teď starali o něco jiného než sami o sebe, a každým okamžikem se ještě zhoršovalo.

Nelze vylíčit hrůzu a děs těchto arktických bouří, kdy se zdá, jako by se probouzely síly pravěké přírody, aby plavcům ukázaly, jak asi v ledové době vypadaly živelné pohromy. Byla hluboká tma, ačkoli v krajinách, kde vládne den a noc, bylo sotva pět hodin odpoledne. Protože musili zastavit parní stroj, nebylo ani pomyšlení na to, aby rozsvítili elektrický reflektor. Hvízdal uragán, burácel hrom, hučely plující ledovce, jak na sebe narážely a lámaly se jeden o druhý, a do toho všeho se ve tmě mísil praskot ledového pole, jež se rozestupovalo a na všech stranách tříštilo. Vznik každé trhliny byl doprovázen rachotem, který se odrážel od nepřetržitého vytí vichřice jako výstřel z děla v největší nouzi. Tyto výbuchy se ozývaly velmi často, což dokazovalo, že trhlin bude jistě už nesčíslně mnoho.

Aljaška záhy poznala přímý následek těchto výbuchů. Malá zátoka, kam se loď uchýlila, byla brzy zaplavena ledovou tříští stejně jako ostatní kouty zálivu. Kolem lodního trupu se nakupily kry, spojily se a stmelily sněhem, který stále padal, a tento shluk ledu a sněhu obklíčil loď a sevřel ji jako do kleští. Od té chvíle také *Aljaška* začala pod tlakem ledu praskat. Její žebrovní sténalo zrovna tak jako ledové pole, do něhož byla loď vklíněna. Každým okamžikem se na *Aljašce* obávali, že se lodní boky prolomí, a to by se bylo jistě stalo, kdyby nebyly bývaly proti tak hroznému tlaku zvlášť zesíleny.

Erik, rozhodnut, že alespoň nepodlehne bez zápasu, rozkázal mužstvu hned v první chvíli, aby obložili loď těžkými, svisle položenými trámy, jež měly pokud možno zmírnit tlak, totiž rozložit ho na větší plochu. Ale jestliže tyto podpěry chránily lodní kostru bezprostředně, brzy

přivodily neočekávaný výsledek, který hrozil být osudným.

Lod', místo aby podlehla rozdrčení, byla při každém pohybu ledového pole vyzdvížena nad vodu a hned nato zas dopadla na led tak prudce jako buchadlo. Každou chvíli se mohla při některém z těchto strašných dopadu rozbít, potopit, zmizet. Jediným východiskem, jak předejít toto nebezpečí, bylo bezodkladně ještě zpevnit a stmelit hradbu ledové tříště a sněhu, jakžtakž chránící lodní trup, aby se stala s lodí takřka jedolitou masou, a tak docílit, aby se loď pohybovala zároveň s podkladem.

Všichni horlivě pracovali. Byl to dojemný pohled na hrstku lidí, jak se spoléhají na své slabé síly, aby vzdorovali mocné přírodě, jak se pokoušejí kotvami, lany i prkny rychle utěsnit trhliny v ledu a naplnit je sněhem, než zase jediný „výdech“ Severního ledového oceánu všechna tato „vyspravená“ místa roztrhá. Po čtyřech nebo pěti hodinách nadlidské dřiny byli muži se svými silami u konce. A nebezpečí zatím stále ještě vzrůstalo, bouře se stupňovala.

Erik se poradil se svými důstojníky a rozhodl se, že složí na ledové pole do bezpečí nějakou zásobu potravin a střeliva pro případ, že by snad *Aljaška* strašlivým otřesům neodolala. Hned zpočátku dostal ostatně každý muž pro sebe zásoby na týden, s přesnými pokyny, jak si má počínat, kdyby došlo k nějaké pohromě, a s rozkazem mít i při práci pušku na rameni. Práce s překládáním dvaceti sudů nebyla nijak snadná. Ale konečně i s ní byli hotovi a hromada zásob ležela asi dvě stě metrů od lodi pod dehtovanou plachtou, kterou sníh brzy pokryl silným bílým pláštěm.

Jakmile učinili toto opatření, všichni se cítili bezpečnější před bezprostředními následky eventuálního ztroskotání a mužstvo zasedlo ke stolu, aby se dodatečně trochu posilnilo večerí, zapíjenou čajem s rumem.

Najednou uprostřed večere otrásl ledovým polem náraz prudší než všechny nárazy dosavadní. Hrozný tlak rozlomil ledové a sněhové lože, na němž *Aljaška* spočívala. Lod' byla zezadu sevřena a s děsným praskotem se nazdvihla, ponořujíc svou před' do víru, který jako by ji chtěl pohltit. Nastala panika. Všichni se vyřítili na palubu. Několik mužů myslelo, že nadešel okamžik, aby hledali útočiště na ledovém poli, a proto nečekali na znamení svých velitelů a přeskočili zábradlí.

Čtyřem nebo pěti nešťastníkům se podařilo seskočit na snůh. Dva jiní se dostali mezi spousty ledu obklopujícího lod' a mezi obložení na pravém lodním boku, a to právě ve chvíli, kdy *Aljaška* nabyla zase rovnováhy, zasténala a opět se narovнала. Jejich bolestný křik a zaprašnění lámaných kostí zanikly v uragánu, Pak se víchr na chvíli uklidnil a lod' zůstala nehybně stát.

Bylo to tragické ponaučení. Erik ho využil, aby doporučil posádce zachovat chladnokrevnost a za všech okolností vyčkat platných rozkazů.

„Jistě chápete“ řekl svým druhům, „že vylodění je pro nás krajním opatřením, k němuž se uchýlíme jen v nejvyšší nouzi. Všechna naše snaha musí směřovat k záchránění *Aljašky*. Kdybychom ji neměli, naše postavení na ledovém poli by bylo opravdu na pováženou. Jedině kdyby se snad už nemohla udržet na vlnách, musili bychom ji opustit. V každém případě však záleží hlavně na tom, aby vylodění proběhlo hladce, beze zmatku, protože jinak by se změnilo ve zkázu. Spoléhám na vás, že klidně

dojíte večeri a ponecháte na starosti důstojníkům, co se má udělat!“

Rozhodnost, s jakou to Erik řekl, okamžitě uklidnila i ty nejbázlivější a všichni sestoupili do podpalubí.

Potom Erik zavolal mistra Herseboma a řekl mu, aby odvázal svého věrného Klaase a tiše ho se psem následoval.

„Projdeme se po ledovém poli,“ pokračoval polohlasně, „abychom přivedli zpět naše uprchlíky a ukázali jim, jaká je jejich povinnost. To bude lepší než nechat je bloudit bez cíle sem tam.“

Ti ubožáci byli ještě na kraji ledového pole a nemálo se styděli za svou nepředloženost. Na první výzvu se vydali zpět k Aljašce.

Když se Erik a Herseboom přesvědčili, že se námořníci vracejí na loď, došli až ke skladišti potravin, neboť se domnívali, že tady mohl hledat útočiště i některý jiný námořník. Obešli skladiště, ale nikoho nenašli.

„Už chvíli se tak ptám sám sebe“ pravil potom Erik, „jestli by nebylo na místě zabránit nové panice a přistoupit okamžitě k vylodění části naší posádky.“

„Možná že by to bylo lepší,“ odpověděl rybář, „ale pak abychom se obávali, že ostatní, to jest ti, kteří zůstanou na palubě, budou tímto opatřením zneklidnění a demoralizováni, že budou svým druhům závidět...“

„Máte pravdu,“ odpověděl Erik. „Moudřejší bude zaměstnat je až do posledního okamžiku v boji proti bouři, vždyť stejně naší jedinou spásou je záchrana lodi. Ale když už jsme teď na ledovém poli, což abychom toho využili a podívali se, jak vypadá? Přiznávám se, že to stále praskání a ty výbuchy ve mně vzbuzují obavy, že ledové pole není zvláště pevné!“

Erik a jeho nevlastní otec neušli od skladiště potravin ještě ani tři sta kroků k severu, když se náhle zastavili. Pod jejich nohama se rozevřela obrovská trhлина. Kdyby ji chtěli překročit, potřebovali by dlouhá bidla, ale ta si zapomněli vzít s sebou. Rozhodli se proto jít podél okraje této trhliny k západu, aby viděli, kam až se táhne.

Poznali, že trhлина, nebo lépe řečeno puklina, pokračuje tímto směrem velmi daleko – tak daleko, že šli už dobrou půlhodinu a stále ještě nedohlédli jejího konce.

Při tomto průzkumu se přesvědčili, jak veliké je ledové pole, na němž bylo skladiště potravin, a pak se vraceli.

Byli asi v polovině cesty, která je dělila od skladiště, když tu se ledové pole znovu otřáslo a pak následovaly výbuchy, praskot a ohlušující lomoz srážejících se ledů. Muži se tím nijak zvlášť neznepokojili, jenom přidali do kroku, netrpěliví, aby se už dověděli, neměl-li tento otřes neblahé následky pro Aljašku.

Brzy se dostali ke skladišti potravin a pak k malé zátoce chránící loď.

Ale co to? Erik a mistr Herseboom si protírali oči a ptali se sami sebe, zdali bdí nebo sní: Aljaška nikde!

Jejich první myšlenkou bylo, že se potopila do moře. Po takovém večeru, jaký právě prožili, to byla domněnka docela přirozená.

Hned vzápětí je však zarazila skutečnost, že nebylo vidět žádné trosky, a dále docela nový pohled na malou zátoku, jež se za jejich nepřítomnosti tolik změnila. Neviděli už kolem dokola ledovou tříšť, kterou tam bouře za několik hodin nahromadila a uprostřed níž pevně vězela Aljaška. Naopak, okraj ledu byl teď čistě odříznut, jako by se pobřežní led rázem zbavil všech nahnaných sem kusů tříště.

Takřka v téže chvíli zjistil Hersebom jednu důležitou okolnost: vítr se otočil a váł od západu. Dokud procházeli po ledovém poli všemi směry, nepostřehl to, ale teď, když se octli zase na místě, odkud vyšli, všiml si toho docela přesně.

Nezměnila snad bouře směr a nezahnala prostě plující ledy, uprostřed nichž uvízla Aljaška, dále do zálivu?

Ano, samozřejmě, to bylo možné. Zbývalo si ověřit, je-li to pravda.

Erik nemeškal a zamířil hlouběji do zálivu. Hersebom se vydal za ním.

Šli dlouho, asi čtyři nebo pět kilometrů. Okraj ledového pole byl všude volný, nikde ani stopy po ledové třišti. Zuřivé vlny se o něj lámaly jako o pobřeží. Ale stále se neobjevoval konec zálivu, a co bylo ještě podivnější, mys uzavírající záliv na jihu zmizel.

Konečně se Erik zastavil. Tentokrát pochopil... Vzal mistra Herseboma za ruku a stiskl ji.

„Otče,“ řekl vážným hlasem, „vy jste člověk, kterému se může říci do očí pravda!... Nuže, pravda je, že se ledové pole rozlomilo, oddělilo od ledu, v němž je uvězněna Aljaška, a my že jsme na ledovém ostrově několik kilometrů dlouhém a několik set metrů širokém unášeni mořem a vydáni napospas bouři!“

VÝSTŘELY Z PUŠEK

Ke druhé hodině ranní Erik a mistr Hersebm, vyčerpáni únavou, vklouzli pod plachtu, kterou bylo přikryto skladiště potravin, natáhli se tu vedle sebe mezi dva sudy a přitiskli se k teplé kožešině psa Klaase. Brzy usnuli. Když se probudili, slunce už stálo vysoko na obzoru, obloha byla zase modrá a moře klidné. Obrovský kus ledového pole, na němž pluli, se zdánlivě vůbec nehýbal – tak byl jeho pohyb pomalý a pravidelný. Ale podél jeho dvou nejbližších okrajů byly unášeny, strašlivou rychlostí ohromné ledovce, předháněly se, vrážely do sebe a někdy se také vzájemně tříštily. Krajina se všemi těmi obrovitými krystaly, na nichž se sluneční paprsky odrážely a lámaly jako ve skleněném hranolu, byla jistě jednou z nejkouzelnějších, jaké Erik kdy viděl. Sám Hersebm, který neměl žádný zvláštní sklon k obdivování krás arktické přírody – a tím méně teď, nemohl se ubránit dojetí.

„To je krása! Jen se na to tak dívat z paluby pořádné lodi!“ řekl s povzdechem.

„Ba ne,“ odpověděl Erik se svou obvyklou dobrou náladou, „na palubě lodi bychom museli myslet jen na to, jak se vyhnout všem těm ledovcům, aby se loď nerozbila na tisíc kusů, kdežto na tomhle ledovém ostrově si lakové starosti připouštět nemusíme!“

To byl jistě názor velmi optimistický. Hersebm se jen smutně usmál. Erik byl vždy hotov pohlížet na věci z dobré stránky.

„Cožpak to není mimořádné štěstí, že máme tohle skladiště potravin?“ pokračoval. „Naše situace by byla opravdu zoufalá, jen kdybychom tu teď zůstali úplně bez prostředků. Ale když máme dvacet sudů sucharů, uzeného masa a pálenky, když máme navíc pušky a pás nábojů, čeho bychom se báli? V nejhorším případě toho, že budeme muset několik týdnů cekat, než spatříme nějakou zemi, kde bychom mohli přistát... Uvidíte, otče, že si z této nesnáze pomůžeme, jako si pomohli trosečníci z *Hansy*.“

„Z *Hansy*?“ zeptal se zvědavě Hersebom.

„Ano, byla to loď, která odjela do arktických moří v roce 1869. Část její posádky se octla jako my na ledovém voru a ten se dal do pohybu, právě když tam přenášeli potraviny a uhlí. Ti stateční lidé byli nuceni se na plujícím ledovém poli jakžtakž zařídit a žili na něm šest a půl měsíce. Projeli tak na kře několik tisíc mil a přistáli nakonec u arktických pevnin Severní Ameriky.“

„Kéž bychom měli taky takové štěstí!“ řekl Hersebom s povzdechem. „Ale myslím, že uděláme dobře, když se trochu najíme.“

„Souhlasím,“ odpověděl Erik. „Suchar a kousek uzeného nám přijdou k chuti!“

Mistr Hersebom vyrazil dno dvou sudů a vyndal z nich jídlo k obědu. Špičkou nože vyvrtal díru do boku jednoho soudku s pálenkou a hned ji ucpal dřevěnou zátkou vyříznutou ze zvýšeného okraje sudu, což umožňovalo čepovat si podle libosti. Potom se pustili s chutí do jídla.

„Jestlipak ledový vor, na němž plula posádka *Hansy*, byl tak velký jako náš?“ zeptal se starý rybář asi po deseti minutách, kterých plně využili k načerpání nových sil.

„Myslím, že ne. Náš je jistě deset nebo dvacet kilometru dlouhý, kdežto jejich měřil sotva dva. A za těch šest měsíců co jim sloužil, se ještě zmenšil na nejmenší možnou míru! Nešťastní trosečníci byli nakonec nuceni ho opustit, protože vlny dosahovaly až k jejich nouzovému přístřeší. Naštěstí měli veliký člun, který jim umožnil »se odstěhovat«, když jejich kra byla už neobyvatelná, a najít si jinou. Přešli takhle několikrát z jedné kry na druhou jako lední medvědi, až se jim nakonec podařilo najít pevnou zemi.“

„No jo,“ řekl Hersebom, „oni měli člun, ale my žádný nemáme! Jak se jenom dostaneme z našeho voru? Už vidím hodinu, kdy budeme nuceni pustit se na moře v prázdném sudu!“

„To uvidíme, až přijde čas,“ odpověděl Erik. „Prozatím uděláme nejlíp, když se dáme do důkladné prohlídky svého »panství«.“

Mistr Hersebom a Erik vstali a začali šplhat na jakýsi pahorek z ledu a sněhu, odborně nazývaný „hummock“, aby poznali, jak vlastně jejich ledové pole vypadá.

Mělo tvar dlouhého voru, nebo lépe řečeno ostrova, který měřil od jednoho konce k druhému dvanáct nebo možná dokonce patnáct kilometrů a měl zhruba tvar obrovského kytovce, roztaženého na hladině Severního ledového oceánu. Skladiště potravin leželo asi v jeho třetině, tedy obrazně přímo za hlavou kytovce. Ale bylo celkem dost obtížné posoudit, jaká je celková rozloha ledového pole a jeho skutečný tvar. Jeho povrch byl zvlněn, neboť se tu tyčilo velmi mnoho ledových a sněhových pahorků, které bránily ve výhledu na všechny strany. Konec ledového voru, ještě včera spojený se dnem zálivu, byl teď od nich nejdále. Rozhodli se, že se vydají

nejprve tímto směrem. Podle polohy slunce zjistili, že tento konec ledového pole je teď obrácen k severu, kdežto před odtržením od ledové masy, s níž tvořil jednolitou vrstvu, směřoval k západu. Bylo tedy možno předpokládat, že loď pluje k jihu, hnána proudy nebo větrem; a protože skutečně nespatriili ani stopy po dlouhé ledové bariéře, táhnoucí se po sedmdesáté osmé rovnoběžce od východu k západu, byla tím jejich domněnka jen plně potvrzena.

Ledové pole bylo celé zasněžené a na sněhu se rýsovaly tu a tam černé skvrny, v nichž Herseboom rozeznal okamžitě vousaté mrože zvláště velkého druhu. Přebývali patrně v rozsedinách nebo v jeskyních v ledovém poli, ale poněvadž se cítili v naprostém bezpečí před jakýmkoli přepadením, klidně se vyhřívali na sluníčku.

Erik a mistr Herseboom musili jít přes hodinu, než se dostali na nejzazší výběžek ledového voru. Šli takřka stále podél jeho východního okraje, neboť přitom mohli pátrat po moři i po ledovém poli. Klaas každou chvíli vyrazil napřed a vyplašil některého z těch mrožů, které pozorovali z dálky a kteří teď neobratně lezli až ke kraji ledového pole, aby se tam vrhli do vody. Bylo by bývalo docela snadné jich spoustu zabít, ale k čemu? Vždyť neměli ani pomyšlení na to, aby rozdělali oheň a upekli nebo na rožni narychlo opekli maso těchto ubohých zvířat, ostatně velmi chutné! Erik měl jiné starosti: pozorně prohlížel půdu ledového pole a zjišťoval, že není ani zdaleka celistvá. Četné rozsediný a trhliny, které se někde táhly po celé šířce ledového pole, vyvolávaly obavy, aby se snad při sebemenším nárazu nerozlomilo na několik částí. Byly by to sice „úlomky“ pořádně velké, to je pravda, ale už jen fakt, že k takové nehodě může dojít, jako by velitelsky přikazoval, aby se zdržovali co nejbližší skladiště potravin,

nechtějí-li se vystavit nebezpečí, že od něho budou neočekávaně odtrženi. Trhliny v ledovém poli byly mimoto pokryty silnou vrstvou sněhu – minulého dne totiž sněžilo – a teď jak tál, začínal je už uzavírat nebo aspoň zčásti ucpávat. Erik se rozhodl pečlivě prozkoumat, který z dílů rozdělených trhlinami je nejcelistvější a nejpevnější, aby jej zvolil za hlavní místo jejich táboření a přenesl tam skladiště potravin.

Proto když si s Hersebomem na severním výběžku několik minut odpočinuli, pokračovali v průzkumu na západní straně. Sledovali nyní okraj ledového pole, který ještě přede dvěma hodinami tvořil pobřeží zálivu, kam byla vehnána americká jachta. Klaas běžel napřed, čilý v tom svěžím vzduchu, a zdálo se, že se na tom sněhovém koberci cítí ve svém živlu – jako by byl někde na grónských pláních.

Najednou Erik viděl, jak pes zavětřil, vyrazil jako střela a pak se se štěkotem zastavil před nějakým předmětem, skrytým za hromadou ledu.

Zase nějaký mrož nebo tuleň!, řekl si a ani nepřidal do kroku.

Ale to, co leželo na kraji ledového pole a Klaase tak vzrušovalo, nebyl mrož ani tuleň. Byl to člověk, zakrvácený a v bezvědomí, oblečený v kožešinu, která rozhodně nepatřila žádnému námořníkovi z *Aljašky*. Erika to nejprve zarazilo, protože se mu vybavila vzpomínka na přezimování *Vegy*. Pozdvihl muži hlavu, pokrytou hustými ryšavými vlasy, a uviděl nápadný rozplácly nos, jaký mívají černoši...

Erik se v duchu ptal sám sebe, nestal-li se hříčkou nějakého preludu. Rozepnul nešťastníkovi vestu a odhalil

jeho hrud'. Nebylo to možná ani tak proto, aby si ověřil, jestli mu bije srdce, ale spíše aby tu hledal jméno...

A jméno tu bylo, modře vytetované v hrubě nakresleném erbovém štítě: „Patrick O'Donoghane, *Cynthia*.“

Také srdce bilo!... Muž nebyl mrtev!... Měl jenom širokou ránu na hlavě a jinou na rameni, a na prsou pohmožděninu, která mu jistě velmi vadila při dýchání.

„Musíme ho přenést do našeho přístřeší, obvázat mu rány a přivést ho k vědomí!“ řekl Erik mistru Herseboomovi.

A dodal tiše, jako by se bál, aby ho někdo neslyšel:

„Je to on, otče, ten Patrick O'Donoghane, kterého už tak dlouho hledáme a nemůžeme dopadnout! Teď je tu, ale takřka beze známky života!“

Myšlenka, že tajemství jeho původu je skryto tady pod tou silnou a zakrvácenou lebkou, které jako by se už dotkla smrt, rozněcovala v Erikových očích temný plamen. Jeho adoptivní otec uhodl, co se děje v jeho nitru, a neubráníl se, aby nepokrčil rameny. Zdálo se, že říká:

„No, a co by to bylo za výhodu, i kdybychom se teď všechno dověděli!... V téhle situaci, v jaké jsme, nám přece už nezáleží na žádném tajemství.“

Nicméně uchopil tělo nešťastníka za nohy, Erik pod pažďi a oba, obtíženi tím živým břemenem, se vydali znovu na cestu.

Při tomto pohybu raněný otevřel oči. Rány mu zřejmě působily tak silnou bolest, že začal vydávat zmatené steny, v nichž jako by převládalo slovo „drink“ – pít. A od skladiště potravin byli ještě hezky daleko. Erik se rozhodl zastavit, opřít nešťastníka na sněhovém loži o „hummock“ a přiložit mu ke rtům svou koženou láhev. Byla skoro prázdná, ale doušek pálenky, který O'Donoghane spolkl,

mu zdánlivě vrátil život. Rozhlédl se kolem sebe, hluboce vzdychl a řekl:

„Kde je Jones?“

„Našli jsme vás na okraji ledového pole samotného,“ odvětil Erik. „Byl jste tam dlouho?“

„Nevím,“ odpověděl raněný s námahou. „Dejte mi ještě napít!“ dodal a upřel své oči do očí Erikových.

Polkl další doušek pálenky a nabyl opět síly, aby mohl mluvit. „Když vypukla bouře,“ vysvětloval, „jachta se začala potápět. Několik mužů mělo čas skočit do člunů, ostatní zahynuli. Hned v prvním okamžiku mi pan Jones dal znamení, abych s ním nasedl do malého záchranného kajaku – visel na zádi a všichni jím pohrdali kvůli jeho malým rozměrům. A zatím se ukázalo, že je nepotopitelný! On jediný se dostal k ledovému poli! Všechny šalupy se převrhly, ještě než přistály. Když vlny vyhodily náš kajak na ledovou tříšť, byli jsme hrozně potlučeni. Ale nakonec jsme se přece dostali z dosahu vln a mohli vyčkat nového dne! Toho rána mě pan Jones opustil, aby se podíval, jestli se mu podaří zabít nějakého tuleně nebo mořského ptáka – abychom měli co jíst. Od té doby jsem ho už neviděl...“

„Ten pan Jones je důstojník z *Albatrosu*?“ zeptal se Erik.

„Majitel a kapitán,“ odpověděl O'Donoghane tónem, v němž se ozývalo překvapení nad položenou otázkou.

„Majitelem tedy není pan Tudor Brown?“

„Já... já nevím,“ váhavě řekl raněný, jako by se ptal sám sebe, zda toho neřekl stejně už moc.

Erik nepokládal za nutné zůstat u tohoto bodu hovoru. Měl tolik jiných věcí na srdci!

„Podívejte se,“ řekl Irovi a usedl vedle něho na sněh, „onehdy jste odmítl přijít na palubu mé lodi pohovořit si

se mnou a vaše odmítnutí způsobilo už mnoho neštěstí. Když jsme teď pohromadě, využijme toho a promluvme si vážně, jako rozumní lidé! Jste teď na plovoucím ledovém poli, raněn, bez potravin, neschopen sám uniknout nejkrutější smrti. Můj adoptivní otec a já máme to, co vám schází, potraviny, zbraně, pálenku! A nepřejeme si nic jiného než vás ošetřit, o všechno se s vámi rozdělit a postavit vás zase na nohy! Nevěnujete nám tedy za naši péči trochu důvěry?“

Ir upřel na Erika nejistý pohled, v němž jako by se mísil vděk se strachem – s neznámým, neurčitým strachem.

„To záleží na tom, jakou důvěru si přejete,“ řekl vyhýbavě.

„Ó, však vy to dobře víte!“ odpověděl Erik, pokoušeje se o úsměv, a vzal do svých rukou ruku raněného. „Řekl jsem vám to oněhdy. Víte, co se potřebuji dovědět, co jsem přišel hledat do těchto vzdálených moří. No tak, jen trochu dobré vůle, Patricku O'Donoghane! Řekněte mi to tajemství, je pro mne tak velice důležité! Svěřte mi, co víte o »dítěti na záchranném pásu!« Povězte mi jediný údaj, který mi dovolí najít mou rodinu! Čeho se můžete obávat? Jaké je v tom pro vás nebezpečí, když mi vyhovíte?“

O'Donohan neodpovídal. Zdálo se, že ve své tupé hlavě váží Erikovy důvody.

Konečně řekl s námahou:

„Ale kdybychom si přece pomohli z těchhle nesnází, kdybychom se dostali do země, kde jsou soudcové, mohl byste mi uškodit.“

„Ne, přísahám vám!... Přísahám vám to při všem, co je mi na světě nejdražší!“ řekl Erik ohnivě. „Ať už jste se dopustil vůči mně nebo vůči jiným jakékoli křivdy, zaručuji se vám, že z toho nevyplyne pro vás žádný

nemilý následek. Ostatně je tu jedna okolnost, kterou asi neznáte, totiž že všechno je teď už promlčeno; chci tím říci, že k oněm událostem, ať byly jakékoli, došlo před více než dvaceti lety, takže lidská spravedlnost už nemá právo hnát vás k odpovědnosti.“

„Opravdu?“ zeptal se Patrick ještě s trochou nedůvěry. „Pan Jones mi přece řekl, že *Aljašku* posílá policie, a vy sám jste mluvil o soudech...“

„To jsem měl na mysli události docela nedávné, nehodu, která nás potkala na začátku naší cesty. Buďte jist, že pan Jones vás klamal, Patricku! Má asi nějaký zájem na tom, abyste nemluvil.“

„To má, opravdu!“ řekl Ir přesvědčeně. „Ale jak vy jste vlastně vypátral, že znám to tajemství?“ pokračoval s pohledem upřeným na Erika.

„Prostřednictvím manželů Bowlesových z *Červené kotvy* v Brooklynu, kteří vás často slyšeli mluvit o »dítěti na záchranném pásu«.“

„To je pravda!“ řekl Ir.

A ještě se zamyslel.

„Tak vy jistě nejste vyslán policií?“ pokračoval.

„Kdepak, takový nesmysl! Jsem vyslán sám sebou, horečnou touhou a přáním se dovědět, kde je moje vlast, kdo jsou moji rodiče – to je všechno.“

O'Donoghane se ještě usmál.

„Tak tohle se tedy chcete dovědět?“ řekl. „No dobrá, máte pravdu, já vám to mohu říci! Máte pravdu, vím to.“

„Řekněte mi to, O'Donoghane, řekněte!“ zvolal Erik, vida, že ten muž už je zviklán. „Řekněte mi to a slibuji vám odpuštění všech křivd, pokud jste se nějakých dopustil, i vděčnost, bude-li mi přáno vám ji dokázat.“

Ir vrhl žádostivý pohled na koženou láhev.

„Člověku z toho dlouhého mluvení vysychá v krku,“ řekl těžce. „Napil bych se trochu pálenky, kdybyste neměl nic proti tomu.“

„Už tu žádná není, ale dojdeme vám pro ni do skladiště potravin. Máme tam dva velké sudy,“ odpověděl Erik a podal láhev mistru Hersebomovi, který se hned vzdálil; Klaas šel za ním.

„Za chvíli bude zpátky,“ pokračoval mladík a obrátil se k raněnému. „No tak, člověče, jen trochu důvěry! Vžijte se na okamžik do mého postavení. Představte si, že celý život neznáte jméno své vlasti, jméno své matky, že vedle vás je teď člověk, který to všechno ví, ale odmítá podat vám vysvětlení, pro vás tak cenné, a to právě ve chvíli, kdy jste ho zachránil a vrátil mu život. Bylo by to kruté, no ne? Bylo by to nesnesitelné. Nežádám po vás nemožné. Nežádám, abyste se přiznal, máte-li si co vyčítat. Řekněte mi jen nějaký údaj, třeba sebemenší. Uved'te mě na stopu, nic jiného nepotřebuji!“

„Na mou věru, udělám vám tu radost,“ řekl Patrick, zřejmě dojat. „Tak abyste věděl, byl jsem plavčíkem na palubě *Cynthiae*...“

Vtom se zarazil.

Erik visel na jeho rtech. Dosáhne konečně cíle? Doví se slovo objasňující celou tu záhadu? Jméno své rodiny, své vlasti? Jeho naděje se opravdu už nezdála přeludná. Cele zaujat slovy raněného, upíral na něho zrak, připraven dychtivě pít slova, která se měl užuž dovědět. Za nic na světě by byl nepřerušil ono vyprávění ani slovem, ani posunkem. Nevšiml si, že se za ním vynořil nějaký stín. A zatím právě při spatření tohoto stínu se Patrick zarazil v řeči.

„Pan Jones!“ řekl hlasem žáka přistiženého při nedovoleném mluvení.

Erik se obrátil a uviděl Tudora Browna; stál před blízkým „hummockem“, který ho až do té chvíle zakrýval jejich zrakům. Irův výkřik potvrzoval podezření, jež se Erikovi právě zrodilo v mysli: Jones a Tudor Brown byli jedna a tatáž osoba!

Měl sotva čas si to uvědomit.

Ve třicetivteřinovém intervalu třeskly za sebou dvě rány a na ledě zůstaly ležet dvě mrtvoly.

Tudor Brown, přiloživ pušku k rameni, prostřelil srdce Patricku O'Donoghovi a ten se skácel mrtev k zemi. Tudor Brown však neměl ani čas sklonit zbraň, neboť dostal vzápětí ránu do čela a padl na obličej.

„Dobře jsem udělal, že jsem se vrátil, když jsem uviděl na sněhu podezřelé stopy“ řekl mistr Herseboom, který se tu objevil s kouřící puškou v ruce.

KONEC PLAVBY

Erik vyrazil výkřik a padl na kolena před Patricka O'Donoghana, hledaje u něho poslední známku života, záblesk naděje... Ale Ir byl tentokrát doopravdy mrtev a s ním bylo ztraceno i jeho tajemství.

Tělo Tudora Browna se svíjelo ve smrtelných křečích, jeho ruce pustily zbraň, kterou držely při pádu, a bez jediného slova vydechl naposled.

„Otče, co jste to udělal?“ zvolal Erik hořce. „Proč jste zničil poslední naději, která mi zbývala, abych poznal tajemství svého života? Nebylo by bývalo lépe vrhnout se na toho muže a zajmout ho?“

„A ty si myslíš, že by nám k tomu byl dopřál čas?“ odpověděl Hersebm. „Jeho druhá rána byla určena tobě, o tom můžeš být jist. Pomstil jsem vraždu tohoto nešťastníka, potrestal zločin ze Studené mělčiny a možná ještě jiné... Ať už se stane cokoli, nelituji toho! Ostatně copak záleží na tajemství tvého života, hochu, v situaci, v jaké jsme? Tohle tajemství se pravděpodobně už do smrti nedovíme!“

Sotva dořekl tato slova, zazněla rána z děla; odrážela se od ledovců a ledových polí a vypadalo to jako odpověď na zoufalá slova starého rybáře. Ale byla to asi spíše odpověď na oba výstřely, jež se rozlehly na ledové kře.

„Dělo *Aljašky*... Jsme zachráněni!“ vykřikl Erik a vstal, aby vyskočil na „hummock“ a pohledem prozkoumal nekonečné moře.

Nejprve neviděl nic než ledovce unášené větrem a kymácející se v slunci. Ale když Hersebm, který si

okamžitě nabil pušku, vystřelil do vzduchu, takřka vzápětí mu odpověděla nová rána z děla.

Tentokrát Erik jasně viděl sloup dýmu, rýsující se na modrém nebi směrem k západu. Od té chvíle si výstřely z pušek a výstřely z děla odpovídaly v několikaminutových intervalech a brzy se objevila *Aljaška*; předjela totiž jeden ledovec a plnou parou mířila k severnímu okraji ledového pole.

Erik s Hersebomem si padli do náruče a radostí plakali. Mávali kapesníky, vyhazovali do vzduchu čepice, dělali všechno možné, aby své přátele na sebe upozornili.

Konečně se *Aljaška* zastavila. Od jejího boku odrazil velrybářský člun a neuplynulo ani dvacet minut a přistál u ledového pole.

Nelze vůbec slovy vyličit, jak veliká byla radost doktora Schwaryenerony, pana Bredejorda, pana Malaria a Otty, když našli živé a zdravé ty, které už považovali za ztracené.

Všechno si vyprávěli; líčili děs minulé noci, marné volání, beznadějný hněv. Ráno byla *Aljaška* takřka osvobozena z ledového pole a její posádka ji pak úplně uvolnila několika dynamitovými náložemi. Velení lodi převzal pan Bosewilz, druhý důstojník, a *Aljaška* se vydala okamžitě pátrat po plujícím ledovém poli, a to ve směru větru, kterým bylo unášeno. Tato plavba mezi pohybujícími se ledy byla nejnebezpečnější, jakou *Aljaška* kdy vykonala. Ale díky výborným lekcím, díky zkušenostem a přesnosti všech prováděných prací podařilo se jí proplout bludnými ledovci bez nehody.

Aljaška ostatně také těžila z toho, že jela stejným směrem, jako pluly ledy, ale větší rychlostí. A štěstí tomu chtělo, že její námaha nebyla marná. V devět hodin ráno

bylo ohlášeno velké ledové pole směrem po větru a seshora z „vráního hnízda“ mohli rozeznat i jeho tvar. Brzy pak uslyšeli dva výstřely, což byl příslib, že oba trosečníci tam stále ještě jsou.

Na všem ostatním teď málo záleželo. Poplují přímo k Atlantiku a byl by v tom čert, aby se tam nedostali – pod plachtami samozřejmě, protože uhlí už neměli.

„Pod plachtami ne!“ řekl Erik. „Mám jiné dva nápady. První, že se necháme vléci ledovým polem tak dlouho, dokud bude plout k jihu nebo k západu. Ušetříme si tak neustálé zápasy s ledovci, které si náš vor už vezme na starost a požene před sebou. A za druhé si opatříme palivo, takže budeme moci dokončit plavbu bez ohledu na směr větrů.“

„Co tím chceš říci? Skrývá snad ledové pole ve svém nitru ložisko černého uhlí?“ zeptal se doktor se smíchem.

„Ne zrovna ložisko černého uhlí,“ odpověděl Erik, „ale něco, co se mu téměř vyrovná, ložisko živočišného uhlí – totiž tuk mrožů. Chci s ním udělat pokus, když už máme jednu pec zvlášť upravenou pro tenhle druh paliva.“

Nejdříve však prokázali poslední službu oběma mrtvým – hodili je do vody s dělovými koulemi u nohou. Potom *Aljaška* přirazila z boku k ledovému poli tak, aby se pohybovala s ním a byla jím přitom chráněna. To jim usnadnilo práci, když přenášeli na palubu vyložené potraviny, jejichž ztrátu si nemohli dovolit. Jakmile s tím byli hotovi, loď se připoutala k nejzazšímu severnímu výběžku ledového voru, kde byla lépe chráněna proti ledovcům. Erik se už přesvědčil, že takhle ve vleku jedou průměrnou rychlostí šesti uzlů, což bylo prozatím docela postačující, uvážíme-li, že se už nemusili obávat plujících ledovců.

A zatímco ledové pole plulo majestátně k jihu jako nějaký plující ostrov s *Aljaškou* ve vleku, byly pořádány pravidelné lovy na mrože.

Dvakrát nebo třikrát za den vystupovaly na ledové pole skupiny mužů, ozbrojené puškami a harpunami a doprovázené všemi grónskými psy, a obkličovaly mořské obludy spící u svých děr. Lovci je zabíjeli ranou do ucha, rozřezávali je a zbavovali tuku. Ten nakládali na saně, které psi dotáhli k *Aljašce*. Byl to lov lak snadný a úspěšný, že za týden byla lodní skladiště doslova přecpána tukem.

Aljaška, stále ve vleku ledového pole, byla nyní na 40° východní délky a na sedmdesáté čtvrté rovnoběžce, to znamená, že za sebou nechala souostroví Nová země, které objela ze severu.

Ledový vor byl v té době už o polovinu menší. Zbývající kra pod slunečními paprsky tála a přetínaly ji stále hlubší trhliny. Blížila se zřejmě chvíle, kdy se velký ostrov úplně rozpadne v ledovou tříšť. Na to však Erik nemínil cekat. Dal zvednout kotvu a zamířil lodní přídi přímo k západu.

Ve zvlášť upravené peci *Aljašky* použili hned mrožího tuku, který byl skutečně výborným palivem. Jeho jedinou větší závadou bylo, že zanášel komín, takže jej musili denně čistit. Pokud jde o zápach, ten by byl bezpochyby velice obtěžoval cestovatele z jižních zemí, ale pro švédskou a norskou posádku to byla nepříjemnost úplně podružná.

Nicméně díky tomuto náhradnímu palivu mohla *Aljaška* plout pod parou až do posledního okamžiku, zdolat rychle – ačkoli vály protichůdné větry – vzdálenost, která ji ještě dělila od evropských moří, a dorazit 5. září na dohled norského Severního mysu, dokonce bez zastávky v

Tromsö, kde mohli v případě potřeby zastavit. Čile pokračovala v cestě, proplula opět Skagerrakem a vrátila se na místo, odkud vyjela. 14. září zakotvila před Stockholmem ve vodách, jež opustila 10. února téhož roku.

A tak byla dokončena za sedm měsíců a čtyři dny první okružní plavba kolem pólu, a to dvaadvacetiletým plavcem.

Ze stanoviska zeměpisného to byl významný čin, který v poměrně krátké době doplnil a přezkoumal objevy výpravy Nordenskjöldovy a musil brzy vyvolat ve světě ohromný ohlas. Zatím však noviny a časopisy ještě nehovořily o jeho zásluhách. Jenom několik zasvěcenců je doceňovalo, a naopak zase jedna osoba o nich neměla ani tušení – Kajsa.

Kdybyste viděli ten povýšený úsměv, s jakým přijala vyprávění o cestě!

„Copak to má za smysl dobrovolně se vystavovat takovým nebezpečím!“ řekla místo jakékoli poznámky.

K tomu ještě při první příležitosti neopomněla dodat na adresu Erikovu:

„No konečně jsme se tedy zbavili té protivné záležitosti, když ten pověstný Ir je teď mrtev!“

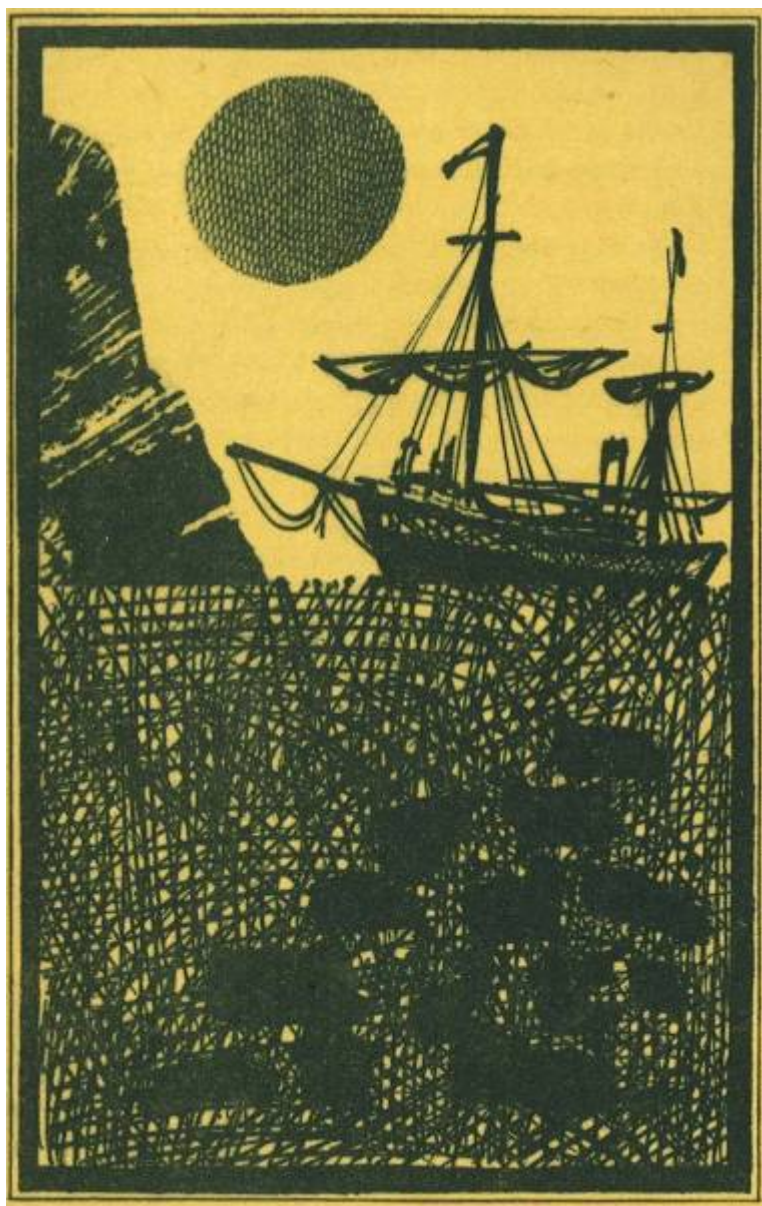
Jaký to rozdíl mezi těmito suchými, studenými slovy odsouzení a dopisem překypujícím projevem něhy, který Erik brzy dostal z Noroě! Vanda mu líčila, jaké úzkosti prožívala s matkou v těch dlouhých měsících, jak v myšlenkách byly neustále s cestovatelem a jak jsou šťastné, že se konečně zase dostali do řádného přístavu... I když výprava nepřinesla všechny výsledky, které Erik očekával, nemusí se tím nijak zvlášť trápit. Ví přece dobře, že náhradou za rodinu vlastní má v chudé norské vesnici

jinou, že ho tam doma upřímně milují a jsou v myšlenkách stále u něho. Nepřijede se brzy podívat na tuto rodinu, která ho vždycky pokládala za svého a nechtěla se ho zříci? Kdyby se opravdu snažil, jistě by si pro ni vyšetřil trochu času. To bylo nejvroucnější přání jeho adoptivní matky a sestřičky Vandy atd. atd.

K těmto řádkům byla přiložena tři krásná kvítka, utržená na břehu fjordu, v jejichž vůni Erik jako by nacházel zase celé své bezstarostné a radostné dětství. Ach, jak byly tyhle věci milé jeho ubohému, zraněnému srdci, jak mu usnadňovaly nést závěrečné zklamání nad výsledkem výpravy.

Nicméně brzy bylo přece jen nutné počítat s veřejným zájmem. Cesta *Aljašky* byla událostí, jež se významem rovnala cestě *Vegy*. Jméno Erikovo začali vyslovovat všude spolu se slavným jménem Nordenskjöldovým. Noviny nepsaly o ničem jiném než o nové okružní plavbě. Všechny lodi kotvící ve Stockholmu se nějak dohodly a vztyčily na počest tohoto plaveckého úspěchu své vlajky. Erik, překvapen a zmaten, byl všude vítán s poctami, jaké jsou vyhrazeny triumfálním vítězům. Zástupci vědeckých společností přicházeli hromadně přivítat velitele a posádku *Aljašky*, veřejní a vládní činitelé pro ně navrhovali národní odměnu.

Všechna tato chvála a ten halas nebyly Erikovi vhod. Svědomí mu říkalo, že při svém podniku měl na zřeteli především své vlastní zájmy, a vyčítal si, že snad sklízí slávu přinejmenším přehnanou. Proto také využil první vhodné příležitosti, aby upřímně doznal, co vlastně jel do polárních moří hledat a co tam ostatně stejně nenašel – tajemství svého původu, své rodiny a záhadu zkázy *Cynhie*.

A příležitost se mu naskytla, když ho navštívil reportér jednoho z hlavních stockholmských listů; byl to bezvousý muž, vysoký jako hora a živý jako rtuť. Dostavil se na palubu *Aljašky* a požádal o laskavou „osobní rozmluvu“ s mladým velitelem. A řekněme hned, že cílem inteligentního novináře bylo prostě vytáhnout ze své oběti některé životopisné údaje, které by vydaly asi sto řádek. Nemohl najít osobu ochotnější podrobit se takové pitvě zaživa. Erik přímo prahl touhou říci pravdu a prohlásit, že si nezaslouží, aby byl pokládán za nějakého nového Kryštofa Kolumba.

Vyprávěl tedy všechno, nic nezamlčel. Znovu vyložil svou historii, vyličil, jak byl nalezen na moři chudým norským rybářem z Noroë, vychován panem Malariem, přiveden do Stockholmu doktorem Schwaryencronou, jak se náhodou dověděli, že Patrick O'Donoghhan zná slovo objasňující celou záhadu, jak zjistili, že se plaví na palubě *Vegy*, jak ho tam jeli hledat, co je přivedlo k tomu změnit cestovní plán a pak jet až k Ljachovskému ostrovu, až k Čeljuskinovu mysu... Erik vyprávěl tohle všechno, aby se jaksi omluvil za své hrdinství. Říkal to proto, že se nyní styděl za slávu, kterou byl zahrnut za něco, co se mu zdálo docela přirozené a prosté.

A mezitím tužka reportéra pana Squirrelia létala po papíře se stenografickou rychlostí. Data, jména, sebemenší podrobnosti – všechno bylo zaznamenáno. Pan Squirrelius si říkal s tlukoucím srdcem, že z téhle zповědi vytěží ne sto řádek, ale pět nebo šest set. A jakých řádek! Vzrušující vyprávění, vzaté ze skutečného života, poutavé jako román na pokračování!

Druhého dne zabíralo toto vyprávění celé tři sloupce v nejrozšířenějším švédském deníku. A jak se v podobných

případech stává takřka vždycky, Erikova upřímnost místo aby zmenšila jeho zásluhy, naopak je ještě víc vyzdvihla.

Prispěla k tomu jeho osvědčená skromnost a romantický přídech, kterým byl příběh obestřen. Tisk i veřejnost se případu dychtivě zmocnily. Podrobnosti o Erikově životním osudu byly brzy přeloženy do všech jazyků a zanedlouho kolovaly po celé Evropě.

Tak se dostaly i do Paříže a pronikly jednoho večera pod vlhkou ještě páskou francouzských novin do skromného přijímacího pokoje v druhém patře starého hotelu ve Varennské ulici.

V pokoji se zdržovaly dvě osoby: muž a žena. Žena měla bílé vlasy, ačkoli vypadala ještě mladě, a byla oblečena do černých šatů. Zdálo se, že ji tíží nějaký veliký, věčný žal. Seděla pod lampou a mechanicky cosi vyšívala, zatímco její oči tonuly ve stínu nějaké nezapomenutelné, tíživé vzpomínky.

Na druhé straně stolu vysoký stařec přehlížel rychlým, roztržitým pohledem noviny, které mu sluha právě donesl.

Byl to pan Durrieu, čestný generální konzul a jeden z tajemníků Zeměpisné společnosti – onen muž, který byl v Brestu u námořního prefekta v době, kdy se zde zastavila *Aljaška*.

Bezpochyby z toho důvodu upoutalo jeho pozornost zvláště Erikovo jméno, neboť při ctění životopisného článku, věnovaného mladému Švédskému plavci, jako by se zachvěl. Pak si přečetl článek ještě jednou velmi pozorně. Na jeho obličej, už stejně bledém, se poznenáhlu rozprostřela bledost skoro smrtelná a ruce se mu nervózně roztráslly. Jeho zmatek byl tak zjevný, že si ho všimla i jeho mlčelivá společnice.

„Bolí vás něco, tatínku?“ zeptala se ho starostlivě.

„Myslím... že jsme moc brzy zatopili... Půjdu se trochu ochladit do své pracovny... Nic to není... Jenom přechodná nevolnost,“ odpověděl pan Durrieu a vstal, aby přešel do sousední místnosti.

Jakoby nedopatřením s sebou odnesl noviny, jež držel v ruce. Kdyby byla dcera mohla číst v jeho myšlenkách, byla by poznala, že v tom bouřlivém přívalu nadějí a protichůdných obav, které jím zmítaly, převládala pevná vůle odstranit noviny co nejrychleji z jejího dohledu.

Chvíli se rozmýšlela, nemá-li jít za otcem do jeho pracovny. Ale pak jako by uhodla, že si přeje být sám, a mlčky se podřídila tomuto jeho vrtochu. Ostatně brzy se uklidnila, když ho slyšela přecházet dlouhými kroky sem tam, otvírat a zavírat okno.

Teprve za hodinu se rozhodla pootevřít dveře a podívat se, co pan Durrieu dělá. Zjistila, že sedí u psacího stolu a píše dopis.

Nepostřehla však, že má při psaní oči plné slz...

DOPIS Z PAŘÍŽE

Od svého návratu do Stockholmu dostával Erik, takřka denně ze všech evropských zemí objemnou pošlu. Učené společnosti i jednotlivci mu posílali svá blahopřání, cizí vlády mu udělovaly čestná vyznamenání nebo odměny. Majitelé lodí a obchodníci ho žádali o některé informace, jichž by mohli využít pro své zájmy. Byl proto málo překvapen, když mu jednoho rána byly doručeny dvě obálky s pařížským razítkem.

První obsahovala pozvání Francouzské zeměpisné společnosti, aby přijel se svými druhy z výpravy a osobně přijal velikou čestnou medaili, udělenou na slavnostním zasedání „muži, který první vykonal okružní plavbu kolem severního pólu“.

Když Erik otvíral druhý dopis, neubránil se rozechvění. Místo pečeti byla na zadní straně obálky nálepka s vyraženými iniciálami E.D., kolem nichž bylo heslo *Semper idem...* Tyto iniciály a heslo byly otištěny i v rohu dopisu vloženého do obálky; byl to dopis od pana Durrieua a zněl takto:

Milé dítě, dovolte mi, abych Vás takto oslovoval, ať už právem, nebo neprávem. Četl jsem zrovna v jedněch francouzských novinách životopisný příběh přeložený ze švédštiny a vzrušil mě víc, než mohu vypovědět. Tento příběh se týká Vás. Lze-li věřit tomu, co noviny píší, byl jste před dvaadvaceti lety nalezen na moři norským rybářem z okolí Bergenu na záchranném pásu nesoucím jméno Cynthia. Vaše polární výprava prý měla zvláštní

cíl: nalézt člověka, který přežil ztroskotání lodi stejného jména, jež se potopila v říjnu roku 1858 nedaleko ostrovů Faerských. Konečně jste se ze své výpravy vrátil, aniž jste se o tom co dověděl.

Je-li to všechno pravda (ach, co bych za to dal, aby to byla pravda!), prosím Vás vroucně, abyste ani minutu nemeškal, běžel na poštu k telegrafu a sdělil mi to.

V tom případě totiž, drahé dítě – pochopte mou netrpělivost} úzkost i radost! – v tom případě byste byl mým vnukem, kterého tolik let oplakávám, jehož jsem pokládal za navždy ztraceného a o němž má ubohá dcera, jejíž srdce je ode dne katastrofy Cynthie navždy zlomeno, stále mluví a jehož denně želí! Vždyť pak byste byl její jediné dítě, které jí bylo v jejím vdovství radostí, útěchou a později zdrojem zoufalství!

Najít Vás, najít Vás živého a slavného, to by bylo příliš neobyčejné a veliké štěstí! Neodvažuji se tomu uvěřit, dokud mi to Vaše zpráva neověří.

A přece se to nezdá tak pravděpodobné. Podrobnosti a data se úplně přesně shodují. Váš zjev a Vaše způsoby mi docela jasně připomínají mého nešťastného zetě. Při té jediné příležitosti, kdy nás svedla dohromady náhoda, cítil jsem se k Vám přitahován náhlou a hlubokou sympatií... Zdá se nemožné, aby to všechno nemělo nějaké opodstatnění.

Zatelegrafujte mi okamžitě, jen slovo, jediné slůvko! Do chvíle, než dostanu Vaši zprávu, nebudu vůbec žít. Kéž by mi přinesla odpověď, na kterou čekám, kterou si tak vroucně přeji! Kéž by dala mé ubohé dceři i mně štěstí, jež by vyhladilo vzpomínku na ten život plný žalu a slz.

*E. Durrifu, čestný generální konzul,
Varenská ulice c. 104, Paříž*

K výše uvedenému dopisu byl přiložen ještě jeden doklad a Erik si ho hned dychtivě přečetl. Byl psán také rukou pana Durrieua a obsahoval toto sdělení:

Byl jsem francouzským konzulem v New Orleansu, když se má jediná dcera Kateřina provdala za mladého Francouze, pana Jiřího Durrieua, našeho vzdáleného příbuzného, také bretonského původu jako my. Pan Jiří Durrieu byl důlním inženýrem. Přijel do Spojených států prozkoumat nedávno objevené petrolejové prameny a měl v úmyslu zůstat tam několik let. Přijal jsem ho do svého domu tak, jak si zasloužil muž, který měl stejné jméno jako my a byl synem jednoho mého velmi milého přítele z mládí, a on mne později požádal o ruku mé dcery. S radostí jsem mu ji dal. Králce po tomto sňatku jsem byl neočekávaně jmenován konzulem v Rize, a protože zetě zdržovaly ve Spojených státech důležité záležitosti, musil jsem tam nechat i dceru. Stala se tam matkou synáčka, který dostal moje křestní jméno a zároveň jméno otcovo a jmenoval se tedy Emil Jindřich Jiří.

Za půl roku nato stihla zetě při důlním neštěstí smrt. Jakmile si má ubohá dcera, ovdovělá ve dvaceti letech, vyřídila své záležitosti, nastoupila v New Yorku na Cynthii plující do Hamburku, aby nejkratší cestou přijela za mnou.

7. října 1858 Cynthie ztroskotala na východ od ostrovů Faerských. Okolnosti, za nichž k této lodní katastrofě došlo, se hned tehdy zdály podezřelé a zůstaly nevysvětleny. Nicméně jisté je, že za onoho neštěstí, zrovna v okamžiku, kdy cestující, jedni po druhých, nasedali do záchranných člunů, můj sedmiměsíční vnouček, kterého jeho matka právě připoutala k

záchrannému pásu, sklouzl nebo byl stržen do moře a zmizel v bouři.

Moje dcera, šílená z této hrozné podívané, se chtěla vrhnout do vln. Násilím byla zachráněna a v bezvědomí ji hodili do loďky, kde už byly tři jiné osoby a která jediná unikla zkáze. Loďka přistála po devětačtyřiceti hodinách u ostrovů Faerských. Odtamtud se mi dcera vrátila po sedmi týdnech smrtelné nejistoty, a to díky oddané péci jednoho námořníka, který ji zachránil a přivedl ke mně zpět. Ten statečný hoch John Denman zemřel později v mých službách v Malé Asii.

Neměli jsme žádnou vážnou naději, že by ubohé děťátko mohlo ztroskotání přežít. Ale přece jsem se pokusil pátrat u ostrovů Faerských, u Shetland a na norském pobřeží severně od Bergenu. Myšlenka, že by se kolébka dostala snad ještě dále, se zdála vyloučena. Přesto jsem se zřekl pátrání teprve po třech letech, a jestliže Noroë v ně nebylo zahrnuto, musí to být místo značně odlehlé, bez přímého styku s mořským pobřežím.

Když byla všechna naděje nadobro ztracena, věnoval jsem se výhradně dceři, jejíž fyzické i duševní zdraví vyžadovalo velké ohledy. Dosáhl jsem toho, že jsem byl vyslán do Orientu, a snažil jsem se ji rozptýlit cestováním a vědeckými zájmy. Byla mou nerozlučnou družkou při všech mých pracích, ale nikdy se mi nepodařilo ji vyléčit z jejího nezhojitelného smutku. Konečně přede dvěma lety jsem šel do penze a vrátili jsme se do Francie. Bydlíme střídavě v Paříži a v mém starém domě ve Val-Féray u Brestu.

Zdalipak mi bude dopřáno, abych viděl vejít sem vnuka, už tolik let oplakávaného. Je to naděje příliš krásná, abych se odvážil říci o ní své dceři, dokud se nezmění ve skutečnost. Pro ni by to znamenalo vzkříšení! Ale kdyby

pak bylo nutné vzdát se téhle myšlenky, zklamání by bylo kruté!

Dnes je pondělí. V sobotu, jak mi řekli na poště, bych tu mohl mít odpověď'...

Erik jen stěží dočetl tyto řádky. Slzy mu zakalily zrak. Také on se obával oddat se příliš rychle naději, která před ním náhle opět vyvstala. Říkal si sice, že všechny pravděpodobnosti tornu nasvědčují – souhlasí data, události i nejmenší podrobnosti –, ale bylo by to příliš krásné! Neodvažoval se tomu věřit. Nalézt naráz svou rodinu, svou matku, vlast! A jakou vlast! Zrovna tu by si byl vybral mezi všemi ostatními, protože je jednou z mála zemí, jež ztělesňují velikost, krásu a největší dary lidskosti, protože v ní se spojil a smísil génus starověkých civilizací s plamenem a duchem věků nových.

Měl strach, aby to všechno nebyl jen sen. Vždyť jeho naděje byly už tak často zklamány. Možná že doktor jedním slovem zboří jeho vzdušné zámky. Nejdříve si ho musí přizvat za soudce.

Doktor pozorně procítal předložené doklady a častokrát přerušoval čtení výkřiky překvapení nebo radosti.

„Nezbývá už ani stín pochyb,“ řekl konečně. „Všechny podrobnosti přesně souhlasí, dokonce i ty, o kterých se tvůj dopisovatel zapomněl zmínit – iniciály na prádle a heslo vyryté na chrastítku; stejné iniciály i heslo jsou i v jeho dopise. Milý hochu, tentokrát jsi svou rodinu našel! Musíš okamžitě zatelegrafovat svému dědečkovi.“

„Ale co mu mám říci?“ zeptal se Erik zbledlý radostí.

„Zatelegrafuj, že hned zítra nasedneš na vlak, abys mohl brzy padnout do náruče své matce i jemu.“

Mladý kapitán přitiskl jen k srdci ruku tohoto výtečného muže, naskočil do bryčky a odjel na telegrafní úřad.

Téhož dne opustil Stockholm, nasedl do vlaku, který ho zavezl do Malmö, za dvacet minut se přeplavil přes úžinu, v Kodani skočil do rychlíku jedoucího do Holandska a Belgie a v Bruselu pak do rychlíku pařížského.

V sobotu v sedm hodin večer, přesně šest dní po tom, kdy pan Durrieu podal na poště svůj dopis, očekával stařec s radostí svého vnuka na Severním nádraží. Další telegramy, posílané Erikem postupně během cesty, mu pomohly krotit netrpělivost...

Konečně vlak vjel se supěním pod vysokou skleněnou kupoli. Pan Durrieu a jeho vnuk si padli do náruče. Za poslední dny čekání se spolu v myšlenkách tak sžili, že se jim zdálo, jako by se znali odjakživa.

„A maminka?“ zeptal se Erik.

„Neodvážil jsem se jí nic říci, dokud jsem tě tu neměl,“ odpověděl pan Durrieu, tykaje mu náhle. A toto tykání bylo tak něžné jako matčino pohlazení...

„Ona ještě nic neví?“

„Jenom tuší, bojí se a doufá! Od chvíle, kdy jsme dostali tvůj telegram, ji připravuji, jak nejlépe mohu, na neslýchanou radost. Hovořím o stopě, o tom, že mě na ni uvedl švédský důstojník, onen mladý námořník, kterého jsem viděl v Brestu a o němž jsem jí často vyprávěl. Ještě to neví, žije v pochybnostech, ale podle mého mínění začíná asi už tušit, že ji vbrzku potká cosi nového. Dnes ráno při snídani jsem jen s největší námahou utajil svou netrpělivost. Velmi dobře jsem si všiml, jak pozorně se na mne dívá. Dvakrát nebo třikrát jsem si dokonce myslel, že mě přímo požádá o vysvětlení. Měl jsem hrozný strach, přiznávám se. Což kdyby došlo k nějakému

nedorozumění, k nějaké nepříjemnosti anebo – a to by bylo ještě horší! – kdyby se na naši hlavu přivalilo nějaké neštěstí? V našem případě se člověk obává všeho. Proto jsem s ní také dnes nevečeřel. Předstíral jsem nějakou záležitost a útekem jsem se vyhnul oné nesnesitelné situaci.“

Nečekali ani na zavazadla a odjeli v kočáře, který přivezl pana Durrieua.

Ve Varennské ulici cekala zatím netrpělivě paní Durrieuová úplně sama v salóne na návrat svého otce. Ten správně předvídal a obával se, že by při večeři dcera žádala vysvětlení. Už několik dní ji zneklidňovalo jeho chování, telegramy, jež neustále dostával, a zvláštní náarážky, skryté v každém jeho slově. Protože byla zvyklá vyměňovat si s otcem sebemenší myšlenky i dojmy, nemohla pochopit, že by ho vůbec napadlo něco před ní skrývat. Už několikrát se chystala zeptat, co je to za záhadu, ale vždycky se zarazila, vidouc, že se otec tak chová úmyslně.

Chce mi asi připravit nějaké překvapení, řekla si. Nesmím mu zkazit radost.

Ale v posledních dvou nebo třech dnech, a hlavně dnes ráno, byla ještě víc překvapena nezvyklou netrpělivostí, vyzařující z každého pohybu pana Durrieua, štěstím oživujícím jeho pohled a tvrdošíjností, s jakou se mu vracely na rty náarážky na ztroskotání *Cynthia*, jimž se tak dlouho vyhýbal. Najednou jí bleskla hlavou jakási předtucha. Nejasně chápala, co tu je vlastně nového: otec se domnívá, ať už právem, nebo neprávem, že je na stopě nějaké příznivé věci, snad opět nabyl naděje tak dlouho hýčkané, totiž že najde její dítě. Ani zdaleka

nepředpokládala, že věc pokročila natolik kupředu, a proto se teď rozhodla požádat o podrobné vysvětlení.

Paní Durrieuová se nikdy nadobro nevzdala myšlenky, že její syn může být ještě živ. Dokud matka na vlastní oči nespatří mrtvolu svého dítěte, zdráhá se připustit nezměnitelný fakt smrti. Říká si, že se svědkové mohli mýlit, že je třeba oklamalo zdání. Věří stále, že se dítě může náhle vrátit. Mohli bychom takřka říci, že na to čeká. Tisíce matek vojáků a námořníků měly tuto dojemnou iluzi. A paní Durrieuová na ni měla větší právo než kterákoli jiná matka. Po pravdě řečeno, ona tragická scéna jí tanula vždycky před očima, po dvaadvaceti letech zrovna jako prvního dne. Představovala si *Cynthii*, jak je zaplavena vodou a s každou vlnou, která se na ni valí, se užuž potápí. Viděla se v duchu, jak připevňuje vlastníma rukama dělátko k širokému záchrannému pásu, zatímco cestující a námořníci se vrhají a derou do šalup, a jak potom zůstává pozadu, prosí a zapřísahá, aby s sebou vzali aspoň děcko. Nějaký muž jí vzal z ruky to drahé břímě. Hodili ji do člunu. A takřka vzápětí se přihnala ohromná vlna a vodní stěna se řítí na ně. S hrůzou viděla, jak záchranný pás letí na hřebenu vlny podél lodního trupu, jak se bouře opírá do mušelinu kolébky a jak unáší svou kořist jako pírkem do mlhy vodní tříště. Srdcervoucí výkřik mezi tolika jinými, zápas těla proti tělu, pád do noci – bezvědomí! Pak probuzení, nekonečné zoufalství, horečnaté noci a blouznění! A konečně neustálý bol, dlouhá léta bezvýsledného pátrání a poznenáhlu rostoucí přesvědčení o vlastní nemohoucnosti, v němž všechno utonulo... Ó ano, ubohá žena si na vše vzpomínala! Přesněji řečeno, celá její bytost utrpěla při onom dramatu tak prudký otřes, že jím zůstala navždy poznamenána. Od

doby, kdy k těmto událostem došlo, uplynulo už takřka čtvrt století, ale paní Durrieuová oplakávala své dítě stejně jako v prvních dnech. Její mateřské srdce se uzavřelo do smutku a žena trávila pomalu svůj život v truchlivém přemítání jediné vzpomínky.

Někdy podléhala jakémusi psychickému přeludu a představovala si svého syna, jak prochází postupně různými životními údobími, je dítětem, jinochem a dospělým mužem. Rok od roku si ho tak představovala, jaký by byl, jaký asi je – poněvadž si stále uchovávala jakousi tvrdošíjnou důvěru, že se ještě může vrátit. Proti této mlhavé víře nikdy nic nezmohly ani marně podnikané kroky, ani zbytečná pátrání, ani běh času.

Proto také onoho večera čekala na otce, pevně odhodlána mu říci, co má na srdci.

Pan Durrieu vešel a za ním mladý muž, kterého představil slovy:

„To je, dcero, pan Erik Hersebom, o němž jsem ti tak často vyprávěl. Přijel právě do Paříže; Zeměpisná společnost mu chce udělit velkou čestnou medaili a on mi dopřává to potěšení, že přijímá naše pohostinství.“

V kočáře si ujednali takový postup, i že Erik později jen tak mimochodem promluví o dítěti nalezeném v Noroë a že se pokusí dát se poznat – ovšem tak, aby to u matky nevyvolalo příliš náhlý otřes. Ale když se octl v její přítomnosti, nedostávalo se mu sil, aby sehrál svou roli. Smrtelně zbledl, hluboce se uklonil a nemohl ze sebe vypravit ani slůvko.

Paní Durrieuová zatím vstala z křesla a laskavě se na něho zahleděla. Náhle se jí rozšířily oči, zachvěly se rty a vztáhla k němu ruku.

„Můj syn!... Vy jste můj syn!“ vykřikla.

A postoupila o krok blíž k Erikovi:

„Ano, ty jsi mé dítě! V každém tahu tvého obličeje ožívá tvůj otec!“

A zatímco Erik se rozplýval v slzách a padl před matkou na kolena, ubohá žena vzala jeho hlavu do dlaní, a líbajíc ho na čelo, omdlévala radostí a štěstím.

VAL FÉRAY – ZÁVĚR

O měsíc později se sešla na rodinné slavnosti ve Val-Féray, asi půl míle od Brestu, celá Erikova adoptivní rodina u jeho matky a dědečka. Citově založená paní Durrieuová si přála, aby se na její hluboké a nevyličitelné radosti podíleli ti prostí a dobří lidé, kteří jí zachránili syna. Vyžádala si, aby s doktorem Schwaryencronou a Kajsou, s panem Bredejordem a Malaricm přijela také paní Katrina s Vandou, mistr Hersebom a Otto.

Uprostřed drsné bretonské přírody, u smutného armorického moře, cítili se norští hosté spíš jako doma, než by tomu bezpochyby bylo ve Varennské ulici. Podnikali dlouhé vycházky do lesů. Vyprávěli si všechno, co o sobě vzájemně nevěděli, a dávali dohromady různé zlomky pravdy o celém tom dosud nejasném příběhu. A tak poznenáhlu mnoho nevysvětlitelných bodů přestalo být hádankou. Srovnání různých okolností, dlouhé rozhovory a debaty vedly k postupnému vyjasnění...

Nejprve, kdo to byl Tudor Brown? Proč měl tak veliký zájem na tom, aby se nedostali prostřednictvím Patricka O'Donoghana na stopu Erikovy rodiny? Stačilo jediné slovo nešťastného Ira.

Tudor Brown se ve skutečnosti jmenoval Jones a pod tímto jediným jménem ho znal Patrick O'Donoghan. Nuže, pan Noah Jones byl společníkem Erikova otce při těžbě petrolejového pramene objeveného mladým inženýrem v Pensylvánii. Už jen vyslovení tohoto faktu vrhalo zlověstné světlo na události, jež zůstaly tak dlouho záhadné. Podezřelé ztroskotání *Cynthia*, pád dítěte do

moře, možná i smrt Erikova otce, to všechno, bohužel, mělo asi kořen ve společenské smlouvě, kterou pan Durrieu našel ve svých dokladech a objasnil některými poznámkami.

„Několik měsíců před svým sňatkem,“ vysvětloval Erikovým přátelům, „objevil můj zeť u Harrisburgu petrolejový pramen. Chyběl mu potřebný kapitál, aby si pozemek zajistil pro sebe, a chápal nebezpečí, že přijde o všechny výhody. Náhoda ho svedla dohromady s Noahem Jonesem, který se vydával za obchodníka s dobyt看em z Dalekého západu, ale ve skutečnosti byl dodavatelem otroků z Jižní Karolíny, což se dověděli později. Tenhle člověk se zavázal, že složí částku nezbytnou k zakoupení a využití pramene Vandalie. Dokázal přimět Jiřího, aby oplátkou za jeho vklad podepsal smlouvu, v níž měl on, Jones, přímo lví podíl, když se moje dcera vdávala, neznal jsem znění té smlouvy a Jiří sám o ní podle všeho nepřemýšlel. Nikdo nebyl v takových věcech méně zkušený než on. V nejednom směru podivuhodně nadán, matematik, chemik a mimořádně zkušený mechanik, vůbec nerozuměl obchodním záležitostem a už dvakrát doplatil na svou nezkušenost v tomto směru skutečným jměním. Nebylo pochyby, že i v jednání s Noahem Jonesem byl jako obvykle neobezřetný. Předloženou smlouvu podepsal velmi pravděpodobně se zavřenýma očima. Poslechněte si teď hlavní články, které jsem vyňal z oné smlouvy, sepsané v anglosaské právnické frazeologii, a shrnul takto:

Čl. 3. Pramen Vandalia zůstane nedílným majetkem objevitele, pana Jiřího Durrieu a a jeho společníka, pana Noah a Jonese.

Čl. 4. Pan Noah Jones bude spravovat všechny peníze, které složil k využití petrolejového pramene. Bude prodávat výtěžky, přijímat peníze i platit výdaje a zavazuje se, že každý rok předloží svému společníkovi vyúčtování a rozdělí se s ním o čistý zisk. Pan Jiří Durrieu bude řídit odborné technické práce podniku.

Čl. 5. V případě, že by si jeden z obou majitelů přál prodat svůj podíl, bude povinen nabídnout předkupní právo svému společníkovi, který bude mít plné tři měsíce čas na rozmyšlenou, zda nabídku přijímá, a stane se jediným vlastníkem, až vyplatí kapitál zvýšený o tři procenta čistého zisku, zjištěného při posledním vyúčtování.

Čl. 6. Pouze děti každého z obou společníků dědí otcova práva. V případě, že by některý společník zemřel bezdětný nebo že by jeho dítě či děti zemřely, dříve než by dosáhly věku dvaceti let, celý majetek připadne druhému společníkovi, který zůstane naživu. Jiní dědicové jsou z dědictví zemřelého vyloučeni.

Dovětek: Tento článek je odůvodněn různou národností obou společníků a těžkostmi, jež by jinak mohly vzniknout při eventuálním pozůstalostním řízení.

Tak tedy,“ pokračoval pan Durrieu, „zněla smlouva, podepsaná mým budoucím zetěm v době, kdy ještě vůbec neuvažoval o ženění a kdy nikdo, snad kromě pana Noaha Jonese, nevěděl, jak ohromné ceny může nabýt pramen Vandalia v budoucnosti. Byli tehdy ještě v období tápání a počátečních obtíží. Ten Yankee tehdy pravděpodobně omezoval svůj plán na to, aby svému společníkovi celý podnik znechutil zveličováním těchto obtíží, a tak si levně zajistil výhradní vlastnické právo. Sňatek Jiřího s mou

dcerou, narození drahého dítěte a náhlé zjištění, že pramen vynáší úžasné bohatství, to vše změnilo situaci od základů. Nebylo ani pomýšlení na to, že by si takové skvělé bohatství mohl někdo zajistit jen tak snadno. Aby připadlo Noahu Jonesovi, stačilo však, aby zmizel ze světa nejdříve Jiří a pak jeho jediný dědic. Nuže, dva roky po sňatku a šest měsíců po narození mého vnuka byl Jiří nalezen mrtev u čerpací studně. Lékaři prohlásili, že se zadusil jedovatými plyny. Nebyl jsem tehdy už ve Spojených státech, protože jsem byl mezitím jmenován konzulem v Rize. Pozůstalostní řízení vedl právní zástupce. Noah Jones se projevil jako člověk velkorysý a podepsal všechna ujednání ve prospěch mé dcery. Bylo smluveno, že bude nadále spravovat společný majetek a každého půl roku vyplácet newyorské ústřední bance podíl z čistého zisku, příslušející dítěti. Ale neměl bohužel vyplatit částku ani za jedno pololetí. Moje dcera se nalodila na *Cynthii* s úmyslem přijet za mnou. *Cynthia* s posádkou a s nákladem ztroskotala, a to za tak podezřelých okolností, že pojišťovna byla nakonec zproštěna povinnosti vyplatit náhradu, a při tomto ztroskotání zmizel jediný dědic Jiřího. Od té doby zůstal Jones jediným majitelem pramenu Vandalie, který mu vynášel průměrně sto osmdesát tisíc dolarů ročně.“

„Nepodezíral jste nikdy Jonese, že má prsty v těch ustavičných neštěstích?“

„Jistěže jsem ho podezíral, to bylo úplně přirozené. Takové hromadění domnělých nehod, které všechny směřovaly ke stejnému cíli, bylo naneštěstí víc než jasné. Ale jak jsem měl formulovat svá podezření, a hlavně jak je zdůvodnit u soudu? Měl jsem o celé věci jen velmi nejasné údaje. Věděl jsem ze zkušenosti, jak málo se člověk může

spoléhat na soudy v mezinárodních sporech. A potom, musil jsem utěšovat, nebo alespoň rozptylovat svou dceru, a takový proces by jen rozjitřil její bolest, nehledě k tomu, že by to vypadalo, jako by jedinou pohnutkou k němu byla zistiťnost. Krátce a dobře, vzdal jsem se a mlčel. Byla to chyba? Mám toho litovat? Nemyslím a zůstávám přesvědčen, že bych byl nedosáhl žádného výsledku. Jen se podívejte, jak je pro nás ještě dnes obtížné – i když shrneme všechny své dojmy a všechna známá fakta – dospět k přesnému závěru!“

„A jak si vysvětlit v tom všem úlohu Patricka O'Donoghana?“ zeptal se doktor Schwaryencrona.

„V tomhle bodě, jako v mnoha jiných, jsme zřejmě odkázáni jen na dohady. Ale zdá se mi, že jedna domněnka je dosti přijatelná; ten O'Donoghan, plavčík na palubě *Cynthia*, přidělený k osobní službě kapitánovi, byl v neustálém styku s cestujícími první třídy, kteří jedí vždycky u velitelova stolu. Znal tedy jistě jméno mé dcery, věděl, že je francouzské národnosti, a mohl ji snadno vypátrat. Pověřil ho Noah Jones nějakým ďábelským posláním? Měl prsty v podezřelém ztroskotání *Cynthia* nebo jenom v tom, že dítě spadlo do moře? To se nikdy přesně nedovíme, protože je mrtev. Ať tak nebo onak, jistě je, že věděl, jak je pro bývalého společníka Jiřího důležité »dítě na záchranném pásu«. A vytěžit z této znalosti, to bylo pro takové individuum, které nám představili jako opilce a lenocha, už jen otázkou krátkého času. Věděl O'Donoghan, že »dítě na záchranném pásu« je skutečně naživu? Pomáhal je snad dokonce zachraňovat, ať už tak, že se ho ujal na moři a pak je opustil u Noroě. anebo jiným způsobem? To je další nejistý bod. Ale v každém případě asi ujistil Noaha Jonese, že »dítě na

záchranném pásu« přežilo ztroskotání. Chlubil se pravděpodobně, že zná zemi, kde dítě našlo nový domov, a bezpochyby taky prohlašoval, že učinil opatření, aby se dítě vše dovědělo, kdyby se jemu, O'Donoghano, stalo nějaké neštěstí. Noah Jones byl asi nucen za jeho mlčení platit. To byl snad pramen nepravidelných příjmů, které Ir dostával v New Yorku pokaždé, když se tam vrátil.“

„To se mi zdá velmi pravděpodobné,“ řekl pan Bredejord. „A dodávám, že další události plně tuto domněnku potvrzují. První oznámení doktora Schwaryencrony v novinách znepokojila Noaha Jonese. Pokládal za nevyhnutelné zbavit se Patricka O'Donoghana, ale musil jednat opatrně, právě proto, že Ir ho ujistil o učiněných opatřeních. Spokojil se tedy tím, že mu těmi oznámeními nahlal strach, pohroziv mu náhlým zákrokem kriminální policie. Vyplývá to i z vyprávění hostinského z *Červené kotvy* v New Yorku pana Bowlese a ze spěchu, s jakým O'Donaghan vzal nohy na ramena. Zřejmě se cítil ohrožen, že bude vydán spravedlnosti, a proto se vystěhoval tak daleko – až k Samojedům a pod cizím jménem. Noah Jones, který mu to patrně poradil, se pak domníval, že je v bezpečí před jakýmkoli překvapením. Ale výzvy na Patricka O'Donoghana mu opět nasadily, jak se říká, brouka do hlavy. Podnikl tedy naschvál cestu do Stockholmu, aby nás ujistil, že Patrick O'Donaghan je mrtev, a bezpochyby také proto, aby se na vlastní oči přesvědčil, kam až naše pátrání dospělo. Konečně došel nečekaný dopis z *Vegy* a připravoval se odjezd *Aljašky* do arktických moří. Noah Jones neboli Tudor Brown se viděl v bezprostředním nebezpečí – jeho důvěra v Patricka O'Donoghana byla totiž asi velmi malá –, a proto už

necouvl před žádným zločinem, jen aby si zajistil beztrestnost. Naštěstí události se změnilly k dobrému. Ale teď si můžeme říci, že jsme vyvázli jen taktak!“

„Kdoví! Možná že právě tato nebezpečí přispěla k tomu, že jsme dosáhli cíle!“ řekl doktor. „Kdyby nebylo došlo k té příhodě na Studené mělčině, byli bychom velmi pravděpodobně pokračovali v cestě Suezským průplavem a dorazili do Beringová průlivu příliš pozdě, abychom tam ještě našli *Vegu*. Je také přinejmenším pochybné, zda bychom z Patricka O'Donoghana dokázali něco vytáhnout, kdybychom ho byli dostihli ve společnosti Tudora Browna. Celkem vzato, celá naše cesta byla od začátku poznamenána tragickými událostmi a jediné okružní plavbě *Aljašky* a slávě, která z toho vyplynula pro Erika, můžeme děkovat za to, že jsme našli jeho rodinu.“

„Ano,“ řekla hrdě paní Durrieuová a pohladila syna po vlasech. „sláva mi ho vrátila.“ A takřka vzápětí dodala:

„Jako mě o něho připravil zločin a jako mi ho zase dobrota vás všech zachovala a učinila z něho muže, jakým je...“

„A zločinnost Noaha Jonese bude mít ještě jeden důsledek: náš Erik se stane jedním z nejbohatších lidí v Severní a v Jižní Americe!“ zvolal pan Bredejord.

Všichni se na něho překvapeně podívali.

„Zajisté,“ pokračoval vynikající advokát. „Copak Erik není dědicem podílu svého otce na majetku Vandalie? Nebyl snad neprávem zbaven příjmů z těžby po dobu dvaadvaceti let? A nepostačí k tomu, aby je dostal, prostý důkaz o synovské totožnosti, který my všichni potvrdíme jako svědkové, počínaje tady mistrem Hersebomem a paní Katrinou a konče panem Malariem a námi? Jestliže Noah Jones po sobě zanechal děti, budou ony zodpovědny za ten

obrovský nedoplatek, který pravděpodobně pohltí celý jejich podíl na společném majetku. Neměl-li ten ničema žádné děti, je Erik podle smlouvy, kterou nám přečetl pan Durrieu, jediným dědicem všeho. V každém případě tedy má v Pensylvánii asi tak sto padesát až dvě stě tisíc dolarů důchodu.“

„Ale, ale!“ řekl doktor Schwaryencrona a smál se. „Tak malý rybář z Noroë se vlastně stal dost dobrou partií! Laureát Zeměpisné společnosti, muž, který první vykonal okružní plavbu kolem severního pólu a bude mít, chudák, skromný důchod dvě stě tisíc dolarů ročně, to je ženich, jakých ve Stockholmu moc nenajdeme! Copak na to říkáš, Kajso?“

Dívka při tomto dotazu zčervenala; její strýc jistě netušil, jak pro ni byla tahle otázka krutá. Kajsa si právě v duchu už chvíli říkala, že byla trochu neprozíravá, když odmítala tak znamenitého nápadníka, a že mu napříště musí projevovat více úcty.

Ale zvláštní věc, od chvíle, kdy se Erik cítil povznesen nad její nespravedlivé pohrdání, neměl pro ni už jediný pohled. Snad mu otevřelo oči odloučení a přemýšlení za noci, kdy byl na stráž, takže poznal, jak studené je Kajsino srdce, nebo – a to spíš – mu snad stačilo zadostiučinění, že už v jejích očích není ubohým nalezcem, prostě dnes jí nevěnoval víc než povinnou zdvořilost, na niž měla právo jako dívka a neteř doktora Schwaryencrony.

Všechno jeho zájem platil teď Vandě; byla opravdu čím dál hezčí a v domě paní Durrieuové, laskavé a znamenité ženy, odložila i poslední zbytek venkovské nesmělosti. Její vzácná dobrota, vrozený půvab a dokonalá prostota jí získávaly lásku každého, kdo se k ní přiblížil. Nebyla ve

Val-Féray ještě ani týden, když paní Durrieuová prohlásila přímo, že je vyloučeno, aby se od ní kdy odloučila.

Erik si vzal všechno na starost a přiměl mistra Herseboma i paní Katrinu k tomu, aby Vandu nechali ve Francii, ale s podmínkou, že s ním každý rok pojede do Noroě pozdravit své rodiče. Pomýšlel i na to ponechat celou svou adoptivní rodinu v Bretani a nabízel dokonce, že dá převést k brestske rejdě všechny části dřevěného domku, v němž strávil své dětství. Ale tento plán na hromadné vystěhování byl všeobecně pokládán za neuskutečnitelný. Mistr Herseboom a paní Katrina byli příliš staří na to, aby tak rázem změnili své zvyky. Nemohli by být úplně šťastni v zemi, kde neznají ani jazyk, ani obyčej obyvatel. Nezbylo tedy nic jiného než je nechat odjet a zajistit jim na stará kolena blahobyť, který až dosud nezískali celým svým pracovitým, poctivým životem.

Erik by si byl přál nechat si tu aspoň Ottu. Ale i ten dával přednost jejich fjordu před všemi rejdami na světě a neznal lepší živobytí, než je živobytí rybáře. A máme-li říci všechno, byly to plavé vlasy a modré oči Regnildy, dcery správce místní továrny na rybí tuk, jež měly nemalou souvislost s onou nepřekonatelnou přitažlivostí, kterou Otto stále pociťoval k Noroě. Alespoň bylo lze tak soudit, když se proslechlo, že si Otto chce Regnildu o příštích vánocích vzít.

Pan Malarius má v úmyslu vychovávat jejich děti, jako vychovával Erika a Vandu. Zúčastnil se poct udělených Francouzskou zeměpisnou společností veliteli *Aljašky* a pak se skromně vrátil na své místo do venkovské školy. Opravuje nyní korektury svého slavného díla o flóře

polárních moří, vydávaného nákladem Linnéovy společnosti.

Doktor Schwaryencrona nedokončil ještě své veliké Pojednání o ikonografii, jež má v budoucnu proslavit jeho jméno.

Poslední právní pří advokáta Bredejorda pak byl proces, jímž zajišťoval Erikovi práva na celé vlastnictví petrolejového pramene Vandalie. A vyhrál jej u první instance i u odvolacího soudu, což nebyl malý úspěch.

Erik využil tohoto úspěchu i velkého jmění a koupil *Aljašku*, z níž se stala jeho zábavní jachta. Používá jí každoročně k návštěvě své adoptivní rodiny v Noroě, kam s ním jezdí paní i Durrieuová a Vanda. Ačkoli jeho rodný list byl opraven a dnes má zákonné jméno Emil Durrieu, rád k němu připojuje jméno Hersebom a všichni z rodiny ho stále nazývají Erik.

Tajným přáním jeho matky je, aby se jednoho dne oženil s Vandou, kterou miluje jako dceru. A toto přání je víc než v souladu s jeho vlastní náklonností, takže se asi dříve nebo později uskuteční.

Kajsa zatím zůstává svobodná a má nejasný pocit, že propásla vhodnou příležitost, jak se říká. Doktor Schwaryencrona, pan Bredejord a profesor Hochstedt hrají stále whist.

Jednoho večera, když se doktor ukázal horším hráčem, než se slušelo a patřilo, pan Bredejord, poklepává na svou tabatěrku, si dopřál radosti mu připomenout jednu věc, která nějak příliš upadla v zapomnění.

„Tak kterýpak den mi míníte poslat svého Plinia od Aida Manuceho?“ řekl mu se zlomyslným zábleskem v očích. „Jistěže si už nemyslíte, že Erik je irského původu.“

Doktor zůstal po té ráně jako omráčen. Ale brzy se vzpamatoval a přesvědčivě řekl:

„No a co! Jeden bývalý president Francouzské republiky pochází z rodu irských králů. Nebylo by vůbec překvapující, kdyby tomu tak bylo i s rodinou Durrieuových.“

„Zajisté,“ odpověděl pan Bredejord. „Je to dokonce tak pravděpodobné, že moc nechybí, abych vám poslal svého Quintiliana.“

VÝBĚR ZAJÍMAVOSTÍ

Takovou cestu okolo pólu, jakou plula Erikova *Aljaška*, neproplula až do dneška žádná loď na světě.

Dříve byly nesnáze příliš velké a nedaly se překonat. Plachetnice se stávaly hříčkou vichru, dřevo lodí praskalo pod tíhou nakupených ker. Bez vysílaček a přijímaček se těžko dali najít ztroskotanci v plochách bělostného sněhu a ledu, větších než naše republika. Kolik jen jich zahynulo! Po desetiletích náhodně objevené deníky vydávaly svědectví o hladovění, kurdějích, omrzlinách, sněžné slepotě, beznaději.

Proti tomu se nám zdá Erikova cesta až příliš snadná.

Jen se podívejte na mapku, kde názvy moří, průlivů a mysů zachovávají paměť statečných objevitelů, kteří obětovali své životy.

Tak zahynul v roce 1611 i Henry Hudson. Chtěl proplout z oceánu Atlantského do Tichého přes severní pól. Hledal nejprve cestu přes Špicberky a ostrovy Novaja Zemja. Když nepronikl ledy na východ, snažil se v další výpravě dokázat, že se dá projet polárními ledy směrem na západ, podél Severní Ameriky. Ale někteří jeho lodníci onemocněli kurdějemi a ostatní se začali bouřit a nechtěli plout dál do nehostinných krajů – báli se přezimování. Nakonec Hudsona se synem a s nemocnými námořníky v pustině vysadili a sami zamířili s lodí k domovu. Hudsonova řeka a Hudsonův záliv však zachovávají jeho jméno dodnes.

Nešťastně skončila i výprava Johna Franklina o sto čtyřicet let později. Slavný polární badatel Franklin chtěl rozřešit, kudy by se dalo projet severozápadními průjezdy nad americkou pevninou. Proto plul lodí po Měděné a Medvědí řece, Korunovačním zálivem až k mysu Návratu. Průjezd neobjevil. Z jedné výpravy se z dvaceti mužů,

kteří s ním šli, vrátilo domů jen sedm. A jak zbědovaných a vyhublých! Aby zahnali pocit krutého hladu, vařili si polévku z lišejníků, žvýkali odřezky bot a řemení. Nezlomný Franklin se přesto nevzdal. Vypravoval se na sever znovu a znovu a vždy pronikl o kousek dál. Až pak vyplul v roce 1845 téměř šedesátiletý na výpravu poslední. Jeho lodi *Erebus* a *Teror* byly velmi dobře vybaveny a zkušeností nasbíral Franklin již tolik, že se loučil se svými přáteli sebevědomě a vesele: „Nemějte obavy, i kdyby cesta trvala sebedéle. Naše příští adresa je Hongkong, Čína!“

Dva měsíce nato potkala obě Franklinovy lodi vysoko na severu velrybářská loď. To byla poslední zpráva o osudu Franklinovy výpravy. Uplynulo několik měsíců a byly obavy, že se polárníkům přihodilo něco zlého. Mnoho záchranných expedic jim vyjelo na pomoc, hledaly všude ve spleti průlivů, v zátokách, na neznámých ostrůvcích. Devět let lidé pátrali po Franklinově výpravě, nemálo jich obětovalo své životy, ale marně. Až po třiceti letech byl nalezen deník výpravy. Z něho se svět dověděl, že lodi *Erebus* a *Teror* propluly Davisovou úžinou, přezimovaly na poloostrově Beecheyově, odtud byly ledem hnány na jih k zemi krále Viléma, a přezimovaly podruhé. Tam Franklin zemřel. K tenké čáře na mapě přibyl křížek a u něho datum 11. června 1847. Ostatní členové výpravy se rozešli a vydali se po skupinách na dlouhou, těžkou cestu k obydleným oblastem. Ale nikdo z nich nedošel domů.

Oběti záchranných výprav nebyly však docela marné. Členové pomocných expedic zmapovali mnohem větší území, než by mohl zakreslit Franklin sám. Mimoto navazovali jeden na druhého. Průjezd severozápadní cestou, za kterou se Franklin vydal, objevil v letech 1850

až 1853 Mac Clure. Vyjel od Beringovi úžiny k Beaufortovu moři, obeplul od severu Banksův ostrov a dokázal, že je možno plout průlivem Melvillovým.

A teď ve stopách Hudsonovy, Franklinovy a Mac Clurovy výpravy plula *Aljaška* s románovým hrdinou Erikem. V obdivuhodně krátkém čase a bez nesnází. Jež by stály za řeč, příliš snadno v porovnání s výpravami, jež tu obětovaly všechny síly, zdraví i životy, proplula nebezpečnými úžinami, kolem celé Severní Ameriky až k místu, kde Nordenskjöldova Vega zamrzla poblíž mysu Serdce-Kameň v zátoce Koljučinské.

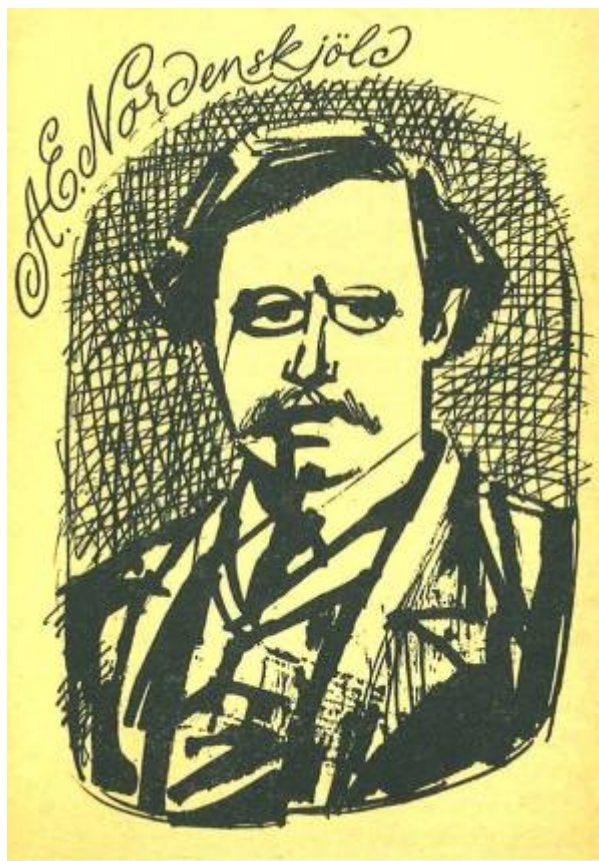
Švédský vědec Adolf Erik Nordenskjöld byl zkušený polárník. Než se vydal v roce 1878 na velkou výpravu kolem sibiřských břehů, měl za sebou již osm expedic do

polárních krajů. Zimoval v Grónsku a na Špicberkách, dvě léta po sobě pronikl až k Jeniseji a byl první, kdo tam po vodě dopravil zboží z Evropy.

Dobře se poučil ze zápisků předešlých výprav, zjistil, že led v Karském moři taje až v červenci, že v srpnu a někdy i v září bývá moře volné a že by bylo možné proplout celou dlouhou cestou kolem severní Asie, zajet do Japonska a do Číny a vrátit se kolem Indie a Suezským průplavem do rodného Švédska. Do té doby ještě nikdo neproplul ze západní Evropy celou Severní mořskou cestou podél břehů Sibiře až k východnímu cípu Asie. Několik vědeckých expedic proniklo od Severního mysu na východ až k mysu Čeljuskinovu, a jiné naopak od Beringová průlivu na západ také až k Čeljuskinovu mysu. Tam byly vždy zadrženy ledem. A tak se zdálo, že proplout z Evropy až do Beringovy úžiny v jedné plavbě, v krátkém polárním létě, je nemožné.

Až Nordenskjöld se o to chtěl pokusit. Byl vydatně pobízen a podporován bohatým sibiřským kupcem Sibirjakovem, kterému patřily doly na zlato na Aldanu. Ten chtěl otevřít Sibiř zámořskému obchodu a viděl v tom nejen zisk pro celou zemi, ale především vlastní prospěch. Spojení Sibiře se světem bylo tehdy bídné. Nebyly železnice ani důkladné silnice a velikých sibiřských řek, splavných jen asi pět měsíců v roce, nebylo nijak využito. Po nich se na celkem velmi jednoduchých lodicích plavili k moři jen rybáři, lovci kožešinové zvěře a sběratelé mrožích klů.

Sibirjakov chtěl posílat ze Sibiře po vodě krásné tvrdé kmeny jedlí, borovic, cedrů a dubů, chtěl ukázat Sibiršanům vymoženosti z průmyslové Evropy: moderní lodi, parní stroje, zařízení pil, rudných dolů, hutí.

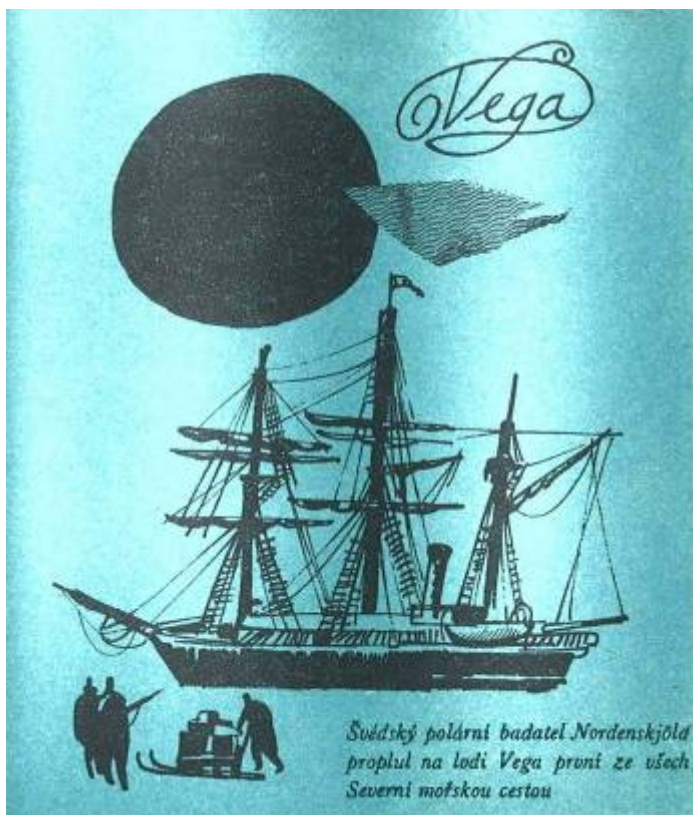
Nabídl Nordenskjöldovi, že zaplatí třetinu výdajů na výpravu, která by otevřela pověstnou Severní mořskou cestu. Mimoto dal postavit pomocnou loď *Leno*, aby doprovázela Nordenskjöldovu výpravu až k ústí veliké sibiřské řeky Leny. Protože *Leno* byla menší než hlavní loď výpravy *Vega*, měla plout napřed a ukazovat směr v mělkých pobřežních vodách. Na konci své cesty měla předat svůj náklad uhlí vlajkové lodi *Vega* a zůstat pak na

řece Leně. Byla stavěna ze švédské oceli a výborně se osvědčila. Kromě toho dal Sibirjakov peníze i na stavbu dalších dvou pomocných lodí *Expres* a *Fraser*, které měly doprovodit *Vegu* k ústí Jeniseje, tam jí dát zásoby uhlí a samy vzít nazpět do Evropy první sibiřský náklad pšenice, žita, ovsa a loje.

21. července 1878 zvedla *Vega* kotvy v norském Tromsø a plavila se s vědeckými pracovníky, lovci a posádkou na velkou výpravu, sledovanou zájmem a pozorností celého světa.

Až k ostrovům Novaja Zemlja pluli volně, nespatri ani led, ani sníh. Zato na pobřeží hustě kvetly celé koberce drobných zvonečků, máčků a pampelišek a svěží zeleň lučin jim připomínala švédsko. Buřňáci a alky hnízdili na nevysokých srážech a potáplice, rackové, rybáci, hltavé chaluhy, kajky, husy, kachny i labutě je tak vysoko na severu překvapovali. Tehdy tam hnízdilo víc ptactva než dnes, protože bezohledné lovy později mnoho druhů vyhubily. Také tuleňů, mrožů, lachtanů, sobů, polárních lysek a lumíků viděli dost. Grónská velryba a narval už tehdy byli vzácní, jen menší velryby běluhy pluly v hejnech.

Nordenskjöldova výprava byla dobře promyšlena a připravena a plula podle plánu celkem bez dobrodružství a bez velkých nesnází. Pomocné lodi jí předaly zásoby uhlí a vydaly se proti proudu veletoků Jeniseje a Leny do vnitrozemí. Vědečtí členové výpravy zaměřovali a zakreslovali pobřeží, porovnávali je se starými mapami, zkoumali mořské dno a preparovali živočichy, jež vylovili, brali vzorky vody a zkoušeli slanost a teplotu moře. Na místě, kde *Vega* přistala, sbírali horniny a vzorky všeho, co tam rostlo, a vše svědomitě zapisovali do deníku.

Vědecký úkol výpravy se zdál téměř splněn, když se loď blížila k Beringovu průlivu.

Neočekávaně zastavila *Vegu* v pobřežním ledu mlha. Museli postupovat opatrně v mělkých pobřežních vodách, protože mívali metr, ale taky jen čtvrt metru vody pod kýlem. Tím vším se zdrželi. A teď Nordenskjöld starostlivě naměřil teplotu vzduchu hluboko pod bodem mrazu.

Naráz spojil tenký led kry u pobřeží Čukotky v pevný ledový příkrov, lanová se obalila silnou vrstvou námrazy a rampouchy. Přesto nikdo z posádky nevěřil, že by mohly ledy *Vegu* uvěznit. Nebylo tak pozdě, teprve konec září, a jen pruh ledu míli široký je zadržel a zabraňoval *Veze* v cestě k volnému moři. Kdyby byl zadul Jižní vítr, mohl by ledy rozlámat a vysvobodil by je.

Ale mráz naopak ještě zesílil, ledu přibývalo a Nordenskjöld musel pomýšlet na přezimování pouhých sto mil od vytouženého průlivu mezi Ledovým a Tichým oceánem.

Vyčítal si, že víc nešetřil časem, že se na mnoha místech zdrželi déle, než museli, jen o několik hodin dříve by byli mohli ještě projet tvořícím se ledem na východní stranu Koljučinského chobotu. Členové posádky rozdávali teplé kusy oděvu místním obyvatelům – Cukrům - v pevné víře, že je již nebudou potřebovat. A teď míjel den po dni a nic se neměnilo. Bylo nutné zakotvit loď na zimní pobyt nedaleko pevné země.

Vybrali k tomu kru asi dvacet pět metrů širokou a čtyřicet metrů dlouhou, jež vyčnívala asi šest metrů nad hladinu. Aby loď byla chráněna proti tlaku ker, navršili okolo ní vysoké náspy ze sněhu, a také nahoře na palubě nechali na ochranu kajut proti silným mrazům asi třicet centimetrovou vrstvu sněhu. Na pobřeží postavili zásobárnu a do ní uložili potraviny, aby měli co jíst, kdyby loď byla rozdrcena ledy. Vědečtí pracovníci si na břehu upravili ledový domek pro magnetické a meteorologické pozorování a dál sledovali složení ledu a sněhu, oblačnost, sílu a směr větru, teplotu a vlhkost.

Nordenskjöld věděl, že se o osud výpravy budou ve vlasti obávat. Napsal proto začátkem října dopisy o

přezimování *Vegy* a poslal je po Čukčovi Menkovi na nejbližší poštovní stanici. Ale psal se rok 1878. Nesmírná, širá a jen řídce obydlená byla severní Sibiř. Úředník v Kolymě dostal dopisy až 23. března příštího roku, a i když je hned zvláštním poslem poslal do Jakutska, odtud šly poštou do Irkutsku a do Švédska se dostaly až za 8 měsíců od doby, kdy je Nordenskjöld předal poslovi.

Mezitím se strhl v Evropě i v Americe poplach. Podle časového plánu měla *Vega* dávno proplout Beringovou úžinou, a nikdo nevěděl, co se stalo, zda je posádka ještě naživu. O Nordenskjöldovi nebylo zpráv a tolik jeho předchůdců zahynulo! Mapy nebyly spolehlivé, tajemné ostrovy se na nich vynořovaly a zase mizely, protože někteří námořníci pokládali za ostrovy i plující ledovce, jež zahlédli v dáli, a zakreslili je do map. Nikdo dosud nestanul na pólu a lidé si představovali, že je tam pevnina. Velká bílá plocha neprobádaných krajů lákala odvážné a odstrašovala úzkostlivé.

Nordenskjöldovi vyplula na pomoc americká loď *Jeanetta*, vedená námořním poručíkem Georgem de Longem. Náklady výpravy platil newyorský vydavatel novin New York Herald Bennett. Vzpomněl si, kolik jeho otec vydělal na tom, že poslal do Afriky na pomoc nezvěstnému cestovateli Livingstonovi reportéra Stanleaye. Stanley psal svému listu napínavé reportáže a pak, když Livingstona našel, vzrostl náklad novin několikanásobně! Proto Bennett požádal de Longa, aby se ujal velení pomocné výpravy, pátral po Nordenskjöldovi, a přitom zkoumal polární kraje a psal mu o svých zážitcích.

De Long s Jeanettou plul Tichým oceánem přímo k Beringovu průlivu, pohřešovaným naproti. Dlouho Nordenskjolda hledal, až se od Eskymáků dověděl, že se

Ubara polárníků krajů
pozem severní točny

Nordmexico
 Panama
 Nansen na
 bei Sham
 Amundsen 1926
 De Long
 Hvoson
 Barants

Vega již uvolnila ze sevření ledů a odplula Beringovým průlivem k Japonsku.

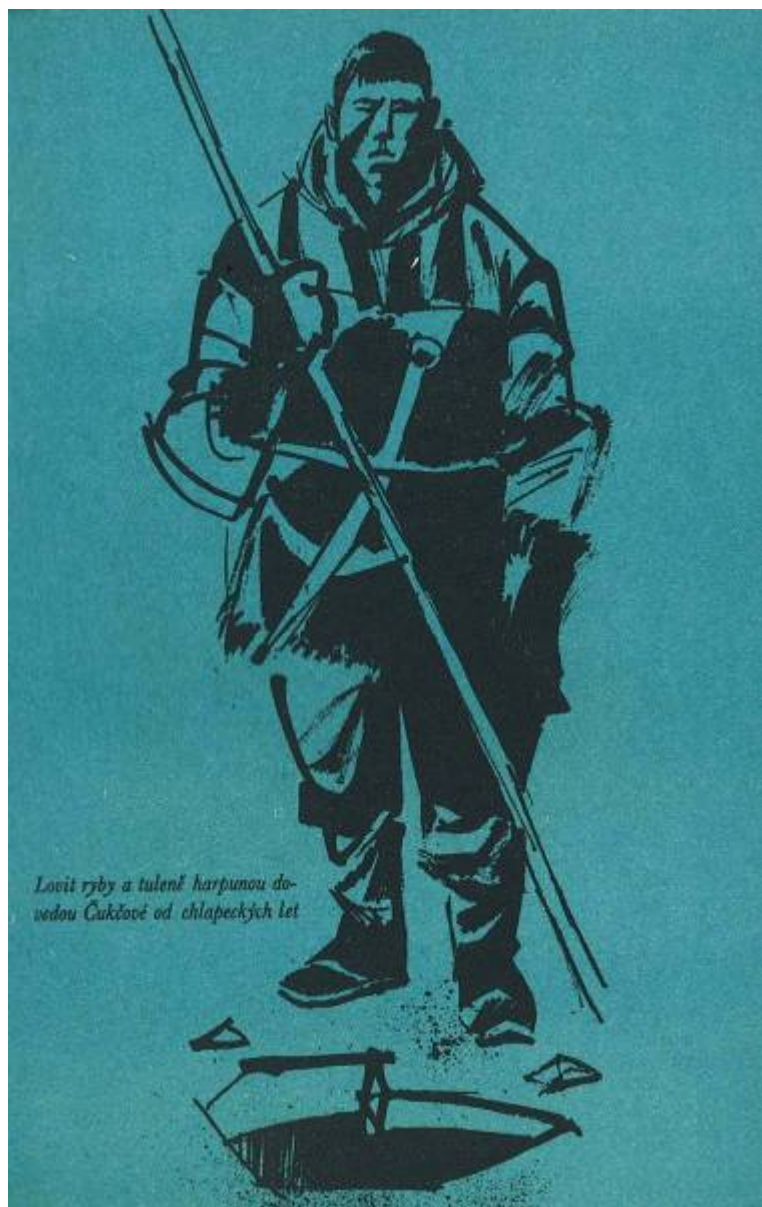
Hlavní úkol najít Nordenskjöldova tedy odpadl. Ale v de Longovi zvítězila touha po velikých objevech. Zamířil na sever. Podle zkušeností japonských rybářů se domníval, že od Japonska vede mořský proud podél pobřeží snad až k severní točně. Kdykoliv totiž uvízly lodice Japonských rybářů v ledu, bývaly hnány na sever.

De Long nemařil čas, rozjel se k severu a snařil se dostat co nejbliř k pólu. Tím směrem objevil neznámé ostrovy a nazval je Jeanetta, Henrietta a ostrov Bennettův. Pak v září 1879 zamrzla jeho loď v ledových polích nedaleko ostrova Herald a byla hnána proudem putujícího ledu – driftem – stále na severozápad. Posádka prořila na lodi dvě dlouhé, temné polární noci.

Mezitím Nordenskjöldova výprava, chráněná pobřeřím Koljučinského chobotu, se docela lehce uvolnila z ledu zálivu, proplula Beringovou úřinou, obeplula celý Starý svět a přistala doma ve Švédsku. Zápas o severovýchodní průjezd polárními kraji řťastně skončil. Celý svět jásal nad tímto úspěchem. Oslavy, hostiny, gratulace a vyznamenání nebraly konce.

Zato de Longova výprava byla v koncích. V červnu 1881 se led hrozivě nakupil až u lodi, *Jeanetta* neodolala tlaku a byla krami rozdrcena.

Třiatřicet členů posádky se rozhodlo vydat na zoufalou cestu k pevnině. Ze záchranných člunů a ze zničené *Jeanetty* si postavili jednoduchá plavidla a pokusili se doplout od Novosibirských ostrovů až k ústí řeky Leny. Jen dva z člunů dospěly k pobřeř. De Longův mezi nimi nebyl. Ostatní vratká plavidla zničila mořská bouře.

*Lovit ryby a tuleně harpunou do-
vedou Čukčové od chlapeckých let*

*Esquymácké ženy vydělávají kůže ulovené zvíře a šijí z nich teplý měkký oděv
a boty do sněhu a mrazu.*

Třináct hladových a vyčerpaných mužů marně hledalo lidská obydlí. Jak putovali podél Leny, zmírali v nekonečných bažinách jeden po druhém. Ruská pomocná expedice našla v březnu 1882 jen žalostné pozůstatky výpravy. A v polární mapě přibýly další křížky.

Opuštěná de Longova bludná loď *Jeanetta* se však nepotopila. Její rozdrčené zbytky našli Eskymáci u jižních břehů západního Grónska tři léta po ztroskotání výpravy. To bylo tak neuvěřitelné, že polární badatelé o tom dlouho pochybovali. Až seznam zásob, podepsaný de Longem, a seznam členů posádky je přesvědčily.

Jak jen se mohly dostat trosky *Jeanetty* z Nové Sibiře k Jihu Grónska?

Mladý norský vědec Fridtjof Nansen nad tím dlouho uvažoval. Znovu a znovu prohlížel zprávy a mapy – a pak se rozhodl. Proud, který donesl trosky *Jeanetty* ke Grónsku, musí jít přes pól! A on, Nansen, se o tom přesvědčí!

Postavil malou pevnou loď s mělkým dnem a zaoblenými, dobře vyztuženými boky, aby odolala tlaku ledů. Pojmenoval ji *Fram*, což znamená Vpřed. Pečlivě ji vybavil nejmodernějšími pomůckami. Chystal se na výpravu dlouho a důkladně – ani jedinou maličkost nenechal bez povšimnutí. Připravil vše do nejmenších podrobností. Saně, lyže, vědecké přístroje a pomůcky, zbraně a potraviny. Však se také zadlužil – i když měl i on příspěvek od krále jako před lety Nordenskjöld.

S dvanácti vybranými dobrovolníky, dalo by se říci s dvanácti přáteli, z nichž každý byl ochoten dělat jakoukoli těžkou práci a obětovat se pro druhé, vydal se na sever.

Chtěl nechat *Fram* zamrznout v krách a dát se nést ledem po stopě *Jeanetty*. Nansen nebyl snílek, ale naopak

zkušený polárník. Putoval už dříve se Sverdrupem, pozdějším kapitánem *Framu*, se dvěma Nory a dvěma Laponci přes vysoký ledovec Grónska od západu na východní pobřeží. Znal též Špicberky. Nebezpečí nepodceňoval, ale nebál se ho a nikdy se nevzdával předem.

Nansenova *Fram* vyplula roku 1893 a plula přesně po stopách Nordenskjöldovy *Vegy* podél sibiřských břehů. Obeplula mys Čeljuskinův a poblíž Novosibirských ostrovů v souvislém ledu zamrzla. Podobně Jako Jeanetta byla i *Fram* s posádkou hnána po celé dva roky přibližně na severozápad. Nikoli nějakým přímým tahem, ale kličkami a zvraty, jak je vidět na mapce. Když se Nansen domníval, že nastala vhodná doba k tomu, aby se vydal na cestu k severnímu pólu, opustil s mladým poručíkem Johansenem loď a na lyžích vyšli na nejtěžší a nejdobrodružnější vědecký výzkum své doby. Na trojích saních měli kromě zásob pemikanu vařiče, spací pytle, zbraně a krmivo pro psy, ale i dva kajaky, aby se mohli přepravit přes vodní průlivy, které v létě v ledu náhle vznikaly. Dostali se až na 86. stupeň 13. minutu severní šířky, blízko k severnímu pólu. Ale cesta přes nakupené kry a nesčetné průlivy byla tak těžko schůdná a potravin pro oba cestovatele a psí spřežení tak rychle ubývalo, že nakonec nemohli dál.

I cesta zpátky byla zlá. Kry se lámaly, tající sníh se bořil a museli dokonce obětovat všechny psy. Znavení polárníci se ovšem nevrátili na loď, ta byla vlečena ledem dál. Došli až na neznámé malé ostrovy severně od země Františka Josefa a Nansen první dva ostrovy pojmenoval po své ženě a po malinké dcerce Eva a Liv. Statečně, s obdivuhodnou houževnatostí překonávali polárníci

všechny strasti a udrželi si veselou náladu. Jen jedna věc jim dělala velkou starost: zastavily se jim hodinky a nařídili si je pak podle slunce jen přibližně. To samozřejmě při vyměřování souřadnic hrálo důležitou úlohu – nevěděli totiž, kde opravdu jsou a nemohli najít ostrov, který dřívější rakouská Payerova výprava označila v místech, kde právě byli.

Ale blížila se zima a Nansen s Johansenem se na ni museli přichystat. Nejdřív si postavili jakýs takýs brloh na přespání. Potom pomocí nástrojů z mrožích a medvědích kostí vydlabali ve zmrzlé zemi základy, na nich postavili chatu z kamení a ledu a pokryli ji kožemi mrožů a ledních medvědů. Žili v ní celou zimu. Hlady netrpěli, protože mroži a hlavně lední medvědi se objevovali tak často a tak blízko, že zásobárna masa byla stále plná. Nansen i Johansen výborně stříleli i v šeru polární zimy – a uměli si poradit se stahováním a vyděláváním koží.

Na jaře si oba zhotovili nové šaty – staré se jim rozpadaly - a ušili si z medvědí kůže i spací pytle. Kurdějemi neonemocněli, asi proto, že měli dost čerstvého masa i dost pohybu venku. Přesto se jim zima zdála nekonečně dlouhá. Zapisovali dál svá pozorování, měřili teplotu moře, vzduchu, tlak, hloubku, proudění, sledovali, jak přilétali bouřňáci a divoké husy, jak přicházeli medvědi a tuleni, mroži a lišky. Pak zimy ubývalo a Nansen s Johansenem se horlivě chystali na cestu k osídlené zemi. Dali do pořádku kajaky a saně – snadno se to napíše, ale co hodin věnovali jen sešívání kajaku šlachami a vyspravování parafínem! Sami si připadali, jako by byli úplně promaštěni tukem, Jedli jej, svítili s ním, topili jím.

Indiáni a Mongolové jsou vzdálení příbuzní

Na novou pout' vyšli v květnu 1896 a namířili po ledě podél ostrovů k Jihu. Stále je trápilo, že nemohou svou polohu přesně zjistit. Putovali již měsíc. Tu najednou zaslechl Nansen psí štěkot. Potom objevil ve sněhu stopy o mnoho větší než liščí. Rozběhl se tím směrem a stopy jej dovedly k anglické výpravě Jacksonové, která mapovala na Bílém ostrově u mysu Flora. Konečně lidé a záchrana! Několik dní smývali černé očazení z tváří. Převlékli se do slušných šatů. A hlavně mohli hovořit po tak dlouhé době s jinými lidmi. Vysvětlilo se i to, co je trápilo při zjišťování souřadnic. Ostrov, který podle mapy hledali, vůbec

Psí spřežení bylo neocenitelným pomocníkem na daleké výzkumné cestě

neexistoval, byl zakreslen nesprávně. A jejich hodiny se rozcházely se správným časem jen o několik minut.

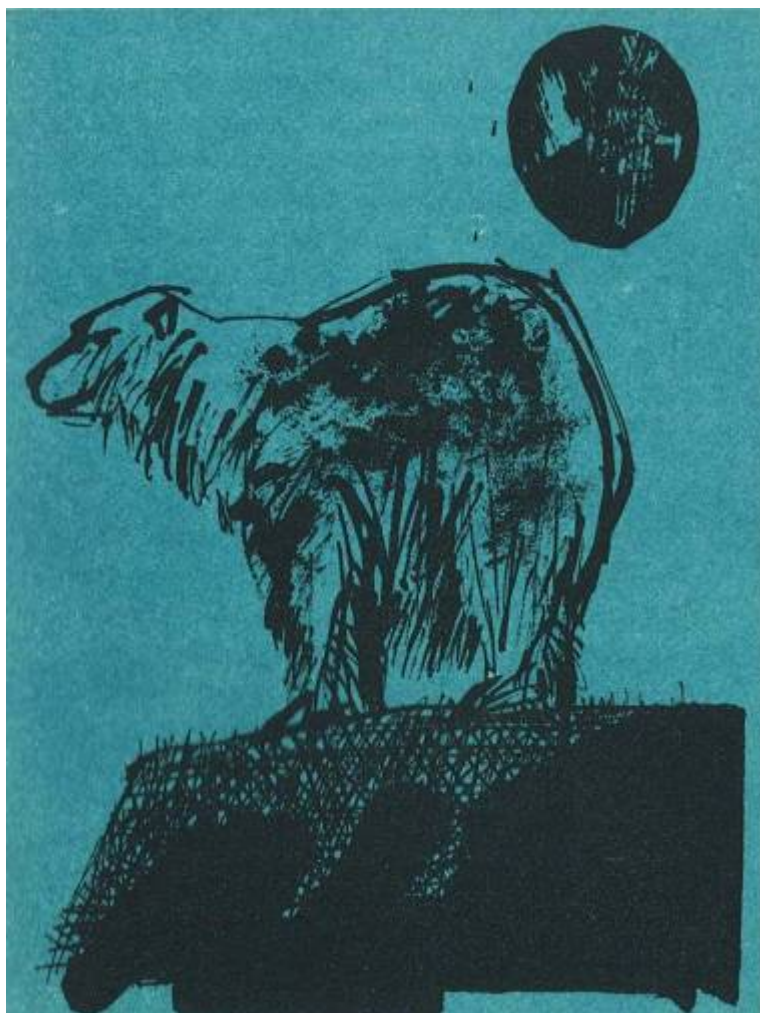
S lodí anglické výpravy se po několika týdnech vrátili domů do Norska. Jejich *Fram* tam však ještě nebyla. A nikdo o ní nevěděl. Jediná Nansenova starost teď byla, co je s jeho přáteli. Ale nemusil se o jejich osud obávat příliš dlouho. Zakrátko ho zaplavila radost: milá statečná *Fram* se vyprostila ze zajetí ledu u Špicberk a probojovala si cestu domů. Doplnula se všemi účastníky, nikdo z její posádky nezahynul, nikdo ani neonemocněl, lékař neměl vůbec žádnou práci. Vědecká kořist z měření a zápisů se nedala ani docenit. Celý svět je oslavoval. Dodnes je malá *Fram* v muzeu v Oslo. Než se tam dostala, prožila ještě dlouhou a slavnou cestu s norským polárním badatelem Roaldem Amundsenem k Jižní točně. Ale to by byla jiná historie.

Románová Aljaška, o jejichž pohnutých osudech vám vyprávěl román Julese Verna a Andrea Laurieho, byla lodi *Fram* trochu podobná alespoň stavbou a vybavením. Ale Erik neputoval tak dlouho a tak obtížně, ba kupodivu neměl téměř žádné nesnáze s ledy.

Otevřenou pobřežní cestou podél Sibíře vracel se na západ do Švédska. Mohl mít tehdy na pomoc jen prastaré ruské mapy Beringovy nebo holandské mapy Barentsovy.

Učení mořeplavci však nebyli v polárních krajích první.

Již pět století před objevením Ameriky zajížděli k americkým a grónským břehům i na Špicberky dávní předkové Dánů, Norů a Švédů, stateční Vikingové. Později tam pravidelně v krátkém severském létě jezdili na lov rybářů, velrybářů a lovců kožešinové zvěře. Obvykle to byli Seveřané, ale přidávali se k nim i Angličané a Holanďané.

*Vítaný příspěvek čerstvého masa a teplé kožešiny pro
osamělé badatele – lední medvěd*

Rybářům a lovcům přicházeli naproti kupci a vykupovali od nich ryby, velrybí kosti a vzácné kožky drahocenných sobolů, bobrů, polárních lišek a hranostajů.

Ale ti všichni, rybáři, lovci i kupci, šli za chlebem, za výdělkem, za ziskem a nedávali světu o nových zemích žádné zprávy. Neznali mapování, ani by na podrobné zakreslování map neměli čas.

Jen ústním podáním vzrůstaly pověsti o bohatství Severu i o neblahých mrazivých zimách, o zemích obrovských vzdáleností, kde nejsou cesty ani usedlí obyvatelé. Kupci se setkávali se sibiřskými kočovnými kmeny u velkých řek a vyměňovali s nimi zboží: nože, jehly, náradí a zbraně, ale i levné látky a bezcenné skleněné ozdoby. Výměnou dostávali jemné teplé kožešiny, léčivé byliny, jelení parohy, cedrové oříšky.

V polovině šestnáctého století vedl první vojenský výboj na Sibiř kozácký ataman Jermak. Táhl s šesti tisíci kozáky od Uralu na východ a přiměl usedlé domorodé Jamaly, Samojedy, Něnce a jiné kmeny, aby uznaly vládu ruského cara a odváděly mu daň ve zboží a v cenných kožkách. Jermaka podporoval penězi a jeho kozáky vybavil zásobami uralský boháč Stroganov. Aby se jich zbavil, ponoukal je k výpravám na východ. Báł se, že se velká armáda usadí hned za Uralem poblíž něho, a proto jim vyprávěl o bohaté zemi se zlatem tam dál na Sibiři. Jermak obsadil rozlehlou zemi až k řece Irtyši. Když pak sám v Irtyši utonul, postupovali jeho kozáci dál, ovládli celý kraj a vybudovali na vhodných místech pevnůstky.

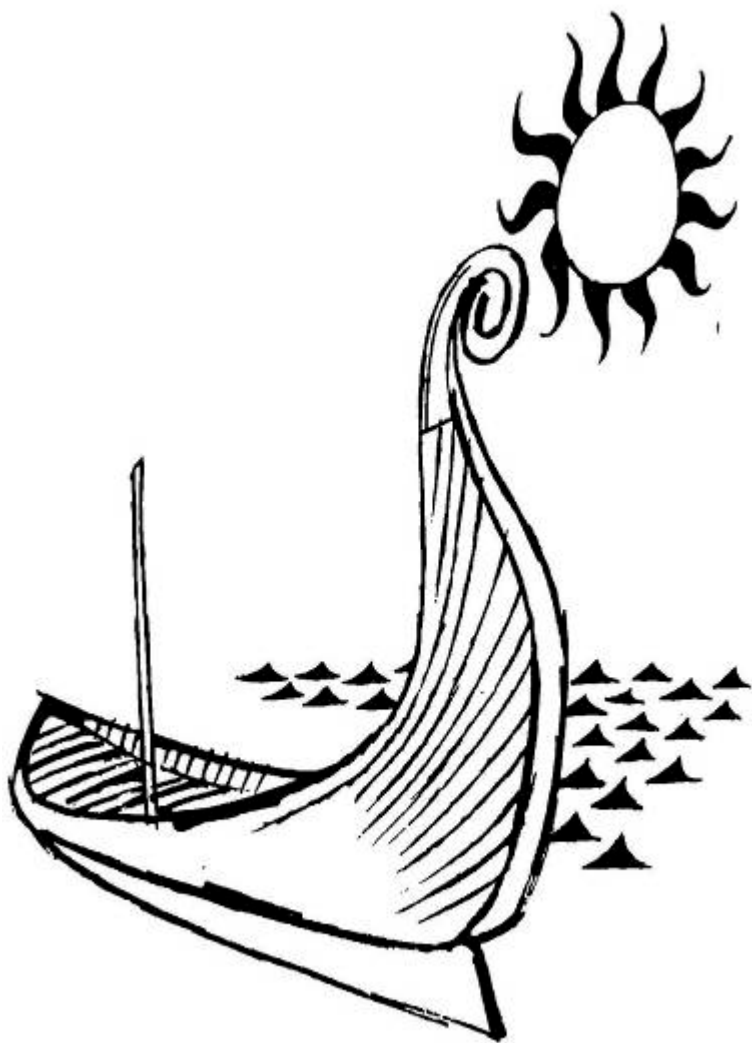
Za kozáky táhli dobrodruzi a podnikavci. Dověděli se o krásné a bohaté zemi a chtěli z ní těžit. Zaplavili v několika desetiletích ohromné rozlohy od Uralu až k Tichému oceánu. Postupovali rychleji severními kraji, kde

žilo málo usedlých obyvatel a kde nenaráželi na odpor. Když už východní území zabrali, chtěli, aby je ochránila vojenská moc ruské říše. Tak se dostal na Sibiř i služební kozák, pozdější ataman Semjon Děžněv. Ten zacházel s domorodými obyvateli přátelsky a nevykořisťoval je. Ale přesto od nich vyžadoval pro cara daň – Jasak. Jak by se býval jinak sám obživil, když v Moskvě dostal na rok kupředu jen zálohu na plat a na Sibiři strávil dvacet let bez služného!

Nebylo to však marných, neplodných dvacet let. Děžněv měl objevitelskou krev. Vydal se roku 1648 se svými kozáky na šesti lodích na průzkum. Postupovali po mohutných řekách Jeniseji, Leně, Kolymě a Indigirce a sjeli až k moři. Objevili Novosibiřské ostrovy a obepluli i Čukotku až k Anadyru, takže Děžněvova výprava byla vlastně první, která proplula ze západu průlivem mezi Asií a Amerikou. Přestože je průliv jen asi třicet pět kilometrů široký, Děžněv v mlhavém počasí neviděl americké břehy a neměl ani tušení, že objevil důležité rozhraní mezi oběma pevninami. Jeho cesta zůstala dlouho světu neznámá.

Teprve osmdesát let po Děžněvovi proplul úžinou Vít Bering a důkladně prozkoumal a zmapoval celou oblast.

Ruský car Petr Veliký chtěl přispět k vzdělanosti světa i ruským podílem. Vybral odvážného Dána Beringa, který měl zkušenosti mořeplavecké, a slíbil vybavit a všemožně podporovat jeho vojenskoobjevitelskou výpravu. Tehdy již lidé dost přesně znali obrysy severovýchodní Asie a věděli, jak tečou řeky a jak je členěno pobřeží. Věřili však, že Asie a Amerika nějak spolu souvisí, snad úzkou převlakou, jako Severní Amerika s Jižní. Domnívali se, že po takové šíji mohli přejít z Asie do Ameriky prapředci

Lodice Vikingů dopluly ze Skandinávie do Ameriky dávno před Kolumbem

Indiánů a Eskymáků, kteří přece byli tak podobní Mongolům a Čukčům.

Beringova výprava měla zmapovat severní břehy a ostrovy a všechna objevená území zabrat pro ruskou říši.

Beringovi lidé postavili ve vnitrozemí na velkých řekách lodi a chtěli po nich plout k Ledovému oceánu. Neměli to právě jednoduché. Po pevnině vezli s sebou z Petrohradu přes celou Sibiř až k Ochotskému moři vše, co potřebovali k vybavení lodí. Jen dříví měli sibiřské. Tři roky trvaly přípravy na vlastní objevnou výpravu. Konečně Bering vyplul z Ochotska, v srpnu 1728 proplul úžinou, která oddělovala Starý svět od Nového. Dále již zahýbaly sibiřské břehy na západ. Vrátil se pak na Kamčatku a příští rok chtěl při nové výpravě přistát u amerických břehů. To se mu tehdy nezdařilo, protože nepříznivý vítr jeho plachetnici zahnal. Musel se pro tentokrát vzdát, neměl dost zásob a jeho loď nemohla vzdorovat mořským proudům a vichřicím. Přes celou asijskou pevninu, z Ochotska až do Petrohradu, jel Bering, aby admiraltě ohlásil, jak svůj úkol splnil. Trvalo mu sedm měsíců a devět dní, než tu dálku překonal. Ale v Petrohrade nebyl nijak uvítán, oslavován ani pochválen, ba zdálo se, že mu ani příliš nevěřili, že obeplul nejvýchodnější výběžek Asie. Proto Bering nabídl, že najde cestu, kterou by se dalo plout z Archangelska až na Kamčatku podél břehů Sibíře – Severní mořskou cestu. Admiraltá souhlasila a slíbila velkou výpravu na sever ochraňovat. Bering si vybral velitele. K jeho štábu patřili Charlton a Dmitrij Laptěvové, Čeljuskin, Malygin, Čirikov, Prončiščev a mnoho jiných. Rozdělili si expedici na několik skupin a každá měla zakreslit do mapy určitý úsek pobřeží. Postupovali z vnitrozemí, kde si vystavěli lodi, k ústí řeky

do moře a pak podél mořského pobřeží tak, aby na sebe navazovali. I z nejstručněji zprávy je vidět, jak obětavě pracovali.

První skupinu vedl Malygin a měla zaměřit a zakreslit do map pobřeží z Archangelska až k ústí řeky Obu. Setkala se s mnoha obtížemi a s mnohým nebezpečím a trvalo celkem šest let, než zakreslila svůj dlouhý pruh pobřeží.

Druhá výprava vyplula na šalupě s dvěma stěžni a dvěma děly z Tobolska a měla zmapovat mořské pobřeží od Obu až k Jeniseji. Ale třiapadesát členů posádky postupně těžce onemocnělo kurdějemi a někteří nemoci podlehli. Ostatní byli tak zesláblí, že museli povolát na pomoc další loď. Tehdy bylo u ruského carského dvora obvyklé, že se zbavovali nepohodlných lidí tím, že je posílali pomáhat Beringově výpravě. Můžeme si pomyslit, že tam, kde měli mít lidé železné zdraví a odhodlání překonat všechny nesnáze, nemohli mít úspěch lidé slabí, otrávení poměry, zajatci, vězni vypovězení na Sibiř. Přesto za čtyři roky vyměřila i tato výprava břehy a zátoky v ústí řek Tasu, Obu a Gydy.

Třetí výprava měla za úkol zmapovat území od Jeniseje k poloostrovu Tajmyr, nejsevernějšímu výběžku Asie. Snažila se o to čtyři léta, přečkala krutá prezimování, ale nedostala se dál než na sedmdesátý pátý stupeň severní šířky – tam ji zastavil souvislý led. Její vůdce Šterlegov se vrátil k řece Pjasině nemocen sněžní slepotou, protože neznal nebezpečí prudkých slunečních paprsků na bílé oslňující ploše.

Čtvrtá cesta vedla od ústí řeky Leny na západ a měla navázat na ústí Jeniseje. Velení šalupy měl poručík Prončiščev a jela s ním i jeho mladá žena. Dopluhli k řece Oleňku, tam prezimovali a příští rok se probili až k řece

Chatanze a plavili se dál podél východního pobřeží Tajmyru. Dostali se do kerného ledu a loď byla těžkými krami tak ohrožována, že užuž hrozilo, že ji ledy zničí. Pak divoká bouře ledy trochu rozehnala, výprava se obrátila a prodrala se s velkým úsilím zpět k řece Oleňku. Tam podlehl kurdějím u mužstva velmi oblíbený Prončiščev a několik dní po něm zemřela i jeho žena. Velení převzal Čeljuskin a jel do Petrohradu ohlásit, že pro ledy silné několik metrů není možné poloostrov Tajmyr obeplout. Admiralita jej poslala zpět s rozkazem, aby tedy zaměřil pobřeží Tajmyru z pevniny. Znovu vypluli od Leny, tentokrát s velitelem Charitonem Laptěvem. Doprovázely je četné lodice s potravinami. Přestože výprava byla poměrně dobře vybavena, neušla krutému osudu. Loď byla rozmačkána ledy a dvanáct mužů tragicky zahynulo.

Následující rok se rozdělili zeměměřiči této výpravy na tři skupiny, vedené Laptěvem, Čekinem a Čeljuskinem. Každá skupina měla zaměřit určitý úsek a pak se měli všichni sejít a porovnat své výsledky. Když se však u Dudina na řece Jeniseji setkali, poznali, že k nejsevernějšímu výběžku se nikdo z nich nedostal, že jim stále velická část území chybí. Ještě jednou se vydal Čeljuskin na saních s psím spřežením na sever – to bylo už sedmého roku od začátku mapovacích prací. Použil všech zkušeností z dřívějších let a tentokrát se mu podařilo mapování obrysů Asie dokončit. Nesklidil za to v Petrohradě žádný vděk, ani jemu páni důstojníci nevěřili. Ale nejsevernější mys byl po něm přece nazván: mys Čeljuskinův. To bylo roku 1735.

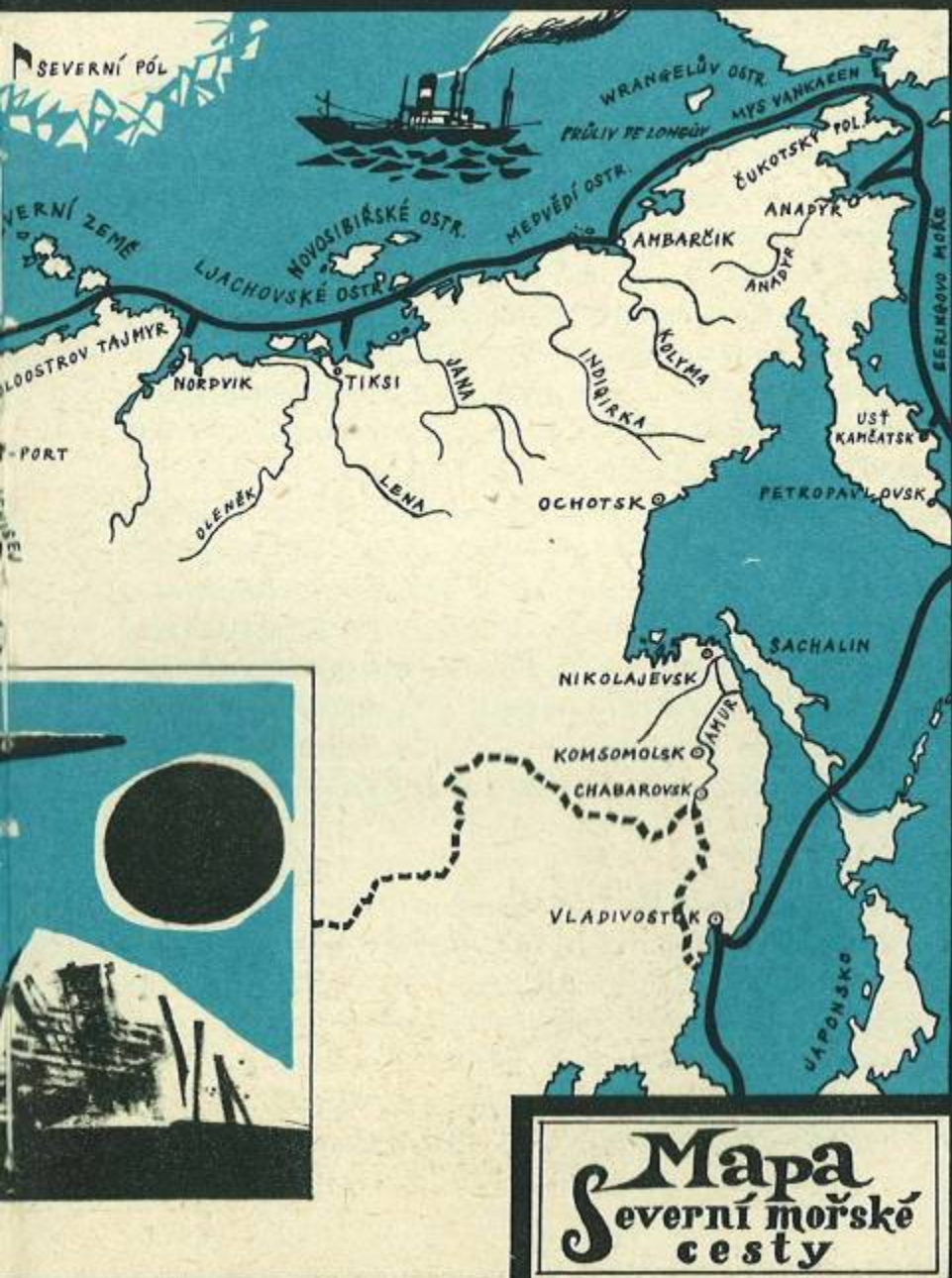
Poprvé pak obeplul Čeljuskinův mys Nordenskjöld roku 1878 a statečného a houževnatého geometra ospravedlnil: souřadnice souhlasily, měření bylo přesné.

Pátá výprava vedla opět od ústí Leny, ale na východ. Byla to nešťastná výprava. Již brzy po tom, co vyplula na moře, ji zadržely ledy. Musela přezimovat mezi krami, téměř všichni členové posádky onemocněli kurdějemi a většina jich zemřela.

Když se o tom Bering dověděl, poslal jim na pomoc novou posádku s novým velitelem Dmitrijem Laptěvem. Marně i on s ledy bojoval – neprorazil jimi. Musel proto odjet do Petrohradu, aby ospravedlnil neúspěch výpravy; tvrdil, že nemůže dál proniknout k Indigirce, že led u těch břehů snad nikdy neroztaje, že se nerozláme ani při mořské bouři. Ale páni z admirality trvali na tom, že úkol musí dokončit a že pobřeží musí být zakresleno alespoň z pevné země. Laptěv se tedy vrátil na loď a tentokrát měl větší štěstí. Rok byl příznivější, ledy tály, a tak se mu podařilo obeplout mys Svjatojnos a doplout až k Indigirce. Mapoval pak dál až k Anadyru po celých sedm let a pohled na mapku nejlépe dosvědčí, že svědomitě.

Vít Bering zatím znovu vyplul z Ochotska, tentokrát s dvěma loďmi, z nichž jedné velel Čirikov, a oba chtěli prozkoumat americké břehy. Obepluli Aljašku, zakreslili severozápadní břehy Ameriky a objevili celý řetěz sopečných ostrovů. Ale pak je mořská bouře rozehnala a rozbouřené moře vrhlo Beringovu loď na skálu. Kurděje a svízele polární noci při přezimování zdolaly většinu statečných. Ti zbylí, kteří přežili zimu, sestavili z vraku lodi menší plavidlo a vrátili se po dobrodružné plavbě na Kamčatku. Bering mezi nimi nebyl. U jeho jména zůstal křížek s datem 1742

Objevené cesty v severotoknové oblasti
 Nansen Nordenskiöld
 Paparin Aljaška —

Slavné objevy šesti výprav velké ruské expedice na sever složily jako mozaikou mapu pobřeží Severní mořské cesty. Jejich nedokonalé lodi se nemohly odvážit daleko od břehů, kde podléhaly mořským bouřím. Každá míle je stála mnoho trpkého odříkání. Ale společná odvážná a cílevědomá práce zvítězila nad podnebím, nad pustou zemí a nad krutostí ledových zimovišť.

Rusové nebyli jediní, kdo se pokoušeli proplout podél břehů Sibíře. Za obchodem do Číny a do Japonska chtěli plout i Holanďané a Angličané. V sedmnáctém století odhlasoval anglický parlament odměnu dvaceti tisíc liber tomu, kdo objeví severozápadní cestu nad kontinentem Severní Ameriky. A Holandsko vypsal odměnu pětadvaceti tisíc zlatých pro toho, kdo by našel cestu severovýchodní, kolem Skandinávie a kolem sibiřského pobřeží. Ale tehdy se zdály odměny tak nekonečně vzdálené! Nejdále z Holanďanů se dostal Vilém Barents - až k ostrovům Novaja Zemlja, na Špicberky, na Medvědí ostrov. Na severu se svou výpravou přezimoval a položil tam i svůj život. Z jeho dvanácti lodí se však většina vrátila a zvěsti o bohatých lovech v polárních vodách přilákaly na sever rybáře. Harpunovali tam velryby tak náruživě, až vzácnou velrybu grónskou úplně vyhubili.

Ale nikomu se nepodařilo proplout celou Severní mořskou cestou. Že se tam lodi přesto odvažovaly, vidíme ze zprávy, že za jediný rok bylo v sedmnáctém století rozdrceno ledovými krami třiasedmdesát holandských lodí. Ještě mnohem později, v roce 1830, bylo uvězněno ledem a většinou tlakem ker zničeno devatenáct anglických lodí v Melvillově zátocě; a v roce 1871 led rozdrtil v Beringově průlivu šestadvacet lodí amerických. Holandsko mělo pohodlnější a bezpečnější cestu

Lét Čkalova a jeho družin
Letecké spoje přes Arktidu

otevřenými vodami do Indie a Indonésie kolem Afriky, a těžkou, nebezpečnou plavbu polárním ledem přenechávalo stále více Rusům. Ze Skandinávie vyplouvaly lodi většinou jen ke Grónsku a ke Špicberkům.

Dnes je Severní mořská cesta otevřena.

Pověsti o bohatství Sibíře nepřeháněly. Svět se o tom brzy přesvědčil. Dříve lodi vozily po Severní mořské cestě obilí a dřevo, kožešiny a ryby. Teď vyvážejí i zlato a olovo, nikl a fosfority, slídu, měď, naftu. Takové poklady stojí za průzkum, těžbu a dopravu. Mimoto jsou na Tajmyru, u Jeniseje, na Leně, na Anadyru, na Sachalinu i na Kamčatce nekonečné, téměř nevyčerpatelné zásoby uhlí. Už se nemusí na sever dovážet uhlí z Donbasu. Také jakostní nafta, výborná pro Diesellovy lodní motory, pro motorové saně i pro letadla, je na dalekém severu. V ústí Pečbry v Narjan Maru, na řece Maji v Jakutsku, na Kamčatce, na Sachalinu ční celý les těžních věží. Ledoborce vedou konvoje lodí i zamrzlými oblastmi v krátkém polárním létě. Atomový ledoborec *Lenin* proplul dokonce za jediné plavební období úsek z Archangelska do Vladivostoku sedmkrát. *Lenin* razí cestu ledu a ostatní menší ledoborce jí udržují volnou a provázejí skupiny obchodních lodí. Mají své úseky od ústí jedné velké řeky k ústí druhé, projíždějí tříští uvolněných ker a zase se vracejí s jinými nákladními loděmi. Umožňují, aby bohatá Sibiř rozvíjela styky s ostatními kraji, aby jim předávala své rudy a obilí, dřevo, vlnu, kožešiny, kůže, ryby, uhlí, naftu a aby od nich odebírala, co sama potřebuje.

Sníh pokrývá většinu roku drsné pobřeží Sibíře a na něm vystupují vysoké konstrukce meteorologických stanic a rádiových majáků.

Aby mohly odolávat bouřlivým vichřicím a spolehlivě sloužily letcům i námořníkům, Jsou postaveny až na dvacetimetrových základnách a ochraňují je silné zdi. Jsou v každém městečku, na každé stanici, v ústí každé řeky. Na vzdálené zemi Rudolfově stejně jako na Kurilách, na

neobydlených ostrůvcích, ba i na plovoucích krách. Některé podávají hlášení i bez lidské obsluhy, automaticky. Hustá síť leteckých linek spojuje celý sever. Letadla létají z měst na vesnice, na stavby, používají jich poštovní úřady i geologové, zemědělci i lesníci. Vrtulníky dopravují celé bloky a stěny domků na nedostupná místa. Letadla přistávají na ledě i na věčně zmrzlé půdě. Přes Arktidu vedou nejkratší spoje Evropy z Dánska a Holandska do Japonska i do Ameriky. Letadla létají přes Grónsko a na zpáteční cestě z Ameriky využívají výhody větru vanoucího směrem letu a letí přímo, bez přistání. Po celé cestě je vedou rádiové majáky.

V Sovětském svazu slouží na vysokém severu desetitisíce lidí. A nejsou to jen letci a námořníci, rybáři a lovci, mechanici a přístavní zaměstnanci. I učitelé, horníci, stavební zaměstnanci, lékaři, geologové a fyzikové podléhají organizaci správy Severní mořské cesty. Tato správa se o ně stará po všech směrech a zásobuje je v nedostupné tajze i na ledových krách. Fyzikové sledují magnetické poruchy zaviněné zářivými plameny polárních září, hydrografové a oceánologové mají na starosti vše, co žije v moři. Vyměřují hloubku oceánu, zjišťují, kam směřují mořské proudy, jak se tvoří led a jak je voda slaná. Mořská voda není totiž slaná všude stejně, u ústí velikých řek se udržuje vrstva teplejší sladké vody nad mořskou. Aerologové zkoumají, jak se tvoří námraza, jak se zrcadlí země a moře v mracích, meteorologové měří tlak vzduchu a teplotu, směr a proudění vzduchu a sestavují synoptické mapy pro předpovědi počasí.

Sever se nijak nezměnil. Zůstává tu ploché, drsné a málo obydlené pobřeží, kde jen v krátkém létě rozkvetou koberce drobných nízkých kvítků. Tehdy slunce

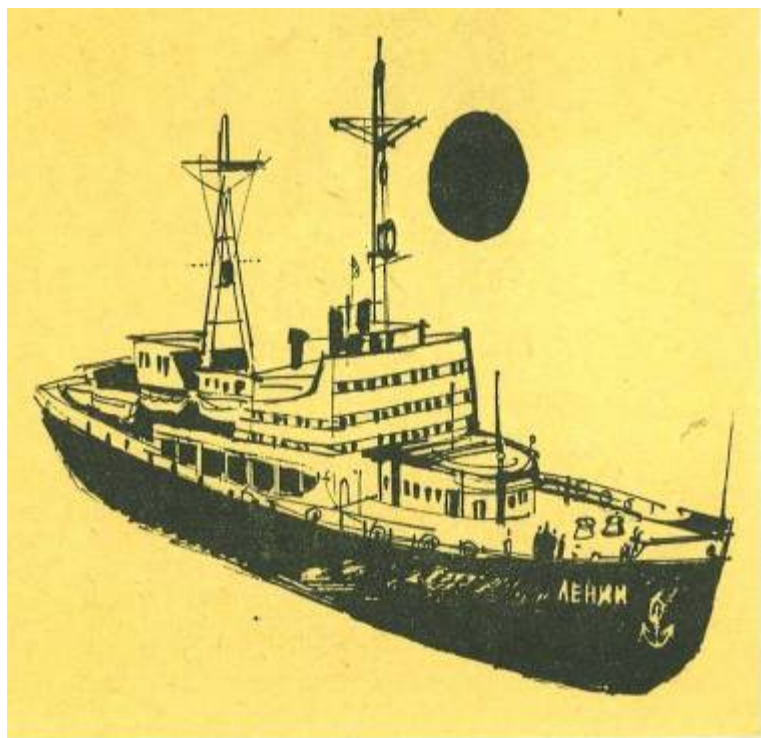
nezapadá a krouží v měkkém bělavém osvětlení nad obzorem i v noci. Pak sevře zima celý kraj tvrdým krunýřem ledu na mnoho tmavých, studených měsíců. Jen polární záře okouzluje oči červenými, žlutými a zelenými plameny. Sever se nezměnil. Ale lidé se změnili!

Sdružují se, pomáhají si, každý dává ve prospěch celku nejlepší síly a vědomosti, jsou obětaví, pracovití, houževnatí. Jejich „létající laboratoře“ létají vždy tam, kde je jich nejvíce zapotřebí. Arktida je nesmírně rozlehlá a úkolů je bezpočet. I Gagarin létal na severu, než byl vybrán k výcviku kosmonauta.

Ledové kraje nejsou zkoumány jen nahodile. Našli se badatelé, kteří se odhodlali strávit na ledové kře mnoho měsíců, aby zjistili, jak Arktida ovlivňuje počasí. První čtyři z těch statečných bychom si měli zapamatovat: vedl je v roce 1936 Papanin a s ním byli telegrafista Krenkel, meteorolog Fjodorov a lékař Širšov.

Byli vysazeni z letadla na severním pólu na led nad mořem hlubokým 4000 metrů. Jejich kra putovala unášena mořským proudem – driftem – a Papaninci na ní žili ve stanech, dodržovali svůj vědecký program, dávali světu zprávy o výsledcích měření a umožnili mimo jiné i první lety Čkalova a Gromova přes pól do Ameriky. Psal se rok 1937, když po dvou stech čtyřiasedmdesáti dnech plavby Ledovým oceánem byli Papaninci zachráněni v hodinu nejvyšší nouze z drobící se kry ledoborci *Tajmyrem* a *Murmanem*. Při dlouhé pouti od severního pólu až ke Grónsku se kra ztenčila, zásoby byly zaplaveny vodou, vysílačka i stan zničeny vichřicí. Přesto Papaninci neztratili víru v dobrý konec své cesty a na palubu ledoborce nastoupili veselí a zdraví se všemi vědeckými záznamy.

Po nich žili na podobných polárních stanicích na různých místech Severní mořské cesty i jiní badatelé. Každý rok je letadlo dopraví jinam a tam v naprosté odloučenosti zjišťují podmínky, za jakých se tvoří ledy třeba několik desítek let staré, kudy vedou mořské proudy, jež hnaly nešťastnou *jeonettu* i statečnou *Fram*, Papanince i jiné polárníky.

Obr mezi ledoborci, atomový ledoborec Lenin razí cestu i nejtvrdějším ledem

Na mapě polárních moří přibývají kousek po kousku postupně správná čísla hloubek moří, směrů i rychlostí proudů, teplot, slanosti vody, proudění vzduchu a záření kosmických paprsků. Letci, odvážní velitelé vzdušných korábů, fotogrammetricky zmapovali i ty nejmenší ostrůvky a citlivými magnetickými přístroji zjišťují ložiska rud. Námořníci severomořské flotily udržují průduchy v ledu a využívají každého dne, aby naložili a vyložili zboží určené pro vzdálené přístavy.

Dnes už nikoho na severu nezabíjí beznaděj, polární šílenství. Lidé na nejvzdálenějších stanicích, na lodích a na krách vědí, že vlastně nejsou nikdy sami. Rozhlas pro ně vysílá pořady, mohou se domluvit rádiem se svými blízkými a nemusí se obávat, že zahynou někde na odtržené kře nebo při marném hladovém pochodu k pevnině.

Není to ještě tak dávno – žije mezi námi profesor František Běhounek, pamětník zoufalých dní roku 1928 – kdy trosečníci ze vzducholodi *Italia* nemohli dosáhnout spojení s Evropou. Tehdy zahynul i Roald Amundsen, který jim letěl na pomoc. Do bezpečí je dopravil teprve ledoborec *Krasin*, týž, který se vyznamenal i později v roce 1933 při záchraně Čeljuskinců. Tenkrát ledy zadržely u Beringova průlivu loď Čeljuskín a rozdrtily ji. Víc než sto trosečníků se uchýlilo na kru a prožilo tam dva krušné měsíce, ale všichni byli letadly a ledoborcem zachráněni. O osudech polárních výprav byly napsány celé knihy.

Je a vždy bylo hrdinstvím a dobrodružstvím žít tam daleko na severu.

Námořníci na ledoborcích vzpomínají na polárníky dávno minulých let, na jejich strádání a hladové pochody.

Dávali zprávy o svých osudech do zapečetěné láhve a tu vrhli do moře, nebo připevnili lístky se vzkazem k balónkům, aby je vítr zanesl k lidem. Někdy přivázali chyceným liškám kolem krku obojek, na němž byla vyryta zpráva, a doufali, že ji chytí jiný lovec, dozví se o trosečnících a pomůže jim.

Jaký dar dala technika světu! Rádiové spojení s celým světem zaručuje bezpečnost lodím, které odolávají tlaku a probíjejí se určenou cestou. Severní mořskou cestou, jež stála tolik zápasů, námahy a lidských životů.

OBSAH

I	PŘÍTEL PANA MALARIA	4	
II	U RYBÁŘE V NOROÉ	16	
III	MYŠLENKY MISTRA HERSEBOMA.	32	
IV	VE STOCKHOLMU	43	
V	TRETEN JULEDAGE	57	
VI	ERIKOVO ROZHODNUTÍ	70	
VII	MÍNĚNÍ VANDINO	80	
VIII	PATRICK O DONOGHAN	92	
IX	PĚT SET LIBER ŠTERLINKÚ ODMĚNY	104	
X	PAN TUDOR BROWN	114	
XI	PÍŠE SE NÁM Z VEGY	126	
XII	NEOČEKÁVANÍ CESTUJÍCÍ	138	
XIII	K JIHOZÁPADU	149	
XIV	STUDENÁ MĚLČINA	161	
XV	NEJKRATŠÍ CESTA	175	
XVI	ZE SERDCE-KAMENĚ K LJACHOVSKÉMU OSTROVU	190	
XVII	KONEČNĚ	201	
XVIII	VÝSTŘELY Z DĚL	213	
XIX	VÝSTŘELY Z PUŠEK	224	
XX	KONEC PLAVBY.. XXI DOPIS Z PAŘÍŽE..	236	
XXII	VAL-FÉRAY ZÁVĚR	246	
	VÝBĚR ZAJÍMAVOSTÍ	256	

PRO ČTENÁŘE OD 9 LET

KARAVANA

Řídí Jiří Růžička

JULES VERNE • ANDRÉ LAURIE

Trosečník z Cynthie

Z francouzského. původního vydání *L'Épave du Cynthia*, vydaného nakladatelstvím Hachette v Paříži, přeložila Arnoštka Kubelková, výběr zajímavostí napsala Dagmar Honsová. Ilustroval Adolf Born. Vydalo jako svou 2341. publikaci Státní nakladatelství dětské knihy, n. p., v Praze roku 1963. Odpovědný redaktor Jiří Růžička. Výtvarný redaktor Vlastimil Lažanský. Z nové sazby písma Baskerville a písma Gill, s 30 ilustracemi v textu knižtiskem vytiskla Polygrafia, n. p., závod 1 v Praze. 13,44 AA (text 11,41, ilustrace 2,03), 14,63 VA. D-11*30283. Náklad 30 000 výtisků. 1. vydání v SNDK.

13-164-63	14/3	Brožovaný
výtisk 15,50 Kčs		56/VII-10

KARAVANA • KARAVANA • KARAVANA

Trosečnicka z Cynthie napsal *Jules Verne* společně s *Andréem Lauriem*, jiným autorem dobrodružných knih pro mládež. Podnět pro příběh jim dala slavná objevitelská cesta norského polárního badatele Nordenskjölda, který první proplul severní cestou kolem Sibíře, a tak vzniklo dobrodružné čtení, stejně poutavé jako známé svazky Vernových Podivuhodných cest. S hrdinou příběhu obeplujete v dramatické plavbě celou Arktidu a ve vyprávění Dagmar Honsové o polárních výpravách se dovíte, kolik úsilí odvážných cestovatelů, kolik životů stály objevy na dalekém severu, než zkušenosti a technika umožnily čelit kruté přírodě lidem, kteří se dnes vydávají až k pólu za vědeckými výzkumy a dobývají za polárním kruhem přírodní bohatství.

V KARAVANĚ DOSUD VYŠLO:

F. Běhounek: Ostrov draků (dvě vydání) – *R. Halliburton*: Cesty za dobrodružstvím (dvě vydání) – *L. M. Pařízek*: Prales leopardů – *V. K. Arseňjev*: Stopař Děrsu Uzala (dvě vydání) – *I. A. Jefremov*: Setkání nad Tuscarorou – *S. Hrnčíř*: Případ skončil v pátek – *J. Verne*: Vynález zkázy (dvě vydání) – *W. Bender*: Záhada veletrhu 1999 – *N. Toman*: Honba za Přízrakem – *J. Verne*: Robur dobyvatel – *F. Flos*: Za pokladem – *A. a C. Centkiewiczovi*: V zemi polární záře – *E. T. Seton*: Moji známí z divočiny – *V. Němcov*: Stín pod zemí – *L. E. Stefański*: Bílý prášek – *J. Růžička*: Tajemství třetí tůně – *F. Běhounek*: Projekt Scavenger – *P. Hanuš*: Případy pana Bábovky – *R. Kipling*: Rikki-tikki-tavi – *V. Henzl*: Dobrodružství doktora Haiga – *W. Durian*: Lumberjack – *V. Houška*: 136 brilliantů – *J. Ollivier*: Potopené město – *H. Blume*: Zlato knížat – Napříč nekonečnem – *J. Verne* – *A. Laurie*: Trosečník z Cynthie

13-164-63

14/3

Brožovaný výtisk 15,50 Kčs